





543, 404253

1500 - 4 <sup>hrs</sup> 8%

Μακερ.

μη Νερού με.

Παραβολή.

Σερ.

Δούλε. Σπιρ.

Διάνε. Ζωόζη.

Οαιρ.

Γιαέρα.

Ναΐ.



Β. Δ. ΚΑΛΛΙΦΡΩΝΟΣ

# ΣΕΙΡΑ ΕΓΚΥΚΛΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΙΔΙΑ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

ΤΗΣ

## ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΣΧΟΛΗΣ

### ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

Περιέχων τοῦ μὲν **Ξενοδόχων** 7 κεφάλαια ἐκ τῶν Ἐλληνικῶν· 7 ἐπίσης ἐκ τῶν Ἀπομνημονευμάτων καὶ 2 ἐκ τοῦ Οἰκονομικοῦ· τοῦ δὲ **Λυδίου** τὸν Ἐπιτάφιον καὶ τὸν κατὰ **Ἐρατοθένους** τοῦ **Ιδοκράτος** τὸν Πανηγυρικὸν καὶ τὸν **Ἀρεοπαγιτικόν**, καὶ τοῦ **Λυκούργου** τὸν κατὰ Λεωκράτους.

Μετὰ εἰσαγωγῶν μακρῶν, περιλήψεων ἑκάστου κεφαλαίου τῶν **Ἀπομνημονευμάτων** καὶ Λεξικοῦ ἱστορικοῦ, γεωγραφικοῦ, μυθιστορικοῦ καὶ ἀρχαιολογικοῦ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΡΙΤΗ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΑΔΕΛΦΟΙ ΚΑΛΛΙΦΡΟΝΕΣ

Βιβλιοπόλαι καὶ Εκδόται

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ  
"Εσωθερ τοῦ Ζηταρ Καποῦ, Ἡρ Φαραρίω, Μεράλη Όδος,  
Αριθμ. 4.

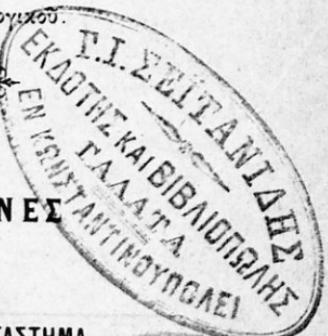
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

Αριθμ. 13.

1896

1884

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής.



Πᾶς ἀγτίτυπος μὴ φέροι τὴν σφραγῖδα τῷ εἰδοτῷ θεωρεῖται ως ἐκ τυποκλοπίας προερχόμενος καὶ ως τοιοῦτος καταδιώκεται κατὰ τὸν νόμον.



معارف نظارات جليلستك ١٥٩ نومروي وفي ذى الحجه سنه ٣١٢ تاریخی  
رخصتنامه سیله طبع او لنشدر

ΤΥΠΟΙΣ Κ. ΖΙΒΙΔΟΥ ΚΑΙ Β. ΒΟΥΛΓΑΡΟΠΟΥΛΟΥ  
Ἐν Γαλατῇ, δδῷ Χαρατσᾶ, ἡριθ. 12.

---

## ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΗΣ Α' ΕΚΔΟΣΕΩΣ

---



ΚΔΙΔΟΥΣ τὸν πρὸς χρῆσιν τῆς Δ' τάξεως διδα-  
σκομένων μαθημάτων Α' τόμου (ἴτοι τῆς Α' τοῦ  
Γυμνασίου), ἐδόκλωσα διὰ βραχέων τοὺς κυριω-  
τέρους λόγους, ὡφ' ὃν ὀρμήθην εἰς τὴν ἐπιχείρησιν  
ταύτην, οἵτινες ἐν συντόμῳ εἰσὶν οἱ ἔξι:

Α'] Τὸ δύοιωνιοφόν τῶν κειμένων, ἄνευ τῆς ἐλαχί-  
στης παραλλαγῆς ἢ τοποποιήσεως, παρ' οὐδενὶ τῶν  
φοιτητῶν.

Β'] Ή αποφυγὴ τῶν παροραμάτων, ὃν βρίθουσι πολ-  
λάκις αἱ Χρηστομάθειαι, διαστρεφόντων καὶ παραμορ-  
φούντων πολλάκις τὰς ἐννοίας· καὶ

Γ'] Ή ἐκ τοῦ κειμένου ἀφαίρεσις παντὸς ὅ, τι προσ-  
βάλλει ὅπως δύποτε, μικρὸν ἢ ἐλάχιστον, εἰς τὴν αἰδῶ,  
καὶ μάλιστα ἐν τῇ διδασκαλίᾳ μικροτέρων παιδῶν. Καὶ  
τοιαῦτα δὲ πλεῖσθ' ὅσα ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς τοῦ Ξενοφῶν-  
τος, καὶ ἴδιᾳ ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασιν, ὡς γνωστόν.

"Εκαστος δὲ τόμος ἔχει μακρὰς εἰσαγωγάς, ὑποθέ-  
σεις, περιλήψεις, χρονολογικοὺς πίνακας, καὶ ἐν γέ-  
νει πᾶν ὅ, τι ἀφορᾷ τὴν πρὸς διδασκαλίαν. τῶν παιδῶν  
εὔχερειαν, συμφώνως πρὸς τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα,  
τὸ ὑπὸ τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους σχολῆς ἐκδεδομένον.







## Α'. ΕΙΣΑΓΟΓΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΞΕΝΟΦΩΝΤΑ



Πλατύτερον περιγράψαντες τὰ κατὰ τὸν Ξενοφῶντα, τὰ συγγράμματα αὐτοῦ, τὴν χρονολογίαν κλπ. ἐν τῷ πρὸς χρῆσιν τῆς Β' τάξεως τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς Β' τόμῳ, παραπέμπομεν τὸν μαθητὴν ἑκεῖ.

### ΓΝΩΜΑΙ

#### Ι) Ἐκ τῶν Ἀπομνημονευμάτων

##### ΒΙΒΛΙΟΝ Α', ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

19. Πάντα μὲν θεοὶ ἵσται, τὰ τε λεγόμενα καὶ τὰ πράττομενα καὶ τὰ συγῇ βουλευόμενα, πανταχοῦ δὲ πάρεισι καὶ σημαχίνουσι τοῖς ἀνθρώποις περὶ τῶν ἀνθρωπείων πάντων.

##### ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

10. Τῇ μὲν βίᾳ πρόσεισιν ἔχθραι καὶ κίνδυνοι, διὰ δὲ τοῦ πείθειν ἀκινδύνως τε καὶ μετὰ φιλίας ταῦτα γίγνεται.

— Οἱ μὲν βιασθέντες ὡς ἀφαιρέθέντες μισοῦσιν, οἱ δὲ πειθέντες ὡς κεχαριτωμένοι φιλοῦσιν.

— Οὕκουν τῶν φρόνησιν ἀσκούντων τὸ βιάζεσθαι, ἀλλὰ τῶν ἴσχὺν ἄνευ γνώμης ἔχόντων τὸ τοικυτα πράττειν ἐστίν.

11. 'Ο μὲν βιάζεσθαι τολμῶν δέοιτ' ἂν οὐκ ὀλίγων συμμάχων, ὁ δὲ πείθειν δύναμενος οὐδενός.

20. Ή μὲν τῶν χρηστῶν ὄμιλία ἀσκησίς ἐστι τῆς ἀρετῆς, ἡ δὲ τῶν πονηρῶν ακτάλυσις.

— 'Εσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλὸν διδάξει· ἢν δὲ κακοῖσι συμμίσγηται, ἀπολεῖται καὶ τὸν ἔοντα νόον.

21. Ωσπέρ τῶν ἐν μέτρῳ πεποιημένων ἐπῶν οἱ μὴ μελετῶντες ἐπιλανθάνονται, οὕτω καὶ τῶν διδασκαλικῶν λόγων τοῖς ἀμελοῦσι λήθη ἐγγίγνεται.

— 'Οταν τῶν νουθετικῶν λόγων ἐπιλάθηται τις, ἐπιλέλησται καὶ ὅν ή ψυχὴ πάσχουσα τῆς σωφροσύνης ἐπεθύμει· τούτων δ' ἐπιλανθανόμενον οὐδὲν θαυμαστὸν καὶ τῆς σωφροσύνης ἐπιλαθέσθαι.

43. Πάντα δοκιμάζει τὸ κρατοῦν τῆς πόλεως βουλευούμενον ἢ γρήποιεν γράψῃ, νόμος καλεῖται.

44. Βία καὶ ἀνομία ἐστίν ὅταν ὁ κρείττων τὸν ἕττον μὴ πείσας ἀναγκάσῃ ποιεῖν ὅ, τι ἂν αὐτῷ δοκῇ.

— 'Οσα τύραννος μὴ πείσας τοὺς πολίτας ἀναγκάζει ποιεῖν γράψων, ἀνομία ἐστίν.

45. Πάντα δοκιμάζει τις μὴ πείσας ἀναγκάζει τινὰ ποιεῖν, εἴτε γράψων εἴτε μή, βία μᾶλλον ἢ νόμος ἂν εἴη.

52. Οὐδὲν δορεός εὔνους είναι τοὺς φίλους, εἰ μὴ καὶ ὀφελεῖν δύνασονται.

56. Ἐργὸν οὐδὲν σνειδος, ἀεργίη σνειδος.

57. Τὸ μὲν ἐργάτην είναι ὀφέλιμόν τε ἀνθρώπῳ καὶ ἀγαθόν ἐστι, τὸ δ' ἀργὸν βλαβερόν τε καὶ κακόν· καὶ τὸ μὲν ἐργάζεσθαι ἀγαθόν, τὸ δ' ἀργεῖν κακόν· καὶ οἱ μὲν ἀγαθόν τι ποιοῦντες ἐργάζονται καὶ ἐργάται ἀγαθοί εἰσιν, οἱ δὲ κομεύοντες ἢ τι ἄλλο πονηρὸν καὶ ἐπιζήμιον ποιοῦντες ἀργοί εἰσιν.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

3. Οἱ θεοὶ ταῖς παρὸς τῶν εὐσεβεστάτων τιμαῖς μάλιστα χαίρουσιν.

Καθδύνχαιντιν ἔρδειν ιέρ' ἀθανάτοισι θεοῖσι.

6. Φυλάττεσθαι δεῖ τὰ πειθόντα μὴ πεινῶντας ἐσθίειν μηδὲ διψῶντας πίνειν· καὶ γάρ τὰ λυμαῖνόμενα γαστέρας καὶ κεφαλὰς καὶ ψυχὰς ταῦτ' ἔστιν.

## ΒΙΒΛΙΟΝ Β', ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

8. Πότερον αἰσχρόν ἔστιν εὐεργετούμενον ὑπὸ χρηστῶν ἀνθρώπων καὶ ἀντευεργετοῦντα τοὺς μὲν τοιούτους φίλους ποιεῖσθαι, τοῖς δὲ πονηροῖς διαφέρεσθαι, ἢ τοὺς μὲν καλοὺς καὶ γαθοὺς ἀδικεῖν πειρώμενον ἐγθρούς ποεῖσθαι, τοῖς δὲ πονηροῖς συνεργοῦντα πειρᾶσθαι φίλους ποιεῖσθαι καὶ γρῆσθαι τούτοις ἂντ' ἔκείνωι;

## ΒΙΒΛΙΟΝ Γ', ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

2. Βασιλεὺς ἀγαθός, οὐκ εἰ μόνον τοῦ ἔχυτοῦ βίου καλῶς προεστήκοι, ἀλλ' εἰ καὶ ὃν βασιλεύοι, τούτοις εὐδαιμονίας αἴτιος ἂν εἴη.

3. Βασιλεὺς αἱρεῖται οὐχ ἵνα ἔχυτοῦ καλῶς ἐπιμελῆται, ἀλλ' ἵνα καὶ οἱ ἑλήμενοι δι' αὐτὸν εὖ πράττωσιν.

## 2) Ἐκ τοῦ Οἰκονομικοῦ

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

2—3.. Οἰκονόμου ἀγαθοῦ ἔργον εὖ οἰκεῖν τὸν ἔχυτοῦ οἶκον, ἢ καὶ τὸν ἄλλου οἶκον, εἰ ἐπιτρέποι τις αὐτῷ.

15. Οἰκονόμου ἀγαθοῦ ἔστι καὶ τοῖς ἐγθροῖς ἐπίστασθαι γρῆσθαι ὥστε ὠφελεῖσθαι ἡπὸ τῶν ἐγθρῶν.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

15. Σωφρόνων τοί ἔστι καὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικός οὗτω ποιεῖν ὅπως τὰ τε ὄντα ὡς βέλτιστα ἔξει καὶ ἄλλα ὅτι πλειστά ἐκ τοῦ καλοῦ τε καὶ δικαίου προσγενήσεται.

43. Τὰ καλὰ τε κἀγαθὰ οὐ διὰ τὰς ὠραιότητας, ἀλλὰ διὰ τὰς ἀρετὰς εἰς τὸν βίον τοῖς ἀνθρώποις ἐπαύξεται.

## Β' ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΛΥΣΙΑΝ

## Α'. Βίος αὐτοῦ.

§ 1. Λυσίας, εἰς τῶν ἐπισήμων ἐν Ἀθηναῖς ρητόρων, ἐγεννήθη τῷ Β' ἔτει τῆς Π' Ὀλυμπιάδος (459 π. Χ.), ἐδιάχθη κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Κεφάλου μετὰ καὶ τινῶν ὄλλων ἐπισήμων πατέρων.

§ 2. Ο πατὴρ αὐτοῦ Κέφαλος ἦν ρήτωρ ἐκ Συρακουσῶν, μέτοικος ἐν Ἀθηναῖς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ηερικλέους, συμπαιδευθεὶς τοῖς ἐπιφανεστέροις τῶν Ἀθηναίων. Τοῦ Κεφάλου μνημονεύει καὶ ὁ Πλάτων (Πολιτ. 328), ὅπου εἰσάγει αὐτὸν διαλεγόμενον.

§ 3. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὁ Λυσίας, δεκαπενταετής τὴν ἡλικίαν, καὶ δώδεκα ἔτη πρὸ τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἀναγωρήσας ἐξ Ἀθηνῶν, μετέβη εἰς Θουρίους τῆς Ἰταλίας (τὴν πρότερον Σύβαριν καλουμένην), μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν αὐτοῦ, Πολεμάρχου καὶ Εὔθυδίκου, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἐστελλον ἀποικίαν, ἡς μετέσχε καὶ οὗτος. Ἐδιδάχθη δὲ ἐν Θουρίοις τὴν ρητορικὴν καὶ φιλοσοφίαν παρὰ τῷ Νικίᾳ καὶ Τισίᾳ τοῖς Συρακουσίοις.

§ 4. Κτηματίκς δὲ γενόμενος, ἐκληρώθη διοικητής τῆς τῶν Θουρίων δημοκρατίας, ἦν εἰρηνικῶς διεκυβέρνησε πολιτευόμενος μετὰ πολλῆς τῆς συνέσεως μέχρι τοῦ τριακοστοῦ ἑκτοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ συμπολῖται αὐτοῦ ὑπέλαθον ὅτι συνετέλεσε καὶ οὗτος εἰς τὴν κατά τῆς Σικελίας ἔφοδον τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες καὶ ἡττήθησαν καταστραφέντες (τῷ 413 π. Χ.), ἐξώρισαν αὐτὸν μετὰ καὶ ἄλλων τριακοσίων.

§ 5. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας, τεσσαρακοντούτης ἡδη, ὅπου πολλὰς ὑπέστη καταδυναστείας ὑπὸ τῶν τριάκοντα τυράννων, ἀπάστης μὲν τῆς περιουσίας αὐτοῦ δημευθείσης, τοῦ δὲ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ αὐτοῦ Πολεμάρχου καταδικασθέντος εἰς τὸν διὰ κωνείου θάνατον, κατέρυγγε κρυφίως μετ' ἄλλων φίλων τῆς ἐλευθερίας Ἀθηναίων εἰς Μέγαρα, ὅπου εἶχε κτήματα.

§ 6. Συγεννοθεὶς ἀκολούθῳ μετὰ τοῦ Θρασύβουλου, ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, συντελέσας καὶ οὗτος τὰ μέγιστα εἰς τὴν κατάλυσιν τῶν τριάκοντα, καὶ εἰς τὴν ἐκ νέου ἀποκατάστασιν τῆς δημοκρατίας, προσενεγκὼν οὐ μόνον χρήματα, ἀλλὰ καὶ δικοσίας ἀσπίδας καὶ τριακοσίους στροφιώτας πρὸς τοῦτο, ἀνθ' ὃν ὁ Θρασύβουλος παρέδωκεν αὐτῷ τὴν διοίκησιν τῆς Φυλῆς.

§ 7. Ἄλλ' ὁ Λυσίκρατος, τὸν ἴδιωτικὸν καὶ ἀπράγμονα βίον προτιμῶν, διῆγεν ἡσύχως ἐν Ἀθήναις, ἐργοστάσιον ἀσπίδων κεκτημένος, διδάσκων τὴν ρητορικὴν καὶ μετὰ πολλῆς τῆς φήμης μετερχόμενος τὸν συνήγορον δικαινικοὺς ὑπέρ τῶν ἄλλων γράφων λόγους. Ἀπέθηκε δὲ ἐν ἡλικίᾳ 76 ἐτῶν.

**Β'. Συγγράμματα αὐτοῦ.**

§ 8. Υπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Λυσίου λέγουσιν ὅτι ὑπῆρχον τὸ πάλαι 495 ρητορικοὶ λόγοι. Κατὰ τὸν Ἀλικαρνασσέα δὲ Διονύσιον, συνέγραψε 230 λόγους. Τὸ ὑδρὸς ἐν γένει τοῦ ρήτορας τούτου κρίνεται ἀφελές, σαρκὲς καὶ κομψόν, καὶ οὐδόλως ἐπιτετηδευμένον. Μόνον τὸν κατὰ Ἐρατοσθένους (ἐνὸς τῶν τριάκοντα τυράννων, τοῦ φονεύσαντος ἀπηνῶς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Λυσίου Πολεμαρχὸν) λόγον ἀπήγγειλεν αὐτὸς οὗτος.

§ 9. Ἐν τούτοις σήμερον σώζονται τριάκοντα τέσσαρες μόνον λόγοι αὐτοῦ, ὃν τριάκοντα θεωροῦνται γνήσιοι καὶ τέσσαρες μὴ γνήσιοι, κατὰ τοὺς ἐφεξῆς δύο καταλόγους ὑπὸ τὰ στοιχεῖα A καὶ B.

**A'.**

1. Υπέρ τοῦ Ἐρατοσθένους φόνου ἀπολογία.
  2. Πρὸς Σίμωνα ἀπολογία.
  3. Περὶ τριώματος ἐκ προνοίας.
  4. Υπέρ Καλλίου ἱεροσυλίας ἀπολογία.
  5. Ἀρειοπαγίτικὸς περὶ τοῦ σηκοῦ ἀπολογία.
  6. Κατηγορία πρὸς τοὺς συνουσιαστὰς οκκολογιῶν.
  7. Υπέρ τοῦ στρατιώτου.
- 8-9 Κατὰ Θεομνήστου Α'. Κατὰ Θεομνήστου Β'.
10. Κατὰ Ἐρατοσθένους, ὃν αὐτὸς εἶπε Λυσίας.
  11. Κατὰ Ἀγοράτου.
  12. Κατὰ Ἀλκιβιάδου λειποταξίου Α'.
  13. Ἐν Βουλῇ Μαντιθέω δοκιμαζομένῳ ἀπολογία.
  14. Περὶ δημοσίων ἀδικημάτων.
  15. Περὶ δημεύσεως τῶν τοῦ Νικίου ἀδελφῶν.

16. Ύπέρ τῶν Ἀριστοράχνους γυρημάτων πρὸς τὸ δημόσιον.
17. Ἀπολογία δωροδοκίας παράσημος.
18. Κατὰ τῶν σιτοπωλῶν.
19. Κατὰ Πεγκρέωνος, ὅτι οὐκ ἦν Πλαταιεύς.
20. Πρὸς τὴν εἰσαγγελίαν περὶ τοῦ μὴ δίδοσθαι τῷ ἀδυνάτῳ ἀργύριον.
21. Δήμου καταλύπτεως ἀπολογία.
22. Περὶ τῆς Εὐάνθρου δοκιμασίας (\*).
23. Κατὰ Ἐπικράτους.
24. Κατὰ Ἐργοκλέους.
25. Κατὰ Φιλοκράτους.
26. Κατὰ Νικομάχου.
27. Κατὰ Φίλωνος.
28. Κατὰ Διογείτονος (\*).
29. Ὁλυμπιακός (\*).
30. Περὶ τοῦ μὴ καταλῦσαι τὴν πάτριον πολιτείαν Ἀθηναῖς (\*).

**B'.**

1. Ἐπιτάφιος τοῖς Κορινθίων βοηθοῖς.
2. Κατ' Ἀνδροκίδου ἀσεβείας.
3. Κατὰ Ἀλκιβιάδου ἀστρατείας.
4. Ύπέρ Πολυστράτου.

**Σημ.** Οἱ δὲ τοῦ ἀστέρισκου (\*) σημειούμενοι λόγοι εἰσὶν Ἑλλαι-  
πεῖς. Σώζονται προσέτι καὶ διάφορῃ ἀποσπάσματα.

## ΓΝΩΜΑΙ

## 'Εκ τοῦ Ἐπιταφίου.

19. Θηρίων μὲν ἔργον εἶναι· ὑπὸ ἀλλήλων βίᾳ κρατεῖσθαι,  
ἀνθρώποις δὲ προσήκειν νόμῳ μὲν ὄρισασθαι τὸ δίκαιον, λόγῳ  
δὲ πείσαι, ἔργῳ δὲ τούτοις ὑπηρετεῖν, ὑπὸ νόμου μὲν βασι-  
λευομένους, ὑπὸ λόγου δὲ διδασκομένους.

23. Οἱ εὐκλεῖτοι θάνατον ἀθάνατον περὶ τῶν ἀγαθῶν κατα-  
λείπει λόγον.

33. Κρείττον μετ' ἀρετῆς καὶ πενίας καὶ φυγῆς ἐλευθε-  
ρία ἢ μετ' ὄνειδους καὶ πλούτου δουλεία τῆς πατρίδος.

41. Κρείττον μετ' ὀλίγων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας κινδυνεύειν  
ἢ μετὰ πολλῶν βασιλευομένων ὑπὲρ τῆς αὐτῶν δουλείας.

62. Θάνατον μετ' ἐλευθερίας αἱρεῖσθαι δεῖ ἢ βίον μετὰ  
δουλείας.

77. Οἱ θάνατος κοινὸς καὶ τοῖς χειρίστοις καὶ τοῖς βελ-  
τίστοις. Οὔτε γὰρ τοὺς πονηροὺς ὑπερορῷ οὔτε τοὺς ἀγαθοὺς  
θυμυάζει, ἀλλ' ἵσον ἔχυτὸν παρέχει πᾶσιν.

78. Νῦν ἡ τε φύσις καὶ νόσων ἡττων καὶ γήρως, ὡς τε  
δικίμων ὁ τὴν ἡμετέραν μοῖσαν εἰληγώς ἀπαραιτητος.

80. Αγήρατοι μὲν (τῶν ἡρωϊκῶς πιπτόντων) αἱ μνήμαι,  
ζηλωταὶ δὲ ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων αἱ τιμαι· οἱ πενθοῦνται  
μὲν διὰ τὴν φύσιν ὡς θυητοί, ὑμεγοῦνται δὲ ὡς ἀθάνατοι διὰ  
τὴν ἀρετὴν.

# Γ' ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΣΟΚΡΑΤΗ

## Α'. Βίος αὐτοῦ.

§ 1. Πρῶτος ἀσχοληθεὶς εἰς τὴν τέχνην τῆς φυτορικῆς ὑπολαμβάνεται κοινῶς ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἀλλ' οὐδὲν οὗτος ἔγραψε περὶ τῆς τέχνης. Πρῶτοι τεχνογράφοι ἀριθμοῦνται Σικελιώται, ὡς ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὁ Τισίας, ὁ Κέρεξ, ὁ μαθητής τοῦ Ἐμπεδοκλέους Γοργίας καὶ ὁ Πᾶλος.

§ 2. Μετ' αὐτούς ἡκμασαν ἐν Ἑλλάδι: Θρασύμαχος ὁ Χαλκηδόνιος, Πρόδικος ὁ Κείος, Πρωταγόρας ὁ Ἀθηναῖτης, ὁ Εὔκλιος, Ἰππίας ὁ Ηλείος, Ἀλκιδάμας ὁ Ἐλαίτης, Ἀντιφῶν καὶ Πολυκράτης οἱ Ἀθηναῖοι, Θεόδωρος ὁ Βυζάντιος καὶ ἄλλοι πολλοί.

§ 3. Κατὰ ταύτην τοῦ χρόνου τὴν περίοδον ἐγεννήθη καὶ ὁ Ἰσοκράτης τῷ 436 π. Χ. ('Ολ. 86, α')· ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὠνομάζετο Θεόδωρος, ἦν δὲ κατασκευαστής μουσικῶν ὄργανων, ιδίᾳ δὲ αὐλῶν.

§ 4. Διδάσκαλοι μὲν τοῦ Ἰσοκράτους ὑπῆρχαν καὶ ἄλλοι, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης, πρὸ πάντων δὲ ὁ Πρόδικος καὶ ὁ Γοργίας. Ἡν δὲ φύσει ὁ Ἰσοκράτης δειλὸς καὶ ἴσχυρόφωνος, ὡς καὶ αὐτὸς οὗτος βεβαιοὶ τοῦτο ἐν τῷ πρὸς Φίλιππον λόγῳ «οὔτε φωνὴν ἔσχον ἵκανήν, οὔτε τόλμην δυναμένην σχῆμα γρήσασθαι» κατλ. Διὸ κατά τινας μὲν οὐδόλως προσῆλθεν εἰς τὸ βῆμα, κατ' ἄλλους δέ, σπανίως ἐδημηγόρει ἀπό τοῦ βήματος, ἐπειδὴ ὁ νοῦς αὐτοῦ ἔτεινε πρὸς τὸ θεωρητικὸν μᾶλλον ἢ τὸ πρακτικόν.

§ 5. Ἐκτὸς τῶν ἐκ τῆς διδασκαλίας ὡφελημάτων, ὁ Ἰσοκράτης ἐκέρδαινε προσέτι προσέτι γράφων συνθέσεις γάριν πλουσίων

τινῶν. Μόνον διὰ τὸν Πρὸς Νικοκλέα λόγον βεβαιοῦται ὅτι ἔλαχεν ἡμοιθήν εἴκοσι ταλάντων. Μεγίστην οὖτων κτησάμενος περιουσίαν, πολλάκις ἀνεδέξατο τριηραρχίαν, ἥτις ἔνεκκ τῆς ὑπερόγκου δαπάνης μόνον εἰς τοὺς πλουσίους ἀνετίθετο.

§ 6. Ηροεγγωρηκώς τὴν ἄλικίν, ἐνυμφεύθη τὴν Πληθάνην, χήραν τοῦ σορούτου Ἰππίου, ἵς νίσθέτησε τὸν νεώτερον γιὸν Ἀρχαρέα.

§ 7. Ἡνοίξε σχολὴν ῥητορικῆς κατ' ἀρχὰς ἐν Χίῳ· ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ, διότι μόνον ἐννέα εἶχε μαθητάς. Βεβαιοῦται ὅμως ὅτι, δικτύοις ἐν Χίῳ, διωργάνωσε τὴν πολιτείαν τῆς νήσου κατὰ τὸ ἐπικράτοῦν ἐν Ἀθήναις σύστημα. Μεταβάξ ακολούθως εἰς Ἀθήνας, ἤρξατο ἵνα διδάσκῃ τὴν ῥητορικὴν συστηματικῶς, καὶ τοποῦτον ἐφημίσθη, ὥστε ἡ σχολὴ αὐτοῦ κατέστη ἡ πηγή, ἐξ ἣς οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι ἀνέβλυσαν οὐ μόνον φήτορες, ἀλλὰ καὶ ποιταὶ καὶ ιστορικοί, εἰς διαφόρους ἀκολούθως διασπαρέντες πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Διὸ καὶ ὁ Κικέρων σχολείον ἀπέστη τῆς Ἑλλάδος ὠνόμασε τὸ σχολεῖον τοῦ Ἰσοκράτους. Εἰσέπραχτε δὲ παρὰ τῶν διδασκομένων 1000 δραχμὰς διὰ τὴν διδασκαλίαν, ὅπερ παρέσχεν εἰς τινας ἀρρυμήνας κατηγορίας κατ' αὐτοῦ.

§ 8. Μέγαν σεβασμὸν ἀπένεμεν εἰς τὸν Σωκράτην, καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ σοφοῦ αὐτοῦ διδασκάλου ἐσχε τὴν γεννηκότητα ὁ Ἰσοκράτης, ὅπως φαίνηται δημοσίᾳ πενθησορῶν, ἐνῷ οἱ ἄλλοι μαθηταὶ κατελίθησαν ὑπὸ φρικώδους δειλίας. Ἐπίσης ὑπερήσπισε δημοσίᾳ μετὰ τοῦ Σωκράτους καὶ τὸν ὑπὸ τῶν τριάκοντα τυράννων καταδικασθέντα Θηραμένη, ἀλλ' ἔκτοτε δὲν ἐφάνη ποτὲ πλέον ἐν ταῖς δημοσίαις συνελεύσεσι τῶν πολιτῶν λαχμάνων μέρος.

§ 9. Μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰσοκράτους ἀριθμοῦνται Τιμόθεος ὁ νιός τοῦ Κόνωνος, ὁ θετὸς νιός αὐτοῦ Ἀφροδεύς, ὁ Ἀνδροτίων, ὁ τραχικὸς ποιητὴς Ἀσκληπιάδης, ὁ Διόδοτος, ὁ Διοσκουρίδης, Ἐφορος ὁ Κυραῖος, ὁ Φαστολίτης Θεοδέκτης, Θεόπομπος ὁ Λιος, ὁ Ἰσαίος, Ἰσοκράτης ὁ Ἀπολλωνιάτης, ὁ Κηφισόδωρος, ὁ Κόκκος, ὁ Κράτης, ὁ Λάζαριτος, ὁ Λεωδάμας, Θεόφραστος ὁ Ἐρέσιος, καὶ ἄλλοι πάχυπολλοι. Κατὰ τὸν Πλούταρχον, μεταξὺ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ συναριθμεῖται καὶ ὁ Δημοσθένης. Κατὰ δὲ τὸν Π. Φώτιον καὶ ὁ Ξενοφῶν.

§ 10. Οἱ φιλόποταρις οὗτος ἀνήρ, ὅτε ἤκουε τὴν ἐν Χαριώνεικ τῆς Βοιωτίας ἡτταν τῶν Ἀθηναίων (τῷ 338 π. Χ.) ἀπέθανεν ὑπὸ λύπης θάνατον ἔκουσιον, ἀστήσας· ἦν δὲ ἐννεάκοντα ὥκτῳ ἐτῶν.

## B' Συγγράμματα αὐτοῦ.

§ 11. Κριτικοὶ τινες κατηγοροῦσι τοῦ Ἰσοκράτους, ὡς μεταγειρισμένου ἐκλογὴν ἐπιτεττάθευμένων λέξεων καὶ συνεγγεις ἀντιθέσεις καὶ παρισώσεις, ἐνῷ κατὰ τὸ πραγματικὸν οἱ λόγοι αὐτοῦ ὑπερεκθειάζονται. Άλλα, κατὰ τὸν Ἀλικαρνασσέα, οὐ μόνον τὸ πραγματικὸν μετήλλαξε παντάπασιν ὁ Ἰσοκράτης, ἀλλὰ καὶ τὸ λεκτικὸν προήγαγεν ἐπὶ μήκιστον.

§. 12. Οἱ αὐτὸς κριτικός, ἀναλύων τοὺς κυριωτέρους λόγους τοῦ Ἰσοκράτους, δεικνύει ὅτι ἀπαντες σκοπὸν προτίθενται ἵνα ἐμπνεύσωσιν εἰς τὰς πόλεις, τοὺς ἡγεμόνας, τοὺς ἴδιώτας αἰσθήματα τιμῆς, καλῆς πίστεως, ἐπιεικείας, ἰσότητος, φιλοπατρίας, ζήλου πρὸς διατήρησιν τῆς ἐλευθερίας, σεβασμοῦ πρὸς τὴν ιερότητα τοῦ ὄρου καὶ τῶν συνθηκῶν,

καὶ συνίστησιν αὐτοὺς εἰς τὴν προσοχὴν καὶ τὴν σπουδὴν τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν ἀρχόντων, ὡς βιβλία περιέχοντα πάσας τὰς ἀρχὰς τῆς ὑγιοῦς καὶ ἀληθοῦς πολιτικῆς.

§. 13. Εξήκοντα λόγοι ἔφερον τὸ ὄνομα τοῦ Ἰσοκράτους τὸ πάλαι. 'Αλλ' ὁ Κεκύλιος ρήτωρ ἐπὶ Αὐγούστου μάνον εἶκοσι καὶ ὅκτω ἔξ αὐτοῦ ἀνεγνώριζε γνησίους. Οἱ μέγιστοι ἡμῶν διασωθέντες λόγοι εἰσίν 21, ἐπίστης θεωρούμενοι γνήσιοι, ἐκτὸς τοῦ πρὸς Δημόνικον. διαφύλανεικουμένου ὑπὸ τινῶν κριτικῶν.

§. 14. Ἐχουσι δὲ οἱ λόγοι ὡς ἔξης :

1. Πρὸς Δημόνικον.
2. Πρὸς Νικοκλέα.
3. Νικοκλῆς (ἢ συμβουλευτικός).
4. Πανηγυρικός.
5. Πρὸς Φίλιππον.
6. Ἀρχιδάμως.
7. Ἀρεοπαγιτικός.
8. Περὶ εἰρήνης (ἢ συμμαχικός).
9. Εὐαγόρας (ἢ Εὐαγόρου ἐγκώμιον).
10. Ελένης ἐγκώμιον.
11. Βαύστρις.
12. Παναθηναϊκός.
13. Κατὰ τῶν σορτιστῶν.
14. Πλαταιϊκός.
15. Περὶ Ἀντιδόσεως.
16. Περὶ τοῦ ζεύγους.
17. Τραπεζιτικός.
18. Πρὸς Καλλίμαχον (παραγραφικός).
19. Αἰγινητικός.
20. Κατὰ τοῦ Λογίτου.
21. Πρὸς Εὐθύνουν (ὑπέρ Νικίου ἀμάρτυρος).

'Εκ τῶν λόγων τούτων ὅκτω εἰσὶ δικαιοκοί, συνταχθέντες ὅπως ἀπαγγελθῶσιν ὑπὸ ἄλλων ἐπὶ δικαστηρίου.

§. 15. Σώζονται προσέτι καὶ δέκα ἐπιστολαὶ τοῦ Ἰσοκράτους φέρουσαι τὰς ἐπομένας ἐπιγραφάς.

- 1) Φιλίππωφ τῷ τῶν Μακεδόνων βασιλεῖ.
- 2) Φιλίππωφ.
- 3) Φιλίππωφ.
- 4) Φιλίππωφ.
- 5) Ἀλεξάνδρῳ.
- 6) Τοῖς Ἱέσονος παισίν.
- 7) Τιμοθέῳ.
- 8) Τοῖς Μιτυληναίων ἀρχούσιν.
- 9) Ἀρχιδάμῳ, Λακκεδαιμονίων βασιλεῖ.
- 10) Διονυσίῳ.

Αὗται, πλὴν τῆς τελευταίας, θεωροῦνται γνήσιαι. Κατὰ δὲ τὸν Πλούταρχον, ὁ Ἰσοκράτης συνέγραψε καὶ τριάκοντα ἐπτὰ τραγῳδίας.

§. 16. Μαρτυρίαι περὶ Ἰσοκράτους εἰσὶ πλεισται· ώς Πλάτωνος ἐν Φιλίδιῳ, Διονυσίου Ἀλικαρνασσέως, Λουκιανοῦ ἐν Μακροθίῳ κτλ. Παυσανίου, Φιλοστράτου ἐν βίοις σοφιστῶν, Αἰλιανοῦ ἐν τῇ ποικίλῃ ἱστορίᾳ, Ψευδοπλουτάρχου ἐν βίοις τῶν δέκα ρητόρων, Φωτίου κώδικ. βιθ' καὶ σξ', Σουΐδα, Εὐσταθίου (ἐν Πλιάδ. Γ'), Ἐφρίκου Στεφάνου ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Ἑλληνικῶν ἀπορθεγμάτων.

## ΓΝΩΜΑΙ ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ

### I) Ἐκ τοῦ Πανηγυρικοῦ.

2. Τῶν μὲν ἀθλητῶν δις τοσαύτην ρώμην λαβόντων οὐδὲν ἔχει πλέον γένοιτο τοῖς ἄλλοις· ἐνὸς δὲ ἀνδρός εὗ φρονήσαντος ἀπαντεῖ ἥν ἀπολακύσειν οἱ βουλόμενοι κοινωνεῖν τῆς ἐκείνου διανοίας.

4. Οὗτοι κάλλιστοι εἰσὶ τῶν λόγων, οἵτινες περὶ μεγίστων τυγχάνουσιν ὅντες καὶ τούς τε λέγοντας μάλιστ' ἐπιδεικνύουσι καὶ τούς ἀκούοντας πλεῖστ' ὠφελοῦσιν.

5. Τότε γρὴ πανέσθαι λέγοντας, ὅταν ἡ τὰ πράγματα λάθη τέλος καὶ μηκέτι δέῃ βουλεύεσθαι περὶ αὐτῶν, ἡ τὸν λόγον ἴδη τις ἔχοντα πέρας, ὥστε μηδεμίαν λελεῖσθαι τοῖς ἄλλοις ὑπερβολήν.

9. Αἱ μὲν πράξεις καὶ προγεγενημέναι κοιναὶ πᾶσιν ἡμῖν κατελείφθησαν, τὸ δὲ ἐν καιρῷ ταύταις καταγράσασθαι καὶ τὰ προσήκοντα περὶ ἐκάστης ἐνθυμηθῆναι καὶ τοῖς ὄνδυσιν εὖ διαθέσθαι τῶν εὖ φρονούντων ἴδιόν ἔστιν.

16. Ὁστις οἰεται τοὺς ἄλλους κοινῇ τι πράξειν ἀγαθόν;

ΤΟΜΟΣ Γ'

πρὸν ἂν τοὺς προεστῶτας αὐτῶν διαλλάξῃ, λίγην ἀπλῶς ἔχει  
καὶ πόρρω τῶν προγυμάτων ἐστίν.

22. Αἱ δυνατεῖαι οὐδέποτε τοῖς αὐτοῖς παραχρέουσιν.

50. Τὸ τῶν Ἑλλήνων ὄνομα πεποίηκε μηκέτι τοῦ γένους  
ἀλλὰ τοῖς διανοίᾳς δοκεῖν εἶναι, καὶ μᾶλλον Ἑλληνας καλεί-  
σθαι τοὺς τῆς παιδεύσεως τῆς ἡμετέρας ἢ τοὺς τῆς κοινῆς  
φύσεως μετέχοντας.

63. Οὐ δήπου πάτριόν ἐστιν ἡγείσθαι τοὺς ἐπάλιυδας τῶν  
αὐτοχθόνων, οὐδὲ τοὺς εὑ παθόντας τῶν εὐποιησάντων, οὐδὲ  
τοὺς ἴνετας γενομένους τῶν ὑποδεξαχρέων.

78. Τοῖς καλοῖς κακγενοῖς τῶν ἀνθρώπων οὐδὲν δεήσει πολ-  
λῶν γραψυμάτων, ἀλλ' ἀπ' ὀλίγων συνθηκάτων ραδίως καὶ  
περὶ τῶν ιδίων καὶ περὶ τῶν κοινῶν ὅμονοιςσουσιν.

82. Όμοίως ἐστὶ γαλεπὸν ἐπικινεῖν τοὺς ὑπερβεβληκότας  
τὰς τῶν ἀλλων ἀρετάς, ὥσπερ τοὺς μηδὲν ἀγαθοῖν πεποιηκό-  
τας· τοῖς μὲν γάρ οὐκ ὅπεισι πράξεις, πρὸς δὲ τοὺς οὐκ εἰσὶν  
ἄρμόττοντες λόγοι.

124. Μέγιστον τῶν κακῶν, ὅταν ὑπέρ αὐτῆς τῆς διωλείας  
ἀναγκάζωνται συστρατεύεσθαι, καὶ πολεμεῖν τοῖς ἐλευθέροις  
ἀξιούσιν εἶναι, καὶ τοιούτους κινδύνους ὑπομένειν, ἐν οἷς ἡττη-  
θέντες μὲν παραχρῆμα διαρθρήσονται, κατορθώσαντες δὲ  
μᾶλλον εἰς τὸν λοιπὸν γρόνον δουλεύσουσιν.

130. Ἐστιν οὐχ οἶόν τ' ἀποτρέπειν τῶν ἀμαρτημάτων,  
οὐδὲ ἔτερων πράξεων πείθειν ἐπιθυμεῖν, ἦν μὴ τις ἐρρωμένως  
ἐπιτιμήσῃ τοῖς παροῦσιν.

— Χρὴ κατηγορεῖν μὲν ἡγείσθαι τοὺς ἐπὶ βλάβῃ λοιδοροῦν-  
τας, νοοθετεῖν δὲ τοὺς ἐπ' ὠρελείχ τοικῦτα λέγοντας. Τὸν  
γάρ αὐτὸν λόγον οὐκ ὄμοίως ὑπολαχυθάνειν δεῖ, μὴ μετὰ τῆς  
αὐτῆς διανοίας λεγόμενον.

165. Δέδεικται ὅταν τις πολεμῇ πρὸς ἀνθρώπους ἐκ πολλῶν τόπων συλλεγομένους, ὅτι δεῖ μὴ περιμένειν, ἵως ἂν ἐπιστᾶσιν, ἀλλὰ ἔτι διεσπαρμένους κύτοις ἐπιχειρεῖν.

173. Οὔτε εἰρήνην οίον τε βεβαίαν ἀγαγεῖν, ἢν μὴ κοινὴ τοῖς βαρβάροις πολεμήσωμεν, οὔθ' ὅμονοσται τοὺς Ἑλληνας, πρὶν ἂν καὶ τὰς ὀφελεῖς ἐκ τῶν κύτων καὶ τοὺς κινδύνους πρὸς τοὺς κύτοις ποιησώμεθα.

174. Η ἀπορία καὶ τὰς ἑταῖριας διαλύει καὶ τὰς συγγενεῖς εἰς ἔχθραν προάγει καὶ πάντας ἀνθρώπους εἰς πολέμους καὶ στάσεις καθίστησιν.

176. Συνθῆκει μὲν εἰσιν, αἵτινες ἂν ἴσως καὶ κοινῶς ἀμφοτέροις ἔχωσι, προστάγματα δὲ τὰ τοὺς ἑτέρους ἐλαχτοῦντα παρὰ τὸ δίκαιον.

189. Τοῖς μεγάλῃ ὑπισχυομένοις οὐ πρέπει περὶ μικρὰ δικτεῖσαι, οὐδὲ τοικύτα λέγειν, ἐξ ὧν ὁ θεός μηδὲν ἐπιδώσει τῶν πεισθέντων, ἀλλὰ ὃν ἐπιτελεσθέντων κύτοι τ' ἀπαλλαγήσονται τῆς παρούσης ἀπορίας καὶ τοῖς ἄλλοις μεγάλων ἀγαθῶν αἵτιοι δόξουσιν εἶναι.

### 2) Ἐκ τοῦ Ἀρεοπαγντικοῦ.

4. Τῶν ἀγκθῶν καὶ τῶν κακῶν οὐδὲν κύτο καθ' αὐτὸν παραγίγνεται τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ συντέτακται καὶ συνακολουθεῖ τοῖς μὲν πλούτοις καὶ τοῖς δυναστείαις ἄνοιᾳ καὶ μετὰ ταύτης ἀκολασίᾳ, τοῖς δ' ἐνδείαις καὶ τοῖς ταπεινότησι σωφροσύνῃ καὶ πολλὴ μετριότητι.

6. Πυκνοτάτας τὰ πράγματα λαμβάνει τὰς μεταβολάς.

13. Τὰς εὐπραγίας ἀπαντες ἴσμεν καὶ παραγγομένας καὶ παραμενούσας οὐ τοῖς τὰ τείχη κάλλιστα καὶ μέγιστα

περιβεβλημένοις, ἀλλὰ τοῖς ἄριστα καὶ σωφρονέστατα τὴν αὐτῶν πόλιν διοικοῦσιν.

14. Ἐστι ψυχὴ πόλεως οὐδὲν ἔτερον ἢ πολιτεία, τοσαύτην ἔχουσα δύναμιν, ὅσην περ ἐν σώματι φρόνησις. Αὗτη γάρ ἐστιν ἡ βουλευομένη περὶ ἀπάντων, καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ δικριτάτουσα, τὰς δὲ συμφορὰς διαφεύγουσα.

25. Οὐκ ἐμπορίαν, ἀλλὰ λειτουργίαν νομίζειν δεῖ τὴν τῶν κοινῶν ἐπιμέλειαν.

30. Οὐκ ἐν ταῖς πολιτελείαις ἡ εὐσέβεια, ἀλλ' ἐν τῷ μηδὲν κινεῖν ὃν οἱ πρόγονοι παρέδοσαν.

41. Δεῖ τοὺς ὄρθις πολιτευομένους οὐ τὰς στοὰς ἐμπιπλάνει τοιχομάχτων, ἀλλ' ἐν ταῖς ψυχαῖς ἔχειν τὸ δίκαιον· οὐ γάρ τοῖς ψηφίσμασιν, ἀλλὰ τοῖς ἥθεσι καλῶς οἰκεῖσθαι τὰς πόλεις.

— Οἱ κακῶς τεθραψμένοι καὶ τοὺς ἀκριβῶς τῶν νόμων ἀνκγεγραψμένους τολμῶσι παραβαίνειν, οἱ δὲ καλῶς πεποιηδευμένοι καὶ τοῖς ἀπλῶς κειμένοις ἔθέλουσιν ἐμμένειν.

44. Αἱ μὲν ἀπορίαι διὰ τὰς ἀργίας γίγνονται, αἱ δὲ κακουργίαι διὰ τὰς ἀπορίας.

47. Ὄπου μήτε λαθεῖν τοῖς ἀδικοῦσι ράδιόν ἔστι, μήτε φανεροῖς γενομένοις συγγνώμης τυχεῖν, ἐνταῦθα ἔξιτηλοι γίγνονται αἱ κακοήθειαι.

78. Ἀνάγκη ἐκ τῶν αὐτῶν πολιτευμάτων καὶ τὰς πρᾶξεις ὄμοιας ἀεὶ καὶ παραπλησίας ἀποβαίνειν.

# Δ'. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΡΗΤΟΡΑ ΛΥΚΟΥΡΓΟΝ

## Α'. Βίος αὐτοῦ.

§. 1. Λυκούργος ὁ Ἀθηναῖος, εἰς τῶν δέκα ρητόρων (α), κατάγετο ἐξ ἐπισῆμου τινὸς ἀρχαίας γενεᾶς (ἱερατικῆς) τῶν Ἐπειδουταδῶν λεγομένης, τῆς γενεαλογουμένης ἐκ τοῦ ἐγγυροῦ θρώνος Ἐρεχθίων, τὸν δῆμον Βουτάδης, υἱὸς εὐπατρίδου τινὸς Λυκόφρονος. Ἔσχε καὶ πάππον δύσωνυμον (Λυκόφρονα), φονευθέντα ὑπὸ τῶν τριάκοντα τυράννων (β).

§. 2. Ἐγεννήθη, κατὰ πιθανωτέραν γνώμην, τῷ 408 π. Χ. (Ολ. 93, ς). Υπῆρξε δὲ εἰς μὲν τὴν φιλοσοφίαν μαθητής τοῦ Πλάτωνος, εἰς δὲ τὴν ρητορικὴν τοῦ Ἰσοκράτους, ὅπαδός δέ, ὡς πρὸς τὰ πολιτικά, τῶν φρονημάτων τοῦ Δημοσθένους, ὑποστηρίζεις μάλιστα αὐτὸν παντὶ σθένει εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀγῶνας (γ).

§. 3. Οὗτος προπαρασκευασθεὶς ὑπὸ τῶν περιφήμων τούτων σοφῶν, καὶ παιδείας τυχὸν ἀναλόγου πρός τε τὸ γένος καὶ τὴν εὐπορίαν αὐτοῦ, κατέστη εἰς τῶν δοκιμωτάτων ἀνδρῶν καὶ ἀληθῶς οἰκονομολόγος μάζηλον ἢ δημηγόρος· ἀνέλαβε δὲ καὶ τὴν διαχείρισιν τοῦ δημοσίου ταμείου ἐπὶ δώδεκα ἔτη, ἢ κατὰ Πλούταρχον, ἐπὶ 15, ἐνῷ κατὰ νόμον δὲν ἐπετρέποντο.

(α) Γιπὸ τῶν Ἀλεξανδρινῶν ὡς ἐπισημότατοι δέκα Ἀττικοὶ ρήτορες καταλεγόμενοι εἰσὶν οἱ ἐφεξῆς: 1) Ἀντιφῶν. 2) Ἀνδροκίδης. 3) Λυσίας. 4) Ἰσοκράτης. 5) Ἰσαῖος. 6) Λυκούργος. 7) Ὑπερίδης. 8) Δημοσθένης. 9) Αἰσχίνης. 10) Δείναρχος.

(β) Ο Γεννάδιος οὐκ οἶδε ὅπως ἐν τῇ γραμματολογίᾳ σημειοῦ φονευθέντα ὑπὸ τὸν τριάκοντα τὸν πατέρα αὐτοῦ Λυκόφρονα. Σελ. 70 ἐν τοῖς περισελιδίοις σημειώμασιν.

(γ) Ήδε ιστορίαν Ηεπαρηγούσου, σελ. 192 καὶ 206.

εἰ μὴ μόνον τέσσαρος ἔτη. Έν τῷ γραμματῳ δὲ τούτῳ δικαιήματι διεγειρίσατο 18,000 ταλάντων δημοσίου περιουσίαν, ἐπικυρώσας τὴν τακτικὴν πρόσοδον τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ 600 εἰς 1200 ταλάντα. Έν δὲ ταῖς εὐθύναις τῆς διαχειρίσεως ταύτης, ὡς ἐδίδου κατὰ τετραετίαν, οὐδὲν οὐδέποτε εὑρέθη πλημμελές. Καὶ οὐ μόνον τὰς εὐθύνας ἐδίδου δημοσίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ στάλτης ἐπιγράψας ἰδρύσατο αὐτὴν ἐν τῇ παλαιστρᾷ. ἦν αὐτὸς φύσιδόμητεν (α).

§. 4. Ἐπιστατήσας προσέτι καὶ πολλῶν ἄλλων ἔργων, καὶ νόμους; εἰσήγαγεν εἰς τὴν πατρίδα, καὶ ἵεράς διέταξε τελετάς. Έν καιρῷ δὲ πολεμικῶν προσπορευσιεῦν καὶ ὅπλα συνέθεξε, καὶ τετρακοσίας κατεσκεύασε τριήρεις καὶ διὰ πολλῶν δημοσίους σίκοδομῶν ἐκαλλώπισε τὴν πόλιν.

§. 5. Ἐγκαίρως δὲ διδοὺς δημοσίᾳ λόγου ἀπασῶν τῶν ἑαυτοῦ πράξεων, ἥγερύπνει καὶ εἰς τὴν διοίκησιν τῶν ὑπὸ αὐτῶν ταχινόγυμων, καὶ ἐν γένει εἰς τὴν διαγωγὴν ἀπάντων τῶν πολιτῶν, οἵνει ἀνώτατος ἀστυνόμος τῆς πόλεως. Διὸ καὶ πολλάκις ὑπὸ τοῦ δήμου ἐστεφανώθη, ὡς ἐρχυμέλος τῆς προγονικῆς εὐκλείας, καὶ τῆς ἐν πρυτανείᾳ σιτήσεως μετέσγεν. Ήξιώθη δὲ καὶ τῆς λαζαροῦς ταύτης ψαρτυρίας. «ὅτι διετέλεσεν ἀνεξέλεγκτος καὶ ἀδωροδόκητος τὸν ἀπανταχ γρόνον ὄννα.

§. 6. Τοσούτον δ' ἤγαπε τὸ ὑπὸ τοῦ δήμου, ὁστε. κακὴν ὅν καιρὸν ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἀπήτησε τὴν παράδοσιν τῶν δέκα ρητόρων, ἣ τινῶν ἐξ αὐτῶν, ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ Λυκοῦργος,

(α) Τοιαύτην ἐπιγραφὴν ἀνευρέθη μὲν ὑπὸ τοῦ Φουρμόντου, ἐδημοσιεύθη δὲ ὑπὸ τοῦ Βοικκίου, καὶ ἡ τις κατὰ τὸν σοφὸν τοῦτον, ἢν ὁ ἀπολογισμὸς τῆς διαχειρίσεως ταύτης («πάντων ὧν διώκησεν ἀναγράφη») ἦν αὐτὸς οὗτος ὁ Λυκοῦργος ἐστηλογράψησεν.

ἐστάθη ἀδύνατος ἡ πραγματοποίησις τῆς ἀπαιτήσεως ταῦτης,  
δι' ἣν ὁ δῆμος ιδίᾳ εἶχε πρὸς αὐτὸν ἀγάπην.

§. 7. Μικρὸν δὲ πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, διέταξεν ὁ Λυκούργος ὅπως μεταφέρωσιν αὐτὸν ἐπὶ φορείου εἰς τὸ πρυτανεῖον, ὅπου δημοσίᾳ ἔδωκεν εὐθύνης τῶν πεπολιτευμένων ἐξελέγξας δέ τινας κατήγορον αὐτοῦ, τὸν συκοράντην Μενέσαχιμον, μόλις ἐπανελθὼν οἰκαδε, ἀπέθανεν ὄγδοοικοντούτης καὶ ἐπέκεινα. Τὴν ἐκδορὰν δὲ τοῦ νεκροῦ συνῳδευσεν ἀπασα σχεδὸν ἡ πόλις μέγι τοῦ τάφου. Ἐτάφη δὲ δημοσίᾳ δαπάνῃ ἐν τῇ πρὸς τὴν ἀκαδημίαν ἀγούσῃ ὁδῷ, ἐν τῷ γώρῳ τῷ μετὰ ταῦτα γενομένῳ κήπῳ τοῦ φιλοσόφου Μελχανθίου.

§. 8. Ἐνῷ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ δικαιόρους ἐπογκάς ἀλλούς μὲν ἐξώρισαν, ώς τὸν Ἀριστείδην, Θεμιστοκλέα καὶ Δημοσθένη, ἀλλούς δὲ ἐπότισαν κώνειον, ώς τὸν Σωκράτη καὶ Φωκίωνα, μόνον τοῦ Λυκούργου δὲν ἐπαυσαν καὶ ζῶντος νὰ σεβνωται τὴν ἀρετὴν καὶ ἀποθανόντος. Διότι τὴν ἀρετὴν τιμῶσα τοῦ ἀνδρὸς ἡ πόλις, τῷ ἀνήγειρε γχλκοῦν ἀνδριάντα ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν Ἀθηνῶν, παρὰ τοῖς ἀνδριάσι τῶν δέκα ἐπωνύμων, ἀνέθρεψε μετὰ θάνατον τὰ τέκνα αὐτοῦ δημοσίᾳ δαπάνῃ, τὰς δικαιαγκάς καὶ παραγγελίας αὐτοῦ ἐνεγχάραξεν ἐπὶ μαρμάρου, καθὼς καὶ ἐν ὑπέρ αὐτοῦ ἐγκάθιμον, καὶ ἐψήφισεν ὥστε τοῦ λοιποῦ νὰ σιτίζηται διὰ βίου ἐν τῷ πρυτανείῳ ὁ πρεσβύτερος τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ. 'Αλλ' οἱ τρεις αὐτοῦ υἱοί, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Δημοσθένους, ὑπῆρξαν τοσοῦτον ἀνάξιοι τοιούτου πατρός, ὥστε ἐφυλακίσθησαν, καὶ ὁ Δημοσθένης συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀπόλυτην αὐτῶν γάριν μόνον τῆς τοῦ πατρὸς μνήμης.

**Β'. Συγγράμματα αὐτοῦ.**

§. 9. Ἐπὶ Πλουτάρχου ἐσώζοντο δέκα καὶ πέντε λόγοι αὐτοῦ ρητορικοί, κατ' ἄλλους ἡριθμούντο εἴκοσι, ἐνῷ ἦδη σώζεται εἰς καὶ μόνος, ὁ κατὰ Λεωκράτους, δι' οὗ μαρτυρεῖται ὅτι ἡ εὐγλωττία τοῦ Λυκούργου ἦν μᾶλλον δῶρον τῆς φύσεως παρὰ καρπὸς τῆς τέχνης· πλήρης δέ ἔστι μυθολογίκῶν καὶ ιστορικῶν παρεκβάσεων. Η πρὸς τοὺς ἀδικοῦντας δὲ αὐτηρότητης τοῦ Λυκούργου ἦν τοιαύτη, ὡς ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ ἀποδεικνύεται, ὅτι οὐδένα σγεδόν ποτε ἐνεκάλεσε, γωρίς νὰ ἀποδείξῃ αὐτὸν ἔνοχον τοῦ ἐγκλήματος, καθὼς, ἐξ ἐναντίκς, ἡ συνηγορία αὐτοῦ ἐξήρκεσε πολλάκις ὅπως ἀθωώσῃ τοὺς παρ' ἄλλων ἀδικως ἐγκαλουμένους.

§. 10. Ταπόθεσις τοῦ παρόντος λόγου ἔστιν αὕτη. Μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ ἥτταν τῶν Ἑλλήνων, ἐψηφίσατο ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ὡστε νὰ μὴ ἐξελθῃ τις ἔξω τῆς πόλεως, μηδὲ νὰ ἐκβάλῃ ἔξω τῆς πατρίδος παιδίας καὶ γυναικας. Λεωκράτης τις, ἐξελθὼν τῆς πόλεως παρὰ νόμον, ἀπῆλθεν εἰς Ρόδον, ὅπου διέτριψεν ἐν ἔτος, κακεῖθεν εἰς Μέγαρα, ὅπου διέμεινε πέντε ἔτη, εἶτα δὲ ἐπανῆλθε μετὰ τὴν εἰρήνην εἰς Ἀθήνας. Ο δὲ φήτωρ ἐγκαλεῖ αὐτόν, ἀμα παρουσιάσαντα, ὡς προδότην καὶ παράνομον, ὡστε ὁ λόγος ἐξεφωνήθη περὶ τὰ 330 π. Χ.

§. 11. "Οτι δὲ ὁ Λεωκράτης ἀπολογηθεὶς ἀθωώθη, τοῦτο μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ φήτορος Αἰσχίνου, ὅστις, ἀναφέρων τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δίκης ταύτης, λέγει· «ἔτερος δ' ἴδιώτης, ἐκπλεύσας εἰς Ρόδον, ὅτι τὸν φόβον ἀνάνδρως ἤγεγκε, πρώην ποτ' εἰσηγγέλθη, καὶ ἵσαι αἱ ψῆφοι αὐτῷ ἐγένοντο· εἰ δὲ μία μόνον μετέπεσεν, ὑπερώριστ' ἂν ἦ ἀπέθανεν».

§. 12. Τὸ δὲ δικάσαν αὐτοὺς δικαστήριον φαίνεται ὅτι ἦν τὸ τῶν Βλιαστῶν, εἰς ὃ εἰσῆγοντο αἱ εἰσαγγελίαι, ὅπερ ἦν τὸ δεύτερον καὶ σημαντικώτερον μετὰ τὸν Ἀρειον πάγον δικαστήριον τῶν Ἀθηνῶν, ὅπερ συνεκροτεῖτο ἐκ 500—2000 ἔνιστε δικαστῶν.

§. 13. Όμοιαζει δὲ ἡ ὑπόθεσις τοῦ λόγου τούτου πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ἄλλου μὴ σωζομένου λόγου τοῦ Λυκούργου κατὰ Αὐτολύκου τινὸς Ἀρεοπαγίτου. Τοῦτον, κατὰ τοὺς φιλολόγους, ὑπαινίττεται καὶ ὁ Αἰσχίνης ἐν τῷ κατὰ Κτησιφῶντος λόγῳ λέγων «Ἐγένετο τις ἐνταῦθι» ἀνὴρ ἴδιωτης, ὃς, ἐκπλειν μόνον εἰς Σάρμον ἐπιχειρήσας, ὡς προδότης τῆς πατρίδος αὐθημερὸν ὑπὸ τῆς ἐξ Ἀρείου πάγου βουλῆς θανάτῳ ἐζημιώθη».

§. 14. Τὸν γαρκτήρα τοῦ ρήτορος Λυκούργου ἀρκούντως καταδεικνύει καὶ τὸ ἐξης ἀπόσπασμα Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου. «Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι μετὰ τὴν ἥτταν, Λυσικλέους τοῦ στρατηγοῦ θάνατον κατέγνωσαν, Λυκούργου τοῦ ρήτορος κατηγορήσαντος· οὗτος γὰρ τῶν τότε ρητόρων μέγιστον ἔχων ἀξίωμα, καὶ διώδεκα μὲν ἔτη τὰς προσδόους τῆς πόλεως διοικήσας ἐπαινουμένως, βίον δ' ἐζηκὼς ἐπ' ἀρετῇ περιβόητον, πικρότατος ἦν ἐν τοῖς λόγοις κατήγορος. Γνοίη δ' ἂν τις αὐτοῦ τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἀξίαν καὶ πικρίαν ἐν οἷς τοῦ Λυσικλέους κατηγορῶν λέγει· «Ἐστρατήγεις, ὁ Λύσικλες, καὶ χιλίων μὲν πολιτῶν τετελευτηκότων, δισγιλίων δ' αἰγυμαλώτων γεγονότων, τροπαίου δὲ κατὰ τῆς πόλεως ἐστηκότος, τῆς δ' Ἑλλάδος ἀπάστης δουλευούστης, καὶ τούτων ἀπάντων γεγενημένων, τοῦ ἱγουμένου καὶ στρατηγούντος, τολμᾶς ζῆν καὶ τὸ τοῦ ἡλίου φῶς ὄρσην καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν ἐμβάλλειν, ὑπόμνημα γεγονώς αἰσχύνης καὶ ὄνειδους τῇ πατρίδι;»

§. 15. Κατὰ νεωτέρας τινὰς παρατηρήσεις, πάπυρός τις

εύρεθεις ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ὅδη κείμενος ἐν Λονδίνῳ, πρὸς τοὺς λοιποὺς περιέχει καὶ «Ἀπολογίκην Λυκόφρονος». Υποτίθεται δὲ ὅτι ὁ καθ' οὓς ἐγένετο ἡ κατηγορία καὶ ὑπέρ οὓς ἐγράψη ἡ ἀπολογία είναι ὁ πατὴρ τοῦ ρήτορος Λυκούργου.

## ΓΝΩΜΑΙ ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ

2. Τρίκα ἔστι τὰ μέγιστα, ἢ διαφυλάκτει καὶ διασώζει τὴν δημοκρατίαν καὶ τὴν τῆς πόλεως εὐδαιμονίαν, πρῶτον μὲν ἡ τῶν νόμων τάξις, δεύτερον δὲ ἡ τῶν δικαστῶν ψῆφος, τρίτον δὲ ἡ τούτοις τὰδικήματα παραδιδοῦσα κρίσις. Ό μὲν γάρ νόμος πέφυκε προλέγειν ἡ μὴ δεῖ πράττειν, ὁ δὲ κατήγορος μηνύειν τοὺς ἐνόχους τοῖς ἐκ τῶν νόμων ἐπιτιμίοις καθεστῶτας, ὁ δὲ δικαστὴς κολαζεῖν τοὺς ὑπ' ἀμφοτέρων τούτων ἀποδειγμέντας αὐτῷ. «Ωστ' οὖθι ὁ νόμος οὗθι ἡ τῶν δικαστῶν ψῆφος ἄνευ τοῦ παραδώσοντος αὐτοῖς τοὺς ἀδικοῦντας ἴσχυει.

— Πολίτου ἔστι δικαίου μὴ διὰ τὰς ιδίας ἔχθρος εἰς τὰς κοινὰς κρίσεις καθιστάναι τοὺς τὴν πόλιν μηδὲν ἀδικοῦντας, ἀλλὰ τοὺς εἰς τὴν πατρίδα τι παρενομοῦντας ιδίους ἔχθρους εἶναι νομίζειν, καὶ τὰ κοινὰ τῶν ἀδικημάτων κοινὰς καὶ τὰς προφέσεις ἔχειν τῆς πρὸς αὐτοὺς διαφορᾶς.

3. Δέος ἔστι τὰ παιδεύοντα τοὺς νέους, ἢ τε τῶν ἀδικούντων τιμωρία καὶ ἡ τοῖς ἀνδράσι τοῖς ἀγαθοῖς διδομένη δωρεά· πρὸς ἑκάτερον δὲ τούτων ἀποβλέποντες, τὴν μὲν διὰ τὸν φόνον φεύγοντι, τῆς δὲ διὰ τὴν δόξαν ἐπιθυμοῦσιν.

10. Ἀπλοῦν τὸ δίκαιον, ράδιον τὸ ἀληθεῖς, βραχὺς ὁ ἔλεγχος.

12. Αἱ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν εὐλογίαι τὸν ἔλεγχον σαρῆ· κατὰ τῶν τάναντία ἐπιτηδευόντων ποιοῦσιν.

— Ό ἐπαινος μόνος ἀθλον τῶν κινδύνων τοις ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἔστιν.

— Τὰς ἀθλὰς τοῦ πολέμου τοις ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἔστιν ἐλευθερία καὶ ἀρετή.

15. Ἐκ μὲν τοῦ κακῶς πράττειν τὰς πόλεις μετάβολης τυγχεῖν ἐπὶ τὸ βέλτιον εἰκός ἔστιν, ἐκ δὲ τοῦ παντάπασι γενέσθαι ἀναστάτως καὶ τῶν κοινῶν ἐπίδημων στερηθῆναι.

— Ωσπερ ἀνθρώπῳ ζῶντι μὲν ἐπὶ τοῦ κακῶς πρᾶξαι μεταπεσεῖν, τελευτήσαντι δὲ συναναγείται πάντα, δι' ὃν ἂν τις εὐδαιμονήσειεν, οὕτω καίπερ τὰς πόλεις συμβάνει πέρας ἔχειν τὴν ἀτυχίαν, ὅταν ἀνάστατοι γένωνται.

— Πόλεως ἔστι θάνατος ἀνάστατον γενέσθαι.

16. Ἡ πόλις οἰκείται κατὰ τὴν ἴδιαν ἑκάστου μοῖραν φυλακτοριένη. "Οταν οὖν ταῦτην ἐφ' ἐνός τις παρίδῃ, λέληθεν ἑαυτὸν ἐφ' ἀπάντων τούτο πεποιηκώς.

17. Ωσπερ τοὺς ἀγαθοὺς ἐπαινεῖν καὶ τιμᾶν, οὕτω καὶ τοὺς κακοὺς μισεῖν τε καὶ κολάζειν γρή.

18. Τὸ συνέχον τὴν δημοκρατίαν ὄρκος ἔστιν.

— Τρίχ ἔστιν ἡς ἡ πολιτεία συνέστηκεν, ὁ ἄρχων, ὁ δικαστής, ὁ ἰδιώτης.

— Τοὺς θεοὺς οὔτ' ἂν ἐπιορκήσεις τις λέθοι, οὔτ' ἂν ἐκφύγοις τὴν ἀπ' αὐτῶν τιμωρίαν, ἀλλ' εἰ μὴ αὐτός, οἱ πατέρες γε καὶ τὸ γένος ἀπαν τὸ τοῦ ἐπιορκήσαντος μεγάλοις ἀτυγήμασι περιπέπτει.

21. Οἱ θεοὶ οὐδὲν πρότερον ποιοῦσιν ἢ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων τὴν διάνοιαν παράγουσιν.

22. Τὸ τῶν νόμων τοῖς ἡδικηόσι τυγχεῖν τιμωρία ἔστιν.

23. Ἡ τῶν θεῶν ἐπιψέλεις πάσας μὲν τὰς ἀνθρώπινας πρᾶξεις ἐπισκοπεῖ, μάλιστα δὲ τὴν περὶ τοὺς γονέας καὶ τοὺς

τετελευτηρότας καλίτην πρὸς αὐτοὺς εὔσέβειαν εἰκότως. Παρ' ὅν γὰρ τὴν ἀρχὴν τοῦ ζῆν εἰληφάμεν καὶ πλεῖστα ἀγαθὰ πεπόνθημεν, εἰς τούτους μὴ ὅτι ἀμαρτεῖν, ἀλλ' ὅτι μὴ εὐεργετοῦντας τὸν ἔκυτῶν βίον καταναλῶσαι μέγιστον ἀσέβημά ἔστιν.

30. Τὸ μετὰ πολλῶν παραδειγμάτων διδάσκειν ραδίκαν τὴν κρίσιν καθίστησιν.

34. "Ος ὑπέρ τῆς αὐτοῦ πατρίδος οὐκ ἔβοήθησε, ταχὺ γε ἢν ὑπέρ τῆς ἀλλοτρίας κίνδυνόν τινα ὑπομείνειν.

37. Τὰ ἀδικήματα, ἵως μὲν ἢν ἡ ἄκριτα, παρὰ τοῖς πράξισιν ἔστιν. Ἐπειδὴν δὲ κρίσις γένηται, παρὰ τοῖς μὴ δικιώσειπεξελθοῦσιν.

38. Οὐ πλέον ἴσχυει ἔλεος οὐδὲ δάκρυα τῆς ὑπέρ τῶν νόμων καὶ τοῦ δήμου σωτηρίας.



## ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ

Περιέχων τὰ κυριώτερα ιστορικά συμβάντα, περὶ ὧν γίνεται  
ιδιὰ μνεία ἐν τοῖς ἐν τῷ τεύχει τούτῳ ἐκδεδομένοις λόγοις.

	π. Χ.	Ολυμ.
Ἄποικία τοῦ Κέκροπος εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἀργὴ τοῦ βασιλείου τῶν Ἀθηνῶν	1657	
Γέννησις τοῦ Ἡρακλέους . . . . .	1384	
Ἐκστρατεία τῶν Ἀργοναυτῶν . . . . .	1360	
Γέννησις τοῦ Θησέως . . . . .	1346	
Πρῶτος πόλεμος τῶν Θηβῶν μεταξὺ Ἑ- τεοκλέους καὶ Πολυνείκους. . . . .	1317	
Δεύτερος τῶν Θηβῶν πόλεμος (ὁ τῶν Ἐπιγόνων) . . . . .	1307	
Ἐπιστροφὴ τῶν Ἡρακλειδῶν εἰς Πελοπόν- νησον . . . . .	1190	
Θάνατος τοῦ τελευταίου βασιλέως Ἀθη- νῶν Κόδρου . . . . .	1132	
Πρώτη σύστασις τῶν Ὀλυμπιακῶν ἡγώ- νων ὑπὸ Ἰφίτου . . . . .	884	
Η Ὀλυμπιάς καθίσταται ἐποχὴ χρονολο- γίας . . . . .	776	1, α'
Πρῶτος Μεσσηνιακὸς πόλεμος . . . . .	743	9, β'
Δεύτερος Μεσσηνιακὸς πόλεμος. . . . .	682	24, γ'
Ἀκραζεῖ ὁ ποιητὴς Τυρταῖος . . . . .	—	—
Νομοθεσία Δράκοντος ἐν Ἀθήναις . . . . .	624	39, α'
Νομοθεσία Σόλωνος . . . . .	594	46, γ'
Ο Πεισίστρατος ἀρπάζει τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν ἐν Ἀθήναις . . . . .	560	55, α'
Διαδέχονται αὐτὸν οἱ μίσι αὐτοῦ Ἰππίας καὶ Ἰππαρχος . . . . .	527	63, β'
Φονεύεται ὁ Ἰππαρχος ὑπὸ τοῦ Ἀρμοδίου καὶ τοῦ Ἀριστογέίτονος . . . . .	513	66, δ'

	π. Χ.	Οδυσ.
Τί ἐν Μαραθώνι μάχην . . . . .	490	72, γ'
Μάχην ἐν Θερμοπύλῃ ναυμαχῇ ἐν Σαλαμῖνι	480	75, ς'
Τί ἐν Πλαταιζίς μάχην καὶ ἡ ἐν Μυκάλῃ.	479	75, δ'
Παραδίδοται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἡ ἡγεμο-		
νία τοῖς Ἀθηναῖοις . . . . .	477	75, δ'
Γέννησις τοῦ Σωκράτους . . . . .	469	77, δ'
Τρίτος Μεσσηνιακὸς πόλεμος . . . . .	465	79, ε'
Γέννησις τοῦ βάτορος Λυσίου . . . . .	459	80, ε'
Τί πολυθρύλητος Κιμώνειος συνθήκη . . .	449	82, δ'
Γέννησις Ξενοφῶντος . . . . .	445	83, δ'
Γέννησις Ἰσοκράτους . . . . .	436	86, ς'
Ἄργὴ τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου . . .	431	87, ε'
Λοιμὸς ἐν Ἀθήναις . . . . .	430	87, γ'
Περικλέους θάνατος . . . . .	429	87, δ'
Μάχη ἐν Δελφοῖς, καθ' ἥν σώζει ὁ Σωκρά-		
της τὸν Ξενοφῶντα . . . . .	424	89, ς'
Ἐκστρατεία τῶν Ἀθηναίων εἰς Σικελίαν .	415	91, ε'
Πανωλεθρία Ἀθηναίων θάνατος τῶν		
στρατηγῶν Νικίου καὶ Δημοσθένους .	413	91, δ'
Τέλος τῆς Ἰστορίας τοῦ Θουκυδίδου, ἦτις		
ἐκτείνεται μέχρι τοῦ καὶ ἔτους τοῦ		
πελοποννησ. πολέμου . . . . .	410	92, γ'
Γέννησις τοῦ βάτορος Λυκούργου . . . .	408	93, ς'
Τί ἐν Αίγας ποταμοῖς ἦταν τῶν Ἀθηναίων	405	93, δ'
Ἀλωσις Ἀθηνῶν ὑπὸ Λυσάνδρου. Σύστα-		
σις τῶν 30 τυράννων. . . . .	404	94, ς'
Ἀνδροθωσις τῆς δημοκρ. δικὸς Θρασυβούλου	405	94, ε'
Ἐκστρατεία τοῦ νεωτέρου Κύρου. . . . .	401	94, δ'
Θάνατος τοῦ Σωκράτους . . . . .	400	95, ς'
Ἄγει ὁ Ξενοφῶν τὸν Ἑλλ. στρατὸν εἰς Πέρ-		
γαρονναὶ παραδίδωσιν κύτὸν τῷ στρα-		
τηγῷ τῶν Ακαδαίων οἰνῶν Θίβρων . .	399	95, ε'
Ἀκολουθεῖ τῷ βασιλεῖ τῆς Σπάρτης Ἀγη-		

	π. Χ.	Οδυ.
σιλάχῳ μετὰ τοῦ Κρείου στρατοῦ. . .	396	96,α'
Πολεμεῖ μετὰ τῶν Ακαδαιμονίων ἐν τῇ κατὰ Κορώνειαν μάχην κατὰ Ἀθηναῖον καὶ Θηρίων. . . . .	394	96,γ'
Ἡ ἐν Ἀλιάρτῳ μάχη. Κορινθιακός πόλε- μος. Νικὴ ὁ Κόνων τοὺς Ακαδαιμο- νίους παρὰ τὴν Κυλίδον . . . . .	—	—
Ἀνταλκίδειος εἰρήνη. . . . .	387	98,ε'
Ἡ ἐν Λεύκτροις μάχη. . . . .	372	102,α'
Διώκεται ὁ Ξενοφῶν μετὰ τῶν οἰκείων ὑπὸ <sup>τῶν</sup> τῶν Ἡλείων καὶ καταρρέγει εἰς Λέ- πρεον καὶ ἀκολούθως εἰς Κόρινθον . .	371	102,ε'
Πίπτει ὁ νέος αὐτοῦ Γρῦλλος ἐν τῇ κατὰ τὴν Μαντίνειαν μάχῃ, ἐν ἦ δὲ ἀποθνή- σκει καὶ ὁ Ἐπαρμεινώνδας. . . . .	363	104,ε'
Ἀνάβασις τοῦ Φιλίππου εἰς τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας . . . . .	360	105,α'
Πόλεμος συμμαχικός. Χίοι, Ρόδιοι, Κῶοι καὶ Βυζαντῖοι ἀποστατοῦσιν ἡπὸ τῶν Ἀθηναῖον . . . . .	358	105,γ'
Γέννησις τοῦ Ἀλεξάνδρου . . . . .	356	106,α'
Ἀποθνήσκει ὁ Ξενοφῶν ἐν Κορίνθῳ ἐννενη- κοντούτης. . . . .	355	106,ε'
Ἡ ἐν Χαιρωνείᾳ μάχη. Ἀποθνήσκει ὁ Ἰσο- κράτης ἀστικάσει. . . . .	338	110,γ'
Τὸν φονευθέντα βασιλέα τῆς Μακεδονίας Φιλίππον διαδέγεται ὁ Ἀλεξάνδρος .	336	111,α'
Κτηταστροφὴ τῶν Θηρέων ὑπὸ Ἀλεξάνδρου	335	111,ε'
Διάβασις τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς Ἀσίαν .	334	111,γ'
Ἐργωνεῖ ὁ Λυκούργος τὸν κατὰ Λεωνού- τους λόγον . . . . .	324	114,α'
Θάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν Βαρθύλωνi..	330	112,γ'





A'

## ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

—→————←—

### ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΠΙΤΟΜΟΣ

Μεταξύ τῶν ιστορικῶν συγγραμμάτων τοῦ Ξενοφῶντος ἀριθμοῦνται καὶ τὰ Ἑλληνικὰ (Ἑλληνικὴ ιστορία), συγκείμενα ἐξ ἑπτὰ βιβλίων. Δικιοῦνται δὲ εἰς δύο διάφορα μέρη.

Καὶ τὸ μὲν Α' μέρος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν δύο πρώτων βιβλίων, ὅπερ είναι συνέχεια καὶ τέλος τῆς ιστορίας τοῦ Θουκυδίδου, ἣν ἐδημοσίευσεν αὐτὸς ὁ Ξενοφῶν μετά τῶν δύο πρώτων βιβλίων τῶν Ἑλληνικῶν τῷ 401 π. Χ. Γνωστὸν δὲ ὑπάρχει ὅτι ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος, ὁ ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου συγγραφεῖς, διήρκεσεν 27 ἔτη καὶ ὅτι ἡ θουκυδίδειος συγγραφὴ φθάνει μέχρι τοῦ καὶ ἔτους ἥτοι τοῦ 411 π. Χ. Ή δὲ τοῦ Ξενοφῶντος ἀρχεται ἀπὸ τοῦ καὶ ἔτους καὶ φθάνει μέχρι τέλους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (411—404 π. Χ.)

Τὸ δὲ Β' μέρος, τὸ ἐκ πέντε ἀποκριζόμενον βιβλίων, περιλαμβάνει τὴν ιστορίαν τῆς Ἕλλασδός ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου μέχρι τῆς ἐν Μακτινείᾳ ψάρης (403—362 π. Χ.)

Ἐξηκολούθησε δὲ ὁ συγγραφεὺς τὴν συνέχειαν τῆς συγγραφῆς τῶν Ἑλληνικῶν αὗτοῦ τῷ 392 π. Χ. Συνεπλήρωσε δὲ αὐτὴν τῷ 357, ἔτῶν ὡν 88, κατὰ τὸν χρονολογικὸν πίνακα τοῦ Λεπτοννέου.





## ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

### ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

A'. Μετὰ δὲ ταῦτα οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον ἦλ-<sup>π. X.</sup>  
 θεν ἐξ Ἀθηνῶν Θυμοχάρης ἔχων ναῦς ὀλίγας καὶ εὐ-  
 θὺς ἐναυμάγησαν αὐθίς Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀθηναῖοι,  
 ἐνίκησαν δὲ Λακεδαιμόνιοι ἡγουμένου Ἀγησκυδρίδου.  
 Μετ' ὀλίγον δὲ τούτων Δωριεὺς ὁ Διαχόρος ἐκ Ρόδου 2  
 εἰς Ἑλλήσποντον εἰσέπλει ἀρχομένου χειμῶνος τέτταρ-  
 σι καὶ δέκα ναυσὶν ἄμα ἡμέρᾳ. Κατιδών δὲ ὁ τῶν Ἀθη-  
 ναίων ἡμεροσκόπος ἐσῆμητες τοῖς στρατηγοῖς. Οἱ δὲ ἀντ-  
 γάροντο ἐπ' αὐτὸν εἴκοσι ναυσὶν, ἃς ὁ Δωριεὺς φυγὼν  
 πρὸς τὴν γῆν ἀνεβίβαζε τὰς αὐτοῦ τριήρεις, ὡς ἦνουγε,  
 περὶ τὸ Ροῖτειον. Ἐγγύς δὲ γενομένων τῶν Ἀθηναίων 3  
 ἐμάρχοντο ἀπό τε τῶν νεῶν καὶ τῆς γῆς, μέγρι οἱ Ἀθη-  
 ναῖοι ἀπέπλευσαν εἰς Μάδυτον πρὸς τὸ ἄλλο στρατόπε-  
 δον οὐδὲν πράξαντες. Μίνδαρος δὲ κατιδών τὴν μάγην 4  
 ἐν Ἰλίῳ θύων τῇ Ἀθηνᾷ, ἐβοήθη ἐπὶ τὴν θάλατταν, καὶ  
 καθελκύσας τὰς ἑαυτοῦ τριήρεις ἀπέπλει, ὅπως ἀναλά-  
 βοι τὰς μετὰ Δωριέως. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀνταναγγόμε-  
 νοι ἐναυμάγησαν περὶ "Ἄβυδον κατὰ τὴν ἥνα μέγρι  
 δεῖλης ἐξ ἑωθίνου. Καὶ τὰ μὲν νικώντων, τὰ δὲ νικωμέ-  
 νων, Ἀλκιβιάδης ἐπεισπλεῖ δυοῖν δεσύσταις εἴκοσι ναυ-  
 σὶν. Ἐντεῦθεν δὲ φυγὴ τῶν Πελοποννησίων ἐγένετο 6  
 πρὸς τὴν "Ἄβυδον καὶ ὁ Φαρνάβαζος παρεβοήθει, καὶ ἐ-  
 πεισθαίνων τῷ ἵππῳ εἰς τὴν θάλατταν μέγρι δυνατὸν  
 τὴν ἐμάρχετο, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς αὐτοῦ ἵππεῦσι καὶ  
 πεζοῖς παρεκελεύετο. Συμφράζαντες δὲ τὰς ναῦς οἱ Πε-  
 λοποννήσιοι καὶ παρατάξαμενοι πρὸς τῇ γῇ ἐμάρχοντο.  
 Ἀθηναῖοι δὲ ἀπέπλευσαν, τριάκοντα ναῦς τῶν πολε-  
 μίων λαβόντες κενάς καὶ ἃς αὐτοὶ ἀπώλεσαν κομισά-

- 8 μενοι, εἰς Σιρτόν. Ἐντεῦθεν πλὴν τετταράκοντα νεῶν  
ἄλλαι ἄλλῃ φύχοντο ἐπ' ἀργυρολογίαν ἔξω τοῦ Ἑλλησ-  
πόντου· καὶ ὁ Θράσυλλος, εἰς ὅν τῶν στρατηγῶν, εἰς  
Ἀθήνας ἐπλευσε ταῦτα ἔξαγγελῶν καὶ στρατιὰν καὶ  
9 ναῦς αἰτήσων. Μετὰ δὲ ταῦτα Τισσαρένης ἡλθεν εἰς  
Ἑλλήσποντον· ἀφικόμενον δὲ παρ' αὐτὸν μιᾳ τριήρει  
Ἀλκιβιάδην ζενιά τε καὶ δῶρα ἄγοντα συλλαβῶν εἰρ-  
ξεν ἐν Σάρδεσι, φάσκων κελεύειν βασιλέα πολεμεῖν Ἀ-  
10 θηραίοις. Ήμέραις δὲ τριάκοντα ὑστερον Ἀλκιβιάδης  
ἐκ Σάρδεων μετὰ Μαντιλέου τοῦ ἀλόντος ἐν Καρίᾳ ἵπ-  
πων εὔπορήσαντες νυκτὸς ἀπέδρασαν εἰς Κλαζομενάς.  
11 Οἱ δὲ ἐν Σιρτῷ Ἀθηναῖοι, αἰσθόμενοι Μίνδαρον πλεῖν  
ἐπὶ αὐτοὺς μέλικοντα ναυτιν ἔξικοντα, νυκτὸς ἀπέδρα-  
σαν εἰς Καρδίαν. Ἐνταῦθα δὲ καὶ Ἀλκιβιάδης ἦχεν ἐκ  
τῶν Κλαζομενῶν σὺν πέντε τριήρεσι καὶ ἐπακτοῖδι.  
Ηιδόμενος δὲ ὅτι αἱ τῶν Πελοποννησίων νῆες ἔξι Ἀ-  
βύδου ἀνηγμέναι εἰεν εἰς Κυζίκουν, αὐτὸς μὲν πεζῇ ἡλ-  
θεν εἰς Σιρτόν, τὰς δὲ ναῦς περιπλεῖν ἐκεῖσε ἐκέλευστεν.  
12 Επεὶ δὲ ἡλθον, ἀνάγεσθαι ἦδη αὐτοῦ μέλικοντος ὡς  
ἐπὶ ναυμαχίαν ἐπεισπλεῖ Θραραμένης εἴκοσι ναυτιν  
ἀπὸ Μακεδονίας, ἥμα δὲ καὶ Θρασύβουλος εἴκοσιν ἐτέ-  
13 ραις ἐκ Θάσου, ἀμφότεροι ἡργηρολογηκότες. Ἀλκιβιά-  
δης δὲ εἰπὼν καὶ τούτοις διώκειν αὐτὸν ἐξελομένοις τὰ  
μεγάλα ίστια αὐτὸς ἐπλευσεν εἰς Πάριον ἀλράαι δὲ  
γενόμεναι αἱ νῆες ἀπασχι ἐν Παριῳ ἔξι καὶ ὄγδοικοντα  
τῆς ἐπιούστης νυκτὸς ἀνηγάγοντο, καὶ τῇ ἄλλῃ ἡμέρᾳ  
14 περὶ ἀρίστου ὠραν ἥκον εἰς Προκόννησον. Ἐκεῖ δὲ ἐπύ-  
θοντο ὅτι Μίνδαρος ἐν Κυζίκῳ εἴη καὶ Φαρνάβαζος μετὰ  
τοῦ πεζοῦ. Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν αὐτοῦ ἔμειναν,  
τῇ δὲ ὑστεραίᾳ Ἀλκιβιάδης ἐκκληγίσας ποιήσας παρεκ-  
λεύετο αὐτοῖς ὅτι ἀνάγκη εἴη καὶ ναυμαχεῖν καὶ πεζο-  
μαχεῖν καὶ τειχομαχεῖν. Οὐ γάρ ἔστιν, ἔχει, γράμματα

τημὲν, τοῖς δὲ πολεμίοις ἄρθονται παρὰ βασιλέως. Τῇ δὲ 15 προτεραίᾳ, ἐπειδὴ ώραισταντο, τὰ πλοῖα πάντα καὶ τὰ μικρὰ συνήθροισε παρ' ἑαυτόν, ὅπως μηδεὶς ἔξαγγειλαι τοῖς πολεμίοις τὸ πλῆθος τῶν νεῶν, ἐπεκτρυκέτε, ὃς ἂν ἀλισκηταί εἰς τὸ πέραν διαπλέων, θάνατον τὴν ζημίαν. 16 Μετὰ δὲ τὴν ἐκκλησίαν παρασκευαστάμενος ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν ἀντηγάγετο ἐπὶ τὴν Κύζικον ὕοντος πολλῷ. Ἐπειδὴ δὲ ἐγγὺς τῆς Κύζικου ἦν, αἱθρίας γενομένης καὶ τοῦ ἥλιος ἐκλάμψαντος καθορᾶτὰς τοῦ Μινδάρου ναῦς γυμναζούμενας πόρρω ἀπὸ τοῦ λιμένος καὶ ἀπειλημμένας ὑπ' αὐτοῦ, ἔζηκοντα οὕσας. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ὕστοτες 17 τὰς τῶν Ἀθηναίων τριήρεις οὕσας πλείους τε πολλῷ ἢ πρότερον καὶ πρὸς τῷ λιμένι, ἔφυγον πρὸς τὴν γῆν· καὶ συνορμίσαντες τὰς ναῦς ἐμάχοντο ἐπιπλέουσι τοῖς ἐναντίοις. Ἀλκιβιάδης δὲ ταῖς εἶκοσι τῶν νεῶν περιπλεύσας 18 ἀπέβη, εἰς τὴν γῆν. Ἰδών δὲ ὁ Μινδάρος, καὶ αὐτὸς ἀποβὰς ἐν τῇ γῇ μαχόμενος ἀπέθανεν· οἱ δὲ μετ' αὐτοῦ ὕστες ἔφυγον. Τὰς δὲ ναῦς οἱ Ἀθηναῖοι ὡγοντο ἀγοντες ἀπάσας εἰς Προκόνησον πλήγη τῶν Συρακοσίων· ἐκείνας δὲ αὐτοὶ κατέκαυσαν οἱ Συρακόσιοι. Ἐκεῖθεν δὲ τῇ ύστερᾳ 19 ἐπῆλεον οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ Κύζικον. Οἱ δὲ Κύζικηγοι τῶν Πελοποννησίων καὶ Φαρναβάζου ἐκλιπόντων αὐτὴν ἐδέχοντο τοὺς Ἀθηναίους. Ἀλκιβιάδης δὲ μείνας αὐτοῦ 20 εἶκοσιν ἡμέρας καὶ γρήματα πολλὰ λαβὼν παρὰ τῶν Κύζικηγῶν οὐδὲν ἀλλο κακὸν ἐργασάμενος ἐν τῇ πόλει ἀπέπλευσεν εἰς Προκόνησον. Ἐκεῖθεν δὲ ἐπλευσεν εἰς Πέρινθον καὶ Σγλυθρίαν. Καὶ Περίνθιοι μὲν εἰσεδέξαντο 21 εἰς τὸ ἄστυ τὸ στρατόπεδον· Σγλυθρίανοι δὲ ἐδέξαντο μὲν οὓς, γρήματα δὲ ἔδοσταν. Ἐντεῦθεν δὲ ἀρικόμενοι τῆς 22 Καλχηρονίας εἰς Χρυσόπολιν ἐτείχισαν αὐτήν, καὶ δεκατεττάριον κατεσκεύασαν ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν δεκάτην ἔξελεγον τῶν ἐκ τοῦ Ηρόντου πλοίων καὶ φυλακὴν ἐγκα-

- ταλιπόντες ναῦς τριάκοντα καὶ στρατηγῷ δύο, Θηραμένη, καὶ Εὔμαχον, τοῦ τε γωρίου ἐπιμελεῖσθαι καὶ τῶν ἐκπλεόντων πλοίων καὶ εἴτι ἄλλο δύναιντο βλάπτειν τοὺς πολεμίους. Οἱ δὲ ἄλλοι στρατηγοὶ εἰς τὸν Ἐλλήσποντον
- 23 φύγοντο. Παρὰ δὲ Ἰπποκράτους τοῦ Μίνδαρου ἐπιστολέως εἰς Λακεδαιμονα γράμματα πεμψθέντα ἔάλω εἰς Ἀθῆνας λέγοντα τάσε· Ἐρρει τὰ καλά. Μίνδαρος ἀπεσσύα. Ηει-
- 24 νῶντι τῶνδρες. Ἀπορίμες τί χρὴ δρᾶν. Φαρνάκειος δὲ παντὶ τῷ τῶν Πελοποννησίων στρατεύματι καὶ τοῖς συμμάχοις παρακελευσάμενος μὴ ἀθυμεῖν ἔνεκα ξύλων, ὡς δητῶν πολλῶν ἐν τῇ βασιλέως, ἔως ὃν τὰ σώματα σᾶ γη, ιμάτιον τ' ἔδωκεν ἐκάστῳ καὶ ἐφόδιον δυοῖν μη-
- 25 νοῖν, καὶ ὀπλίσας τοὺς ναύτας σύλλακας κατέστητε τῆς ἑαυτοῦ παραθαλαττίας γῆς. Καὶ συγκαλέσας τοὺς τε ἀπὸ τῶν πόλεων στρατηγοὺς καὶ τριηράρχους ἐκέλευε ναυπηγεῖσθαι τριήρεις ἐν Ἀντανδρῷ ὅσας ἐκαστοι ἀπώλεσσαν, γρήματά τε διδούσι καὶ ὑλὴν ἐκ τῆς Ἰδης κομίζε-
- 26 σθαι φράξων. Ναυπηγουμένων δὲ οἱ Συρακόσιοι ἀμα τοῖς Ἀντανδρίοις τοῦ τείχους τι ἐπετέλεσαν, καὶ ἐν τῇ φρουρᾷ τίξεσαν πάντων μάλιστα. Διὰ ταῦτα δὲ εὐεργεστία τε καὶ πολιτεία Συρακουσίοις ἐν Ἀντανδρῷ ἐστί. Φαρνά-
- κάζος μὲν οὖν ταῦτα διατάξας εὐθὺς εἰς Καλγηδόνα ἔβατε.
- 27 Ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ ἤγγελθη τοῖς τῶν Συρακο-
- σίων στρατηγοῖς οἰκοθεν ὅτι φεύγοιεν ὑπὸ τοῦ δῆμου. Συγκαλέσαντες οὖν τοὺς ἑαυτῶν στρατιώτας Ἐρμοκρά-
- τους προτρυποῦντος ἀπωλοφύροντο τὴν ἑαυτῶν συμφο-
- ράν, ὡς ἀδίκως φεύγοιεν ἀπαντες παρὰ τὸν νόμον παρή-
- νεσάν τε προθύμους εἶναι καὶ τὰ λοιπά, ὥσπερ τὰ πρό-
- περα, καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς πρὸς τὰ ἀει παραγγελλόμενα,
- μεμνημένους ὅσας τε ναυμαχίας αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς νε-
- νικήκατε καὶ γκῆς εἰλίγρατε, ὅσα τε μετὰ τῶν ἄλλων

ἀγίττητοι γεγόνατε ἡμῶν ἡγουμένων, τάξιν ἔχοντες τὴν  
κρατίστην διά τε τὴν ἡμετέραν ἀρετὴν καὶ διὰ τὴν ὑμε-  
τέραν προθυμίαν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὑ-  
πάρχουσαν. Ἐλέσθαι δὲ ἐκέλευσον ἄργοντας, μέγρι ἂν  
ἀφίκωνται οἱ ἥρημένοι ἀντ' ἔκεινων. Οἱ δὲ ἀναβοήσαντες 28  
ἐκέλευσον ἐκείνους ἄργειν, καὶ μάλιστα οἱ τριήραρχοι καὶ  
οἱ ἐπιβάται καὶ οἱ χιμερνῆται. Οἱ δὲ οὐκ ἔφασαν δεῖν  
στασιάζειν πρὸς τὴν ἑαυτῶν πόλιν· εἰ δέ τις ἐπικαλοίη τι  
αὐτοῖς, λόγον ἔφασαν γρῆναι διδόναι. Οὐδενὸς δὲ οὐδὲν 29  
ἐπαιτιωμένου, δεομένων ἔμειναν ἡώς ἀφίκοντο οἱ ἀντ'  
ἔκεινων στρατηγοί, Δήμαρχος τε Ἐπιδόχου καὶ Μύσκων  
Μενεκράτους καὶ Πόταμος Γνώστος. Τῶν δὲ τριηράρχων  
ἡμόσταντες οἱ πλειστοι κατάζειν αὐτούς, ἐπὰν εἰς Συρα-  
κούσας ἀφίκωνται, ἀπεπέμψαντο ὅποι ἐβούλοντο πάντας  
ἐπαινοῦντες· ιδίᾳ δὲ οἱ πρὸς Ἐρμοκράτην προσομίλουντες 30  
μάλιστα ἐπιθῆσαν τὴν τε ἐπιμέλειαν καὶ προθυμίαν καὶ  
κοινότητα. Όη γὰρ ἐγίγνωσκε τοὺς ἐπιεικεστάτους καὶ  
τριηράρχων καὶ χιμερνῆτῶν καὶ ἐπιβάτων, ἔκαστης ἡμέ-  
ρας πρῷ καὶ πρὸς ἑσπέραν συνάλλιζων πρὸς τὴν σκηνὴν τὴν  
ἑαυτοῦ ἀνεξινοῦστο ὅ, τι ἔμελλεν ἦ, λέγειν ἦ, πράττειν, κα-  
κείνους ἐδίδασκε κελεύων λέγειν τὰ μὲν ἀπὸ τοῦ παρα-  
γρήματος, τὰ δὲ βουλευταμένους. Έκ τούτων Ἐρμοκράτης 31  
τὰ πολλὰ ἐν τῷ συνεδρίῳ εὐδόξει, λέγειν τε δοκῶν καὶ  
βουλεύειν τὰ κράτιστα. Κατηγόρησας δὲ Τισσαζέροντος ἐν  
Λακεδαιμονίῳ Ἐρμοκράτης, μαρτυροῦντος καὶ Ἀστυόχου,  
καὶ δοξας τὰ ὄντα λέγειν, ἀφικόμενος παρὰ Φαρνάβαζον,  
πρὶν αἰτήσαι γρήματα λαβῶν, παρεσκευάζετο πρὸς τὴν  
εἰς Συρακούσας κάθοδον ξένους τε καὶ τριήρεις. Εν τού-  
τῳ δὲ ἥκον οἱ διάδοχοι τῶν Συρακοστίων εἰς Μίλητον καὶ  
παρέλαβον τὰς ναῦς καὶ τὸ στράτευμα.

Ἐν Θάσῳ δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον στάτεως γενο- 32  
μένης ἐκπίπτουσιν οἱ λακωνισταί καὶ οἱ Λάκων ἀρμοστῆς

Ἐπεόνικος. Κατατιαθεὶς δὲ ταῦτα πρᾶξαι σὺν Τισταρέρ-  
ναι Πατιππίδης ὁ Λάκων ἔφυγεν ἐκ Σπάρτης· ἐπὶ δὲ τὸ  
ναυτικόν, ὁ ἑκεῖνος ἥθροικει ἀπὸ τῶν συμμάχων, ἐξεπέμ-  
33 φθη, Κρατησιππίδας, καὶ παρελαθεν ἐν Χίῳ. Περὶ δὲ τού-  
τους τοὺς γρόνους Θρασύλλου ἐν Ἀθηναῖς ὅντος Ἀγις ἐκ  
τῆς Δεκελείας προνομήν ποιούμενος πρὸς αὐτὰ τὰ τείχη,  
ἥλθε τῶν Ἀθηναίων Θρασύλλος δὲ ἔξαγαγών Ἀθη-  
ναίους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ πόλει ὅντας ἀπαντας  
παρέταξε παρὰ τὸ Λύκειον, ὡς μαχούμενος, ἀν προσιώ-  
34 ριν. Ἰδὼν δὲ ταῦτα Ἀγις ἀπήγαγε ταχέως καὶ τινες  
αὐτῶν ὀλίγοι τῶν ἐπὶ πᾶσιν ὑπὸ τῶν ψίλων ἀπέθανον.  
Οἱ οὖν Ἀθηναῖοι τῷ Θρασύλλῳ διὰ ταῦτα ἔπι προδιημό-  
τεροι ἦσαν ἐφ' ἡ τέ, καὶ ἐψήρισαν τὸ ὄπλιτας τε αὐτὸν  
35 καταλέξασθαι γῆλίους, ἵππεας δὲ ἑκατόν, τριήρεις δὲ πεν-  
τάκοντα. Ἀγις δὲ ἐκ τῆς Δεκελείας Ἰδὼν πλοῖα πολλὰ  
σίτου εἰς Ηειραιὰ καταβέοντα, οὐδὲν ὅπελος ἔητι εἶναι  
τοὺς μετ' αὐτοῦ πολὺν ἥδη γρόνον Ἀθηναίους εἰργειν  
τῆς γῆς, εἰ μή τις συγγέσσαι καὶ θίεν ὁ κατὰ θάλατταν  
σῖτος φοιτᾷ· κράτιστόν τε εἶναι Κλέαρχον τὸν Ραυρίου  
πρόξενον ὅντα Βυζαντίων πέμψαι εἰς Καλγυρίνα τε καὶ  
36 Βυζαντίον. Δόξαντος δὲ τούτου, πληρωθεισῶν νεῶν ἐκ τε  
Μεγάρων καὶ παρὰ τῶν Αἴγαλων συμμάχων πεντακιδεκα  
στρατιωτίδων μᾶλλον τὸ ταχεῖσθαι ὥγετο. Καὶ αὐτοῦ τῶν  
νεῶν τρεῖς ἀπόλλυνται ἐν τῷ Ἐλλήσποντῷ ὑπὸ τῶν  
Ἀττικῶν ἐννέα νεῶν, αἱ δὲ ἐνταῦθα τὰ πλοῖα διερύλατ-  
τον, αἱ δὲ ἀλλαζοῦσιν εἰς Σαρτόν, ἑκεῖθεν δὲ εἰς Βυζάν-  
τιον ἐσώθησαν.

π. X. Β'. Τῷ δὲ ἀλλῷ ἔτει, Ἀθηναῖοι μὲν Θερικὸν ἐτείγι-  
410 σαν, Θρασύλλος δὲ τὰ τε ψηρισθέντα πλοῖα λαβὼν καὶ  
πεντακισγῆλίους τῶν ναυτῶν πελταστὰς ποιησάμενος,  
οἱ ἐξέπλευσεν ὄργαμένου τοῦ θέρους εἰς Σάμον. Ἐκεῖ δὲ  
μείνας τρεῖς ἡμέρας ἐπέλευσεν εἰς Πύργολακα καὶ ἐνταῦθα

τέρη τε γάρχιν ἐδήσου καὶ προσέβαλλε τῷ πείγει. Ἐκ δὲ τῆς Μιλήτου βοηθήσαντές τινες τοῖς Πυγελεῦσι διεσπαρμένους ὄντας τῶν Ἀθηναίων τοὺς ϕιλοὺς ἐδίωκον. Οἱ δὲ πελτασταὶ καὶ τῶν ὀπλιτῶν δύο λόγοι βοηθήσαντες πρὸς τοὺς αὐτῶν ϕιλοὺς ἀπέκτειναν ἀπαντας τοὺς ἐκ Μιλήτου ἔκτος ὅλιγων, καὶ ἀσπίδας ἔλαθον ὡς διακοσίας, καὶ τρίπαιον ἔστησαν. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐπλευσαν εἰς Νότιον, καὶ ἐντεῦθεν παρασκευασάμενοι ἐπορεύοντο εἰς Κολοφῶνα. Κολοφῶνιοι δὲ προτεγχώρησαν. Καὶ τῆς ἐπιούστης νυκτὸς ἐνέβαλον εἰς τὴν Λυδίαν ἀκμάζοντος τοῦ σίτου, καὶ κώμας τε πολλὰς ἐνέπρησαν καὶ γρήματα ἔλαθον καὶ ἀνδράποδα καὶ ἄλλην λείαν πολλήν. Στάγης δὲ ὁ Πέρσης περὶ ταῦτα τὰ γωρτά ὥν, ἐπει οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τοῦ στρατοπέδου διεσκεδάσμένοι ἦσαν κατὰ τὰς ιδίας λείας, βοηθήσαντων τῶν ἵππων ἓνα μὲν ζών ἔλαθεν, ἐπτὰ δὲ ἀπέκτεινε. Θράσυλλος δὲ μετὰ ταῦτα ἀπήγαγεν ἐπὶ θάλατταν τὴν στρατιάν, ὡς εἰς "Ἐφεσον πλευσόμενος. Τισταρέργης δὲ αἰσθόμενος τοῦτο τὸ ἐπιγείρημα, στρατιάν τε συνέλεγε πολλὴν καὶ ἵππους ἀπέστελλε παραγγέλλων πᾶσιν εἰς "Ἐρεσον βοηθεῖν τῇ Ἀρτέμιδι. Θράσυλλος δὲ ἐβόδη μη καὶ δεκάτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν εισβολὴν εἰς "Ἐφεσον ἐπλευσε, καὶ τοὺς μὲν ὀπλιτας πρὸς τὸν Κορησσὸν ἀποβιβάσας, τοὺς δὲ ἵππους καὶ πελταστὰς καὶ ἐπιβάτας καὶ τοὺς ἄλλους πάντας πρὸς τὸ ἔλος ἐπὶ θάλαττα τῆς πόλεως, ἀμα τῇ ἡμέρᾳ προσῆγε δύο στρατόπεδα. Οἱ δὲ ἐκ τῆς πόλεως ἐβοήθησαν σφίσιν, οἵ τε σύμμαχοι οὓς Τισταρέργης ἤγαγε, καὶ Συρακόσιοι οἵ τ' ἀπὸ τῶν προτέρων εἴκοσι νεῶν καὶ ἀπὸ ἑτέρων πέντε, αἱ ἔτυχον τότε παραγενόμεναι, νεωστὶ ἤκουσται μετὰ Εὔκλέους τε τοῦ Ἰππωνος καὶ Ἡρακλείδου τοῦ Ἀριστογένους στρατηγῶν, καὶ Σελινούσιαι δύο. Οὗτοι δὲ πάντες πρώτον μὲν πρὸς τοὺς ὀπλίτας τοὺς ἐν Κορησσῷ ἐβοήθησαν τούτους δὲ πρεψάμενοι καὶ

ἀποκτείναντες ἐξ αὐτῶν ως εἰ ἔκαπτὸν καὶ εἰς τὴν θάλατ-  
ταν καταδιώξαντες πρὸς τοὺς παρὰ τὸ ἔλος ἐτράποντο.  
Ἐφυγον δὲ κάκει οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἀπώλοντο αὐτῶν ως  
10 τριακόσιοι. Οἱ δὲ Ἐρέσιοι τρόπαιον ἐνταῦθα ἔστησαν καὶ  
ἔτερον πρὸς τῷ Κορησσῷ. Τοῖς δὲ Συρακουσίοις καὶ Σε-  
λινουσίοις κρατίστοις γενομένοις ἀριστεῖα ἔδωκαν καὶ  
κοινῇ ἴδιᾳ πολλοῖς, καὶ οἰκεῖν ἀτέλειαν ἔδοσαν τῷ  
βουλομένῳ ἀει· Σελινουσίοις δέ, ἐπειὶ ἡ πόλις ἀπωλώ-  
11 λει, καὶ πολιτείαν ἔδοσαν. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τοὺς νε-  
κροὺς ὑποτάρανδους ἀπολαβόντες ἀπέπλευσαν εἰς Νό-  
τιον, κάκει θάψαντες αὐτοὺς ἐπλεον ἐπὶ Λέσθου καὶ  
12 Ἐλλησπόντου. Ὁρμοῦντες δὲ ἐν Μηθύμνῃ τῆς Λέσθου  
εἶδον παραπλεούσας ἐξ Ἐρέσου τὰς Συρακουσίας ναῦς  
πέντε καὶ εἴκοσι· καὶ ἐπὶ αὐτὰς ἀναγέθεντες τέτταρας  
μὲν ἔλαθον αὐτοῖς ἀνδράσι, τὰς δὲ ἄλλας κατεδίωξαν  
13 εἰς Ἐρεσον. Καὶ τοὺς μὲν ἄλλους αἰγαμάλωτους θρά-  
συλλος εἰς Ἀθήνας ἀπέπεμψε πάντας, Ἀλκιβιάδην  
δὲ Ἀθηναῖον, Ἀλκιβιάδου ὃντα ἀνεψιὸν καὶ συμε-  
γάδα, ἀπέλυσεν. Ἐντεῦθεν δὲ ἐπέλευσεν εἰς τὴν Σηρτὸν  
πρὸς τὸ ἄλλο στράτευμα· ἐκεῖθεν δὲ ἀπαστα τὴ στρα-  
14 τιὰ διέβη εἰς Λάμψακον. Καὶ γειμῶν ἐπήει, ἐν ᾧ οἱ  
αἰγαμάλωτοι Συρακόσιοι, εἰργμένοι τοῦ Ηειραιῶς ἐν λι-  
θοτομίαις, διορύζαντες τὴν πέτραν, ἀποδράντες νυκτὸς  
15 φύγοντο εἰς Δεκέλειαν, οἱ δὲ εἰς Μέγαρα. Ἐν δὲ τῇ  
Λαμψάκῳ συντάττοντος Ἀλκιβιάδου τὸ στράτευμα πᾶν  
οἱ πρότεροι στρατιώται οὐκ ἔβούλοντο τοῖς μετὰ θρα-  
συλλοῦ συντάττεσθαι, ως αὐτοὶ μὲν ὅντες ἀγτητοί,  
ἐκεῖνοι δὲ ἡττημένοι ἦκοιεν. Ἐνταῦθα δὴ ἐγείμαζον  
16 ἄπαντες Λάμψακον τειχίζοντες. Καὶ ἐστράτευσαν πρὸς  
Ἄθυδον Φαρνάβαζος δὲ ἔβοήθησεν ἵπποις πολλοῖς,  
καὶ μάγη ἡττηθεὶς ἔφυγεν. Ἀλκιβιάδης δὲ ἐδίωκεν  
ἔγων τοὺς τε ἵππεας καὶ τῶν ἐπλιτῶν εἴκοσι καὶ

έκατον, ών ἦρχε Μένανδρος, μέγρι σκότος ἀφείλετο.  
 Ἐκ δὲ τῆς μάχης ταύτης συνέβησαν οἱ στρατιώται αὐτοὶ αὐτοῖς καὶ ἤσπαζοντο τοὺς μετὰ Θρασύλλου. Ἐξῆλθον δέ τινας καὶ ἄλλας ἔξόδους τοῦ χειμῶνος εἰς τὴν ἥπειρον καὶ ἐπόρθουν τὴν βασιλέως γάρφαν. Τῷ δ' αὐτῷ γρόνῳ καὶ Λακεδαιμόνιοι τοὺς εἰς τὸ Κορυφάσιον τῶν Εἰλιώτων ἀφεστῶταις ἐκ Μαλέας ὑποσπόνδους ἀφῆκαν. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χαιρὸν καὶ ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ Τραχινίᾳ Ἀχαιοὶ τοὺς ἐποίους, ἀντιτεταγμένων πάντων πρὸς Οιταίους πολεμίους ὅντας, προύδοσσαν, ὡστε ἀπολέσθαι αὐτῶν πρὸς ἐπτακοσίους σύν τῷ ἐκ Λακεδαιμονίου ἀρμοστῇ Λαβώτῃ.

Γ'. Ἐπεὶ δ' ὁ γειμῶν ἐληγγεν, ἔφαρος ἀρχομένου, οἱ π. X.  
 Ἀθηναῖοι ἔπλευσαν εἰς Προκόνυμησον παντὶ τῷ στρατοπέδῳ. Ἐκεῖθεν δ' ἐπὶ Καλγῆδόνα καὶ Βυζάντιον ὥρισαντες ἐστρατοπεδεύσαντο πρὸς Καλγῆδον. Οἱ δὲ Καλγῆδονιοι προσιόντας αἰσθόμενοι τοὺς Ἀθηναίους, τὴν λειαν ἀπασαν κατέθεντο εἰς τοὺς Βιθυνοὺς Θρᾷκας ἀστυγείτονας ὅντας. Ἀλκιβιάδης δὲ λαβὼν τῶν τε ὀπλιτῶν ὀλίγους καὶ τοὺς ἵππεας, καὶ τὰς ναῦς παραπλεῖν κελεύσας, ἐλθὼν εἰς τοὺς Βιθυνοὺς ἀπῆγε τὰ τῶν Καλγῆδονίων γρήματα εἰ δὲ μή, πολεμήσειν ἔχη αὐτοῖς. Οἱ δὲ ἀπέδοσαν. Ἀλκιβιάδης δ' ἐπεὶ ἤκεν εἰς τὸ στρατόπεδον τὴν τε λειαν ἔχων καὶ πίστεις πεποιημένος, ἀπετείχισε τὴν Καλγῆδόνα παντὶ τῷ στρατοπέδῳ ἀπὸ θαλάττης εἰς θαλατταν καὶ τοῦ ποταμοῦ ὃσον οἶν τὸ ἕυλινω τείχει. Ἐνταῦθα Ἰπποκράτης μὲν ὁ Λακεδαιμόνιος ἀρμοστὴς ἐκ τῆς πόλεως ἔτιγραγε τοὺς στρατιώτας, ως μαχούμενος· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀντιπαρετάξαντο αὐτῷ, Φαρνάβαζος δὲ ἔξω τῶν περιτειχισμάτων προσεβοήθει στρατιᾶς καὶ ἵπποις πολλοῖς. Ἰπποκράτης μὲν οὖν καὶ Θρά-

συλλος ἐμάγοντο ἑκάτερος τοῖς ὀπλίταις γερόνοι πολύν,  
 μέχρι Ἀλκιβιάδῃς ἔχων ὀπλίτας τέ τινας καὶ τοὺς ἵπ-  
 πέας ἔβοήθησε. Καὶ Ἰπποχράτης μὲν ἀπέθανεν, οἱ δὲ  
 7 μετ' αὐτοῦ ὅντες ἔψυγον εἰς τὴν πόλιν. "Αμα δὲ καὶ  
 Φαρνάβαζος, οὐ δυνάμενος συμπίξαι πρὸς τὸν Ἰππο-  
 χράτη διὰ τὴν στενοπορίαν, τοῦ ποταμοῦ καὶ τῶν ἀ-  
 ποτυχισμάτων ἐγρύν ὅντων, ἀπεγώργησεν εἰς τὸ Ἡρά-  
 κλειον τὸ τῶν Καλγηδονίων, οὐ δὲ τὸ στρατό-  
 8 πεδον. Ἐκ τούτου δὲ Ἀλκιβιάδῃς μὲν ὥχετο εἰς τὸν  
 Ἐλλήσποντον καὶ εἰς Χερρόνησον γρύματα πράξεων οἱ  
 δὲ λοιποὶ στρατηγοὶ συνεγώρησαν πρὸς Φαρνάβαζον ὑ-  
 πέρ Καλγηδόνος εἴκοσι τάλαντα δοῦναι Ἀθηναῖς Φαρ-  
 νάβαζον καὶ ὡς βασιλέα πρέσβεις Ἀθηναίων ἀναγάγειν,  
 9 καὶ ὄρκους ἔδοσαν καὶ ἔλαβον παρὰ Φαρνάβαζου ὑποτέ-  
 λεῖν τὸν φόρον Καλγηδονίους Ἀθηναῖς ὅσον περ εἰώ-  
 θεσαν καὶ τὰ ὄφειλόμενά γρύματα ἀποδοῦναι, Ἀθη-  
 ναίους δὲ μὴ πολεμεῖν Καλγηδονίοις, ἕως ἂν οἱ παρὰ  
 10 βασιλέως πρέσβεις ἔλθωσιν. Ἀλκιβιάδῃς δὲ τοῖς ὄρκοις  
 οὐκ ἐτύγχανε παρών, ἀλλὰ περὶ Σηλυβρίαν ἦν ἐκεί-  
 νην δὲ ἔλωθ πρὸς τὸ Βυζάντιον ἦκεν, ἔχων Χερρονησί-  
 τας τε πανδόμει καὶ ἀπὸ Θράκης στρατιώτας καὶ ἵπ-  
 11 πέας πλείους τριακοστίων. Φαρνάβαζος δὲ ἀξιῶν δεῖν κα-  
 κεῖνον δυνάναι, περιέμενεν ἐν Καλγηδόνι, μέχρι ἔλθοι  
 ἐκ τοῦ Βυζαντίου ἐπειδὴ δὲ ἤλθεν, οὐκ ἔφη ὄμετσθαι,  
 12 εἰ μὴ κάκετος αὐτῷ ὄμεται. Μετὰ ταῦτα ὥμεστεν ὁ  
 μὲν ἐν Χρυσοπόλει οἰς Φαρνάβαζος ἐπειμψε Μιτροβάτει  
 καὶ Ἀρνάπει, ὃ δὲ ἐν Καλγηδόνι τοῖς παρ' Ἀλκιβιάδου  
 Εὔρυππολέμω καὶ Διοτίμω τὸν τε κοινὸν ὄρκον καὶ ιδίᾳ  
 13 ἀλλήλοις πίστεις ἐποίησαντο. Φαρνάβαζος μὲν οὖν εὐθὺς  
 ἀπήγει, καὶ τοὺς πάρα βασιλέα πορευομένους πρέσβεις  
 ἀπαντάν ἐκέλευστεν εἰς Κύζικον. Ἐπέμφθησαν δὲ Ἀθη-  
 ναίων μὲν Δωρίθεος, Φιλοδίκης, Θεογένης, Εύρυππόλε-

μος, Μαντίθεος, σὺν δὲ τούτοις Ἀργεῖοι Κλεόστρατος,  
 Πυρρόλογος ἐπορεύοντο δὲ καὶ Λακαιδαιμονίων πρέσβεις  
 Πασιππίδας καὶ ἔτεροι, μετὰ δὲ τούτων καὶ Ἐρμοκρά-  
 της, τὸ δὴ φεύγων ἐκ Συρακουσῶν καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ  
 Πρόξενος. **Και** Φαρνάβαζος μὲν τούτους ἤγειρον οἱ δὲ Ἀ-  
 θηγατοὶ τὸ Βυζάντιον ἐπολιόρκουν περιτεγγίσαντες, καὶ  
 πρὸς τὸ τείχος ἀκροβολισμούς καὶ προσβολὰς ἐποιοῦντο.  
**Ἐν** δὲ τῷ Βυζαντίῳ τὸν Κλέαρχος Λακεδαιμόνιος ἄρμο-  
 στῆς καὶ σὺν αὐτῷ τῶν περιοίκων τινὲς καὶ τῶν νεο-  
 δαιμονῶν οὐ πολλοὶ καὶ Μεγαρεῖς καὶ ἄρχων αὐτῶν Ἐ-  
 λιξος Μεγαρεὺς καὶ Βοιωτοὶ καὶ τούτων ἄρχων Κοιρα-  
 τάδας. Οἱ δὲ Αθηγατοὶ ὡς οὐδὲν ἐδύναντο διαπράξασθαι  
 κατ’ ισχύν, ἐπεισάν τινας τῶν Βυζαντίων προδοῦναι τὴν  
 πόλιν. Κλέαρχος δὲ ὁ ἄρμοστής οἱόμενος οὐδένα ἂν τοῦτο  
 ποιῆσαι, καταστήσας δὲ ἀπαντά ὡς ἐδύνατο κάλλιστα  
 καὶ ἐπιτρέψας τὰ ἐν τῇ πόλει Κοιρατάδῃ καὶ Ἐλιξῷ,  
 διέβη παρὰ τὸν Φαρνάβαζον εἰς τὸ πέραν, μισθόν τε τοῖς  
 στρατιώταις παρ’ αὐτοῦ λγήφομενος καὶ ναῦς συλλέξων,  
 αἱ δὲ στρατιώταις παρὰ τὸν Ελλησπόντων ἄλλαι καταλειπμέναι  
 ὅρμοις ὑπὸ Πασιππίδου καὶ ἐν Αντάνδρῳ καὶ ἡς Ἀ-  
 γησανδρίδας εἰχεν ἐπὶ Θράκης, ἐπιβάτης ὧν Μινδάρου,  
 καὶ ὅπις ἄλλαι ναυπηγηθείσταν, ἀθρόαι δὲ γενόμεναι  
 πάσαι κακῶς τοὺς συμμάχους τῶν Αθηναίων ποιοῦ-  
 σαι ἀποσπάσειαν τὸ στρατόπεδον ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου.  
**Ἐπει** δὲ ἔξεπλευσεν ὁ Κλέαρχος, οἱ προδιδόντες τὴν πό-  
 λιν τῶν Βυζαντίων Κύδων καὶ Ἀρίστων καὶ Ἀναξι-  
 κράτης καὶ Λυκοῦργος καὶ Ἀναξίλαος, ὃς ὑπαγόμενος  
 θανάτου υστερον ἐν Λακεδαιμονίῳ διὰ τὴν προδοσίαν ἀπέ-  
 συγεν, ὅτι οὐ προδοτὴ τὴν πόλιν, ἀλλὰ σώσαι, παιδας  
 ὅρῶν καὶ γυναικας λοιμῷ ἀπολλυμένας, Βυζάντιος ὧν  
 καὶ οὐ Λακεδαιμόνιος τὸν γὰρ ἐνόντα στον Κλέαρχον  
 τοῖς Λακεδαιμονίων στρατιώταις διδόναι διὰ ταῦτ’ σύν

τοὺς πόλεμίους ἔφη εἰσέσθαι, οὐκ ἀργυρίου ἔνεκα οὐδὲ  
 20 διὰ τὸ μισεῖν Λακεδαιμονίους· ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς παρεσκεύα-  
 στο, νυκτὸς ἀνοίξαντες τὰς πύλας τὰς ἐπὶ τὸ Θράκιον  
 21 καλουμένας εἰσήγαγον τὸ στράτευμα καὶ τὸν Ἀλκιβιά-  
 δην. Ὁ δὲ Ἐλέας καὶ ὁ Κοιρατάδας οὐδὲν τούτων εἰ-  
 δότες ἔβοήθουν μετὰ πάντων εἰς τὴν ἀγοράν· ἐπεὶ δὲ  
 22 πάντη οἱ πόλεμοι κατείχον, οὐδὲν ἔχοντες ὅτι ποιή-  
 σιαν, παρέδοσαν σφᾶς αὐτούς. Καὶ οὗτοι μὲν ἀπεπέμ-  
 φθησαν εἰς Ἀθῆνας, καὶ ὁ Κοιρατάδας ἐν τῷ ὄγλῳ  
 ἀποθανόντων ἐν Πειραιῇ ἔλαθεν ἀποδράς καὶ ἀπεσώ-  
 θη εἰς Δεκέλειαν.

π. X.  
 408 Δ'. Φαρνάβαζος δὲ καὶ οἱ πρέσβεις τῆς Φρυγίας ἐν  
 Γορδιείῳ ὄντες τὸν χειμῶνα τὰ περὶ τὸ Βυζάντιον πε-  
 2 πραγμένα ἔκουσαν. Ἄρχομένου δὲ τοῦ ἔαρος πορευο-  
 μένοις αὐτοῖς παρὰ βασιλέα ἀπήντησαν καταβάνοντες  
 οἱ τε Λακεδαιμονίων πρέσβεις Βοιώτιος καὶ οἱ μετ' αὐ-  
 τοῦ καὶ οἱ ἄλλοι ἄγγελοι, καὶ ἔλεγον ὅτι Λακεδαιμό-  
 νιοι πάντων ὧν δέονται πεπραγότες εἰεν παρὰ βασιλέως,  
 3 καὶ Κύρος, ἄρξων πάντων τῶν ἐπὶ θαλάσσῃ καὶ συμ-  
 πολεμήσων Λακεδαιμονίοις, ἐπιστολὴν τε ἔφερε τοῖς  
 κάτω πάσι τὸ βασιλεῖον σφράγισμα ἔχουσαν, ἐν γῇ ἐντὸν  
 καὶ τάδε· Καταπέμπω Κύρον κάρανον τῶν εἰς Καστω-  
 4 λὸν ἀθροιζόμενων. <sup>ταῦτ'</sup> οὖν ἀκούοντες οἱ τῶν Ἀθη-  
 ναίων πρέσβεις, καὶ ἐπειδὴ Κύρον ἔιδον, ἔβούλοντο μά-  
 λιστα μὲν παρὰ βασιλέα ἀναβῆναι, εἰ δὲ μή, οἷκαδε  
 5 ἀπελθεῖν. Κύρος δὲ Φαρνάβαζῳ εἰπέν τι παραδοῦναι τοὺς  
 πρέσβεις ἑαυτῷ τῇ μή οἷκαδε τῷ ἀποπέμψαι, βουλόμε-  
 6 νος τοὺς Ἀθηναίους μή, εἰδεναι τὰ πραττόμενα. Φαρ-  
 νάβαζος δὲ τέως μὲν κατείχε τοὺς πρέσβεις, φάσκων  
 τοτὲ μὲν ἀνάξειν αὐτοὺς παρὰ βασιλέα, τοτὲ δὲ οἷκαδε  
 7 ἀποπέμψειν, ὡς μηδὲν μέμψηται ἐπειδὴ δὲ ἐνιαυτοὶ  
 τρεῖς ἦσαν, ἔδειθη τοῦ Κύρου, ἀξεῖναι αὐτούς, φάσκων

όμωμοικέναι ἀπάξειν ἐπὶ θάλατταν, ἐπειδὴ, οὐ παρὰ βασιλέα. Πέμψαντες δὲ Ἀριθαρζάνει παρακομίσαι αὐτοὺς ἐκέλευσον· ὃ δὲ ἀπήγαγεν εἰς Κίον τῆς Μυτίας, ὅθεν πρὸς τὸ ἄλλο στρατόπεδον ἀπέπλευσαν.

‘Αλκιβιάδης δὲ βουλόμενος μετὰ τῶν στρατιωτῶν 8 ἀποπλεῖν οἰκαδε, ἀνήγθη εὐθὺς ἐπὶ Σάμου· ἐκεῖθεν δὲ λαβὼν τῶν νεῶν εἴκοσιν ἔπλευσε τῆς Καρίας εἰς τὸν Κεραμικὸν κόλπον. Ἐκεῖθεν δὲ συλλέξας ἔκατὸν τάλαν- 9 τα ἤκειν εἰς τὴν Σάμον. Θρασύβουλος δὲ σὺν τριάκοντα ναυσιν ἐπὶ Θράκης ὥχετο, ἐκεῖ δὲ τὰ τε ἄλλα γυαρία τὰ πρὸς Λακεδαιμονίους μεθεστηκότα κατεστρέψατο καὶ Θάσον, ἔχουσταν κακῶς ὑπό τε τῶν πολέμων καὶ στάσεων καὶ λιμοῦ. Θράσυλλος δὲ σὺν τῇ ἄλλῃ 10 στρατιᾳ εἰς Ἀθήνας κατέπλευσε· πρὶν δὲ ἤκειν αὐτὸν οἱ Ἀθηναῖοι στρατηγούς εἰλοντο. Αλκιβιάδην μὲν φεύγοντα καὶ Θρασύβουλον ἀπόντα, Κόνωνα δὲ τρίτον ἐκ τῶν οἰκοθεν. Ἀλκιβιάδης δὲ ἐκ τῆς Σάμου ἔγινεν τὰ 11 γρήματα κατέπλευστεν εἰς Πάρον ναυσιν εἴκοσιν, ἐκεῖθεν δὲ ἀνήγθη εὐθὺς Γυθείου ἐπὶ κατασκοπήν τῶν τριήρων, ὡς ἐπυνθάνετο Λακεδαιμονίους αὐτόθι παρασκευάζειν τριάκοντα, καὶ τοῦ οἰκαδε κατάπλου ὅπως ἡ πόλις πρὸς αὐτὸν ἔγει. Ἐπειδὲ ἐώρα ἐσυτῷ εὕνουν οὔταν καὶ 12 στρατηγὸν αὐτὸν ἡρημένους καὶ ιδίᾳ μεταπεμπομένους τοὺς ἐπιτηδείους, κατέπλευστεν εἰς τὸν Πειραιᾶ ἡμέρᾳ ἡ Πλυντήρια ἦγεν ἡ πόλις, τοῦ ἔδους κατακεκαλυμμένου τῆς Ἀθηνᾶς, ὃ τινες οιωνίζοντο ἀνεπιτήδειον εἶναι καὶ αὐτῷ καὶ τῇ πόλει. Ἀθηναίων γάρ οὐδεὶς ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ οὐδὲνὸς σπουδαίου ἔργου τολμήσαι ἀν ἀψασθαι. Καταπλέοντος δὲ αὐτοῦ ὃ τε ἐκ τοῦ Πειραιῶς 13 καὶ ὃ ἐκ τοῦ ἄστεως ὅγλος ἡθροίσθη, πρὸς τὰς ναῦς, θαυμάζοντες καὶ ιδεῖν βουλόμενοι τὸν Ἀλκιβιάδην, λέγοντες οἱ μὲν ὡς κράτιστος εἴη τῶν πολιτῶν καὶ μόνος

οὐ δίκαιως φύγοι, ἐπιθεούμενοι δὲ ὑπὸ τῶν ἐλαττον ἔκει-  
νου δυναμένων μοχθηρότατά τε λεγόντων καὶ πρὸς τὸ  
14 αὐτῶν ἕδιον κέρδος πολιτευόντων, ἔκεινον ἀεὶ τὸ κοινὸν  
αὔξοντος καὶ ἀπὸ τῶν αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ τῆς πόλεως  
δυνατοῦ, ἔθελοντος δὲ πότε κρίνεσθαι παραγρῆμα τῆς  
αἰτίας γεγενημένης ως ἡσεβήκότος εἰς τὰ μυστήρια,  
ὑπερβαλόμενοι οἱ ἔγχοι τὰ δοκοῦντα δίκαια εἶναι ἀπόν-  
15 τα αὐτὸν ἐστέργησαν τῆς πατρίδος· ἐν φρέσκῳ ὑπὸ ἀ-  
μηχανίας ἥναγκάσθη μὲν θεραπεύειν τοὺς ἔγχιστους,  
κινδυνεύων ἀεὶ παρ' ἐκάστην ἥμέραν ἀπολέσθαι· τοὺς  
δὲ σίκειοτάτους πολίτας τε καὶ συγγενεῖς καὶ τὴν πόλιν  
ἀπαταν ὅρων ἔξαμαρτάνονταν, οὐκ εἰχεν ὄπως ὠφελοῖη  
16 φυγῇ ἀπειργόμενος· οὐκ ἔφασαν δὲ τῶν οὖων περ αὐτὸς  
ὅντων εἶναι καὶνῶν δεῖσθαι πραγμάτων οὐδὲ μεταστά-  
σεως· ὑπάρχειν γάρ ἐκ τοῦ δήμου αὐτῷ μὲν τῶν τε  
ἥλικιων πλέον ἔχειν τῶν τε πρεσβυτέρων μὴ ἐλατ-  
τοῦσθαι, τοῖς δὲ αὐτοῦ ἔγχοις τοιούτοις δοκεῖν εἶναι  
οἵσισπερ πρότερον, Ὅστερον δὲ δυνατεῖσιν ἀπολλύναι  
τοὺς βελτίστους, αὐτοὺς δὲ μόνους λειψθέγυτας δι' αὐτὸ-  
τοῦτο ἀγαπᾶσθαι ὑπὸ τῶν πολιτῶν ὅτι ἐτέροις βελτίο-  
17 σιν οὐκ εἰχον γρῆσθαι· οἱ δέ, ὅτι τῶν παροιγόμενων  
αὐτοῖς κακῶν μόνος αἴτιος εἴη, τῶν τε φοβερῶν ὅντων  
τῇ πόλει γενέσθαι μόνος κινδυνεύσαι ἥγεμών καταστῆ-  
18 ναι. Ἀλκινιάδης δὲ πρὸς τὴν γῆν ὁρμισθεὶς ἀπέβαινε  
μὲν οὐκ εὐέως, φοβούμενος τοὺς ἔγχορους· ἐπαναστὰς  
δὲ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐσκόπει τοὺς αὐτοῦ ἐπι-  
19 τηρεῖσους, εἰ πχρείγσαν. Κατιδὼν δὲ Εύρυπτόλεμον τὸν  
Πεισιάνακτος, αὐτοῦ δὲ ἀνεψιόν, καὶ τοὺς ἄλλους σίκείους  
καὶ τοὺς φίλους μετ' αὐτῶν, τότε ἀποθάς ἀναβαίνει· εἰς  
τὴν πόλιν μετὰ τῶν παρεσκευασμένων, εἰ τις ἀπτῷτο,  
20 μὴ ἐπιτρέπειν. Ἐν δὲ τῇ βουλῇ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἀπο-  
λογησάμενος ως οὐκ ἡσεβήκει, εἰπὼν δὲ ως ἡδίκηται,

λεγθέντων δὲ καὶ ἄλλων τοιούτων καὶ οὐδενὸς ἀντεύποντος διὰ τὸ μὴ ἀνασχέσθαι ἐν τὴν ἐκκλησίαν, ἀναρρηθεὶς ἀπάντων ἡγεμών αὐτοκράτωρ, ὡς οἱός τε ὣν σῶσαι τὴν προτέραν τῆς πόλεως δύναμιν, πρότερον μὲν τὰ μυστήρια τῶν Ἀθηναίων κατὰ θαλατταν ἀγόντων διὰ τὸν πόλεμον, κατὰ γῆν ἐποίησεν ἔξαγαγών τοὺς στρατιώτας ἀπαντας μετὰ δὲ ταῦτα κατελέξατο στρατιῶν, ὅπλιτας μὲν πεντακοσίους καὶ γιλίους, ἵππεας δὲ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν, ναῦς δὲ ἑκατόν. Καὶ μετὰ τὸν κατάπλουν τρίτῳ μηρὶ ἀνήγυθη ἐπὶ Ἀνδρὸν ἀφεστηκούσαν τῶν Ἀθηναίων, καὶ μετὰ αὐτοῦ Ἀριστοκράτης καὶ Ἀδείμαντος ὁ Λευκολοφίδου συνεπέμψθησαν ἡρημένοι κατὰ γῆν στρατηγοί. Ἀλκιβιάδης δὲ ἀπεβίθασε 21 τὸ στράτευμα τῆς Ἀνδρίας γύρας εἰς Γαύρειον ἐκβοηθίσαντας δὲ τοὺς Ἀνδρίους ἐτρέψθησαν καὶ κατέκλεισταν εἰς τὴν πόλιν καὶ τινας ἀπέκτειναν οὐ πολλοὺς καὶ τοὺς λάκωνας οἱ αὐτόθι ἤσαν. Ἀλκιβιάδης δὲ τρόπαιόν τε ἔστησε καὶ μείνας αὐτοῦ ὀλίγας ἡμέρας ἔπλευσεν εἰς Σάμον, κάκεθεν δρυμώμενος ἐπολέμει.

Ε'. Οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι πρότερον τούτων οὐ πολλῷ χρόνῳ Κρατηριππίδᾳ τῆς ναυαρχίας παρεληλυθίας Λυσανδρὸν ἔξεπεμψαν ναύαρχον. Ὁ δὲ ἀρικόμενος εἰς Ρόδον καὶ ναῦς ἐκεῖθεν λαβών, εἰς Κῶ καὶ Μίλητον ἔπλευσεν, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Ἐφεσον, καὶ ἐκεῖ ἔμεινε ναῦς ἔγων ἔβδομήκοντα μέχρι οὐ Κύρος εἰς Σάρδεις ἀφίκετο. X Εἶπει δὲ ἡγένη πρὸς αὐτὸν σὺν τοῖς ἐκ λακεδαιμονος πρέσβεσιν. Ἐνταῦθα δὴ κατά τε τοῦ Τισσαφέρνους ἔλεγον ἡ πεποιηκώς εἴη, αὐτοῦ τε Κύρου ἐδέοντο ὡς προθυμοτάτου πρὸς τὸν πόλεμον γενέσθαι. 2 Κύρος δὲ τὸν τε πατέρα ἔφη ταῦτα ἐπεσταλκέναι καὶ αὐτὸς οὐκ ἄλλο ἐγνωκέναι, ἀλλὰ πάντα ποιήσειν. ἔγων δὲ ἦκειν τάλαντα πεντακόσια ἐὰν δὲ ταῦτα ἐκλίπῃ, τοῖς ἴδιοις

γρίσεσθαι ἔσῃ, ἡ δὲ πατήρ αὐτῷ ἔδωκεν ἔταν δὲ καὶ ταῦτα  
 καὶ τὸν θρόνον κατακόψειν ἐσ' οὐ ἐκάθητο, ὅντα ἀργυ-  
 ροῦν καὶ γρυποῦν.<sup>χ</sup> Οἱ δὲ ταῦτα ἐπήγνουν καὶ ἐκέλευσον  
 αὐτὸν τάξαι τῷ ναύτῃ δραγμὴν Ἀττικὴν, διδάσκοντες  
 ὅτι ἀν αὐτος ὁ μισθὸς γένηται, οἱ τῶν Ἀθηναίων ναυ-  
 ται ἀπολεῖψουσι τὰς ναῦς, καὶ μείω γρήματα ἀναλώ-  
 σει. Οἱ δὲ καλῶς μὲν ἔσῃ αὐτοὺς λέγειν, οὐ δυνατὸν δὲ  
 εἰναι παρ' ἡ βασιλεὺς ἀπέστειλεν αὐτῷ ἄλλα ποιεῖν.  
 Εἶναι δὲ καὶ τὰς συνθήκας οὕτως ἐγούστας, τριάκοντα  
 μνᾶς ἑκάστη νηὶ τοῦ μηνὸς διδόναι, ὅπόσας ἂν βούλων.  
 6 ταὶ τρέψειν Λακεδαιμονίοι.<sup>χ</sup> Οἱ δὲ Λύστανδρος τότε μὲν  
 ἐσιώπησε· τι μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον, ἐπεὶ αὐτῷ προποιῶν ὁ  
 Κῦρος ἦρετο τι ἀν μάλιστα χαρίζοιτο ποιῶν, εἰπεν ὅτι  
 Εἰ πρὸς τὸν μισθὸν ἑκάστῳ ναύτῃ ὄβολὸν προσθείης.  
 7 Έκ δὲ τούτου τέτταρες ὄβολοι ἦν ὁ μισθός, πρότερον  
 δὲ τριώδολον. Καὶ τόν τε προυρεῖλόμενον ἀπέδωκε καὶ  
 ἔτι μηνὸς προύδωκεν, ὥστε τὸ στράτευμα πολὺ προθυ-  
 8 μότερον εἶναι. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀκούοντες ταῦτα ἀθύ-  
 μως μὲν εἶχον, ἐπειμπον δὲ πρὸς τὸν Κύρον πρέσβεις διὰ  
 9 Τισσαρέρνους. Οἱ δὲ οὐ προσεδέγετο, δεομένου Τισσα-  
 ρέρνους καὶ λέγοντος, ἀπερ ἀυτὸς ἐποίει πεισθεῖς ὑπ'  
 Ἀλκιβιάδου, σκοπεῖν ὅπως τῶν Ἑλλήνων μῆδε οἵτινες  
 ισχυροὶ ὦσιν, ἄλλα πάντες ἀσθενεῖς, αὐτοὶ ἐν αὐτοῖς  
 10 στασιάζοντες. Καὶ ὁ μὲν Λύστανδρος, ἐπεὶ αὐτῷ τὸ ναυ-  
 τικὸν συνετέτακτο, ἀνελκύστας τὰς ἐν τῇ Ἐρέσῳ οὕ-  
 τας ναῦς ἐννενήκοντα ἥσυχαν ἦγεν, ἐπισκευάζων καὶ  
 11 ἀναψύχων αὐτάς. Ἀλκιβιάδης δὲ ἀκούσας Θρασύβου-  
 λον ἐξ Ἑλλησπόντου ἤκοντα τεγγίζειν Φώκαιαν διέ-  
 πλευσε πρὸς αὐτόν, καταλιπὼν ἐπὶ ταῖς ναυσὶν Ἀν-  
 τίογον τὸν αὐτοῦ κυβερνήτην, ἐπιστείλας μὴ ἐπιπλεῖν  
 12 ἐπὶ τὰς Λυσάνδρου ναῦς. Οἱ δὲ Ἀντίογος τῇ τε αὐτοῦ  
 νηὶ καὶ ἄλλῃ ἐκ Νοτίου εἰς τὸν λιμένα τῶν Ἐρεσίων

εἰσπλεύσας παρ' αὐτὰς τὰς πρώρας τῶν Λυσάνδρου νεῶν παρέπλει. Ὁ δὲ Λύσανδρος τὸ μὲν πρῶτον ὅλι- 13 γας τῶν νεῶν καθελκύσας ἐδίωκεν αὐτόν, ἐπεὶ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τῷ Ἀντιόχῳ ἔβοήθουν πλείστι ναυσί, τότε δὴ καὶ πάσας συντάξας ἐπέπλει. Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τοῦ Νοτίου καθελκύσαντες τὰς λοιπὰς τριήρεις ἀντίχθησαν, ώς ἔκαστος ἤγοιζεν. Ἐκ τούτου δὲ 14 ἐναυμάγγησαν οἱ μὲν ἐν τάξει, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι διεσπαρμέναις ταῖς ναυσὶ μέγρι οὐ ἔψυχον ἀπολέσαντες πεντεκαΐδεκα τριήρεις. Τῶν δὲ ἀνδρῶν οἱ μὲν πλειστοὶ ἔζε- φυγον, οἱ δὲ ἔζωγρήθησαν. Λύσανδρος δὲ τὰς τε ναῦς ἀναλαβὼν καὶ τρόπαιον στήσας ἐπὶ τοῦ Νοτίου διέπλευσεν εἰς Ἐφεσον, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι εἰς Σάμον. Μετὰ 15 δὲ ταῦτα Ἀλκιβιάδης ἐλθὼν εἰς Σάμον ἀντίχθη ταῖς ναυσὶν ἀπάσαις ἐπὶ τὸν λιμένα τῶν Ἐφεσίων, καὶ πρὸ τοῦ στόματος παρέταξεν, εἴ τις βούλοιτο ναυμαχεῖν. Ἔπειδὴ δὲ Λύσανδρος οὐκ ἀντανήγαγε διὸ τὸ πολλαῖς ναυσὶν ἐλαττούσθαι, ἀπέπλευσεν εἰς Σάμον. Δακεδαιμόνιοι δὲ ὄλιγον ὑστερὸν αἱροῦσι Δελφίνιον καὶ Ἡίόνα. Οἱ δὲ ἐν οἰκῷ Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ ἡγγέλθη ἡ ναυμαχία, 16 γαλεπῶς είχον τῷ Ἀλκιβιάδῃ, οἱόμενοι δι' ἀμέλειάν τε καὶ ἀκράτειαν ἀπολωλεκέναι τὰς ναῦς, καὶ στρατηγούς εἰλοντο ἄλλους δέκα, Κόνωνα, Διομέδοντα, Λέοντα, Περικλέα, Ἐρασινίδην, Ἀριστοκράτη, Ἀργέστρατον, Πρωτόμαχον, Θράσυλλον, Ἀριστογένη. Ἀλκι- 17 βιάδης μὲν οὖν πονήρως καὶ ἐν τῇ στρατιᾳ φερόμενος, λαβὼν τρίτρη μίαν ἀπέπλευσεν εἰς Χερρόνησον εἰς τὰ ἔαυτοῦ τείχη. Μετὰ δὲ ταῦτα Κόνων ἐκ τῆς Ἀνδρου 18 σὺν αἷς εἶχε ναυσὶν εἴκοσι ψηρισαμένων Ἀθηναῖων εἰς Σάμον ἐπλευσεν ἐπὶ τὸ ναυτικόν. Ἀντὶ δὲ Κόνωνος εἰς Ἀιδρὸν ἐπεμψαν Φανοσθέντη, τέτταρας ναῦς ἔχοντα. Οὗτος περιτυγών δυοῖν τρίτροιν θουρίαιν ἔλαβεν αὐ- 19

- τοῖς ἀνδράστι καὶ τοὺς μὲν αἰγυμαλώτους ἀπαντας ἐ-  
δησαν Ἀθηναῖοι, τὸν δὲ ἄρχοντα αὐτῶν Δωρέα, ὃντα  
μὲν Ρόδιον, πάλαι δὲ φυγάδα ἔξι Ἀθηνῶν καὶ Ρέδου  
ὑπὸ Ἀθηναίων κατεψηρισμένων αὐτοῦ θάνατον καὶ  
τῶν ἑκείνου συγγενῶν, πολιτεύοντα παρ' αὐτοῖς, ἐλεγ-  
20 σαντες ἀφεῖσαν οὐδὲ χρήματα πραξάμενοι. Κόνων δὲ  
ἐπεὶ εἰς τὴν Σάμον ἀφίκετο καὶ τὸ ναυτικὸν κατέλαβεν  
ἀθύμιας ἔχον, συμπληρώσας τριήρεις ἑδομήκοντα ἀντὶ<sup>τῶν προτέρων, οὓς τὸν πλέον ἦ ἔκατόν, καὶ ταύταις ἀ-</sup>  
ναγαγόμενον μετὰ τῶν ἄλλων στρατηγῶν, ἄλλοτε  
ἄλλη ἀποβαίνων τῆς τῶν πολεμίων γώρας ἐλήγετο.  
σ'. Τῷ δέ ἐπιόντι ἔπει οἱ Λακεδαιμόνιοι τῷ Λυσάν-  
δρῳ παρεληλυθότος ἥδη τοῦ γρόνου ἐπειρῆν ἐπὶ τὰς  
2 ναῦς Καλλικρατίδαν. "Οτε δὲ παρεδίδου ὁ Λύσανδρος  
τὰς ναῦς, ἔλεγε τῷ Καλλικρατίᾳ ὅτι θαλαττοκράτωρ  
τε παραδίδοι, καὶ ναυμαχίᾳ νενικήκως. Οὐ δὲ αὐτὸν  
ἐκέλευτεν ἔξι Ἐφέσου ἐν ἀριστερᾷ Σάμου παραπλεύ-  
σαντα, οὐ ἡσαν αἱ τῶν Ἀθηναίων νῆες, ἐν Μιλήτῳ  
παραδοῦναι τὰς ναῦς, καὶ ὄμολογήσειν θαλαττοκρατεῖν.  
3 Οὐ φάμενον δὲ τοῦ Λυσανδροῦ πολυπραγμονεῖν ἄλλου  
ἄρχοντος, αὐτὸς ὁ Καλλικρατίας πρὸς αἱς παρὰ Λυ-  
σανδροῦ ἔλαβε ναυτὶ προσεπλήσσων ἐκ Χίου καὶ Ρό-  
δου καὶ ἄλλοιν ἀπὸ τῶν συμμάχων πεντήκοντα ναῦς.  
Ταύτας δὲ πάσας ἀθροίσας, οὕτας τετταράκοντα καὶ  
ἔκατόν, παρετσευάζετο ὡς ἀπαντήσομενος τοῖς πολε-  
4 μίοις. Καταμάθὼν δέ ὑπὸ τῶν Λυσανδροῦ φίλων κα-  
ταστασιαζόμενος, οὐ μόνον ἀπροθύμως ὑπηρετούντων,  
ἄλλὰ καὶ διαθρεύντων ἐν ταῖς πόλεσιν ὅτι Λακεδαιμό-  
νιοι μέγιστα παραπίπτοιεν ἐν τῷ διαλλάττειν τοὺς  
ναυάρχους, πολλάκις ἀντ' ἐπιτηδείων γενομένων καὶ  
ἄρτι συνίέντων τὰ ναυτικὰ καὶ ἀνθρώποις ὡς χρηστέον  
γιγγωσκόντων ἀπέρους θαλάττης πέμποντες καὶ ἀγνῶ-

τας τοῖς ἔκει, κινδυνεύοιεν τι παθεῖν διὰ τοῦτο, ἐκ τούτου δὲ ὁ Καλλικρατίδας συγκαλέσας τοὺς Λακεδαιμονίων ἔκει παρόντας ἔλεγεν αὐτοῖς τοιάδε..

Ἐμοὶ μὲν ἀρκεῖ οἶκοι μένειν, καὶ εἴτε Λύσανδρος εἴτε ἄλλος τις ἐμπειρότερος περὶ τὰ ναυτικὰ βούλεται εἶναι, οὐ κωλύω τὸ κατ’ ἐμέ ἐγώ δ’ ὑπὸ τῆς πόλεως ἐπὶ τὰς ναῦς πεμψθεὶς οὐκ ἔχω τι ἄλλο ποιῶ ἢ τὰ κελευσμένα ὡς ἀν δύνωμαι κράτιστα. Τιμεῖς δὲ πρὸς ἡ ἐγώ τε φιλοτιμοῦμαι καὶ ἡ πόλις ἡμῶν αἰτίαζεται, οὐ στε γάρ αὐτὰ ὡσπερ καὶ ἐγώ, συμβουλεύετε τὰ ἀριστα ὑμῖν δοκοῦντα εἶναι περὶ τοῦ ἐμὲ ἐνθάδε μένειν ἢ οἴκαδε ἀποπλεῖν ἐρδοῦντα τὰ καθεστῶτα ἐνθάδε.

Οὐδενὸς δὲ τολμήσαντος ἄλλο τι εἰπεῖν ἢ τοῖς οἶκοι πειθεσθαι ποιεῖν τε ἐρ' ἡ ἡκει, ἐλθὼν παρὰ Κύρου ἦτε μισθὸν τοῖς ναύταις· ὁ δὲ αὐτῷ εἶπε δύο ἡμέρας ἐπισχεῖν. Καλλικρατίδας δὲ ἀγείρθεις τῇ ἀναβολῇ καὶ ταῖς ἐπὶ τὰς θύρας φοιτήσεσιν, ὀργισθεὶς καὶ εἰπὼν ἀθλιωτάτους εἶναι τοὺς Ἑλληνας, ὅτι βαρβάρους κολακεύουσιν ἔνεκα ἀργυρίου, φάσκων τε, ἣν σωθῆι οἴκαδε, κατά γε τὸ αὐτοῦ δυνατὸν διαλλάξειν Ἀθηναίους καὶ Λακεδαιμονίους, ἀπέπλευσεν εἰς Μιλητον κάκειθεν πέμψας τριήρεις εἰς Λακεδαιμονα ἐπὶ χρήματα, ἐκκλησίαν ἀθροίσας τῶν Μιλησίων τάδε εἶπεν.

Ἐμοὶ μέν, ὡ Μιλήσιοι, ἀνάγκη τοῖς οἶκοι ἄργουσι πειθεσθαι· ὑμᾶς δὲ ἐγώ ἀξιῶ προθυμοτάτους εἶναι εἰς τὸν πόλεμον διὰ τὸ οἰκοῦντας ἐν βαρβάροις πλεῖστα κακὰ ἥδη ὑπ’ αὐτῶν πεπονθέναι. Δεῖ δὲ ὑμᾶς ἔξτρησθαι· τοῖς ἄλλοις συμμάχοις ὅπως ἀν τάχιστά τε καὶ μάλιστα βλάπτωμεν τοὺς πολεμίους, ἔως ἂν οἱ ἐκ Λακεδαιμονος ἡκωσιν, οὓς ἐγώ ἐπέμψα γρήματα ἀξοντας, ἐπει τὰ ἐνθάδε ὑπάρχοντα Λύσανδρος Κύρῳ ἀποδοὺς ὡς περιττὰ ὄντα οἴγεται. Κύρος δὲ ἐλθόντος ἐμοῦ ἐπ’ 10

- αὐτὸν ἀσὶ ἀνεβάλλετό μοι διαλεγθῆναι, ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὰς ἑκείνου θύρας φοιτᾶν οὐκ ἔδυνάμητο ἐμαυτὸν πεῖσαι.
- 11 Τοιούτοις δὲ ὑπερέστη τῶν συμβάντων ἡμῖν ἀγαθῶν ἐν τῷ γρόνῳ ω̄ ἣν ἑκεῖνα προσδεχώμεθα γάριν ἀξίαν ἀποδώσειν. Ἀλλὰ σὺν τοῖς θεοῖς δεῖξομεν τοῖς βαρβάροις ὅτι καὶ ἀνευ τοῦ ἑκείνους θαυμάζειν δυνάμεθα τοὺς ἐγθρούς τιμωρεῖσθαι.
- 12 Ἐπειδὲ ταῦτα εἰπεν, ἀνιστάμενοι πολλοὶ καὶ μάλιστα οἱ αἰτιαζόμενοι ἐναντιοῦσθαι δεδιότες εἰσηγοῦντο πόρον γρήματων καὶ αὐτοὶ ἐπαγγελλόμενοι ιδίᾳ. Λαθῶν δὲ ταῦτα ἑκεῖνος καὶ ἐκ Χίου πεντεδραγμίαν ἐκάστῳ τῶν ναυτῶν ἐφοδιαστάμενος ἔπλευσε τὴς Λέσβου
- 13 ἐπὶ Μήθυμναν πολεμίαν οὕτων. Οὐδὲ τῶν Μήθυμναίων προσγωρεῖν, ἀλλ' ἐμφρούρων ὅντων Ἀθηναίων καὶ τῶν τὰ πράγματα ἐγόντων ἀττικιζόντων,
- 14 προσβαλὼν αἱρεῖ τὴν πόλιν κατὰ κράτος. Τὰ μὲν οὖν γρήματα πάντα διήρπασαν οἱ στρατιώται, τὰ δὲ ἀνδράποδα πάντα συνήθροισεν ὁ Καλλικρατίδας εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ κελευσόντων τῶν συμμάχων ἀποδόσθαι καὶ τοὺς Μήθυμναίους οὐκ ἔφη ἕαυτοῦ τε ἀργοντος οὐδένα
- 15 Ἐλλήνων εἰς τὸ ἑκείνου δυνατὸν ἀνδραποδίσθηναι. Τῇ δὲ ύστεραι τοὺς μὲν ἐλευθέρους ἀρῆκε, τοὺς δὲ τῶν Ἀθηναίων φρουροὺς καὶ τὰ ἀνδράποδα τὰ δοῦλα πάντα ἀπέδοτο. Κόνωνι δὲ εἰπεν ὅτι παύσει αὐτὸν μοιγώντα τὴν θάλατταν. Κατιδὼν δὲ αὐτὸν ἀναγόμενον ἄμα τῇ ἥμέρᾳ, ἐδιώκεν ὑποτεμνόμενος τὸν εἰς Σάμον πλοῦν,
- 16 ὅπως μὴ ἑκεῖσε φύγοι. Κόνων δὲ ἔφευγε ταῖς ναυσὶν εὗ πλεούσαις διὰ τὸ ἐκ πολλῶν πληρωμάτων εἰς ὅλιγας ἐκλεγθεῖαι τοὺς ἀρίστους ἐρέτας, καὶ καταφεύγει εἰς Μυτιλήνην τὴς Λέσβου καὶ σὺν αὐτῷ τῶν δέκα στρατηγῶν Λέων καὶ Ἐρασινίδης. Καλλικρατίδας δὲ συνεισπλευσεν εἰς τὸν λιμένα, διώκων ναυσὶν ἐκστὸν καὶ

έδησμήκοντα. Κόνων δὲ ως ἔφθη ὑπὸ τῶν πολεμίων 17  
κατακωλυθείς, ἡγαγκάσθη, ναυμαχῆσαι πρὸς τῷ λιμένι,  
καὶ ἀπύλεσε ναῦς τριάκοντα· οἱ δὲ ἄνδρες εἰς τὴν  
γῆν ἀπέφυγον· τὰς δὲ λοιπὰς τῶν νεῶν, τετταράκοντα  
οὖσας, ὑπὸ τῷ τείχει ἀνειλχυσε. Καλλικρατίδας δὲ ἐν 18  
τῷ λιμένι ὁρμισάμενος ἐποιορχεῖ ἐνταῦθα τὸν ἔκπλουν  
ἔχων. Καὶ κατὰ γῆν μεταπεμψάμενος τοὺς Μηθυ-  
μναίους πανδημεῖ καὶ ἐκ τῆς Χίου τὸ στράτευμα διεβί-  
βασε· γρίματά τε παρὰ Κύρου αὐτῷ ἦλθεν. Ὁ δὲ Κό- 19  
νων ἐπεὶ ἐποιορχεῖτο καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν,  
καὶ σίτου οὐδαμόθεν ἦν εὔπορησαι, οἱ δὲ ἀνθρώποι πολ-  
λοὶ ἐν τῇ πόλει ἦσαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι οὐκ ἔβοήθουν διὰ  
τὸ μὴ πυνθάνεσθαι ταῦτα, καθελκύσας τῶν νεῶν τὰς  
ἀρισταὶ πλεούσας δύο ἐπλέρωσε πρὸ τῷμέρας, ἐξ ἀπα-  
σῶν τῶν νεῶν τοὺς ἀριστους ἐρέτας ἐκλέξας καὶ τοὺς  
ἐπιβάτας εἰς κοιληγούνταν μεταβιβάσας καὶ τὰ παραρύ-  
ματα παραβαλών. Τὴν μὲν οὖν τῷμέραν οὕτως ἀνε- 20  
γον, εἰς δὲ τὴν ἑσπέραν, ἐπεὶ σκότος εἴη, ἐξεβίβαζεν,  
ώς μὴ καταδήλους εἴναι τοῖς πολεμίοις ταῦτα ποιοῦν-  
τας. Πέμπτη δὲ τῷμέρα εἰσθέμενοι σίτα μέτρια, ἐπειδὴ  
ἡδη μέσον τῷμέρας ἦν καὶ οἱ ἐφορμοῦντες ὅλιγώρως εἰ-  
γον καὶ ἔνιοι ἀνεπαύοντο, ἐξέπλευσαν ἔξω τοῦ λιμένος,  
καὶ ἡ μὲν ἐπὶ Ἑλλησπόντου ὥρμησεν, ἡ δὲ εἰς τὸ πέ-  
λαγος. Τῶν δὲ ἐφορμοῦντων ως ἔκαστοι ἥγοιγον, τὰς 21  
τε ἀγκύρας ἀποκόπτοντες καὶ ἐγειρόμενοι ἔβοήθουν τε-  
ταραγμένοι, τυχόντες ἐν τῇ γῇ ἀριστοποιούμενοι εἰσ-  
θάντες δὲ ἐδίωκον τὴν εἰς τὸ πέλαγος ἀφορμήσασαν,  
καὶ ἀμα τῷ τῇλιῳ δύνοντι κατέλαθον, καὶ κρατήσαν-  
τες μάγη, ἀναδητάμενοι ἀπῆγον εἰς τὸ στρατόπεδον  
αὐτοῖς ἀνδράσιν. Ἡ δὲ ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου φυγοῦσα 22  
ναῦς διέφυγε, καὶ ἀρικομένη εἰς τὰς Ἀθήνας ἐξαγγέλ-  
λει τὴν πολιορκίαν. Διομέδων δὲ βοηθῶν Κόνωνι πο-

λιορχουμένῳ δώδεκα ναυσὶν ὥρμίσατο εἰς τὸν εὔριπον  
 23 τὸν τῶν Μυτιληναίων. Ὁ δὲ Καλλικρατίδας ἐπιπλεύ-  
 σας αὐτῷ ἔξαρσντες δέκα μὲν τῶν νεῶν ἔλαβε, Διομέ-  
 24 δῶν δὲ ἔζυγε τῇ τε αὐτοῦ καὶ ἄλλῃ. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι  
 τὰ γεγενημένα καὶ τὴν πολιορκίαν ἐπεὶ ἤκουσαν, ἐψη-  
 φίσαντο βορθεῖν ναυσὶν ἑκατὸν καὶ δέκα, εἰσβιβάζοντες  
 τοὺς ἐν τῇ ἡλικίᾳ ὄντας ἀπαντας καὶ δούλους καὶ ἐ-  
 λευθέρους καὶ πληρώσαντες τὰς δέκα καὶ ἑκατὸν ἐν  
 τριάκοντα ἡμέραις ἀπῆραν. Εἰσέβησαν δὲ καὶ τῶν ἵπ-  
 25 πέων πολλοί. Μετὰ ταῦτα ἀνήγθησαν εἰς Σάμον, κά-  
 κειθεν Σαμίας ναῦς ἔλαβον δέκα τῇθροισαν δὲ καὶ ἄλ-  
 λας πλείους τῇ τριάκοντα παρὰ τῶν ἄλλων συμμάχων,  
 εἰσβαίνειν ἀναγκάσαντες ἀπαντας, ὅμοίως δὲ καὶ εἴ-  
 τινες αὐτοῖς ἔτυχον ἔξω οὖσαι. Ἐγένοντο δὲ αἱ πᾶσαι  
 26 πλείους τῇ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. Ὁ δὲ Καλλικρατί-  
 δας ἀκούων τὴν βορθειαν ἦρη ἐν Σάμῳ οὖσαν, αὐτοῦ  
 μὲν κατέλιπε πεντήκοντα ναῦς καὶ ἄρχοντα Ἐτεόνι-  
 κον, ταῖς δὲ εἶκοσι καὶ ἑκατὸν ἀναγγείεις ἐδειπνοποιεῖτο  
 τῇς Λέσβου ἐπὶ τῇ Μαλέᾳ ἄκρῃ ἀντίον τῇς Μυτιλή-  
 27 νης. Τῇ δὲ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἔτυχον καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δειπνο-  
 ποιούμενοι ἐν ταῖς Ἀργινούσαις αὐταις δὲ εἰσὶν ἀντίον  
 28 τῇς Λέσβου. Τῇς δὲ νυκτὸς ἴδων τὰ πυρά, καὶ τινῶν  
 αὐτῷ ἔξαργγειλάντων ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι εἰεν, ἀνήγετο  
 περὶ μέσας νύκτας, ὡς ἔξαπιναίως προσπέσοντι ὕδωρ δὲ  
 ἐπιγενόμενον πολὺ καὶ βρονταὶ διεκώλυσαν τὴν ἀναγω-  
 γήν. Ἐπεὶ δὲ ἀνέσχεν, ἀμα τῇ ἡμέρᾳ ἐπλει ἐπὶ τὰς  
 29 Ἀργινούσας. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀντανήγοντο εἰς τὸ πέλα-  
 γος τῷ εὐωνύμῳ, παρατεταγμένοι ὡδε. Ἀριστοκράτες  
 μὲν τὸ εὐωνύμον ἔγων ἤγειτο πεντεκαΐδεκα ναυσί, με-  
 τὰ δὲ ταῦτα Διομέδων ἑτέραις πεντεκαΐδεκα ἐπετέτα-  
 κτο δὲ Ἀριστοκράτει μὲν Περικλῆς, Διομέδοντι δὲ Ἐ-  
 ρασινοῦρης παρὰ δὲ Διομέδοντα οἱ Σάμιοι δέκα ναυσὶν

ἐπὶ μιᾶς τεταγμένοις ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Σάμιος ὀνόματι Ἰππεύς· ἔχόμεναι δὲ αἱ τῶν ταξιάρχων δέκα, καὶ αὐταις ἐπὶ μιᾶς· ἐπὶ δὲ ταύταις αἱ τῶν ναυάρχων τρεῖς, καὶ εἰ τινες ἄλλαι ἡσαν συμμαχίδες. Τὸ δὲ δεξιὸν κέρας 30 Πρωτόμαχος εἶχε πεντεκαΐδεκα ναυτί· παρὰ δὲ αὐτὸν Θράσυλλος ἑτέραis πεντεκαΐδεκα· ἐπετέτακτο δὲ Πρωτόμαχῷ μὲν Λυσίας, ἔχων τὰς ἴσας ναῦς, Θρασύλλῳ δὲ Ἀριστογένης. Οὕτω δὲ ἑτάγθησαν ἵνα μὴ διέκπλουν 31 διδοῖεν· χειρὸν γάρ ἔπλεον. Άι δὲ τῶν Λακεδαιμονίων ἀντιτεταγμέναι ἦσαν ἀπασαι ἐπὶ μιᾶς ὡς πρὸς διέκπλουν καὶ περίπλουν παρεσκευασμέναι, διὰ τὸ βέλτιον πλεῖν. 32 Εἶχε δὲ τὸ δεξιὸν κέρας Καλλικρατίδας. Ἔρμων δὲ Μεγαρεὺς ὁ τῷ Καλλικρατίδᾳ κυβερνῶν εἶπε πρὸς αὐτὸν ὅτι εἴη, καλῶς ἔχον ἀποπλεῦσαι· αἱ γάρ τριήρεις τῶν Ἀθηναίων πολλῷ πλείστοις ἦσαν. Καλλικρατίδας δὲ εἶπεν ὅτι ἡ Σπάρτη οὐδὲν μὴ κάκιον οίκεῖται αὐτοῦ ἀποθανόντος, φεύγειν δὲ αἰσχρὸν ἔφη εἶναι. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐ- 33 ναυμάχησαν χρόνον πολύν, πρῶτον μὲν ἀθρόαι, ἔπειτα δὲ διεσκεδασμέναι. Ἐπειδὲ Καλλικρατίδας τε ἐμβαλούσ- της τῆς νεώς ἀποπεπών εἰς τὴν θάλατταν ἤρανίσθη, Πρωτόμαχός τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τῷ δεξιῷ τὸ εὐώνυμον ἐνίκτησαν, ἐντεῦθεν διγή τῶν Πελοποννησίων ἐγένετο εἰς Χίον, πλείστων δὲ καὶ εἰς Φώκαιαν· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πάλιν εἰς τὰς Ἀργινούσας κατέπλευσαν. Ἀπώλοντο 34 δὲ τῶν μὲν Ἀθηναίων νῆες πέντε καὶ εἴκοσιν αὐτοῖς ἀνδράσιν ἐκτὸς ὀλίγων τῶν πρὸς τὴν γῆν προσενεγκέντων, τῶν δὲ Πελοποννησίων Λακωνικαὶ μὲν ἐννέα, τῶν πατῶν οὔσων δέκα, τῶν δὲ ἄλλων συμμάχων πλείους τῇ ἔξηκοντα. Ἐδοξε δὲ τοῖς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοῖς 35 ἐπτὰ μὲν καὶ τετταράκοντα ναυσὶ Θηραμένῃ τε καὶ Θρατύβουλον τριηράρχους ὄντας καὶ τῶν ταξιάρχων τινάς πλεῖν ἐπὶ τὰς καταδεδυκίας ναῦς καὶ τοὺς ἐπ-

αὐτῶν ἀνθρώπους, ταῖς δὲ ἄλλαις ἐπὶ τὰς μετ' Ἐτεονίκου τῇ Μυτιλήνῃ ἐφορμούσας. Ταῦτα δὲ βουλομένους ποιεῖν ἀνεμος καὶ χειμῶν διεκώλυσεν αὐτοὺς μέγας γενόμενος· τρόπαιον δὲ στήσαντες αὐτοῦ τὴν οἰκίαν.

Τῷ δὲ Ἐτεονίκῳ ὁ ὑπηρετικὸς κέλης πάντα ἔξηγγειλε τὰ περὶ τὴν ναυμαχίαν. Οἱ δὲ αὐτὸν πάλιν ἔξεπεμψεν εἴπων τοῖς ἐνοῦσι σιωπῇ ἐκπλεῖν καὶ μηδενὶ διαλέγεσθαι, παραχρῆμα δὲ αὐτοῖς πλεῖν εἰς τὸ ἔαυτῶν στρατόπεδον ἐστεφανωμένους καὶ βοῶντας ὅτι Καλλικρατίδας νενίκηκε ναυμαχῶν καὶ ὅτι αἱ τῶν Ἀθηναίων νῆες ἀπολώλασιν ἀπασαι. Καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἐποίουν αὐτὸς δὲ ἐπειδὴ ἐκεῖνοι κατέπλεον, ἔθυε τὰ εὔαγγέλια, καὶ τοῖς στρατιώταις παρήγγειλε δειπνοποιεῖσθαι, καὶ τοῖς ἐμπόροις τὰ γρύματα σιωπῇ ἐνθεμένους εἰς τὰ πλοῖα ἀποπλεῖν εἰς Χίον, ἦν δὲ τὸ πνεύμα οὕτον, καὶ τὰς τρίτρεις τὴν ταχίστην. Αὐτὸς δὲ τὸ πεζὸν ἀπῆγεν εἰς τὴν Μήθυμναν, τὸ στρατόπεδον ἐμπρήσας. Κόνων δὲ καθελκύσας τὰς ναῦς, ἐπεὶ οἱ τε πολέμιοι ἀπεδέδραχτοσαν καὶ ὁ ἀνεμος εὐδιαιτέρος ἦν, ἀπαντήσας τοῖς Ἀθηναίοις ἦδη ἀνηγμένοις ἐκ τῶν Ἀργινουσῶν ἔφρασε τὰ περὶ τοῦ Ἐτεονίκου. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι κατέπλευσαν εἰς τὴν Μυτιλήνην, ἐκεῖθεν δὲ ἐπανήγυρθαν εἰς τὴν Χίον, καὶ οὐδὲν διαπράξαμενοι ἀπέπλευσαν ἐπὶ Σάμου.

Ζ'. Οἱ δὲ ἐν οἷς τούτους μὲν τοὺς στρατηγοὺς ἔπαισαν πλὴν Κόνωνος· πρὸς δὲ τούτων εἶλοντο Ἀδείμαντον καὶ τρίτον Φιλοκλέα. Τῶν δὲ ναυμαχησάντων στρατηγῶν Πρωτόμαχος μὲν καὶ Ἀριστογένης οὐκ ἀπῆλθον εἰς Ἀθήνας, τῶν δὲ ἔξι καταπλευσάντων, Περικλέους καὶ Διομέδοντος καὶ Λυτίου καὶ Ἀριστοκράτους καὶ Θρασύλλου καὶ Ἐρασινίδου, Ἀρχέδημος ὁ τοῦ δήμου τότε προεστηκὼς ἐν Ἀθήναις καὶ τῆς διωβελίας ἐπιμελόμενος Ἐρασινίδη ἐπιβολὴν ἐπιβαλὼν κατηγό-

ρει ἐν δικαστηρίῳ, φάσκων ἐξ Ἑλλησπόντου αὐτὸν ἔχειν γρήματα ὄντα τοῦ δῆμου κατηγόρει δὲ καὶ περὶ τῆς στρατηγίας. Καὶ ἔδοξε τῷ δικαστηρίῳ δῆσαι τὸν Ἐρασινόδην. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐν τῇ βουλῇ διηγοῦντο 3 οἱ στρατηγοὶ περὶ τε τῆς ναυμαχίας καὶ τοῦ μεγέθους τοῦ γειμῶνος. Τιμοκράτους δὲ εἰπόντος ὅτι καὶ τοὺς ἄλλους γρὴ δεθέντας εἰς τὸν δῆμον παραδόθηναι, ἡ βουλὴ ἔδησε. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκλησίᾳ ἐγένετο, ἐν ἣ τῶν 4 στρατηγῶν κατηγόρουν ἄλλοι τε καὶ Θραμένης μάλιστα, δικαιόους εἶναι λόγον ὑποσχεῖν διότι οὐκ ἀνεῖλοντο τοὺς ναυαγούς. "Οτι μὲν γάρ οὐδενὸς ἄλλου καθηπτοντὸ ἐπιστολὴν ἐπεδείκνυε μάρτυριν τὴν ἔπεμψαν οἱ στρατηγοὶ εἰς τὴν βουλὴν καὶ εἰς τὸν δῆμον, ἄλλο οὐδὲν αἰτιώμενοι ἢ τὸν γειμῶνα. Μετὰ ταῦτα δὲ οἱ 5 στρατηγοὶ βραχέως ἔκαστος ἀπελογήσατο, οὐ γάρ προτέθη σφίσι λόγος κατὰ τὸν νόμον, καὶ τὰ πεπραγμένα διηγοῦντο, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐπὶ τοὺς πολεμίους πλέοιεν, τὴν δὲ ἀναιρέσιν τῶν ναυαγῶν προστάξειν τῶν τριταράρχων ἀνδράσιν ἴκανοις καὶ ἐστρατηγικότιν ἦδη, Θραμένει καὶ Θρασυδούλῳ καὶ ἄλλοις τοιούτοις καὶ εἰπερ γέ τινας δέοι, περὶ τῆς ἀναιρέσεως οὐδένα ἄλλον ἔχειν αὐτοὺς αἰτιάσασθαι ἢ τούτους οὶς προσετάγθη. Καὶ οὐγέ ὅτι γε κατηγοροῦσιν ἡμῶν, ἔφασαν, φευσόμεθα φάσκοντες αὐτοὺς αἰτίους εἶναι, ἀλλὰ τὸ μέγεθος τοῦ γειμῶνος εἶναι τὸ κωλῦσαν τὴν ἀναιρέσιν. Τούτων δὲ μάρτυρας παρείχοντο τοὺς κυβερνήτας καὶ ἄλλους τῶν συμπλεόντων πολλούς. Τοιαῦτα λέγοντες ἐπειθον τὸν δῆμον ἐβούλοντο δὲ πολλοὶ τῶν ιδιωτῶν ἐγγυᾶσθαι ἀνιστάμενοι: ἔδοξε δὲ ἀναβάλλεσθαι εἰς ἑτέρων ἐκκλησίαν· τότε γάρ ὅψι τὴν καὶ τὰς γειρας οὐκ ἀν καθεύδων· τὴν δὲ βουλὴν τροβούλευσασταν εἰσενεγκείν ὅτῳ τρόπῳ οἱ ἀνδρες κρίνοιντο. Μετὰ δὲ ταῦτα 8

ἐγίγνετο Ἀπατούρια, ἐν οἷς οἵτε πατέρες καὶ οἱ συγγενεῖς σύνεισι σφίσιν αὐτοῖς. Οἱ οὖν περὶ τὸν Θηροχένη παρεσκεύασσαν ἀνθρώπους μέλανα ἴμάτια ἔχοντας καὶ ἐν γρῷ κεκαρμένους πολλοὺς ἐν ταύτῃ τῇ ἑορτῇ, ἵνα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἥκοιεν, ὡς δὴ συγγενεῖς ὅντες τῶν ἀπολωλότων, καὶ Καλλίξενον ἔπεισαν ἐν τῇ βουλῇ κατηγορεῖν τῶν στρατηγῶν.

Ἐντεῦθεν ἐκκλησίαν ἐποίουν, εἰς τὴν ἡ βουλὴν εἰσήνεγκε τὴν ἑαυτῆς γνώμην Καλλίξενου εἰπόντος τίγδε. Ἐπειδὴ τῶν τε κατηγορούντων κατὰ τῶν στρατηγῶν καὶ ἑκείνων ἀπολογουμένων ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ ἀκηρόσι, διαψηρίσασθαι. Ἀθηναίους ἀπαντας κατὰ φυλάς θεῖναι δὲ εἰς τὴν φυλὴν ἐκάστην δύο υἱοίας· ἐφ' ἐκάστη, δὲ τῇ φυλῇ κήρυκα κηρύττειν, ὅτῳ δικοῦσιν ἀδικεῖν οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἀνελόμενοι τοὺς νικήσαντας ἐν τῇ ναυμαχίᾳ, εἰς τὴν προτέραν ψήφισασθαι, ὅτῳ δὲ μή, εἰς τὴν ύστεραν· ἂν δὲ δόξωσιν ἀδικεῖν, θανάτῳ ζημιώσαι καὶ τοῖς ἔνδεκα παραδοῦναι καὶ τὰ γρήματα δημοσιεῦσαι,

τὸ δὲ ἐπιδέκατον τῆς θεοῦ εἶναι. Παρῆλθε δὲ τις εἰς τὴν ἐκκλησίαν φάσκων ἐπὶ τεύχους ἀλφίτων σωθῆναι· ἐπιστέλλειν δὲ αὐτῷ τοὺς ἀπολυμένους, ἐὰν σωθῇ, ἀπαγγεῖλαι τῷ δῆμῳ ὅτι οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἀνείλοντα τοὺς ἀρίστους ὑπὲρ τῆς πατρίδος γενομένους. Τὸν δὲ Καλλίξενον προσεκαλέσαντο παράνομα φάσκοντες γεγραφέναι. Εὔρυπτόλεμός τε ὁ Πεισάνακτος καὶ ἄλλοι τινές. Τοῦ δὲ δήμου ἔνιοι ταῦτα ἐπήγουν, τὸ δὲ πλήθος ἐβόα δεινὸν εἶναι εἰ μή τις ἔάστει τὸν δῆμον πράττειν ὁ

τρίτης ἀν βούληται. Καὶ ἐπὶ τούτοις εἰπόντος Λυκίσκου καὶ τούτους τῇ αὐτῇ ψήφῳ κρίνεσθαι ἥπερ καὶ τοὺς στρατηγούς, ἐὰν μή ἀφῶσι τὴν κλῆσιν, ἐπεθορύβησε πάλιν ὁ ὄχλος, καὶ ἡναγκάσθησαν ἀφίέναι τὰς κλήσεις. Τῶν δὲ πρωτάνεων τινῶν οὐ φασκόντων προθήσειν τὴν διαψήφι-

σιν παρὰ τὸν νόμον, αὐθις Καλλίξενος ἀναβὰς κατηγόρει αὐτῶν τὰ αὐτά. Οἱ δὲ ἔβόντων καλεῖν τοὺς οὐ φάσκοντας. Οἱ δὲ πρυτάνεις φοβηθέντες ὡμολόγουν πάντες προθήσειν 15 πλὴν Σωκράτους τοῦ Σωφρονίσκου οὗτος δ' οὐκ ἔφη ἀλλ' ἦ κατὰ νόμον πάντα ποιήσειν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀναβὰς 16 Εὔρυπτόλεμος ἐλεξεν ὑπὲρ τῶν στρατηγῶν τάδε.

Τὰ μὲν κατηγορήσων, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀνέβην ἐνθάδε Περικλέους ἀναγκαίου μοι ὅντος καὶ ἐπιτρόπειου καὶ Διομέδοντος φίλου, τὰ δὲ ὑπεραπολογησόμενος, τὰ δὲ συμβουλεύσων ἂ μοι δοκεῖ ἀριστα εἰναι ἀπάση τῇ πόλει. 17 Κατηγορῶ μὲν οὖν αὐτῶν ὅτι ἔπειταν τοὺς συνάρχοντας βουλομένους πέμπειν γράμματα τῇ τε βουλῇ καὶ ὑμῖν ὅτι ἐπέταξαν τῷ Θραξένει καὶ Θρασυβούλῳ τετταράκοντα καὶ ἐπτὰ τριήρεσιν ἀνελέσθαι τοὺς ναυαγούς, οἱ δὲ οὐκ ἀνείλοντο. Είτα νῦν τὴν αἰτίαν κοινὴν ἔχουσιν ἐ- 18 κείνων ιδίᾳ ἀμαρτόντων, καὶ ἀντὶ τῆς τότε φίλανθρωπίας νῦν ὑπ' ἔκείνων τε καὶ τινῶν ἄλλων ἐπιθουλεύμενοι κινδυνεύουσιν ἀπολέσθαι οὐκ ἀν ύμετες γέ μοι πειθη- 19 σθε τὰ δίκαια καὶ ὅσια ποιοῦντες, καὶ ὅθεν μᾶλιστα τὰ λητῆ πεύτερθε καὶ οὐ μετανοήσαντες ὑστερὸν εὑρίσετε σφᾶς αὐτοὺς ἡμαρτηκότας τὰ μέγιστα εἰς θεούς τε καὶ ύμᾶς αὐτούς. Συμβουλεύω δὲ ὑμῖν, ἐν οἷς οὕθ' ὑπ' ἐμοῦ οὕθ' ὑπ' ἄλλου οὐδενὸς ἔστιν ἐξαπατηθῆναι ύμᾶς, καὶ τοὺς ἀδικοῦντας εἰδότες κολάσεσθε ἢ ἀν βούλγρθε δίκη, καὶ ἀμα πάντας καὶ καθ' ἔνα ἔκαστον, εἰ μὴ πλέον, ἀλλὰ μίαν ἡμέραν δόντες αὐτοῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολογήσασθαι, μήτ ἄλλοις μᾶλλον πιστεύοντες ἢ ύμιν αὐτοῖς. "Ιστε 20 δέ, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάντες ὅτι τὸ Καννωνοῦ ψήφισμά ἔστιν ισχυρότατον, ὃ κελεύει, ἐάν τις τὸν Ἀθηναῖον δῆμον ἀδικῇ, δεσμένον ἀποδικεῖν ἐν τῷ δῆμῳ, καὶ ἐάν καταγνωσθῇ ἀδικεῖν, ἀποθανεῖν εἰς τὸ βάραθρον ἐμβληθέντα, τὰ δὲ γρήματα αὐτοῦ δημευθῆναι καὶ τῆς θεοῦ

- 21 τὸ ἐπιδέκατον εἶναι. Κατὰ τοῦτο τὸ φήρισμα κελεύω  
κρίνεσθαι τοὺς στρατηγούς καὶ νὴ Δία, ἀν ὑμῖν γε δοκῆ,  
πρῶτον Περικλέα τὸν ἐμοὶ προσήκοντα· αἰσχρὸν γάρ μοι  
ἔστιν ἔκεινον περὶ πλείονος παιεῖσθαι τὴν ὅλην πόλιν.
- 22 Τοῦτο δὲ εἰ βούλεσθε, κατὰ τόνδε τὸν νόμον κρίνατε, ὃς  
ἔστιν ἐπὶ τοῖς ιεροσύλοις καὶ προσδόταις, ἐὰν τις τῇ τὴν  
πόλιν προδιδῷ τῇ τὰ ιερὰ κλέπτῃ, κριθέντα ἐν δικαστη-  
ρίῳ, ἀν καταγγωσθῇ, μὴ ταφῆται ἐν τῇ Ἀττικῇ, τὰ δὲ
- 23 χρήματα αὐτοῦ δημόσια εἶναι. Τούτων ὁποτέρῳ βούλε-  
σθε, ὡ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῷ νόμῳ κρινέσθων οἱ ἄνδρες  
κατὰ ἔνα ἔκαστον διηργημένων τῆς ἡμέρας τριῶν μερῶν,  
ἐνὸς μὲν ἐν φυλάργεσθαι ὑμᾶς δεῖ καὶ διαψυχίζεσθαι,  
ἐάν τε ἀδικεῖν δοκῶσιν ἐάν τε μή, ἐπέρου δὲ ἐν φυλά-
- 24 γορῆσαι, ἐπέρου δὲ ἐν φυλάργεσθαι. Τούτων δὲ γι-  
γνομένων οἱ μὲν ἀδικοῦντες τεύξονται τῆς μεγίστης τι-  
μωρίας, οἱ δὲ ἀναίτιοι ἐλευθερωμένοι τοῦ ὑπὸ ὑμῶν, ὡ Ἀ-  
25 θηγαῖοι, καὶ οὐκ ἀδικοῦντες ἀπολοῦνται. Τούτες δὲ  
κατὰ τὸν νόμον εὔσεβοῦντες καὶ εὐορκοῦντες κρινεῖτε καὶ  
οὐ συμπολεμήσετε Λακεδαιμονίοις τοὺς ἔκεινους ἕβδο-  
μήκοντα ναῦς ἀφελομένους καὶ νενικηκότας, τούτους ἀ-  
26 πολλάντες ἀκρίτους παρὰ τὸν νόμον. Τί δέ καὶ δεδιότες  
σφόδρα οὕτως ἐπείγεσθε; τὴν μὴ οὐγεὶς δὲν ἀν βούλησθε  
ἀποκτείνετε καὶ ἐλευθερώσητε, ἀν κατὰ τὸν νόμον κρί-  
νητε, ἀλλ᾽ οὐκ ἀν παρὰ τὸν νόμον, ὥσπερ Καλλίζενος  
τὴν βούλὴν ἐπεισεν εἰς τὸν δῆμον εἰσενεγκεῖν μιᾷ φήρῳ;
- 27 Ἀλλ᾽ ἵσως ἂν τινα καὶ οὐκ αἴτιον ὅντα ἀποκτεναίτε,  
μεταμελήσει δὲ ὑστερον. Ἀναμνήσθητε ὡς ἀλγεινὸν καὶ  
ἀνωφελὲς ἦδη, ἐστί, πρὸς δὲ ἔτι καὶ περὶ Ήναάτου ἀνθρώ-  
28 που ἡμαρτικότες. Δεινὰ δὲ ἀν ποιήσαιτε, εἰ τὰ δὲ Οινόην  
μὲν πρότερον τὸν δῆμον καταλύοντι, εἰτα δὲ Οινόην  
προσδιέσοντι Θηβαίοις πολεμίοις οὖσιν, ἔδοτε ἡμέραν ἀπο-  
λογήσασθαι ἢ ἔδουλετο καὶ τἄλλα κατὰ τὸν νόμον προσ-

Θετε, τοὺς δὲ στρατηγούς τοὺς πάντα ὑμῖν κατὰ γνώμην  
 πράξαντας, νικήσαντας δὲ τοὺς πολεμίους, τῶν αὐτῶν  
 τούτων ἀποστερήσετε. Μή ύμετις γε, ὡς Ἀθηναῖοι, ἀλλ' 29  
 ἔχωτων ὄντας τοὺς νόμους, δι' οὓς μάλιστα μέγιστοι  
 ἔστε, φυλάπτοντες, ἃνευ τούτων μηδὲν πράττειν πειρᾶς  
 σθε. Ἐπανέλθετε δὲ καὶ ἐπ' αὐτὰ τὰ πράγματα καθ' ἣ  
 καὶ αἱ ἀμαρτίαι δοκοῦσι γεγενῆσθαι τοῖς στρατηγοῖς.  
 Ἐπεὶ γάρ κρατήσαντες τὴν ναυμαχίαν εἰς τὴν γῆν κατέ-  
 πλευσαν, Διομέδων μὲν ἐκέλευεν ἀναγέντας ἐπὶ κέρως  
 ἀπαντας ἀναιρεῖσθαι τὰ ναυάργια καὶ τοὺς ναυαγούς,  
 Ἐρασινίδης δὲ ἐπὶ τοὺς πρὸς Μυτιλήνην πολεμίους τὴν  
 ταχίστην πλεῦν ἀπαντας Ηράστουλος δὲ ἀμφότεροι ἔφη  
 γενέσθαι, ὃν τὰς μὲν αὐτοῦ καταλίπωσι, ταῖς δὲ ἐπὶ  
 τοὺς πολεμίους πλέωσι καὶ δοξάντων τούτων καταλι- 30  
 πεῖν τρεῖς ναῦς ἔκαστον ἐκ τῆς αὐτοῦ συμμορίας, τῶν  
 στρατηγῶν ὅκτὼ ὄντων, καὶ τὰς τῶν ταξιάρχων δέκα  
 καὶ τὰς Σαμίων δέκα καὶ τὰς τῶν ναυάρχων τρεῖς·  
 αὗται ἀπαστοι γίγνονται ἐπτὰ καὶ τετταράκοντα, τέτ-  
 ταρες περὶ ἐκάστην ναῦν τῶν ἀπολωλιών δώδεκα οὐ-  
 σῶν. Τῶν δὲ καταλειψθέντων τριηράρχων ἦσαν καὶ Θρα- 31  
 σύβουλος καὶ θηραμένης, ὃς ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ  
 κατηγόρει τῶν στρατηγῶν. Ταῖς δὲ ἄλλαις ναυσὶν ἐ-  
 πλεον ἐπὶ τὰς πολεμίας. Τί τούτων οὐχ ἴκανως ἐπρα-  
 ἔχαν; Οὔκοιν δίκαιον τὰ μὲν πρὸς τοὺς πολεμίους μὴ  
 καλῶς προχρέντα τοὺς πρὸς τούτου ταχίστας ὑπέ-  
 γειν λόγον, τοὺς δὲ πρὸς τὴν ἀναίρεσιν, μηδὲ ποιήσαντας  
 ἢ οἱ στρατηγοὶ ἐκέλευσαν, διότι οὐκ ἀνείλοντο κρίνεσθαι.  
 Τοσοῦτον δὲ ἔχω εἰπεῖν ὑπὲρ ἀμφοτέρων ὅτι ὁ γειμῶν 32  
 διεκώλυσε μηδὲν πράξαι ὡν οἱ στρατηγοὶ παρεκελεύ-  
 σαντα. Τούτων δὲ μάρτυρες οἱ σωθέντες ἀπὸ τοῦ αὐτο-  
 μάτου, ὡν εἰς τῶν ἥμετέρων στρατηγῶν ἐπὶ καταδύστης  
 γεώς διασωθείς, ὃν κελεύουσι τὴν αὐτὴν ψήφῳ χρίνεσθαι,

καὶ αὐτὸν τότε δεόμενον ἀναιρέσεως, ἥπερ τοὺς οἱ πρό-  
 33 ξαντας τὰ προσταγήθεντα. Μή τοίνυν, ὡς ἄνδρες Ἀθη-  
 ναῖοι, ἀντὶ μὲν τῆς νίκης καὶ τῆς εύτυχίας ὅμοια ποιή-  
 στε τοῖς ἡπτημένοις τε καὶ ἀτυχοῦσιν, ἀντὶ δὲ τῶν  
 ἐκ θεοῦ ἀναγκαίων ἀγνωμονεῖν δόξητε, προσδοσίαν κατα-  
 γνόντες ἀντὶ τῆς ἀδυναμίας, οὐκ ἵκανον γενομένους διὰ  
 τὸν γειμῶνα πρᾶξαι τὰ προσταγήθεντα ἀλλὰ πολὺ δι-  
 καιότερον στεφάνοις γεραίρειν τοὺς νικῶντας ἢ θανάτῳ  
 ζημιούν πονηροῖς ἀνθρώποις πειθομένους.

34 Ταῦτ' εἰπὼν Εὔρυππολέμος ἔγραψε γνώμην κατὰ τὸ  
 Καννῶνος φύρισμα κρίνεσθαι τοὺς ἄνδρας δίγα ἔκαστον.  
 Ἡ δὲ τῆς βουλῆς ἣν μιᾳ φύρω ἀπαντας κρίνειν. Τού-  
 των δὲ διαχειροτονούμενων τὸ μὲν πρῶτὸν ἔκριναν τὴν  
 Εύρυππολέμου ὑπομοσαμένου δὲ Μενεκλέους καὶ πάλιν  
 διαχειροτονίας γενομένης ἔκριναν τὴν τῆς βουλῆς. Καὶ  
 μετὰ ταῦτα κατεψήφισαντο τῶν ναυμαχησάντων στρα-  
 τηρῶν ὅκτὼ ὄντων ἀπέθανον δὲ οἱ παρόντες ἔξ. Καὶ  
 οὐ πολλῷ γρόνῳ ὑστερον μετέμελε τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ  
 ἐψήφισαντο, οἵτινες τὸν δῆμον ἔξηπάτησαν, προσδολάς  
 αὐτῶν εἶναι, καὶ ἐγγυητὰς καταστῆσαι, ἵως ἂν κριθῶ-  
 σιν, εἶναι δὲ καὶ Καλλίζενον τούτων. Προυδλήθησαν δὲ  
 καὶ ἄλλοι τέτταρες, καὶ ἐδέθησαν ὑπὸ τῶν ἐγγυησαμέ-  
 νων. Τούτον δὲ στάσεως τινος γενομένης, ἐν ἡ Κλεοφῶν  
 ἀπέθανεν, ἀπέδρασαν οὖτοι, πρὶν κριθῆναι. Καλλίζενος  
 δὲ κατελθὼν ὅτε καὶ οἱ ἐκ Ηειραιῶς εἰς τὸ ἄστυ, μισού-  
 μενος ὑπὸ πάντων λιμῷ ἀπέθανεν.



B.

## ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ



### ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΠΙΤΟΜΟΣ

Μεταξύ τῶν ἡθικῶν καὶ φιλοσοφικῶν συγγραμμάτων τοῦ Ξενοφώντος ἀριθμοῦνται καὶ τὰ Ἀπομνημονεύματα, συγκείμενα ἐκ τεσσάρων βιβλίων, ὃν τὸ μὲν Α' σύγκειται ἐξ ἑπτὰ κεφαλαίων, τὸ δὲ Β' ἐκ δέκα, τὸ Γ' ἐκ δεκατεσσάρων καὶ τὸ Δ' ἐξ ὅκτω.

Τινὲς δικτείνονται ὅτι ὁ Οἰκογομικὸς τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως, ἐν ᾧ διδάσκεται ἀκριβῶς ἡ οἰκιακὴ οἰκονομία καὶ ἡ καλὴ κυβέρνησις τῶν ἀγροτικῶν κτημάτων, καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν προεργαμένη εὐδαίμονία, θεωρεῖται ὡς συνέχεια τῶν Ἀπομνημονευμάτων, ἥτοι τὸ Ε' αὐτῶν βιβλίον.

Ωνομάσθησαν δὲ Ἀπομνημονεύματα, διότι ἐν αὐτοῖς περιέλαβεν ὁ Ξενοφῶν τὰς ἀξίας μητρὶς ὄμιλίας καὶ πράξεις καὶ τὰ παραγγέλματα καὶ πᾶσαν ἐν γένει τὴν ἡθικὴν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ Σωκράτους διδασκαλίαν, «τοῦ ἐν παντὶ πράγματι καὶ πάντα τῷ πόνῳ ὀφελίμου».

### ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

#### ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΤΟΥ Α' ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ἐν τῷ Α' κεφαλαίῳ ἀνακιρεῖ ὁ Ξενοφῶν τὴν κατὰ τοῦ Σωκράτους προσαρθρίσαν ὑπό τινων κατηγορίαν, ὅτι δηλ. ἂλ-

λους παρὰ τοὺς τῆς πόλεως ἐλάχτευε θεούς, διὰ τῶν ἔξης ἐπιχειρημάτων:

α) ὅτι ὁ Σωκράτης καὶ κοινῇ καὶ ιδίᾳ ἔθυσικέν εἰς τοὺς θεούς, καὶ μαντικὴν μετεγειρίζετο, μὲν τὴν διαφορὰν ὅμως ὅτι, ὅταν οἱ ἄλλοι ἀνθρώποι ἐνόσουν διὰ τῶν ὄρνεων καὶ διαφόρων ἄλλων οἰωνῶν, οὗτος ἔλεγεν ὅτι ἐνόει διὰ τοῦ δαιμονίου, ὅπερ ἀείποτε αὐτὸν ἀπέτρεπεν ἀπὸ τοῦ κακοῦ (ὑπηγίτετο δὲ τὴν συνείδησιν).

β) ὅτι, ὅσκις ὑπὸ τοῦ δαιμονίου ὄδηγούμενος συνεθίσσει τοὺς φίλους αὐτοῦ, περὶ μὲν τῶν ἀναγκαιοτάτων πραγμάτων ἀκωλύτως καθιωδήγει αὐτούς, περὶ δὲ τῶν ἀδίλων εἰς τὰ τῶν θεῶν μαντεῖα παρέπεμπεν.

γ) ὅτι, καίτοι δημοσίᾳ ἐδίδυσκε, δὲν ἡκούσθη ποτὲ οὔτε ἀσεβῶν, οὔτε μετεωρολογῶν κατὰ τοὺς τότε σορούστας, ἀλλὰ πάντοτε κατεδείκνυτο δικλεγόμενος περὶ ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης καὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ ἡνακτιώθη, βουλευτὴς ὅν, εἰς τὴν κατὰ τῶν δέκα στρατηγῶν ἄνομον τοῦ δήμου καταδίκην.

Ωστε συνάγεται ἐκ τούτων ὅτι παραλόγως οἱ Ἀθηναῖοι ἐπίστευσαν εἰς τὴν τοιαύτην ἀνυπόστατον κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν.

1 Πολλάκις ἐθαύμασα τίς ποτὲ λόγοις Ἀθηναῖος ἔπειταν οἱ γραψάμενοι Σωκράτη ως ἄξιος εἰη θανάτου τῇ πόλει. Ή μὲν γὰρ γραφὴ κατ' αὐτοῦ τοιάδε τις ἦν ἀδικεῖ Σωκράτης οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζω, ἔτερα δὲ καιρὰ δαιμόνια τισφέρων ἀδικεῖ δὲ καὶ τοὺς γένους διαρθείρω.

2 Πρῶτον μὲν οὖν ως οὐκ ἐνόμιζεν οὓς ἡ πόλις νομίζει θεούς ποιῷ πότε ἐγρήσαντο τεκμηρίωφ; Ούων τε γάρ

φανερὸς ἦν πολλάκις μὲν οἷκοι, πολλάκις δὲ ἐπὶ τῶν κοινῶν τῆς πόλεως βωμῶν, καὶ μαντικῇ γράμμενος οὐκ ἀφανῆς ἦν· διετεθρύλητο γὰρ ὡς φαίνει Σωκράτης τὸ δαιμόνιον ἔσυτῷ στηματίνειν· ὅθεν δὴ, καὶ μάλιστά μοι δοκοῦσιν αὐτὸν αἰτιάτασθαι καὶ νὰ δαιμόνια εἰσφέρειν.  
 Οὐδὲν δὲν κακιότερον εἰσέρει τῶν ἄλλων, ὅσοι μαν- 3  
 τικὴν ιομίζοντες οἰωνοῖς τε γράνται καὶ φῆμαις καὶ συμβόλοις καὶ θυσίαις. Οὔτοι τε γάρ υποδαιμάνουσιν οὐ τοὺς ὄρνιθας οὐδὲ τοὺς ἀπαντῶντας εἰδέναι τὰ συμ-  
 φέροντα τοῖς μαντευομένοις, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς διὰ τού-  
 των αὐτὰ στηματίνειν, κάκενος δὲ οὕτως ἐνόμιζεν· ἀλλ’ 4  
 οἱ μὲν πλεῖστοι σατινὸπό τε τῶν ὄρνιθων καὶ τῶν ἀ-  
 παντῶντων ἀποτρέπεσθαι τε καὶ προτρέπεσθαι· Σωκρά-  
 της δὲ ὥσπερ ἐγίγνωσκεν, οὕτως ἔλεγε· τὸ δαιμόνιον  
 γὰρ ἔφη στηματίνειν. Καὶ πολλοῖς τῶν συνόντων προ-  
 τηγόρευε τὰ μὲν ποιεῖν, τὰ δὲ μὴ ποιεῖν, ὡς τοῦ δαιμο-  
 νίου προστηματίνοντος καὶ τοῖς μὲν πειθομένοις αὐτῷ  
 συνέφερε, τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις μετέμελε. Καίτοι τίς 5  
 οὐκ ἀν διμολογήσειν αὐτὸν βούλεσθαι μήτ’ ἡλίθιον μήτ’  
 ἀλαζόνα φαίνεσθαι τοῖς συνοῦσιν; ἐδόκει δὲν ἀν ἀμφότερα  
 ταῦτα, εἰ προαγορεύων ὡς ὑπὸ θεοῦ φανιόμενα φευδόμε-  
 νος ἐφαίνετο. Δῆλον οὖν ὅτι οὐκ ἀν προέλεγεν, εἰ μὴ ἐπί-  
 στευεν ἀληθεύειν. Ταῦτα δὲ τίς ἀν ἄλλῳ πιστεύειν  
 ἢ θεῷ; πιστεύων δὲ θεοῖς πῶς οὐκ εἶναι θεοὺς ἐνόμιζεν;  
 Ἀλλὰ μήν ἐποίει καὶ τάδε πρὸς τοὺς ἐπιτρέπεισος. Τὰ 6  
 μὲν γὰρ ἀναγκαῖα συνεβούλευε καὶ πράττειν, ὡς νομί-  
 ζοιεν ἄριστ’ ἀν πραγμάτηναι περὶ δὲ τῶν ἀδήλων ὅπως  
 ἀποβῆσθοι μαντευομένους πέμπειν, εἰ ποιητέα· καὶ 7  
 τοὺς μέλλοντας οἴκους τε καὶ πόλεις καλῶς οἰκήσειν  
 μαντικῆς ἔφη προσδεῖσθαι· τεκτονικὸν μὲν γὰρ ἡ γαλ-  
 λευτικὸν ἡ γεωργικὸν ἡ ἀνθρώπων ἀρχικὸν ἡ, τῶν τοιού-  
 των ἔργων ἔξεταστικὸν ἡ, λογιστικὸν ἡ, οἰκονομικὸν ἡ,

- στρατηγικὸν γενέ. Ωστε, πάντα τὰ τοιαῦτα μαθήματα καὶ  
 8 ἀνθρώπου γνώμη αἱρετὰ ἐνόμιζεν εἶναι· τὰ δὲ μέγιστα  
 τῶν ἐν τούτοις ἔφη τοὺς θεοὺς ἑαυτοῖς καταλείπεσθαι, ὡν  
 οὐδὲν δῆλον εἶναι τοῖς ἀνθρώποις. Οὕτε γάρ τῷ καλῶς ἀ-  
 γρὸν φυτευταμένῳ δῆλον ὅστις καρπώσεται, οὕτε τῷ κα-  
 λῶς οἰκίαν οἰκοδομησαμένῳ δῆλον ὅστις ἐνοικήσει, οὕτε  
 τῷ στρατηγικῷ δῆλον εἰ συμφέρει στρατηγεῖν, οὕτε τῷ  
 πολιτικῷ δῆλον εἰ συμφέρει τῆς πόλεως προστατεῖν,  
 οὕτε τῷ δυνατοῦς ἐν τῇ πόλει κρήτεστάς λαβόντι δῆ-  
 9 λον εἰ διὰ τούτους στερήσεται τῆς πόλεως. Τοὺς δὲ μη-  
 δὲν τῶν τοιούτων οἰουμένους εἶναι δαιμόνιον, ἀλλὰ πάντα  
 τῆς ἀνθρωπίνης γνώμης, δαιμονῶν ἔφη· δαιμονῶν δὲ  
 καὶ τοὺς μαντευομένους ἢ τοῖς ἀνθρώποις ἔδωκαν οἱ  
 θεοὶ μαθοῦσι διακρίνειν, οἷον εἴ τις ἐπερωτώῃ πότερον  
 ἐπιστάμενον ἥνιογετεν ἐπὶ ζεῦγος λαβεῖν κρείττον τὴν μή  
 ἐπιστάμενον, τὴν πότερον ἐπιστάμενον κυθερῶν ἐπὶ τὴν  
 ναῦν κρείττον λαβεῖν τὴν μή ἐπιστάμενον, τὴν ἢ ἔξεστιν ἀ-  
 ριθμήσαντας τὴν μετρήσαντας τὴν στήσαντας εἰδέναι, τοὺς  
 τὰ τοιαῦτα παρὰ τῶν θεῶν πυνθανομένους ἀθέμιτα ποιεῖν  
 ἥγειτο. "Ἐφη, δὲ δεῖν ἢ μὲν μαθόντας ποιεῖν ἔδωκαν οἱ  
 θεοὶ μανθάνειν, ἢ δὲ μή δῆλα τοῖς ἀνθρώποις ἐστί, πε-  
 ρασθαι διὰ μαντικῆς παρὰ τῶν θεῶν πυνθάνεσθαι· τοὺς  
 θεοὺς γάρ οἵς ἂν ὡστὶν ἔλεω σημαίνειν.  
 10 Ἀλλὰ μήτη ἐκεῖνός γε ἀεὶ μὲν τὴν ἐν τῷ φανερῷ πρώ-  
 τε γάρ εἰς τοὺς περιπάτους καὶ τὰ γυμνάσια ἔχει καὶ  
 πληθούστης ἀγορᾶς ἐκεῖ φανερὸς τὴν, καὶ τὸ λοιπὸν ἀεὶ  
 τῆς ἡμέρας τὴν ὅπου πλείστοις μέλλοι συνέσεσθαι· καὶ  
 ἔλεγε μὲν ὡς τὸ πολύ, τοῖς δὲ βουλομένοις ἔξτην ἀ-  
 11 κούειν. Οὐδεὶς δὲ πώποτε Σωκράτους οὐδὲν ἀσεβές  
 οὐδὲ ἀνόστιον οὔτε πράττοντος εἶδεν οὔτε λέγοντος τῆ-  
 κουσεν. Οὐδὲ γάρ περὶ τῆς τῶν πάντων φύτεως ἡ περ  
 τῶν ἄλλων οἱ πλεῖστοι διελέγετο σκοπῶν ὅπως ὁ κα-

λούμενος ὑπὸ τῶν σοφιστῶν κόσμος ἔφυ καὶ τίσιν ἀνάγκαις ἔκαστα γίγνεται τῶν οὐρανίων, ἀλλὰ καὶ τοὺς φροντίζοντας τὰ τοιαῦτα μωρένοντας ἀπεδείκνυε. Καὶ πρῶτον μὲν αὐτῶν ἐσκόπει πότε νομίσαν-  
τες ίκανῶς ἥδη τάνθρωπεια εἰδέναι ἔργονται ἐπὶ τὸ  
περὶ τῶν τοιούτων φροντίζειν, ἢ τὰ μὲν ἀνθρώπεια πα-  
ρέντες, τὰ δαιμόνια δὲ σκοποῦντες ἤγονται τὰ προσή-  
κοντα πράττειν. Ἐθαύμαζε δὲ εἰ μὴ φανερὸν αὐτοῖς 12  
ἔστιν ὅτι ταῦτα οὐ δυνατόν ἔστιν ἀνθρώποις εὔχεται.  
ἐπεὶ καὶ τοὺς μέγιστου φρονοῦντας ἐπὶ τῷ περὶ τούτων  
λέγειν οὐ ταῦτα ὅδεξάζειν ἀλλήλοις, ἀλλὰ τοῖς μενο-  
μένοις ὄμοιώς διακείσθαι πρὸς ἀλλήλους. Τῶν τε γὰρ 14  
μανιούμενῶν τοὺς μὲν οὐδὲ τὰ δεινὰ δεδίεναι, τοὺς δὲ  
καὶ τὰ μὴ φοβερὰ φοβεῖσθαι καὶ τοῖς μὲν οὐδὲν ἐν σχήμῳ  
δοκεῖν αἰσχρὸν εἶναι λέγειν ἢ ποιεῖν ὅτιοῦν, τοῖς δὲ οὐδὲν  
ἔξιτητέον εἰς ἀνθρώπους εἶναι δοκεῖν· καὶ τοὺς μὲν οὐδὲν  
ιερὸν οὔτε βωμὸν οὐτέ ἄλλο τῶν θείων οὐδὲν τιμᾶν,  
τοὺς δὲ καὶ λιθους καὶ ἔνδιλα τὰ τυχόντα καὶ θρύλα σέ-  
βεσθαι· τῶν τε περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως μερι-  
μώντων τοῖς μὲν δοκεῖν ἐν μόνον τὸ δὲ εἶναι, τοῖς δὲ  
ἄπειρος τὸ πλήθος· καὶ τοῖς μὲν ἀεὶ πάντα κινεῖσθαι,  
τοῖς δὲ οὐδὲν ἀν ποτε κινηθῆναι· καὶ τοῖς μὲν πάντα  
γίγνεσθαι τε καὶ ἀπόλλυσθαι, τοῖς δὲ οὐτέ ἀν γενέσθαι·  
ποτὲ οὐδὲν οὔτε ἀπόλεσθαι. Ἐσκόπει δὲ περὶ αὐτῶν καὶ 15  
τάδε, ἡρῷασπερ οἱ τάνθρωπεια μανθάνοντες ἤγονται·  
τοσοῦ δὲ τι ἀν μαθωσιν ἔσωτοις τε καὶ τῶν ἄλλων ὃτῳ ἀν  
βούλωνται ποιήσειν, οὕτω καὶ οἱ τὰ θεῖα ζητοῦντες γο-  
μίζουσιν, ἐπειδὴν γνῶστιν αἱς ἀνάγκαις ἔκαστα γίγνεται,  
ποιήσειν, ὃταν βούλωνται, καὶ ἀνέμους καὶ ψεκάτων καὶ  
ὤρας καὶ ὅτου ἀν ἄλλου δέωνται τῶν τοιούτων, ἢ τοιού-  
τον μὲν οὐδὲν οὐδὲν ἐπίζουσιν, ἀρκεῖ δὲ αὐτοῖς γνῶναι  
μόνον ἡ τῶν τοιούτων ἔκαστα γίγνεται. Περὶ μὲν οὖν 16

τῶν ταῦτα πραγματευομένων τοιαῦτα ἔλεγεν· αὐτὸς δὲ περὶ τῶν ἀνθρώπεων ὅτι διελέγετο σκοπῶν τί εὔσε-  
βες, τί ἀσεβεῖς, τί καλόν, τί αἰσχρόν, τί δίκαιον, τί ἄ-  
δικον, τί σωφροσύνη, τί μανία, τί ἀνδρεῖα, τί δειλία, τί  
πόλις, τί πολιτικός, τί ἀργή ἀνθρώπων, τί ἀργικός ἀν-  
θρώπων, καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ἡ τοὺς μὲν εἰδότες ἤγει-  
το καλοὺς καὶ γαλοῦς εἶναι, τοὺς δὲ ἀγνοοῦντας ἀνδραπο-  
δώδεις ἢν δίκαιώς κεκλήσθαι.

- 17     Οσα μὲν οὖν μὴ φανερὸς ἦν ὅπως ἐγίγνωσκεν, οὐδὲν  
θαυμαστὸν ὑπὲρ τούτων περὶ αὐτοῦ παραγγάναι τοὺς δι-  
καστάς ὅσα δὲ πάντες ἤδεσκαν, οὐ· θαυμαστὸν εἰ μὴ  
18     τούτων ἐνεθυμήθησαν; Βουλεύσας γάρ ποτε, καὶ τὸν  
βουλευτικὸν ὅρκον ὅμόστας, ἐν ᾧ ἡν κατὰ τοὺς νόμους  
βουλεύσειν, ἐπιστάτης ἐν τῷ δῆμῳ γενόμενος, ἐπιθυμή-  
σαντος τοῦ δήμου παρὰ τοὺς νόμους ἐννέα στρατηγοὺς  
μιᾳ ψήφῳ τοὺς ἀμφὶ Θράσυλλον καὶ Ἐρασινίδην ἀπο-  
κτεῖναι πάντας, οὐκ ἥθελησεν ἐπιψήφισθαι, ἐργάζομένου  
μὲν αὐτῷ τοῦ δήμου, πολλῶν δὲ καὶ δυνατῶν ἀπειλούν-  
των· ἀλλὰ περὶ πλείονος ἐποίησατο εὐορκεῖν ἢ γαρί-  
στθαι τῷ δῆμῳ παρὰ τὸ δίκαιον καὶ φυλάξασθαι τοὺς  
19     ἀπειλοῦντας. Καὶ γάρ ἐπιμελεῖσθαι θεοὺς ἐνόμιζεν ἀνθρώ-  
πων οὐχ ὃν τρόπον οἱ πολλοὶ νομίζουσιν· οὐτοι μὲν γάρ  
οἰονται τοὺς θεοὺς τὰ μὲν εἰδέναι, τὰ δὲ οὐκ εἰδέναι· Σω-  
κράτης δὲ πάντα μὲν ἤγειτο θεοὺς εἰδέναι, τὰ τε λεγό-  
μενα καὶ πράττομενα καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα, παντα-  
χοῦ δὲ παρεῖναι καὶ σημαίνειν τοῖς ἀνθρώποις περὶ τῶν  
ἀνθρώπεων πάντων.
- 20     Θαυμάζω οὖν ὅπως ποτὲ ἐπείσθησαν Ἀθηναῖοι Σω-  
κράτη, περὶ θεοὺς μὴ σωφρονεῖν, τὸν ἀσεβεῖς μὲν οὐδὲν  
ποτε οὔτ' εἰπόντα οὔτε προσέχαντα, τοιαῦτα δὲ καὶ λέγον-  
τα καὶ πράττοντα οἴα τις ἢν καὶ λέγων καὶ πράτ-  
των εἴη τε καὶ νομίζοιτο εὐτελέστατος.

## ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΤΟΥ Β' ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ἐν τῷ Β' κεφαλαίῳ ἀναφέται ὁ Ξενοφῶν τὴν ακτὰ τοῦ Σωκράτους προσκρήπτεσκαν διαφθορὰν τῶν νέων, ἀποδεικνύων ὅτι, ἐγκριτής ὁν οὗτος εἰς ἄκρον, ἀδύνατον ἦν ἵνα καταστῆσῃ ἀκρατεῖς τοὺς ὄπαδους αὐτοῦ φυσικῷ τῷ λόγῳ ἀνήρεσεν ἐπομένων·

α') Τὴν τοῦ ακτηγόρου ἔνστασιν, ὅτι δῆθεν ὁ Σωκράτης ἐδίδασκε τοὺς νέους ἀνατροπὴν τῶν καθεστώτων καὶ τυρχνικὸν τρόπον, ἀποδείξας ὅτι τῶν τυράννων οἱ πάντες εἰναὶ ἐγέροι καὶ ἐπίθουλοι, ἐνῷ τῶν διὸ πειθοῦς διακυβερνώντων τὰ πάντα γωροῦσι λίκην καλῶς.

β') Ἀνήρεσε προσέτι τὴν ἔνστασιν, ὅτι δῆθεν ὁ Σωκράτης ὑπῆρξεν αἴτιος τῆς τοῦ Κριτίου καὶ Ἀλκιβιάδου κακῆς διαγωγῆς, ἀποδείξας ὅτι ἐκ φύσεως ἡσαν οὗτοι τοιοῦτοι, καὶ ὅτι ὁ Σωκράτης ἐδίδασκεν κύτοις ὅπως οὗτος οὗτος ἔκρινεν εὐλογὸν καὶ οὐχὶ κατὰ τὰς ὀρέξεις ἐκείνων, καὶ ὅτι ἐνδέχεται πολλάκις, ἐνάρετός τις ὥν τὸ πρότερον, κακοῖθης ν' ἀποβῆ ὑστερον, καὶ τούναντίον τούτων, ὡς ἐκ τῆς καλῆς ἢ κακῆς συναναστροφῆς, ὅπερ καὶ εἰς τοὺς εἰρημένους κατ' ἔσογχην συνέθη.

γ') Ιδίᾳ τὴν φιλοδοξίαν καὶ φιλαργίαν τοῦ Ἀλκιβιάδου ἀπέδειξε διὸ τῆς ἐκέρτεσες τῆς μετὰ τοῦ Ηερικλέους περὶ νόμων συνδικλεξεως αὐτοῦ, προστιθεῖς ὅτι καὶ ἄλλοι μὲν ὑπῆρξαν τοῦ Σωκράτους μαθηταί, ἀλλ' ἀνερχάντοις ἄνδρες καλοὶ καὶ ἀγαθοί.

δ') Προσέτι, ἐπειδὴ ὁ κατήγορος εἶπεν ὅτι ὁ Σωκράτης καθίστα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἀπειθεῖς εἰς τοὺς γονεῖς, καὶ τοῦτο ὡς προφανές ἐστηλίτευσε ψεῦδος, ἀποδείξας ὅτι ὁ Σωκράτης ἐδίδασκε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ πάντα ἄλλον ἄν-

θρωπὸν νὴ τιμῶσι, πολλῷ δὲ μᾶλλον τοὺς γονεῖς, μὲν τὴν δικροφράγματα ὅτι ἐπεδείκνυεν ὅτι ἑκαστος ὀρεῖλει νὴ προσπαθῇ νὰ γίνηται ὃσον τὸ δυνατόν ἐπωφελῆς εἰς τὴν κοινωνίαν καθότι ὁ ἀνωφελῆς ἀνθρώπος θεωρεῖται καὶ περιττός.

ε') Παρεξηγήσεις προστήψεων εἰς αὐτὸν ὁ κατήγορος τεμαχίων τινῶν ποιητικῶν ἀλλὰ καὶ τοῦτο εὔστογως ἀναιρέσας, γενικὸν ἔξηγαγε συμπέρασμα ὅτι ἀνὴρ τοιοῦτος, οἷος ὁ Σωκράτης, οὐδενός ποτε κακοῦ αἴτιος γενόμενος τῇ πόλει, τιμῆς μεγάλης ἦν ἀξιος μᾶλλον παρὰ κακαδίκτης ἐκ μέρους τῆς πόλεως.

Θαυμαστὸν δὲ φαίνεται μοι καὶ τὸ πεισθῆναι τινας ὡς Σωκράτης τοὺς νέους διέρθειρεν, ὃς πρὸς τοῖς εἰργμένοις πρῶτον μὲν . . . γαστρὸς πάντων ἀνθρώπων ἐγκρατέστατος ἦν, εἶτα πρὸς γειμῶνα καὶ θέρος καὶ πάντας πόνους καρτεριώτατος, ἔπι δὲ πρὸς τὸ μετρίων δεῖσθαι πεπαιδευμένος οὕτως ὥστε πάνυ μικρὰ κεκτημένος πάνυ 2 ρᾳδίως ἔγειν ἀρκοῦντα. Πῶς οὖν αὐτὸς ὧν τοιοῦτος ἄλλους ἀνὴρ ἀσεβεῖς ἦν παρανόμους ἦν λίγηνος . . . ἦν πρὸς τὸ πονεῖν μαλακοὺς ἐποίησεν; Ἄλλ' ἔπαιστε μὲν τούτων πολλούς, ἀρετῆς ποιήσας ἐπιθυμεῖν καὶ ἐλπίδας παρασχών, ἀνέσυτῶν ἐπιμελῶνται, καλοὺς καὶ γαλούς ἔσεται. Καίτοι γε οὐδεπώποτε ὑπέσγετο διδάσκαλος εἶναι τούτου, ἀλλὰ τῷ φανερὸς εἶναι τοιοῦτος ὧν ἐλπίζειν ἐποίει τοὺς συνδιατρίβοντας ἔσυτῷ μιμούμενους ἐκεῖνον 3 τοιούτους γενήσεσθαι. Ἄλλὰ μήν καὶ τοῦ σώματος αὐτὸς τε οὐκ ἔμελει τοὺς τὸ ἀμελοῦντας οὐκ ἐπήγει. Τὸ μὲν οὖν ὑπερεσθίοντα ὑπερπονεῖν ἀπεδοκίμαζε, τὸ δέ, ὅσα ἡρέως ἦν ψυχὴ δέγεται, ταῦτα ἵκανῶς ἐκπονεῖν ἀδοκίμαζε. Ταύτην γὰρ τὴν ἔξιν ὑγιεινήν τε ἵκανῶς εἶναι καὶ 4 τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν οὐκ ἐμποδίζειν ἔσῃ. Ἄλλ' οὐ

μήν θρυπτικός γε οὐδὲ ἀλαζονικὸς ἦν οὕτ' ἀμπεγόνη  
οὐθ' ὑποδέσει οὔτε τῇ ἄλλῃ διαίτῃ. Οὐ μὴν οὐδὲ ἐφασι-  
χρημάτους γε τοὺς συνόντας ἐποίει. Τῶν μὲν γὰρ ἄλ-  
λων ἐπιθυμιῶν ἔπαινε, τοὺς δὲ ἔσωτοῦ ἐπιθυμοῦντας οὐκ  
ἐπράττετο γρήματα. Τούτου δ' ἀπεγόμενος ἐνόμιζεν ἐ-  
λευθερίας ἐπιμέλεσθαι· τοὺς δὲ λαμβάνοντας τῆς ὅμιλίας  
μισθὼν ἀνδραποδιστὰς ἔσωτῶν ἀπεκάλει, διὰ τὸ ἀναγ-  
καῖον αὐτοῖς εἶναι διαλέγεσθαι παρ' ὧν λάθοιεν τὸν μι-  
σθόν. Ἐθαύμαζε δ' εἰ τις ἀρετὴν ἐπαγγελλόμενος ἀργύ-  
ριον πράττοιτο καὶ μὴ νομίζοι τὸ μέγιστον κέρδος ἔξειν  
φίλον ἀγαθὸν κτησάμενος, ἀλλὰ φοβοῖτο μὴ ὁ γενόμενος  
χαλὸς κακαθὸς τῷ τὰ μέγιστα εὐεργετήσαντι μὴ τὴν  
μεγίστην γάριν ἔξοι. Σωκράτης δὲ ἐπηγγείλατο μὲν  
οὐδὲν πώποτε τοιοῦτον οὐδέν, ἐπίστευε δὲ τῶν συνόντων  
ἔσωτῷ τοὺς ἀποδέξαμένους ἀπέρ αὐτὸς ἐδοκίμαζεν εἰς  
τὸν πάντα δίον ἔσωτῷ τε καὶ ἄλλήλαις φίλους ἀγαθοὺς  
ἔστεσθαι. Πῶς ἂν οὖν ὁ τοιοῦτος ἀντὶρ διαφθείροι τοὺς  
νέους; εἰ μὴ ἄρα τῇ ἀρετῇς ἐπιμέλεια διαφθορά ἐστιν.

'Αλλὰ νὴ Δία, οὐ κατέγρορος ἔφη, ὑπερορῶν ἐποίει τῶν  
καθεστώτων νόμων τοὺς συνόντας, λέγων ὡς μῶρον εἴη  
τοὺς μὲν τῆς πόλεως ἀρχοντας ἀπὸ κυάμου καθιστά-  
ναι, κυβερνήτη δὲ μηδένα ἔθελεν γρῆσθαι κυαμευτῷ,  
μηδὲ τέκτονι, μηδὲ αὐλαρτῇ, μηδὲ ἐπ ἄλλᾳ τοιαῦτα, ἀ  
πολλῷ ἐλάττονας βλάβας ἀμαρτανόμενα ποιεῖ τῶν περὶ  
τὴν πόλιν ἀμαρτανομένων· τοὺς δὲ τοιούτους λόγους  
ἐπαίρειν ἔφη τοὺς νέους καταχρονεῖν τῆς καθεστώτης πο-  
λιτείας καὶ ποιεῖν βιαίους. Ἐγὼ δ' οἷμαι τοὺς φρόνησιν  
ἀσκοῦντας καὶ νομίζοντας ἴκανούς εἶναι τὰ συμφέροντα  
διδάσκειν τοὺς πολίτας ἥκιστα γίγνεσθαι βιαίους, εἰδό-  
τας ὅτι τῇ μὲν βίᾳ πρότεινεν ἔγιραι καὶ κίνδυνοι, διὰ δὲ  
τοῦ πειθεῖν ἀκινδύνως τε καὶ μετὰ φίλας τούτα γίγνεται.  
Οἱ μὲν γὰρ βιασθέντες ὡς ἀρχιρεύοντες μισοῦσιν, οἱ δὲ

- πεισθέντες ως κεγχαρισμένοι φίλοιςτιν. Οὐκουν τῶν φρόντιν ἀσκούντων τὸ βιάζεσθαι, ἀλλὰ τῶν ισχὺν ἄνευ γνώμης ἔχοντων τὸ τοιοῦτα πράττειν ἐστίν. Ἄλλὰ μὴν καὶ συμμάχων ὁ μὲν βιάζεσθαι τολμῶν δέσιτ' ἀνούσιοι ὅλιγων, ὁ δὲ πείθειν δυνάμενος οὐδενός καὶ γάρ μόνος ἥργοτε ἀν δύνασθαι πείθειν. Καὶ φονεύειν δὲ τοῖς τοιούτοις ἤκιστα συμβαίνει τις γάρ ἀποκτεῖναι τινα βούλοιτ' ἀν μᾶλλον ἢ ζῶντι πειθομένῳ γρήσθαι;
- 12 Ἄλλὰ Σωκράτει γ', ἔστι ὁ κατήγορος, ὄμιλητὰ γενομένῳ Κριτίας τε καὶ Ἀλκιβιάδης πλεῖστα κακὰ τὴν πόλιν ἐποιησάτην. Κριτίας μὲν γάρ τῶν ἐν τῇ ὅλῃ γρήγορος πάντων κλεπτίστατος τε καὶ βιαιότατος καὶ φονικώτατος ἐγένετο, Ἀλκιβιάδης δὲ αὖ τῶν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ πάντων ἀκρατέστατος τε καὶ ὑδριστότατος καὶ βιαιότατος. Εγὼ δ', εἰ μέν τι κακὸν ἐκείνω τὴν πόλιν ἐποιησάτην, οὐκ ἀπολογήσομαι τὴν δὲ πρὸς Σωκράτη συνουσίαν αὐτοῖν ὡς ἐγένετο διηγήσομαι. Ἐγενέσθη μὲν γάρ δὴ τὸ ἄνδρε τούτῳ φύσει φιλοτιμοτάτῳ πάντων Ἀθηναίων, βουλομένῳ τε πάντα δι' ἔκπτων πράττεσθαι καὶ πάντων ὄνομαστοτάτω γενέσθαι. Ἡδεσαν δὲ Σωκράτη ἀπ' ἐλαγχίστων μὲν γρηγορίων αὐταρκέστατα ζῶντα, τῶν ἡδονῶν δὲ πασῶν ἐγκρατέστατον ὄντα, τοῖς δὲ διαλεγομένοις αὐτῷ πᾶσι γράμμενον ἐν
- 15 τοῖς λόγοις ὅπως βούλοιτο. Ταῦτα δὲ ὅρῶντε καὶ ὅντε οἱω προειρησθον, πότερον τις αὐτῷ φῆ τοῦ βίου τοῦ Σωκράτους ἐπιθυμήσαντε καὶ τοῖς σωρροσύνης, τὴν ἐκείνος εἶχεν, ὀρέξασθαι τῆς ὄμιλτας αὐτοῦ, ἢ νομίσαντε, εἰ ὄμιλησατὴν ἐκείνῳ, γενέσθαι ἀν ικανωτάτω λέγειν
- 16 τε καὶ πράττειν; Εγὼ μὲν γάρ ἥργομαι, θεοῦ διδόντος αὐτοῖν ἢ ζῆν ὅλον τὸν θίον ὥσπερ ζῶντα Σωκράτη, ἐώρων ἢ τεθνάναι, ἐλέσθαι ἀν αὐτῷ μᾶλλον τεθνάναι. Δῆλω δ' ἐγενέσθην ἐξ ὧν ἐπράξατην ὡς γάρ τάχιστα

κρείττονε τῶν συγγιγνομένων ἡγησάσθην εἰναι, εὐθὺς  
ἀποπιρήσαντε Σωκράτους ἐπραττέτην τὰ πολιτικά,  
ώνπερ ἔνεκα Σωκράτους ὥρεγχθήτην.

"Ισως οὖν εἴποι τις ἀν πρὸς ταῦτα ὅτι ἐχρῆν τὸν Σω- 17  
κράτη μὴ πρότερον τὰ πολιτικὰ διδάσκειν τοὺς συνόντας  
ἢ σωρρονεῖν. Ἐγὼ δὲ πρὸς τοῦτο μὲν οὐκ ἀντιλέγω·  
πάντας δὲ τοὺς διδάσκοντας ὅρῳ αὐτοὺς δεικνύντας τε  
τοῖς μανθάνουσιν ἢ περ αὐτοὶ ποιοῦσιν ἢ διδάσκουσι καὶ  
τῷ λόγῳ προσθιάζοντας. Οἶδα δὲ καὶ Σωκράτη δει- 18  
κνύντα τοῖς συνοῦσιν ἑαυτὸν καλὸν κἀγαθὸν ὄντα καὶ  
διαλεγόμενον καλλιστα περὶ ἀρετῆς καὶ τῶν ἄλλων ἀν-  
θρωπίνων. Οἶδα δὲ κἀκείνω σωρρονοῦντε, ὃσπερ Σωκράτει  
συνήστην, οὐ φοβουμένῳ μὴ Τρυμιοῖντο ἢ παίσιντο ὑπὸ<sup>το</sup>  
Σωκράτους, ἀλλ' οἰομένῳ τότε κράτιστον εἰναι τοῦτο  
πράττειν.

"Ισως οὖν εἴποιεν ἀν πολλοὶ τῶν φασκόντων φίλοσοφεῖν 19  
ὅτι οὐκ ἀν ποτε ὁ δίκαιος ἀδίκος γένοιτο, οὐδὲ ὁ σώματων  
ὑβριστής, οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν ὡν μαθήσις ἐστιν, ὁ μαθὼν  
ἀνεπιστήμων ἀν ποτε γένοιτο. Ἐγὼ δὲ περὶ τούτων  
οὐχ οὕτω γιγνώσκω· ὅρῳ γάρ, ὥσπερ τὰ τοῦ σώματος  
ἔργα τοὺς μὴ τὰ σώματα ἀσκοῦντας οὐ δυναμένους  
ποιεῖν, οὕτω καὶ τὰ τῆς ψυχῆς ἔργα τοὺς μὴ τὴν ψυχὴν  
ἀσκοῦντας οὐ δυναμένους οὕτε γάρ ἢ δεῖ πράττειν οὕτε  
ῶν δεῖ ἀπέγεσθαι δύνανται. Διὸ καὶ τοὺς οἱ πατέρες, 20  
καὶ ὡσι σώρρονες, ὅμως ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων εἰρ-  
γουσιν, ὡς τὴν μὲν τῶν γρηγορῶν οὐμίλιαν ἀσκησιν  
οὖσαν τῆς ἀρετῆς, τὴν δὲ τῶν πονηρῶν καταλύσιν.  
Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τῶν ποιητῶν ὃ τε λέγων·

Ἐσθλῶν μὲν γάρ ἀπ' ἐσθλὰ διδάξειν πᾶν δὲ καιοῖσι  
συμμίσγῃς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἔοντα νδον·

καὶ ὁ λέγων·

Αὐτάρ ἀνὴρ ἀγαθὸς τοτὲ γένει κακός, ἀλλοτε δὲ θεοζός.

- 21 Κάγω δὲ μαρτυρῶ τούτοις· ὅρῶ γάρ ὥσπερ τῶν μέτρων πεποιημένων ἐπῶν τοὺς μὴ μελετῶντας ἐπιλανθανομένους, οὕτω καὶ τῶν διδάσκαλικῶν λόγων τοῖς ἀμελοῦσι λήθην ἐγγιγνομένην. "Οταν δὲ τῶν νουθετικῶν λόγων ἐπιλάθηται τις, ἐπιλέλησται καὶ ὡν ἡ ψυχὴ πάσχουσα τῆς σωφροσύνης ἐπεθύμει τούτων δὲπιλανθανόμενον οὐδὲν θαυμαστὸν καὶ τῆς σωφροσύνης ἐπιλαθέσθαι. . . . .
- 24 Καὶ Κριτίας δὴ καὶ Ἀλκιβιάδης, ἔως μὲν Σωκράτει συνήρτην, ἐδύνασθην ἔκεινων χρωμένω συμμάχων τῶν μὴ καλῶν ἐπιθυμιῶν χρατεῖν ἔκεινου δὲ ἀπαλλαγέντε, Κριτίας μὲν φυγῶν εἰς Θετταλίαν ἔκει συντὴν ἀνθρώποις ἀνομίᾳ μᾶλλον ἢ δικαιοτύνη χρωμένοις, Ἀλκιβιάδης δὲ αὖ . . . διὰ δύναμιν τὴν ἐν τῇ πόλει καὶ τοῖς συμμάχοις ὑπὸ πολλῶν καὶ δυνατῶν ἀνθρώπων διαθουπόμενος, ὑπὸ δὲ τοῦ δῆμου τιμώμενος καὶ ραδίως πρωτεύων, ὥσπερ οἱ τῶν γυμνικῶν ἀγώνων ἀθληταὶ ραδίως πρωτεύοντες ἀμελοῦσι τῆς ἀσκήσεως, οὕτω
- 25 κάκεινος ἦμεληγεν αὐτοῦ. Τοιούτων δὲ συμβάντων αὐτοῖν, καὶ ὡγκωμένω μὲν ἐπὶ γένει, ἐπηρημένω δὲ ἐπὶ πλούτῳ, περυστημένω δὲ ἐπὶ δυνάμει, διατεθρυμμένω δὲ ὑπὸ πολλῶν ἀνθρώπων, ἐπὶ δὲ πάσι τούτοις καὶ πολὺν γρόνον ἀπὸ Σωκράτους γεγονότε, τί θαυμαστὸν εἰ ὑπερηράνω ἐγενέσθην; Είτα, εἰ μέντι ἐπληριμελητάτην, τούτου Σωκράτη ὁ καττύγορος αἰτιάται; ὅτι δὲ νέω ὅντε αὐτῷ, ἥγίκα καὶ ἀγνωμονεστάτῳ καὶ ἀκρατεστάτῳ εἰκὸς εἰναι, Σωκράτης παρέστη σώφρονε, οὐδενὸς ἐπαίνου δοκεῖ τῷ καττυγόρῳ ἄξιος εἰναι; Οὐ μήν τά γε ἄλλα οὕτω κρίνεται. Τίς μὲν γάρ αὐλητής, τίς δὲ κιθαριστής, τίς δὲ ἄλλος διδάσκαλος ἵκανούς ποιήσας τοὺς μαθητάς, ἐκὼν πρὸς ἄλλους ἐλθόντες γείρους φανῶσιν, αἰτίαν ἔχει τούτου; τίς δὲ πατέρο, ἐκὼν ὁ παῖς αὐτοῦ συνδιατρί-
- 26

Εων τῷ σωφρονῇ, ὑστερὸν δὲ ἀλλῷ τῷ συγγενόμενος πονηρὸς γένηται, τὸν πρότθεν αἰτιάται, ἀλλ' οὐχ ὅτῳ ἂν παρὰ τῷ ὑστερῷ γείρων φαίνηται, τοσούτῳ μᾶλλον ἐπαινεῖ τὸν πρότερον; ἀλλ' οἱ γε πατέρες αὐτοὶ συνόντες τοῖς οὔτει, τῶν παιδῶν πλημμελούντων, οὐκ αἰτίαν ἔχουσιν, ἐὰν αὐτοὶ σωφρονῶσιν. Οὕτω δὲ καὶ Σωκράτη, 28 δικαίον τὴν χρέειν· εἰ μὲν αὐτὸς ἐποίει τι φαῦλον, εἰκότως ἂν ἐδόκει πονηρὸς εἶναι· εἰ δὲ αὐτὸς σωφρονῶν διετέλει, πῶς ἂν δικαίως τῆς οὐκ ἐνούστης αὐτῷ κακίας αἰτίαν ἔχοι;

Λέγεται γὰρ Ἀλκιβιάδην, πρὶν εἰκοσιν ἐτῶν εἶναι, 40 Περικλεῖ ἐπιτρόπῳ μὲν ὅντι ἑαυτοῦ, προστάτῃ δὲ τῆς πόλεως, τοιάδε διαλεγθῆναι περὶ νόμων. Εἰπέ μοι, φάναι, 41 ὡς Περίκλεις, ἔχοις ἂν με διδάξαι τι ἐστὶ νόμος; Πάντως δήπου, φάναι τὸν Περικλέα. Διδάξον δὴ πρὸς τῶν θεῶν, φάναι τὸν Ἀλκιβιάδην· ως ἐγὼ ἀκούων τινῶν ἐπαινουμένων, ὅτι νόμιμοι ἄνδρες εἰσίν, οἷμαι μὴ ἂν δικαίως τούτου τυχεῖν τοῦ ἐπαίνου τὸν μὴ εἰδότα τι ἐστὶ νόμος. Ἀλλ' οὐδέ τι γαλεποῦ πράγματος ἐπιθυμεῖς, ως Ἀλ- 42 κιβιάδη, φάναι τὸν Περικλέα, βουλόμενος γνῶναι τι ἐστὶ νόμος· πάντες γὰρ οὗτοι νόμοι εἰσίν, οὓς τὸ πλήθος συνελθὸν καὶ δοκιμάσκων ἔγραψε, φράζον ἢ τε δεῖ ποιεῖν καὶ ἢ μή. Πότερον δὲ τάγαθά νομίσταν δεῖν ποιεῖν τὴν τὰ κακά; Τάγαθά νη; Δία, φάναι, ως μειράκιον, τὰ δὲ κακά οὐ. Εἳν δὲ μή τὸ πλήθος, ἀλλ' ὥσπερ ὅπου ὀλιγαρ- 43 γία ἐστίν, ὀλίγοι συνελθόντες γράψωσιν ὅ, τι γρὴ ποιεῖν, ταῦτα τι ἐστί; Πάντα, φάναι, ὅσα ἂν τὸ κρατοῦν τῆς πόλεως βουλευτάμενον ἢ γρὴ ποιεῖν γράψῃ, νόμος καλεῖται. Καν τύραννος οὖν κρατῶν τῆς πόλεως γράψῃ τοῖς πολίταις ἢ γρὴ ποιεῖν, καὶ ταῦτα νόμος ἐστί; Καὶ ὅσα τύραννος ἄργων, φάναι, γράψει, καὶ ταῦτα νόμος καλεῖται. Βίᾳ δέ, φάναι, καὶ ἀγομέτα τι ἐστίν, ως Περίκλεις; 44

- ἀρ' οὐκ ὅταν ὁ κρείττων τὸν ἥττω μὴ πείσας, ἀλλὰ  
βιασάμενος, ἀναγκάσῃ ποιεῖν ὃ, τι ἢν αὐτῷ δοκῇ; Ἐ-  
μοιγέ δοκεῖ, φάναι τὸν Περικλέα. Καὶ ὅσα ἄρα τύ-  
ραννος μὴ πείσας τοὺς πολίτας ἀναγκάζει ποιεῖν γρά-  
ψων, ἀνομία ἐστί; Δοκεῖ μοι, φάναι τὸν Περικλέα ἀνατί-  
θεματι γάρ τὸ ὅσα τύραννος μὴ πείσας γράψει νόμον  
45 εἶναι. "Οσα δὲ οἱ ὅλιγοι τοὺς πολλοὺς μὴ πείσαντες, ἀλ-  
λὰ κρατοῦντες γράφουσι, πότερον βίαν φῶμεν ἢ μὴ φῶ-  
μεν εἶναι; Πάντα μοι δοκεῖ, φάναι τὸν Περικλέα, ὅσα  
τις μὴ πείσας ἀναγκάζει τινὰ ποιεῖν, εἴτε γράψων εἴτε  
μή, βίᾳ μᾶλλον ἢ νόμος εἶναι. Καὶ ὅσα ἄρα τὸ πᾶν  
πλῆθος κρατοῦν τῶν τὰ γράμματα ἐγγόντων γράψει μή,  
46 πεῖσαν, βίᾳ μᾶλλον ἢ νόμος ἂν εἴη; ; Μάλα τοι, φάναι  
τὸν Περικλέα, ὡς Ἀλκιβιάδη, καὶ ἡμεῖς τῷ λικοῦτοι ὅντες  
δεῖνοι τὰ τοιαῦτα ἡμεν τοιαῦτα γάρ καὶ ἐμελετῶμεν  
καὶ ἐσορχόμεθα, οἰά περ καὶ σὺ νῦν ἔμοι δοκεῖς μελετᾶν.  
Τὸν δὲ Ἀλκιβιάδην φάναι: Εἴθε τοι, ὡς Περικλεῖς, τότε  
47 συνεγενόμηγ, ὅτε δεινότατος σαυτοῦ ταῦτα ἤσθα. Ἐπεὶ  
τοίνυν τάχιστα τῶν πολιτευομένων ὑπέλαθον κρείττονες  
εἶναι, Σωκράτει μὲν οὐκέτι προσῆγαν· οὔτε γάρ αὐτοῖς  
ἄλλως ἤρεσκεν, εἴ τε προσέλθοιεν, ὑπὲρ ὧν ἡμάρτανον  
ἐλεγγόμενοι ἥγιοντο· τὰ δὲ τῆς πόλεως ἔπραττον, ὧνπερ  
48 ἔνεκεν καὶ Σωκράτει προσῆλθον. Ἀλλὰ Κρίτων τε Σω-  
κράτους ἦν ὄμιλος τῆς καὶ Χαιρεψῶν καὶ Χαιρεκράτης  
καὶ Ἐφιογένης καὶ Σιμίας καὶ Κένης καὶ Φαιδώνδας  
καὶ ἄλλοι, οἱ ἐκείνων συνῆσαν, οὐχ ἵνα δημιγγορίκοι ἢ δι-  
κανικοὶ γένοιντο, ἀλλ᾽ ἵνα καλοὶ τε κἀγαθοὶ γενόμενοι  
καὶ οἰκεῖ καὶ οἰκεταῖς καὶ οἰκεῖοις καὶ φίλοις καὶ πόλει  
καὶ πολίταις δύναιντο καλῶς γρῆσθαι. Καὶ τούτων οὐ-  
δεὶς οὔτε νεώτερος οὔτε πρεσβύτερος ὃν οὕτ' ἐποίησε κα-  
κὸν οὐδὲν οὐτ' αἰτίαν ἔσχεν.  
49 Ἀλλὰ Σωκράτης γ', ἔφη ὁ κατέγορος, τοὺς πατέρας

προπηλακίζειν ἐδίδασκε, πείθων μὲν τοὺς συνόντας ἔαυτῷ σοφωτέρους ποιεῖν τῶν πατέρων, φάσκων δὲ κατὰ νόμον ἔξεῖναι παρανοίας ἐλόντι καὶ τὸν πατέρα δῆσαι, τεκμηρίω τούτῳ γιγνώμενος, ως τὸν ἀμαθέστερον ὑπὸ τοῦ σοφωτέρου νόμιμον εἴη δεδέσθαι. Σωκράτης δὲ τὸν μὲν 50 ἀμαθίας ἔνεκα δεσμεύοντα δικαίως ἀν καὶ αὐτὸν φέτο δεδέσθαι ὑπὸ τῶν ἐπισταμένων ἡ μὴ αὐτὸς ἐπισταταῖ καὶ τῶν τοιούτων ἔνεκα πολλάκις ἐσκόπει, τι διαφέρει μανίας ἀμαθίᾳ καὶ τοὺς μὲν μανιομένους φέτο συμφερόντως ἀν δεδέσθαι καὶ ἑαυτοῖς καὶ τοῖς φίλοις, τοὺς δὲ μὴ ἐπισταμένους τὰ δέοντα δικαίως ἀν μανθάνειν παρὰ τῶν ἐπισταμένων. Ἀλλὰ Σωκράτης γε, ἔφη, ὁ κατήγορος, 51 οὐ μόνον τοὺς πατέρας ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς ἐποίει ἐν ἀτιμίᾳ εἰναι παρὰ τοῖς ἑαυτῷ συνοῦσι, λέγων ως οὕτε τοὺς κάρυνοντας οὕτε τοὺς δικαζομένους οἱ συγγενεῖς ὥφελούσιν, ἀλλὰ τοὺς μὲν οἱ ιατροί, τοὺς δὲ οἱ συνδικεῖν ἐπιστάμενοι. "Ἐφη δὲ καὶ περὶ τῶν φίλων αὐτὸν λέγειν ως οὐδὲν ὅφελος εὔνους εἶναι, εἰ μὴ καὶ ὥφελεῖν δυνήσονται μόνους δὲ φάσκειν αὐτὸν ἀξίους εἶναι τιμῆς τοὺς εἰδότας τὰ δέοντα καὶ ἐρμηνεῦσαι δυναμένους. Ἄναπειθοντα οὖν τοὺς νέους αὐτὸν ως αὐτὸς εἴη σοφωτατός τε καὶ ἄλλους ικανώτατος ποιῆσαι σορόύς, οὕτω διατίθενται τοὺς ἑαυτῷ συνόντας, ὥστε μηδαμοῦ παρ' αὐτοῖς τοὺς ἄλλους εἶναι πρὸς ἑαυτόν. Ἐγὼ δ' αὐτὸν οἶδα μὲν καὶ περὶ πατέρων τε καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν καὶ περὶ φίλων ταῦτα λέγοντα καὶ πρὸς τούτοις γε δὴ ὅτι τῆς ψυχῆς ἔξειλθούσης, ἐν ἦν μόνη γίγνεται φρόνγησις, τὸ σῶμα τοῦ οἰκειοτάτου ἀνθεώπου τὴν ταχίστην ἔξενεγκόντες ἀφανίζουσιν. Ἔλεγε δ' ὅτι 52 καὶ ζῶν ἑκαστος ἑαυτοῦ, ὁ πάντων μάλιστα φίλει, τοῦ σώματος ὅτι ἀν ἀγρεῖον ἦν καὶ ἀνωφελές, αὐτός τε ἀφαιρεῖ καὶ ἄλλω παρέγει. Αὐτοί τέ γε αὐτῶν ὅνυμαί

- τε καὶ τρίγας καὶ τύλους ἀραιροῦσι καὶ τοῖς ιατροῖς παρέχουσι μετὰ πόνων τε καὶ ἀλγηδόνων καὶ ἀποτέμνειν καὶ ἀποκάειν, καὶ τούτου χάριν οἴονται δεῖν αὐτοῖς καὶ μισθὸν τίνειν καὶ τὸ σίαλον ἐκ τοῦ στόματος ἀποπτύουσιν ὡς δύνανται πορρωτάτω, διότι ὥφελει μὲν οὐδὲν αὐτοὺς ἐνόν, βλάπτει δὲ πολὺ μᾶλλον. Ταῦτ' οὖν ἔλεγεν οὐ τὸν μὲν πατέρα ζῶντα κατορύττειν διδάσκων, ἕαυτὸν δὲ κατατέμνειν, ἀλλ' ἐπιδεικνύων ὅτι τὸ ἄρρον ἀτιμόν ἐστι παρεκάλει: ἐπιμέλεσθαι τοῦ ὡς φρονιμώτατον εἶναι καὶ ὥφελιμώτατον, ὅπως, ἔαν τε ὑπὸ πατρὸς ἔαν τε ὑπὸ ἀδελφοῦ ἔαν τε ὑπὸ ἄλλου τινὸς βούληται τιμᾶσθαι, μὴ τῷ οἰκείῳ εἶναι πιστεύων ἀμελῆ, ἀλλὰ πειρᾶται ὑφ' ὧν ἢν βούληται τιμᾶσθαι, τούτοις ὥφελιμος εἶναι.
- 56     Ἐφη δ' αὐτὸν ὁ κατήγορος καὶ τῶν ἐνδοξοτάτων ποιητῶν ἔκλεγόμενον τὰ πονηρότατα καὶ τούτοις μαρτυρίσις γρώμενον διδάσκειν τοὺς συνόντας κακούργους τε εἶναι καὶ τυραννικούς, Ἡσιόδου μὲν τὸ  
        Ἐργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δέ τ' ὄνειδος·  
        τοῦτο δὴ λέγειν αὐτὸν ὡς ὁ ποιητὴς κελεύει μηδενὸς ἔργου μῆτ' ἀδίκου μῆτ' αἰσχροῦ ἀπέγεσθαι, ἀλλὰ καὶ 57 ταῦτα ποιεῖν ἐπὶ τῷ κέρδει. Σωκράτης δὲ ἐπὶ διομολογήσατο τὸ μὲν ἔργάτην εἶναι ὥφελιμόν τε ἀνθρώπῳ καὶ ἀγαθὸν εἶναι, τὸ δὲ ἄργὸν βλαβερόν τε καὶ κακόν, καὶ τὸ μὲν ἔργάζεσθαι ἀγαθόν, τὸ δὲ ἄργεῖν κακόν, τοὺς μὲν ἀγαθὸν τι ποιοῦντας ἔργάζεσθαι τε ἔφη καὶ ἔργάτας ἀγαθοὺς εἶναι, τοὺς δὲ κυβεύοντας ἦ, τι ἄλλο πονηρὸν καὶ ἐπιζήμιον ποιοῦντας ἄργούς ἀπεκάλει. Ἐκ δὲ τούτων ὅθιώς ἂν ἔχοι τὸ  
        Ἐργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δέ τ' ὄνειδος.  

57     Τὸ δὲ Ὁμήρου, ἔφη ὁ κατήγορος, πολλάκις αὐτὸν λέγειν, ὅτι Ὁδυσσεὺς

"Οντινα μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοδον ἄνδρα κιχεῖν,  
τόν δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παραστάς·  
δαιμόν', οὐδὲ ξοικε κακὸν ὡς δειδίσσεσθαι,  
ἄλλ' αὐτός τε κάθησο καὶ ἄλλους ἰδρυε λαούς.  
"Ον δ' αὖ δῆμου τ' ἄνδρα ιδοι βοσωντά τ' ἐφεύροι,  
τὸν σκήπτρῳ ἐλάσσασκεν ὄμοκλησασκέ τε μύθῳ·  
δαιμόνι', ἀτρέμιας ἥσο, καὶ ἄλλων μῦθον ἀκουε,  
οἵ δέο φέρτεροι εἰσὶ σὺ δ' ἀπτόλεμος καὶ ἀναλκις,  
οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναριθμος οὔτ' ἐνι βουλῇ.

Ταῦτα δὴ αὐτὸν ἔξηγεται, ως ὁ ποιητὴς ἐπαινοίη  
παίεσθαι τοὺς δῆμοτας καὶ πένητας. Σωκράτης δ' οὐ 59  
ταῦτ' ἔλεγε, καὶ γὰρ ἐαυτὸν οὕτω γ' ἀν ὠέτο δεῖν  
παίεσθαι: ἀλλ' ἔφη δεῖν τοὺς μήτε λόγῳ μήτε ἔργῳ  
ώφελίμους ὄντας καὶ μήτε στρατεύματι μήτε πόλει  
μήτε αὐτῷ τῷ δῆμῳ, εἴτι δέοι, βοηθεῖν ἵκανούς, ἀλ-  
λως τ' ἐὰν πρὸς τούτῳ καὶ θρασεῖς ώσι, πάντα τρό-  
πον κωλύεσθαι, καὶ πάνυ πλούσιοι τυγχάνωσιν ὄντες.  
Ἄλλα Σωκράτης γε τὰναντία τούτων φανερὸς ἦν καὶ 60  
δῆμοτικὸς καὶ φιλάνθρωπος ὡν. Ἐκεῖνος γὰρ πολλοὺς  
ἐπιθυμητὰς καὶ ἀστοὺς καὶ ζένους λαβὼν οὐδένα πώ-  
ποτε μισθὸν τῆς συνουσίας ἐπράξατο, ἀλλὰ πᾶσιν  
ἀρθρόνως ἐπίρρικε τῶν ἐαυτοῦ ὡν τινες μικρὰ μέρη  
παρ' ἐκείνου προσίκα λαβόντες πολλοῦ τοῖς ἄλλοις ἐ-  
πώλουν, καὶ οὐκ ἤσαν ὡσπερ ἐκεῖνος δῆμοτικοί. Τοῖς  
γὰρ μή ἔγοντι γρήματα διδόναι οὐκ ἤθελον διαλέγε-  
σθαι. Ἀλλὰ Σωκράτης γε καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀν- 61  
θρώπους κόσμον τῇ πόλει παρεῖχε, πολλῷ μᾶλλον ἦ  
Λίγας τῇ Λακεδαιμονίᾳ, ὃς ὄνομαστὸς ἐπὶ τούτῳ γέ-  
γονε. Λίγας μὲν γὰρ ταῖς γυμνοπαιδίαις τοὺς ἐπιδη-  
μοῦντας ἐν Λακεδαιμονὶ ζένους ἐδείπνιζε, Σωκράτης δὲ  
διὰ παντὸς τοῦ βίου τὰ ἐαυτοῦ δαπανῶν τὰ μέγιστα  
πάντας τοὺς βουλομένους ὡφέλει: βελτίους γὰρ ποιῶν  
τοὺς συγγιγνομένους ἀπέπεμπεν.

- 62 Εὐοὶ μὲν δὴ Σωκράτης τοιοῦτος ὃν ἐδόκει τιμῆς  
ἄξιος εἶναι τῇ πόλει μᾶλλον ἢ θανάτου. Καὶ κατὰ  
τοὺς νόμους δὲ σκοπῶν ἂν τις τοῦτο εὕροι. Κατὰ γὰρ  
τοὺς νόμους, ἐάν τις φανερὸς γένηται κλέπτων ἢ λω-  
ποδιστῶν ἢ βαλαντιστομῶν ἢ τοιχωρυγῶν ἢ ἀνδραποδι-  
ζόμενος ἢ ἱεροσυλῶν, τούτοις θάνατός ἐστιν ἡ ζημία·
- 63 ὃν ἔκεινος πάντων ἀνθρώπων πλεῖστον ἀπειγεῖ. Ἄλλα  
μήν τῇ πόλει γε οὔτε πολέμου οὔτε στάσεως οὔτε προ-  
δοσίας οὔτε ὄλλου κακοῦ οὐδενὸς πώποτε αἰτίος ἐγέ-  
νετο· οὐδὲ μήν ίδιᾳ γε οὐδένα πώποτε ἀνθρώπων οὔτε  
ἀγαθῶν ἀπεστέρησεν οὔτε κακοῖς περιέβαλεν, ἀλλ' οὐδ'
- 64 αἰτίαν τῶν εἰργμένων οὐδενὸς πώποτ' ἔσχε. Πῶς οὖν ἀν-  
ἔνοχος εἴη τῇ γραφῇ; ὃς ἀντὶ μὲν τοῦ μὴ νομίζειν θεούς,  
ώς ἐν τῇ γραφῇ ἐγέγραπτο, φανερὸς ἢν θεραπεύων τοὺς  
θεούς μάλιστα πάντων ἀνθρώπων, ἀντὶ δὲ τοῦ διαφθεί-  
ρειν τοὺς νέους, ὃ δὴ ἡ γραψάμενος αὐτὸν ἤτιστο, φα-  
νερὸς ἢν τῶν συνόντων τοὺς πονηρὰς ἐπιθυμίας ἔχον-  
τας τούτων μὲν παύων, τῆς δὲ καλλίστης καὶ με-  
γαλοπρεπεστάτης ἀρετῆς, ἢ πόλεις τε καὶ οίκοι εὖ οἰ-  
κοῦσι, προτρέπων ἐπιθυμεῖν· ταῦτα δὲ πράττων πῶς  
οὐ μεγάλης ἄξιος ἢν τιμῆς τῇ πόλει;

#### ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΤΟΥ Γ' ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ἐν τῷ Γ' κεφαλαίῳ ἀποδεικνύει ὁ Ξενοφῶν ὅτι ὁ Σω-  
κράτης ὡφέλει τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ καὶ ἐμπράκτως δεικνύων  
ἔχυτὸν ὅποις τις ἦν, καὶ συνδικλεγόμενος μετ' αὐτῶν.  
Ἐπειδὴ, καὶ εὐχόμενος καὶ θυσιάζων εἰς τοὺς θεούς, τὸ  
καλὸν καὶ εὐάρεστον πάντοτε ἴθήσειν, καὶ δίκιταν μετεγε-  
ρίζετο ὀλιγάκοη.

Ως δὲ δὴ καὶ ὡρελεῖν ἐδόκει μοι τοὺς συνόντας τὰ

μὲν ἐργῷ δεικνύων ἔαυτὸν οἷς ἦν, τὰ δὲ καὶ διαλεγόμενος, τούτων δὴ γράψῳ ὁπόσα ἀν διαμνημονεύσω. Τὰ μὲν τοίνυν πρὸς τοὺς θεοὺς φανερὸς ἦν καὶ ποιῶν καὶ λέγων ἡπερ ἡ Πυθία ἀποχρίνεται τοῖς ἐρωτῶσι πῶς δεῖ ποιεῖν ἡ περὶ θυσίας ἡ περὶ προγόνων θεραπείας ἡ περὶ ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων· ἢ τε γάρ Πυθία νόμῳ πόλεως ἀναίρετη ποιοῦντας εὐτεθῆς ἀν ποιεῖν, Σωκράτης τε οὕτω καὶ αὐτὸς ἐποίει καὶ τοῖς ἄλλοις παρήνει, τοὺς δὲ ἄλλως πως ποιοῦντας περιέργους καὶ ματαίους ἐνόμιζεν εἶναι. Καὶ ηγέτο δὲ πρὸς τοὺς θεοὺς <sup>2</sup> ἀπλῶς τάγαθὰ διδόναι, ώς τοὺς θεοὺς καλλιστα εἰδότας ἐποῖα ἀγαθά ἔστι τοὺς δὲ εὐχομένους χρυσίον ἡ ἀργυρίον ἡ τυραννίδα ἡ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδὲν διάφορον ἐνόμιζεν εὔχεσθαι ἡ εἰ κυβείαν ἡ μάγην ἡ ἄλλο τι εὔχοιντο τῶν φανερῶς ἀδήλων ὅπως ἀποβήσοιτο. Θυσίας <sup>3</sup> δὲ θύων μικρὰς ἀπὸ μικρῶν οὐδὲν ἥγετο μειοῦσθαι τῶν ἀπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων πολλὰ καὶ μεγάλα θύντων. Οὕτε γὰρ τοῖς θεοῖς ἔφη καλῶς ἔχειν, εἰ ταῖς μεγάλαις θυσίαις μᾶλλον ἡ ταῖς μικραῖς ἔχαιρον πολλάκις γὰρ ἂν αὐτοῖς τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν μᾶλλον ἡ τὰ παρὰ τῶν γρηγορῶν εἶναι κεχαρισμένα οὐτ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις ἀξιον εἶναι ζῆν, εἰ τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν μᾶλλον ἡν κεχαρισμένα τοῖς θεοῖς ἡ τὰ παρὰ τῶν γρηγορῶν ἀλλ' ἐνόμιζε τοὺς θεοὺς ταῖς παρὰ τῶν εὐτεθεστάτων τιμαῖς μάλιστα γαίρειν. Ἐπαινέτης δ' ἦν καὶ τοῦ ἔπους τούτου,

Καδδύναμιν δ' ἔρδειν ιέρῳ ἀθανάτοισοι θεοῖσι.

Καὶ πρὸς φίλους δὲ καὶ ξένους καὶ πρὸς τὴν ἄλλην δίαιταν καλὴν ἔφη, παραίνεσιν εἶναι τὴν Καδδύναμιν ἔρδειν. Εἰ δέ τι δόξειεν αὐτῷ στημαίνεσθαι παρὰ τῶν <sup>4</sup> θεῶν, ἥττον ἀν ἐπείσθη παρὰ τὰ στηματίσμενα ποιῆσαι ἡ εἴ τις αὐτὸν ἐπειθεὶς ὁδοῦ λαβεῖν ἥγεμόνα τυφλὸν καὶ

μὴ εἰδότα τὴν ὁδὸν ἀντὶ βλέποντος καὶ εἰδότος· καὶ τῶν ἄλλων δὲ μωρίαν κατηγόρει, οἵτινες παρὰ τὰ ὑπὸ τῶν θεῶν σημανόμενα ποιοῦσι τι, φυλατόμενοι τὴν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἀδοξίαν. Αὐτὸς δὲ πάντα τὰν-θρώπινα ὑπερέωρα πρὸς τὴν παρὰ τῶν θεῶν συμβουλίαν.

- 5 Διαίτη δὲ τὴν τε ψυχὴν ἐπαιδεύεσse καὶ τὸ σῶμα ἡ γρώμενος ἂν τις, εἰ μὴ τι δαιμόνιον εἴη, θερα-λέως καὶ ἀσφαλῶς διάγοι, καὶ οὐκ ἂν ἀπορήσειε το-σαύτης δαπάνης. Οὕτω γὰρ εὔτελής ἦν, ὥστε οὐκ οἶδειτις οὕτως ἂν ὅλιγα ἔργαζοιτο, ὥστε μὴ λαμβάνειν τὰ Σωκράτει ἀρκοῦντα. Σίτω μὲν γὰρ τοσούτῳ ἐγρῆτο, ὅσον ἡδέως ἤσθιε· καὶ ἐπὶ τοῦτο οὕτω παρεσκευασμέ-νος ἦει, ὥστε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ σίτου ὅψον αὐτῷ εί-ναι ποτὸν δὲ πᾶν ἡδὺ ἦν αὐτῷ διὰ τὸ μὴ πίνειν,
- 6 εἰ μὴ διψώῃ. Εἰ δέ ποτε κληρθεὶς ἐθελήσειεν ἐπὶ δεῖ-πνον ἐλθεῖν, ὃ τοῖς πλείστοις ἔργωδέστατόν ἐστιν, ὥστε συλάξασθαι τὸ ὑπὲρ τὸν κόρον ἐμπίπλασθαι, τοῦτο ρα-δίως πάνυ ἐφυλάττετο. Τοῖς δὲ μὴ δυναμένοις τοῦτο ποιεῖν συνεβούλευε φυλάττεσθαι τὰ πείθοντα μὴ πει-νῶντας ἐσθίειν μηδὲ διψῶντας πίνειν· καὶ γὰρ τὰ λυ-μανόμενα γαστέρας καὶ κεφαλὰς καὶ ψυχὰς ταῦτ' ἔφη, 7 εἶναι. Οἵεσθαι δὲ ἔφη ἐπισκώπων καὶ τὴν Κίρκην ὃς ποιεῖν τοιούτοις πολλοῖς δειπνίζουσαν· τὸν δὲ Ὁδυσ-σέα Ἐρμοῦ τε ὑποθημοσύνη καὶ αὐτὸν ἐγκρατῇ ὄντα καὶ ἀποσχόμενον τὸ ὑπὲρ τὸν κόρον τῶν τοιούτων 8 ἀπτεσθαι, διὰ ταῦτα οὐ γενέσθαι ὄν. Τοιαῦτα μὲν περὶ τούτων ἐπαιζεν ἀμα σπουδάζων.

## ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

## ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΤΟΥ Θ' ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ἐν τῷ Θ' κεφαλαίῳ ὁ Σωκράτης διδάσκει πῶς δύναται τις νὰ μὴ φοβήσται, φιλόσυγχος ὡν, τοὺς συκοφάντας, ἀφορμὴν λαθών ἐκ τῶν πολλῶν κατὰ τῶν συκοφαντῶν δισταρεσκειῶν τοῦ φίλου αὐτοῦ Κρίτωνος.

Οἶδα δέ ποτε αὐτὸν καὶ Κρίτωνος ἀκούσαντα, ὡς γαλεπὸν ὁ βίος Ἀθηναῖς εἴη ἀνδρὶ βουλομένῳ τὰ ἔαυτοῦ πράττειν. Νῦν γάρ, ἔφη, ἐμέ τινες εἰς δίκας ἄγουστιν, οὐχ ὅτι ἀδικοῦνται ὑπὲρ ἐμοῦ, ἀλλὰ ὅτι νομίζουσιν ἦδιον ἂν με ἀργύριον τελέσατο ἢ πράγματα ἔχειν. Καὶ ὁ Σωκράτης, εἰπέ μοι, ἔφη, ὡς Κρίτων, κύνας δὲ 2 τρέφεις, ἵνα σοι τοὺς λύκους ἀπὸ τῶν προβάτων ἀπερύκωσι; Καὶ μᾶλλα, ἔφη: μᾶλλον γάρ μοι λυσιτελεῖ τρέφειν ἢ μή. Οὐκ ἂν σὺν θρέψαις καὶ ἀνδρα, ὅστις ἐθέλοι τε καὶ δύναιτο σου ἀπερύκειν τοὺς ἐπιγειρούντας ἀδικεῖν σε; Ἡδέως γ' ἂν, ἔφη, εἰ μὴ φοβούμην 3 μὴ ὥπως ἐπὶ αὐτὸν με τράποιτο. Τί δέ; ἔφη, οὐχ ὅρᾶς ὅτι πολλῷ ἦδιόν ἐστι γαριζόμενον οἷώ σοι ἀνδρὶ ἢ ἀπεγύθομενον ὠφελεῖσθαι; Ἔν τοσθέτι εἰσὶν ἐνθάδε τῶν τοιούτων ἀνδρῶν, οἱ πάνυ ἂν φιλοτιμηθεῖεν φίλω σοι γρῆσθαι.

Καὶ ἐκ τούτων ἀνευρίσκουσιν Ἀρχέδημον, πάνυ μὲν 4 ἵκανὸν εἰπεῖν τε καὶ πρᾶξαι, πένητα δέ· οὐ γάρ ἦν οἰος ἀπὸ παντὸς κερδαίνειν, ἀλλὰ φιλόγρηστός τε καὶ ἔφη ρᾶστον εἶναι ἀπὸ τῶν συκοφαντῶν λαμβάνειν. Τούτῳ οὖν ὁ Κρίτων, ἀπότε συγκομίζοι τὴν σῖτον τὴν ἔλαιον τὴν οἰνον τὴν ἔσια τὴν ἄλλο τι τῶν ἐν ἀρρῷ γιγνομένων γρησίμων πρὸς τὸν βίον, ἀχελών ἐδίδου· καὶ ὀπότε θύσι, ἐκάλει καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ἐπεμέλετο. Νομί- 5

τας δὲ ὁ Ἀρχέδημος ἀποστροφὴν οἱ πὸν Κρίτωνος οἰκουν μάλα περιεῖπεν αὐτὸν. Καὶ εὐθὺς τῶν συκοφαγούντων τὸν Κρίτωνα ἀνευρίσκει πολλὰ μὲν ἀδίκηματα, πολλοὺς δὲ ἐγέροντας καὶ αὐτῶν τινα προσεκάλεστο εἰς δικην δημοσίαν, ἐν ἣ αὐτὸν ἔδει κριθῆναι ὅτι  
 6 δεῖ παθεῖν ἣ ἀποτεῖσαι. Ὁ δὲ συνειδὼς αὐτῷ πολλὰ καὶ πονηρὰ πάντ' ἐποίει ὥστε ἀπαλλαγῆναι τοῦ Ἀρχέδημου. Ὁ δὲ Ἀρχέδημος οὐκ ἀπῆλλάττετο, ἔως τὸν τε  
 7 Κρίτωνα ἀφῆκε καὶ αὐτῷ γρήματα ἔδωκεν. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο τε καὶ ἄλλα τοιαῦτα ὁ Ἀρχέδημος διεπράξατο,  
 ἦρη τότε, ὥσπερ ὅταν νομεὺς ἀγαθὸν κύνα ἔγῃ, καὶ  
 8 οἱ ἄλλοι νομεῖς βούλονται πλησίον αὐτοῦ τὰς ἀγέλας  
 ιστάναι, ἵνα τοῦ κυνὸς ἀπολαύσωσιν, οὕτω δὴ καὶ Κρίτωνος πολλοὶ τῶν φίλων ἔδεοντο καὶ σφίσι παρέγειν  
 φύλακα τὸν Ἀρχέδημον. Ὁ δὲ Ἀρχέδημος τῷ Κρίτωνι ἡρέως ἐγκαίζετο, καὶ οὐκ ὅτι μόνος ὁ Κρίτων ἐν  
 ἡρυχίᾳ ἦν, ἀλλὰ καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ. Εἰ δέ τις αὐτῷ τούτων οἵς ἀπῆγθετο ὄνειδῖς οἱ ὑπὸ Κρίτωνος  
 ὠτελούμενος κολακεύοι αὐτὸν· Πότερον οὖν, ἔφη ὁ Ἀρχέδημος, αἰσγρόν ἐστιν εὐεργετούμενον ὑπὸ γρηστῶν  
 ὀνθρώπων καὶ ἀντευεργετοῦντα τοὺς μὲν τοιούτους φίλους ποιεῖσθαι, τοῖς δὲ πονηροῖς διαφέρεσθαι· ἢ τοὺς  
 μὲν καλοὺς κακαγαθούς ἀδικεῖν πειρῶμενον ἐγέροντας ποιεῖσθαι,  
 τοῖς δὲ πονηροῖς συνεργοῦντα πειράσθαι φίλους  
 ποιεῖσθαι καὶ γρησθαι τούτοις ἀντ' ἐκείνων; Ἐκ δὲ  
 τούτου εἰς τε τὸν Κρίτωνος φίλων Ἀρχέδημος ἦν καὶ  
 ὑπὸ τῶν ἄλλων Κρίτωνος φίλων ἐτιμάτο.

#### ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΤΟΥ Ι' ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Εἰς τὸ Ι' κεφαλήιον διὰ παραδειγμάτων ἀποδεικνύει ὁ Σωκράτης ὅτι ὀφείλομεν ἵνα βοηθῶμεν τοὺς ἀπόρους, διὰ

νὰ προσέρχονται καὶ οὗτοι πρὸς ἡμᾶς εὐχαρίστως καὶ εὐ-  
γνωμόνως.

Οίδα δὲ καὶ Διόδωρω αὐτὸν ἔταιρω ὅντι τοιάδε δια- 1  
λεγθέντα· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὁ Διόδωρε, ἂν τίς σοι τῶν  
οἰκετῶν ἀποδρῷ, ἐπιμέλει ὅπως ἀνατώσει; Καὶ ἄλλους 2  
γε νὴ Δι!, ἔφη, παρακαλῶ, σῶστρα τούτου ἀνακρύ-  
των. Τί γάρ; ἔφη, ἐάν τίς σοι κάμνῃ τῶν οἰκετῶν,  
τούτου ἐπιμέλει καὶ παρακαλεῖς ιατρούς, ὅπως μὴ ἀπο-  
θάνῃ; Σφόδρα γ', ἔφη. Εἰ δέ τίς σοι τῶν γνωρίμων,  
ἔφη, πολὺ τῶν οἰκετῶν γρήσιμωτερος ὃν κινδύνευει  
δι' ἔνδειαν ἀπολέσθαι, οὐκ οἵτις σοι ἄξιον εἶναι ἐπιμελη-  
θῆναι ὅπως διασωθῇ; Καὶ μὴν οἰσθάγε ὅτι οὐκ ἀγνω- 3  
μων ἔστιν Ἐρμογένης· αἰσχύνοιτο δ' ἄν, εἰ ὠφελούμε-  
νος ὑπὸ σοῦ μὴ ἀντωφελοίη σε. Καίτοι τὸ ὑπηρέτην  
ἔκόντα τε καὶ εὔνουν καὶ παραμόνιμον ἔγειν, καὶ μὴ  
μόνον τὸ κελευσμένον ίκανὸν ὅντα ποιεῖν, ἀλλὰ δυνά-  
μενον καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ γρήσιμον εἶναι καὶ προνοεῖν καὶ  
προσούλευεσθαι πολλῶν οἰκετῶν οἷμαι ἀντάξιον εἶναι.  
Οἱ μέντοι ἀγαθοὶ οἰκονόμοι, ὅταν τὸ πολλοῦ ἄξιον μι- 4  
κροῦ ἔξῆραν πρίασθαι, τότε φασὶ δεῖν ὠνεῖσθαι. Νῦν δὲ  
διὰ τὰ πράγματα εὐωνυτάτους ἔστι φίλους ἀγαθοὺς  
κτήσασθαι. Καὶ ὁ Διόδωρος· Ἀλλὰ καλῶς γε, ἔφη, 5  
λέγεις, ὁ Σώκρατες, καὶ κέλευστον ἐλθεῖν ὡς ἐμὲ τὸν  
Ἐρμογένη. Μὰ Δι!, ἔφη, οὐκ ἔγωγε νομίζω γάρ οὕτε  
σοι καλλιον εἶναι τὸ καλέσαι ἐκεῖνον τοῦ αὐτὸν ἐλθεῖν  
πρὸς ἐκεῖνον οὐτ' ἐκείνῳ μεῖζον ἀγαθὸν τὸ πραγμῆναι  
ταῦτα ἦ σοι. Οὕτω δὴ ὁ Διόδωρος φέγετο πρὸς τὸν 6  
Ἐρμογένη· καὶ οὐ πολὺ τελέστας ἐκτίσατο φίλου, ὃς  
ἔργον εἶχε σκοπεῖν ὅτι ἀνὴρ λέγων ἦ πράττων ὠφε-  
λοίη τε καὶ εὐφραίνοι Διόδωρον.

## ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

## ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΤΟΥ Β' ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ἐν τῷ Β' κεφαλαίῳ καταδείκνυνται τὰ προσόντα τοῦ ἀγαθοῦ βασιλέως καὶ ἐν γένει παντὸς ἀρχῆγοῦ.

- 1 Ἐντυχόν δέ ποτε στρατηγεῖν ἡρῷμένω τῷ, Τοῦ ἔνε-  
νεκεν, ἔφη, "Οὐρηρον οἰει τὸν Ἀγαμέμνονα προσαγο-  
ρεῦσαι ποιμένα λαῶν; ἀρά γε ὅτι, ὥσπερ τὸν ποιμένα  
δεῖ ἐπιμέλεσθαι, ὅπως σῷ τε ἔσονται αἱ οἰες καὶ τάπι-  
τήδεια ἔξουσι, καὶ οὐ ἔνεκα τρέφονται, τοῦτο ἔσται  
οὕτω καὶ τὸν στρατηγὸν ἐπιμέλεσθαι δεῖ, ὅπως σῷ τε οἱ  
στρατιῶται ἔσονται καὶ τάπιτήδεια ἔξουσι, καὶ οὐ ἔνε-  
κα στρατεύονται, τοῦτο ἔσται; στρατεύονται δέ, ἵνα  
2 κρατοῦντες τῶν πολεμίων εὑδαίμονέστεροι ὠσιν. Ἡ τί  
δήποτε οὕτως ἐπήνετε τὸν Ἀγαμέμνονα εἰπών·

"Αὐγόθεον, βασιλεὺς τ' ἀγαθός κρατερὸς τ' αἰχμητής:

- 3 Ἄρα γε ὅτι αἰγυμητής τε κρατερὸς ἀν εἴη, οὐκ εἰ μό-  
νος αὐτὸς εὐ ἀγωνίζοιτο πρὸς τοὺς πολεμίους, ἀλλ' εἰ  
καὶ παντὶ τῷ στρατοπέδῳ τούτου αἴτιος εἴη, καὶ βα-  
σιλεὺς ἀγαθός, οὐκ εἰ μόνου τοῦ ἑαυτοῦ βίου καλῶς  
προεστήκοι, ἀλλ' εἰ καὶ ὃν βασιλεύοι, τούτοις εὐδαι-  
μονίας αἴτιος εἴη; Καὶ γὰρ βασιλεὺς αἱρεῖται οὐγὲ ἵνα  
ἑαυτοῦ καλῶς ἐπιμέληται, ἀλλ' ἵνα καὶ οἱ ἐλόμενοι  
δι' αὐτὸν εὐ πράττωσι καὶ στρατεύονται δὲ πάντες,  
ἵνα ὁ βίος αὐτοῖς ὡς βέλτιστος ἦ, καὶ στρατηγοὺς αἰ-  
ροῦνται τούτου ἔνεκα, ἵνα πρὸς τοῦτο αὐτοῖς ἡγεμόνες  
4 ὀστι. Δεῖ οὖν τὸν στρατηγοῦντα τοῦτο παρασκευάζειν  
τοῖς ἐλομένοις αὐτὸν στρατηγὸν καὶ γὰρ οὕτε καλλιον  
τούτου ἄλλο ῥάδιον εύρειν οὕτε αἰσχυλον τοῦ ἐναντίου.  
Καὶ οὕτως ἐπισκοπῶν τίς εἴη ἀγαθοῦ ἡγεμόνος ἀρετὴ,

τὰ μὲν ἄλλα περιγρεῖ, κατέλειπε δὲ τὸ εὐδαιμονας ποιεῖν ὃν ἡγῆται.

## ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

### ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΤΟΥ Ζ' ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

'Ἐν τῷ Ζ' κερχαλξίῳ διδάσκει μέχρι πόσου βαθμοῦ είναι χρήσιμος εἰς τὸν πολίτην ἡ γεωμετρία, ἡ ἀστρονομία καὶ ἡ λογιστική, καὶ ὅτι ἐκαστος ὄφείλει νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς ὑγείας αὐτοῦ.

"Οτι μὲν οὖν ἀπλῶς τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀπεφαίνετο Σωκράτης πρὸς τοὺς διδάσκοντας αὐτῷ, δοκεῖ μοι δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων εἶναι ὅτι δὲ καὶ αὐτάρκεις ἐν ταῖς προστηκούσαις πράξεσιν αὐτοὺς εἶναι ἐπεμέλετο, νῦν τοῦτο λέξω. Πάντων μὲν γὰρ ὃν ἐγὼ οἶδα μάλιστα ἔμελεν αὐτῷ εἰδέναι, ὅτου τις ἐπιστήμων εἴη τῶν συνόντων αὐτῷ· ὃν δὲ προσήκει ἀνδρὶ καλῷ καγαθῷ εἰδέναι, ὅτι μὲν αὐτὸς εἰδεῖται, πάντων προθυμότατα ἐδίδασκεν ὅτου δὲ αὐτὸς ἀπειρότερος εἴη, πρὸς τοὺς ἐπισταμένους ἦγεν αὐτούς. Ἐδίδασκε δὲ καὶ μέχρι ὅτου δέοι ἔμπειρον εἶναι ἐκάστου πράγματος τὸν ὄρθως πεπαιδευμένον. Αὐτίκα γεωμετρίαν μέχρι μὲν τούτου ἔφη δεῖν μανθάνειν, ἔως ἴκανός τις γένοιτο, εἰ ποτε δεῖγειε, γῆν μέτρων ὄρθως ἢ παραλαβεῖν ἢ παραδοῦναι ἢ διανεῖμαι ἢ ἔργον ἀποδεῖξασθαι. Οὕτω δὲ τοῦτο ράδιον εἶναι μαθεῖν, ὥστε τὸν προσέγοντα τὸν νοῦν τῇ μετρήσει ἀμα τίν τε γῆν ὄπόστη, ἐστὶν εἰδέναι καὶ ὡς μετρεῖται ἐπιστάμενον ἀπιέναι. Τὸ δὲ μέχρι τῶν δυστεκτῶν διαγραμμάτων γεωμετρίαν μανθάνειν ἀπεδοκίμαζεν. "Ο, τι μὲν γὰρ ὡφελοίη ταῦτα, οὐκ ἔφη ὁ

ρᾶν· καίτοι οὐκ ἀπειρός γε αὐτῶν ἦν. Ἐφη δὲ ταῦτα  
ἰκανὰ εἶναι ἀνθρώπου βίου κατατρίβειν καὶ ἄλλων πολ-  
4 λῶν τε καὶ ὡφελίμων μαθημάτων ἀποκωλύειν. Ἐκέ-  
λευε δὲ καὶ ἀστρολογίας ἐμπείρους γίγνεσθαι, καὶ  
ταύτης μέντοι μέγρι τοῦ νυκτὸς τε ὥραν καὶ μηνὸς καὶ  
ἐνιαυτοῦ δύνασθαι γιγνώσκειν ἔνεκα πορείας τε καὶ  
πλοῦ καὶ φυλακῆς, καὶ ὅσα ἄλλα τῇ νυκτὸς τῷ μηνὸς  
ἢ ἐνιαυτοῦ πράττεται, πρὸς ταῦτ' ἔχειν τεκμηρίοις  
γρῆσθαι, τὰς ὥρας τῶν εἰρημένων διαγιγνώσκοντας.  
Καὶ ταῦτα δὲ ράδια εἶναι μαθεῖν παρά τε νυκτοῦρων  
καὶ κυβερνητῶν καὶ ἄλλων πολλῶν, οἷς ἐπιμελές ταῦ-  
5 τα εἰδέναι. Τὸ δὲ μέγρι τούτου ἀστρονομίαν μανθά-  
νειν, μέγρι τοῦ καὶ τὰ μὴ ἐν τῇ αὐτῇ περιφορᾷ ὅντα  
καὶ τοὺς πλάνητάς τε καὶ ἀσταθμήτους ἀστέρας γνῶ-  
ναι, καὶ τὰς ἀποστάσεις αὐτῶν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τὰς  
περιόδους καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν ζητοῦντας κατατρίβε-  
σθαι, ἵσχυρῶς ἀπέτρεπεν. Ὁφέλειαν μὲν γὰρ οὐδεμίαν  
οὐδὲ ἐν τούτοις ἔφη ὥρᾶν· καίτοι οὐδὲ τούτων γε ἀνή-  
κος ἦν· ἔφη δὲ καὶ ταῦτα ικανὰ εἶναι κατατρίβειν ἀν-  
θρώπου βίου καὶ πολλῶν καὶ ὡφελίμων ἀποκωλύειν.  
6 "Ολῶς δὲ τῶν οὐρανίων, ἡ ἔκαστα ὁ Θεὸς μηγανάται,  
φροντιστὴν γίγνεσθαι ἀπέτρεπεν· οὔτε γὰρ εὑρετὰ ἀν-  
θρώποις αὐτὰ ἐνόμιζεν εἶναι, οὔτε γαρίζεσθαι· θεοῖς ἀν-  
τίγειτο τὸν ζητοῦντα ἀ ἐκεῖνοι σαφηνίσαι οὐκ ἔβούλή-  
θησαν. Κινδυνεῦσαι δὲ ἀν ἔφη, καὶ παραφρονῆσαι τὸν  
ταῦτα μεριμνῶντα οὐδὲν ἤττον τῇ· Ἀναξαγόρας παρε-  
φρόνησεν ὁ μέγιστον φρονήσας ἐπὶ τῷ τὰς τῶν θεῶν  
μηγανάς ἐξηγεῖσθαι. Ἐκεῖνος γάρ λέγων μὲν τὸ αὐτὸ  
εἶναι πῦρ τε καὶ ἥλιον ἡγνόει ὅτι τὸ μὲν πῦρ οἱ ἀν-  
θρώποι ραδίως καθορῶσιν, εἰς δὲ τὸν ἥλιον οὐ δύνανται  
ἀντιβλέπειν· καὶ ὑπὸ μὲν τοῦ ἥλιου καταλαμπόμενοι  
τὰ γράμματα μελάντερα ἔγουσιν, ὑπὸ δὲ τοῦ πυρὸς οὐ·

τὴγνόει δὲ καὶ ὅτι τῶν ἐκ τῆς γῆς φυσικένων ἄνευ μὲν τὴλίου αὐγῆς οὐδὲν δύναται καλῶς αὔξεσθαι, ὑπὸ δὲ τοῦ πυρὸς θερμαινόμενα πάντα ἀπόλλυται· φάσκων δὲ τὸν τὴλίον λίθον διάπυρον εἶναι καὶ τοῦτο τὴγνόει, ὅτι λίθος μὲν ἐν πυρὶ ὡν οὔτε λάμπει οὔτε πολὺν χρόνον ἀντέχει, ὁ δὲ τὴλίος τὸν πάντα χρόνον πάντων λαμπρότατος ὡν διαμένει. Ἐκέλευε δὲ καὶ λογισμοὺς μανθάνειν καὶ τούτων δὲ ὄμοιώς τοῖς ἄλλοις ἐκέλευε φύλαττεσθαι τὴν μάταιον πραγματείαν, μέγρι δὲ τοῦ ὠφελήμου πάντα καὶ αὐτὸς συνεσκόπει καὶ συνδιεξήει τοῖς συνοῦσι. Προύτερε ποτὲ δὲ σφόδρα καὶ ὑγιείας ἐπιμέλει- 9 σθαι τοὺς συνόντας, παρά τε τῶν εἰδότων μανθάνοντας ὅπόσα ἐνδέχοιτο, καὶ ἔαυτῷ ἔκαστον προσέχοντα διὰ παντὸς τοῦ βίου, τι βρῶμα ἢ τί πόμα ἢ ποτὸς πόνος συμφέροι αὐτῷ, καὶ πῶς τούτοις χρώμενος ὑγιεινότατ ἀν διάγοι. Τοῦ γὰρ οὕτω προσέχοντος ἔαυτῷ ἔργον ἔφη εἶναι εύρειν ιατρὸν τὰ πρὸς ὑγίειαν συμφέροντα αὐτῷ μᾶλλον διαγνωσκοντα.





# Γ'

## ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ

Ο Οικονομικός επιγραφόμενος λόγος, τοῦ Ξενοφῶντος θεωρεῖται συνέχεια τῶν Ἀπομημονευμάτων, διδάσκει δὲ ίδική τὴν οἰκονομίαν τάξιν καὶ εὐημερίαν, καὶ μάλιστα τὴν ἐπιτυχῆ καὶ καλὴν κυβέρνησιν τῶν ἀγροτικῶν κτημάτων. Κατατάσσεται δὲ καὶ τοῦτο τὸ πόνημα ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἀρίστων συγγραμμάτων τοῦ Ξενοφῶντος.

Σύγκειται δὲ ἐκ κεφαλαίων 21, ὃν ἐνταῦθα ἐκδέδοται δύο μόνον τὰ κυριώτερα, ἣτοι τὸ Α' καὶ τὸ Ζ'.

### ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

- 1 Ἡκουσα δέ ποτε αὐτοῦ καὶ περὶ οἰκονομίας τοιάδε διαλεγομένου. Εἶπέ μοι, ἔφη, ὁ Κριτόβουλε, ἀρά γε ἡ οἰκονομία ἐπιστήμης τινὸς ὅντος ἐστιν, ὥσπερ ἡ ιατρικὴ καὶ ἡ χαλκευτικὴ καὶ ἡ τεχτονική; Ἐμοιγε  
2 δοκεῖ, ἔφη ὁ Κριτόβουλος. Ἡ καὶ ὥσπερ τούτων τῶν τεγγῶν ἔχοιμεν ἂν εἰπεῖν ὅ,τι ἔργον ἐκάστης, οὕτω καὶ τῆς οἰκονομίας δύναμις ἂν εἰπεῖν, ὅ,τι ἔργον αὐτῆς ἐστι; Δοκεῖ γοῦν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, οἰκονό
  - 3 μου ἀγαθοῦ εἶναι εὖ οἰκεῖν τὸν ἔαυτοῦ οἶκον. Ἡ καὶ τὸν ἄλλου δὲ οἶκον, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ ἐπιτρέποι τις αὐτῷ, οὐκ ἂν δύναιτο, εἰ βούλοιτο, εὖ οἰκεῖν, ὥσπερ καὶ τὸν ἔαυτοῦ; ὁ μὲν γὰρ τεχτονικὴν ἐπιστάμενος δύσιως ἂν καὶ ἄλλω δύναιτο ἐργάζεσθαι

ὅτι περ καὶ ἔαυτῷ, καὶ ὁ οἰκονομικός γ' ἀν ὥστας.  
 Ἐμοιγε δοκεῖ, ω Σώκρατες. "Εστιν ἄρα, ἔφη ὁ Σω- 4  
 χράτης, τὴν τέχνην ταύτην ἐπισταμένω, καὶ εἰ μὴ  
 αὐτὸς τύχοι χρήματα ἔχων, τὸν ἄλλου οίκου οἰκο-  
 νομοῦντα ὡσπερ καὶ οἰκοδομοῦντα μισθοφορεῖν; Νὴ  
 Δία καὶ πολὺν γε μισθόν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, φέ-  
 ροιτ' ἄν, εἰ δύναιτο οίκου παραλαβὴν τελεῖν τε ὅσα δεῖ 5  
 καὶ περιουσίαν ποιῶν αὔξειν τὸν οίκον. Οίκος δὲ δὴ  
 τί δοκεῖ τῷ μὲν εἶναι; ἄρα ὅπερ οἰκία, ἦ καὶ ὅσα τις  
 ἔξω τῆς οἰκίας κέκτηται, πάντα τοῦ οίκου ταῦτα  
 ἔστιν; Ἐμοι γοῦν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, δοκεῖ, καὶ εἰ  
 μηδὲ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει εἴη τῷ κεκτημένῳ, πάντα  
 τοῦ οίκου εἶναι ὅσα τις κέκτηται. Οὐκοῦν καὶ ἐγ- 6  
 θρούς κέκτηνται τινες; Νὴ Δία καὶ πολλούς γε ἔνιοι.  
 Ἡ καὶ κτήματα αὐτῶν φέρομεν εἶναι τοὺς ἐγ-  
 θρούς; Γελοῖον μεντὰν εἴη, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, εἰ ὁ  
 τοὺς ἐγθρούς αὔξων προσέτι καὶ μισθὸν τούτου φέροι.  
 "Οτι τοι τῷ μὲν ἐδόκοι οίκος ἀνδρὸς εἶναι ὅπερ κτήσις. 7  
 Νὴ Δί, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ὅτι γέ τις ἀγαθὸν κέ-  
 κτηται οὐ μὰ Δί οὐκ εἴ τι κακόν, τοῦτο κτήμα ἐγώ  
 καλῶ. Σὺ δὲ ἐσικας τὰ ἐκάστῳ ὠφέλιμα κτήματα  
 καλεῖν. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη τὰ δέ γε βλάπτοντα ζη-  
 μίαν ἔγωγε νομίζω μᾶλλον ἢ γρήματα. Καν ἄρα γέ 8  
 τις ἵππον πριάμενος μὴ ἐπίστηται αὐτῷ γρῆσθαι, ἀλ-  
 λὰ καταπίπτων ἀπ' αὐτοῦ κακὰ λαμβάνῃ, οὐ γρή-  
 ματα αὐτῷ ἔστιν ὁ ἵππος; Οὐκ, εἴπερ τὰ γρήματά  
 γ' ἔστιν ἀγαθόν. Οὐδὲ ἄρα γε ἡ γῆ ἀνθρώπῳ ἔστι  
 γρήματα, ὅστις οὕτως ἐργάζεται αὐτὴν ὥστε ζημιού-  
 σθαι ἐργαζόμενος. Οὐδὲ ἡ γῆ μέντοι γρήματά ἔστιν,  
 εἴπερ ἀντὶ τοῦ τρέφειν πεινῆν παρασκευάζει. Οὐκοῦν 9  
 καὶ τὰ πρόβατα ὥστας, εἴ τις διὰ τὸ μὴ ἐπίστα-  
 σθαι προσβάτοις γρῆσθαι ζημιοῖτο, οὐδὲ τὰ πρόβατα

- γρήματα τούτω εἴη ἂν; Οὕκουν ἔμαιγε δοκεῖ. Σὺ ἄρα,  
ώς ἔοικε, τὰ μὲν ὡφελοῦντα γρήματα ἥγει, τὰ δὲ  
 10 βλάπτοντα οὐ γρήματα. Οὕτω. Ταῦτα ἄρα ὄντα, τῷ  
μὲν ἐπισταμένῳ γρῆσθαι αὐτῶν ἐκάστοις γρήματά  
ἐστι, τῷ δὲ μὴ ἐπισταμένῳ οὐ γρήματα· ὥσπερ γε  
αὐλοὶ τῷ μὲν ἐπισταμένῳ ἀξίως λόγου αὐλεῖν γρήματά  
ἐστι, τῷ δὲ μὴ ἐπισταμένῳ οὐδὲν μᾶλλον ἢ αὔραστοι.  
 11 λίθοι, εἰ μὴ ἀποδιδοῖτό γε αὐτούς. Τοῦτ' αὐτὸς φαίνεται  
τῆμιν, ἀποδιδούμενοις μὲν οἱ αὐλοὶ γρήματα, μὴ ἀποδι-  
δούμενοις δὲ ἀλλὰ κεκτημένοις οὖ, τοῖς μὴ ἐπισταμένοις  
αὐτοῖς γρῆσθαι. Καὶ διολογουμένως γε, ὡς Σώκρατες,  
ὁ λόγος τῆμιν γωρεῖ, ἐπειπέρ εἰρηται τὰ ὡφελοῦντα γρή-  
ματα εἶναι. Μὴ πωλούμενοι μὲν γὰρ οὐ γρήματά εἰσιν  
οἱ αὐλοὶ οὐδὲν γὰρ γρήσιμοι εἰσι· πωλούμενοι δὲ γρή-  
 12 ματα. Πρὸς ταῦτα δὲ ὁ Σώκρατης εἰπεν· Ἡν ἐπιστηγται  
γε πωλεῖν. Εἰ δὲ πωλοίη αὐτὸς τοῦτον θει μὴ, ἐπι-  
σταιτο γρῆσθαι, οὐδὲ πωλούμενοι εἰσι γρήματα κατά  
γε τὸν σὸν λόγον. Λέγειν ἔοικας, ὡς Σώκρατες, ὅτι  
οὐδὲ τό ἀργύριον ἐστι γρήματα, εἰ μὴ τις ἐπισταιτο  
 13 γρῆσθαι αὐτῷ. Καὶ σὺ δέ μοι δοκεῖς οὕτω συνομολογεῖν,  
 14 ἀφ' ὧν τις ὡφελεῖσθαι· δύναται, γρήματα εἶναι... Τὸ  
μὲν δὴ ἀργύριον, εἰ μή τις ἐπισταιτο αὐτῷ γρῆσθαι, οὕτω  
πόρρω ἀπωθείσθω, ὡς Κριτόβουλε, ὥστε μηδὲ γρήματα  
εἶναι. Οἱ δὲ φίλοι, ἦν τις ἐπιστηται αὐτοῖς γρῆσθαι,  
ώστε ὡφελεῖσθαι ἀπ' αὐτῶν, τι φίρουμεν αὐτούς εἶναι;  
Χρήματα νὴ Δί', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, καὶ πολὺ γε μᾶλ-  
λον ἢ τοὺς βοῦς, ἦν ὡφελιμώτεροι γε ὡσι τῶν βοῶν.  
 15 Καὶ οἱ ἐγχροὶ ἄρα κατά γε τὸν σὸν λόγον γρήματά  
εἰσι τῷ δυναμένῳ ἀπὸ τῶν ἐγχρῶν ὡφελεῖσθαι. Εμοὶ  
γοῦν δοκεῖ. Οικονόμου ἄρα ἐστὶν ἀγαθοῦ καὶ τοῖς ἐγχροῖς  
ἐπιστασθαι γρῆσθαι ὥστε ὡφελεῖσθαι ἀπὸ τῶν ἐγχρῶν.  
Ἴσγυρότατά γε. Καὶ γὰρ δὴ ὄρας, ἔφη, ὡς Κριτόβουλε,

ὅσοι μὲν δὴ οίκοι ιδιωτῶν τηὔξημένοι εἰσὶν ἀπὸ πολέμου,  
ὅσοι δὲ τυράννων. Ἀλλὰ γὰρ τὰ μὲν καλῶς ἔμοιγε 16  
δοκεῖ λέγεσθαι, ω̄ Σωκρατες, ἔφη ὁ Κριτόβουλος· ἔκεινο  
δὲ τοῦτον τί φαίνεται, ὅπόταν ὁρῶμεν τινας ἐπιστήμας μὲν  
ἔχοντας καὶ ἀφορμάς ἡρῷ ὃν δύνανται ἐργάζόμενοι αὐ-  
τοῖς τοὺς οἴκους, αἰσθανώμεθα δὲ αὐτοὺς ταῦτα μὴ  
θελοντας ποιεῖν, καὶ διὰ τοῦτο ὁρῶμεν ἀνωρελεῖς οὕτας  
αὐτοῖς τὰς ἐπιστήμας; ἀλλο τι τῇ τούτοις αὖ οὔτε αἱ  
ἐπιστήμαι γρήματά εἰσιν οὔτε τὰ κτήματα; Περὶ δού- 17  
λων μοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐπιγειεῖς, ω̄ Κριτόβουλε,  
διαλέγεσθαι; Οὐ μά Δέ, ἔφη, οὐκ ἔγωγε, ἀλλὰ καὶ  
πάνυ εὔπατριδῶν ἐνίων γε δοκούντων εἰναι, οὓς ἔγὼ ὁρῶ  
τοὺς μὲν πολεμικάς, τοὺς δὲ καὶ εἰρηνικάς ἐπιστήμας  
ἔχοντας, ταῦτας δὲ οὐκ ἔθελοντας ἐργάζεσθαι, ώς μὲν  
ἔγὼ οἴμαι, δι’ αὐτὸ τοῦτο ὅτι δεσπότας οὐκ ἔχουσιν.  
Καὶ πῶς ἂν, ἔφη ὁ Σωκράτης, δεσπότας οὐκ ἔχοιεν, εἰ 18  
εὐχόμενοι εὐδαιμονεῖν καὶ ποιεῖν βουλόμενοι ἡρῷ ὃν  
ἔχοιεν ἀγαθὴ ἐπειτα κωλύονται ποιεῖν ταῦτα ὑπὸ τῶν ἀρ-  
γόντων; Καὶ τίνες δὴ οὗτοι εἰσιν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος,  
οἵ ἀρχαντεῖς ὄντες ἀρχούσιν αὐτῶν; Ἀλλὰ μά Δέ, ἔφη 19  
ὁ Σωκράτης, οὐκ ἀρχαντεῖς εἰσιν, ἀλλὰ καὶ πάνυ φανε-  
ροί. Καὶ ὅτι πονηρότατοι γέ εἰσιν οὐδὲ σὲ λανθάνουσιν,  
εἰπερ πονηρίαν γε νομίζεις ἀργίαν τ’ εἶναι καὶ μαλακίαν  
ψυχῆς καὶ ἀμέλειαν. Καὶ ἀλλαι δὲ εἰσὶν ἀπατηλαί 20  
τίνες δέσποιναι προσποιούμεναι ἥδοναι εἰναι, κυθεῖαι τε  
καὶ ἀνωρελεῖς ἀνθρώπων ὄμιλοι, αἱ προϊόντος τοῦ γρό-  
νου καὶ αὐτοῖς τοῖς ἔξαπατηθεῖσι καταραντεῖς γίγνονται  
ὅτι λοπαι ἄρα ἥσαν ἥδοναῖς περιπεπεμμέναι, αἱ διακω-  
λύουσιν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὀφελίμων ἔργων κρατοῦσαι.  
Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι, ἔφη, ω̄ Σωκρατες, ἐργάζεσθαι μὲν οὐ 21  
κωλύονται ὑπὸ τούτων, ἀλλὰ καὶ πάνυ σφοδρῶς πρὸς  
τὸ ἐργάζεσθαι ἔχουσι καὶ μηγανᾶσθαι προτόδοους ὅμως

- δὲ καὶ τοὺς οῖχους κατατρίβουσι καὶ ἀμηγανίαις συνέ-  
 22 χονται· Δοῦλοι γάρ εἰσι· καὶ οὗτοι, ἐφη ὁ Σωκράτης,  
 καὶ πάνυ γε γαλεπῶν δεσποτῶν, οἱ μὲν λιχνεῖῶν, οἱ  
 δὲ λαγνεῖῶν, οἱ δὲ οἰνοφλυγιῶν, οἱ δὲ φιλοτιμιῶν τινῶν  
 μωρῶν καὶ δαπανηρῶν, ἡ δὲ πολιτεία τῶν  
 ἀνθρώπων ὃν ἂν ἐπικρατήσωσιν, ὥσθ' ἔως μὲν ἂν δ-  
 ρῶσιν ἡβῶντας αὐτοὺς καὶ δυναμένους ἐργάζεσθαι, ἀ-  
 ναγκάζουσι φέρειν ἢ ἂν αὐτοὶ ἐργάσωνται καὶ τελεῖν  
 εἰς τὰς αὐτῶν ἐπιθυμίας, ἐπειδὴν δὲ αὐτοὺς ἀδυνάτους  
 αἰσθῶνται ὅντας ἐργάζεσθαι διὰ τὸ γῆρας, ἀπολείπουσι  
 τούτους κακῶς γηράσκειν, ἄλλοις δὲ αὖ πειρῶνται δού-  
 23 λοις γρῆσθαι· Άλλὰ δεῖ, ω Κριτόδουλε, πρὸς ταῦτα  
 οὐκ ἡρτον διαμάγεσθαι περὶ τῆς ἐλευθερίας ἢ πρὸς τοὺς  
 σὺν ὅπλοις πειρωμένους καταδουλοῦσθαι· Πολέμιοι γοῦν  
 ἦσθη ὅταν καλοὶ κάγαθοὶ ὅντες καταδουλώσωνται τι-  
 νας, πολλοὺς δὴ βελτίους ἡνάγκασαν εἶναι σωφρονί-  
 σαντες, καὶ ρᾶσον βιοτεύειν τὸν λοιπὸν γρόνον ἐποίησαν·  
 αἱ δὲ τοιαῦται δέσποιναι αἰκιζόμεναι τὰ σώματα τῶν  
 ἀνθρώπων καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τοὺς οῖχους οὕποτε λή-  
 γουσιν, ἔστ' ἂν ἀργωτιν αὐτῶν.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

- 1 Ἰδὼν οὖν ποτε αὐτὸν ἐν τῇ τοῦ Διὸς τοῦ ἐλευθερίου  
 στοᾷ καθήμενον, ἐπεὶ μοι ἔδοξε σγολάζειν, προστῆλθον  
 αὐτῷ, καὶ παρακαλεῖζόμενος εἶπον· Τί, ω Ἰσχόμαχε,  
 οὐ μάλα ειώθως σγολάζειν κάθησαι; ἐπεὶ τά γε πλεῖ-  
 στα ἢ πράττοντά τι ὅρῳ σε ἢ οὐ πάνυ σγολάζοντα ἐν  
 2 τῇ ἀγορᾷ. Οὐδὲ ἂν νῦν γε, ἐφη ὁ Ἰσχόμαχος, ω Σώ-  
 κρατες, ἔωρας, εἰ μὴ ξένους τινὰς συνεθέμην ἀναμένειν  
 ἐνθάδε. Ὁταν δὲ μὴ πράττῃς τι τοιοῦτον, πρὸς τῶν  
 θεῶν, ἐφην ἐγώ, ποῦ διατρίβεις καὶ τί ποιεῖς; ἐγώ γάρ

τοι πάνυ βούλημαί σου πυθέσθαι τί ποτε πράττων καλός τε κάγαθὸς κέκλησαι, ἐπεὶ οὐκ ἔνδον γε διατρίβεις οὐδὲ τοιαύτη σου ἡ ἔξις τοῦ σώματος καταφαίνεται. Καὶ ὁ Ἰσχόμαχος γελάστας ἐπὶ τῷ τί ποιῶν καλὸς κάγαθὸς κέκλησαι, καὶ ἡσθείς, ὡς γέ μοι ἔδοξεν, εἶπεν· Ἀλλ᾽ εἰ μὲν ὅταν σοι διαλέγωνται περὶ ἑμοῦ τίνες καλοῦσί με τοῦτο τὸ ὄνομα οὐκ οἴδα· οὐ γάρ δὴ ὅταν γέ με εἰς ἀντίδοσιν καλῶνται τριτραχίας ἡ χορηγίας, οὐδεῖς, ἔφη, ζητεῖ τὸν καλόν τε κάγαθόν, ἀλλὰ σαφῶς, ἔφη, ὄνομαζοντές με Ἰσχόμαχον πατρόθεν προσκαλοῦνται. Ἐγὼ μὲν τοίνυν, ἔφη, ὡς Σώκρατες, ὅ με ἐπήρου, οὐδαμῶς ἔνδον διατρίβω. Καὶ γάρ δή, ἔφη, τά γε ἐν τῇ οἰκίᾳ μου πάνυ καὶ αὐτὴ ἡ γυνή ἐστιν ικανή διοικεῖν. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ἔφην ἔγωγε, ὡς Ἰσχόμαχε, 4 πάνυ ἀν ἡδέως σου πυθοίμην πότερα αὐτὸς σὺ ἐπαιδεύσας τὴν γυναῖκα ὥστε εἶναι οἵαν δεῖ ἡ ἐπισταμένη γέλαθες παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς διοικεῖν τὰ προστήκοντα αὐτῇ. Καὶ τί ἄν, ἔφη, ὡς Σώκρατες, ἐπι- 5 σταμένην αὐτὴν παρέλαθον, ἡ ἔτη μὲν οὕπω πεντεκαὶ δεκα γεγονοῦτα ἦλθε πρὸς ἐμέ, τὸν δὲ ἔμπροσθεν γρόνον ἔζη ὑπὸ πολλῆς ἐπιμελείας ὅπως ὡς ἐλάχιστα μὲν ὅψιοτο, ἐλάχιστα δὲ ἀκούστοιτο, ἐλάχιστα δὲ ἔροιτο; Οὐ 6 γάρ ἀγαπητόν σοι δοκεῖ εἶναι εἰ μόνον ἦλθεν ἐπισταμένη ἔρια παραλαβούσα ἴμάτιον ἀποδείξαι, καὶ ἐωρακυῖα ὡς ἔργα ταλάσια θεραπαίναις δίδοται; ἐπεὶ τά γε ἀμφὶ γαστέρα, ἔφη, πάνυ καλῶς, ὡς Σώκρατες, ἦλθε πεπαιδεύμένη· ὅπερ μέγιστον ἔμοιγε δοκεῖ παιδεύμα εἶναι καὶ ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ. Τὰ δὲ ἄλλα, ἔφην ἔγώ, ὡς 7 Ἰσχόμαχε, αὐτὸς ἐπαιδεύσας τὴν γυναῖκα ὥστε ικανὴν εἶναι ὡν προσήκει ἐπιμελεῖσθαι; Οὐ μὰ Δί', ἔφη δὲ ὁ Ἰ- 8 σχόμαχος, οὐ πρίν γε καὶ ἔθυσα καὶ εὐξάμην ἐμέ τε τυγχάνειν διδάσκοντα καὶ ἐκείνην μανθάνουσαν τὰ

- βέλτιστα ἀμφοτέρους ἡμῖν. Οὐκοῦν, ἔφην ἐγώ, καὶ ἡ γυνήσαι συνέθυε καὶ συντρύχετο τὰ αὐτὰ ταῦτα; Καὶ μάλα γ', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, πολλὰ ύποσχομένη μὲν πρὸς τοὺς θεοὺς γενέσθαι οἵαν δεῖ, καὶ εὑδηλὸς ἦν ὅτι οὐκ
- 9 ἀμελήσει τῶν διδασκομένων. Πρὸς θεῶν, ἔφην ἐγώ, ὁ Ἰσχόμαχος, τί πρῶτον διδάσκειν ἥργου αὐτῆν, διηγοῦ μοι ὡς ἐγώ ταῦτ' ἂν ἦδιόν σου διηγουμένου ἀκούοιμι; ἢ εἴ μοι γυμνικὸν ἡ ἴππικὸν ἀγῶνα τὸν κάλλιστον διη-
- 10 γοῦ. Καὶ ὁ Ἰσχόμαχος ἀπεκρίνατο· Τί δ'; ἔφη, ὁ Σώκρατες, ἐπει τῇδη μοι γειρούθης ἦν καὶ ἐτετιθάσευτο ὥστε διαλέγεσθαι, ἥρμητην αὐτήν, ἔφη, ὡδέ πως. Εἰπέ μοι, ὡς γύναι, ἀρα τῇδη κατενόησας τίνος ποτὲ ἔνεκα ἐγώ τε σὲ ἔλαθον καὶ οἱ σοὶ γονεῖς ἔδοσάν σε ἐμοί;
- 11 "Οὐτι μὲν γάρ οὐκ ἀπορίᾳ ἦν μεθ' ὅπου ἄλλου ἐκαθεύδομεν ἂν, οἰδ' ὅτι καὶ σοὶ καταφανὲς τοῦτ' ἔστι. Βουλευόμενος δ' ἐγώγε ύπερ ἐμοῦ καὶ οἱ σοὶ γονεῖς ύπερ σοῦ τίν' ἂν κοινωνὸν βέλτιστον οἴκου τε καὶ τέκνων λάθοιμεν, ἐγώ τε σὲ ἔξελεξάμην καὶ οἱ σοὶ γονεῖς, ὡς ἑστίασιν,
- 12 ἐκ τῶν δυνατῶν ἐμέ. Τέκνα μὲν οὖν ἦν θεός ποτε διδῷ ἡμῖν γενέσθαι, τότε βουλευσόμεθα περὶ αὐτῶν ὅπως ὅτι βέλτιστα παιδεύσομεν αὐτά· κοινὸν γάρ ἡμῖν καὶ τοῦτο ἀγαθόν, συμμάχων καὶ γηροβοσκῶν ὅτι βέλτι-
- 13 στῶν τυγχάνειν· νῦν δὲ δὴ οίκος ἡμῖν ὅδε κοινός ἔστιν. Ἐγώ τε γάρ ὅσα μοι ἔστιν ἀπαντα εἰς τὸ κοινὸν ἀποφαίνω, σύ τε ὅσα ἡρέγκω πάντα εἰς τὸ κοινὸν κατέθηκας. Καὶ οὐ τοῦτο δεῖ λογίζεσθαι πότερος ἀριθμῷ πλείω συμβέβηται ἡμῶν, ἀλλ' ἐκεῖνο δεῖ εὑ εἰδέναι ὅτι ὄπότερος ἂν ἡμῶν βέλτιών κοινωνὸς ἦ, οὗτος τὰ
- 14 πλείονος ἄξια συμβάλλεται. Ἀπεκρίνατο δέ μοι, ὁ Σώκρατες, πρὸς ταῦτα ἡ γυνή, τί δ' ἂν ἐγώ σοι, ἔφη, δυναίμην συμπράξαι; τίς δὲ ἡ ἐμὴ δύναμις; ἀλλ' ἐν σοὶ πάντα ἔστιν ἐμὸν δ' ἔφησεν ἡ μήτηρ ἔργον εἶναι σω-

ζρονεῖν. Ναὶ μὰ Δί', ἔφην ἐγώ, ὡς γύναι, καὶ γάρ ἐμοὶ 15  
ὁ πατήρ. Ἀλλὰ σωφρόνων τοι ἔστι καὶ ἀνδρὸς καὶ γυ-  
ναικὸς οὕτω ποιεῖν ὅπως τά τε ὄντα ως βέλτιστα ἔξει  
καὶ ἀλλα ὅτι πλεῖστα ἐκ τοῦ καλοῦ τε καὶ δικαίου  
προσγενήσεται. Καὶ τι δή, ἔφη, ὁ φίς, ἡ γυνή, ὅτι ἀν 16  
ἐγώ ποιοῦσα συναζέψουμι τὸν οἶκον; Ναὶ μὰ Δί', ἔφην  
ἐγώ, ἡ τε οἱ θεοὶ ἔχουσάν σε δύνασθαι καὶ ὁ νόμος συνε-  
παινεῖ, ταῦτα πειρῶ ως βέλτιστα ποιεῖν. Καὶ τι δὴ 17  
ταῦτα ἔστιν; ἔφη ἐκείνη. Οἷμαι μὲν ἔγωγε, ἔφην, οὐ τὰ  
ἔλαχίστου ἀξια, εἰ μή περ γε καὶ ἡ ἐν τῷ σμήνει ἡγε-  
μῶν μέλιττα ἐπ' ἔλαχίστου ἀξίοις ἔργοις ἔφεστηκεν.  
Ἐμοὶ γάρ τοι, ἔφη φάναι, καὶ οἱ θεοί, ὡς γύναι, δοκοῦσι: 18  
πολὺ διεσκευμένως μάλιστα τὸ ζεῦγος τοῦτο συντεθει-  
κέναι ὁ καλεῖται θῆλυ καὶ ἄρρεν, ὅπως ὅτι ὠφελιμώτα-  
τον ἡ αὐτῷ εἰς τὴν κοινωνίαν. Πρῶτον μὲν γάρ τοῦ μὴ 19  
ἔκλιπεν ζώων γένη τοῦτο τὸ ζεῦγος κείται μετ' ἀλλή-  
λων τεκνοποιούμενον, ἔπειτα τὸ γηροσοσκούς κεκτῆσθαι  
ἔσαυτοῖς ἐκ τούτου τοῦ ζεύγους τοῖς γοῦν ἀνθρώποις πο-  
ρίζεται: ἔπειτα δὲ καὶ ἡ δίαιτα τοῖς ἀνθρώποις οὐγ-  
ῶσπερ τοῖς κτήνεσίν ἔστιν ἐν ὑπαιθρῷ, ἀλλὰ στεγνῶν  
δεῖται δῆλον ὅτι. Δεῖ μέντοι τοῖς μέλλουσιν ἀνθρώποις 20  
ἔξειν ὅτι εἰσφέρωσιν εἰς τὸ στεγνὸν τοῦ ἔργαστομένου τὰς  
ἐν τῷ ὑπαιθρῷ ἔργαστας. Καὶ γάρ νεατὸς καὶ σπόρος καὶ  
φυτεία καὶ νομαὶ ὑπαιθρία ταῦτα πάντα ἔργα ἔστιν  
ἐκ τούτων δὲ τὰ ἐπιτίθεια γίγνεται. Δεῖ δ' αὖ, ἔπει- 21  
δὸν ταῦτα εἰσενεγύθῃ εἰς τὸ στεγνὸν καὶ τοῦ σώσοντος  
ταῦτα καὶ τοῦ ἔργαστομένου δ' ἡ τῶν στεγνῶν ἔργα δεό-  
μενά ἔστι. Στεγνῶν δὲ δεῖται καὶ ἡ τῶν νεογνῶν τέκνων  
παιδοτροφία, στεγνῶν δὲ καὶ αἱ ἐκ τοῦ καρποῦ σιτο-  
ποιίαι δέονται: ωσαύτως δὲ καὶ ἡ τῆς ἐσθῆτος ἐκ τῶν  
ἐρίων ἔργαστα. Ἐπεὶ δὲ ἀμφότερα ταῦτα καὶ ἔργων καὶ 22  
ἐπιμελείας δεῖται τά τε ἔνδον καὶ τὰ ἔξω, καὶ τὴν φύ-

- σιν, φάναι, εὐθὺς παρεσκεύασεν ὁ Θεός, ώς ἐμοὶ δοκεῖ,  
τὴν μὲν τῆς γυναικὸς ἐπὶ τὰ ἔνδον ἔργα καὶ ἐπιμελήμα-  
τα, τὴν δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τὰ ἔξω ἔργα καὶ ἐπιμελήματα.
- 23 Ρίγη μὲν γὰρ καὶ θάλπη καὶ ὄδοιπορίας καὶ στρατείας  
τοῦ ἀνδρὸς τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυγήν μᾶλλον δύνασθαι  
καρτερεῖν κατεσκεύαστεν· ώστε τὰ ἔξω ἐπέταξεν αὐτῷ  
ἔργα· τῇ δὲ γυναικὶ ἡττον τὸ σῶμα δυνατὸν πρὸς  
ταῦτα φύσας τὰ ἔνδον ἔργα αὐτῇ, φάναι ἔφη, προστά-
- 24 ξαι μοι δοκεῖ ὁ Θεός. Εἰδὼς δὲ ὅτι τῇ γυναικὶ καὶ ἐνέ-  
φυσε καὶ προσέταξε τὴν τῶν νεογνῶν τέκνων τροφὴν  
καὶ τοῦ στέργειν τὰ νεογνὰ βρέφη πλειον αὐτῇ ἐδά-
- 25 σατο ἦ τῷ ἀνδρὶ. Ἐπει δὲ καὶ τὸ φυλάττειν τὰ εἰσενε-  
γχέντα τῇ γυναικὶ προσέταξε, γιγνώσκων ὁ Θεός ὅτι  
πρὸς τὸ φυλάττειν οὐ κάκιόν ἔστι φοβερὰν εἶναι τὴν ψυ-  
γήν πλειον μέρος καὶ τοῦ φόβου ἐδάσατο τῇ γυναικὶ ἦ  
τῷ ἀνδρὶ. Εἰδὼς δὲ ὅτι καὶ ἀρίγειν καῦ δεήσει, ἐάν τις  
ἀδικῇ τὸν τὰ ἔξω ἔργα ἔχοντα, τούτῳ αὖ πλειον μέρος
- 26 τοῦ θράσους ἐδάσατο. "Οτι δ' ἀμφοτέρους δεῖ καὶ δισό-  
ναι καὶ λαμβάνειν, τὴν μνήμην καὶ τὴν ἐπιμέλειαν εἰς  
τὸ μέσον ἀμφοτέροις κατέθηκεν. "Ωστε οὐκ ἀν ἔχοις  
διελεῖν πότερα τὸ ἔθνος τὸ θῆλυ ἦ τὸ ἄρρεν· τούτων
- 27 πλεονεκτεῖ. Καὶ τὸ ἐγκρατεῖς δὲ εἴναι ὧν δεῖ εἰς τὸ μέ-  
σον ἀμφοτέροις κατέθηκε, καὶ ἔξουσιαν ἐποίησεν ὁ θεός  
ὅπότερος ἀν ἦ βελτίων, εἴθ' ὁ ἀνὴρ εἴθ' ἡ γυνή, τοῦτον
- 28 καὶ πλειον φέρεσθαι τούτου τοῦ ἀγαθοῦ. Διὰ δὲ τὸ τὴν  
φύσιν μὴ πρὸς πάντα ταῦτα ἀμφοτέρων εὖ πεφυκέναι,  
διὰ τοῦτο καὶ δέονται μᾶλλον ἀλλήλων καὶ τὸ ζεῦγος  
ώφελημάτερον ἔαυτῷ γεγένηται, ἡ τὸ ἔτερον ἐλλείπε-
- 29 ται τὸ ἔτερον δυνάμενον. Ταῦτα δέ, ἔφην, δεῖ ἡμᾶς, ω  
γύναι, εἰδότας, ἡ ἐκατέρῳ ἡμῶν προστέτακται ὑπὸ<sup>τοῦ θεοῦ</sup>, πειρᾶσθαι ὥς βέλτιστα τὰ προσήκοντα
- 30 ἐκάτερον ἡμῶν διαπράττεσθαι. Συνεπαίνετ δέ, ἔφη φά-

ναι, καὶ ὁ νόμος αὐτά, συζευγνύς ἀνδρα καὶ γυναικα.  
 Καὶ κοινωνοὺς ὥσπερ τῶν τέκνων ὁ θεὸς ἐποίησεν, οὕτω  
 καὶ ὁ νόμος τοῦ οἰκου κοινωνοὺς καθίστησι. Καὶ καλὰ  
 δὲ εἴναι ὁ νόμος ἀποδείκνυσιν ἂν ὁ θεὸς ἔφυτεν ἐκάπερον  
 μᾶλλον δύνασθαι. Τῇ μὲν γὰρ γυναικὶ κάλλιον ἔνδον  
 μένειν ἡ θυραυλεῖν, τῷ δὲ ἀνδρὶ αἰσχυλον ἔνδον μένειν  
 ἡ τῶν ἔξω ἐπιμελεῖσθαι. Εἰ δέ τις παρ᾽ ἄν θεὸς ἔφυτε 31  
 ποιεῖ, ἵσως τι καὶ ἀτακτῶν τοὺς θεοὺς οὐ λήθει καὶ δι-  
 κτῆρι διδωτιν ἀμελῶν τῶν ἔργων τῶν ἑαυτοῦ ἡ πράττων  
 τὰ τῆς γυναικὸς ἔργα. Δοκεῖ δέ μοι, ἔφην, καὶ ἡ τῶν 32  
 μελιττῶν ἡγεμών τοιαῦτα ἔργα ὑπὸ τοῦ θεοῦ προστε-  
 ταγμένα διαπονεῖσθαι. Καὶ ποτα δή, ἔφη, ἐκείνη, ἔρ-  
 γα ἔχουσα ἡ τῶν μελιττῶν ἡγεμών ἔξομοιοῦται τοῖς  
 ἔργοις οἷς ἐμὲ δεῖ πράττειν; "Οτι, ἔφην ἐγώ, ἐκείνη γε 33  
 ἐν τῷ σμήνει μένουσα οὐκ ἐξ ἀργούς τὰς μελιττας εἰ-  
 ναι, ἀλλ᾽ ὡς μὲν δεῖ ἔξω ἔργαζεσθαι ἐκπέμπει ἐπὶ τὸ  
 ἔργον, καὶ ἂν αὐτῶν ἐκάστη εἰσφέρῃ οἰδέ τε καὶ δέ-  
 γεται, καὶ σώζει ταῦτα ἔστ' ἀν δέη γρῆσθαι. Επει-  
 δὴν δὲ ἡ ὥρα τοῦ γρῆσθαι τὴν, διανέμει τὸ δίκαιον 34  
 ἐκάστη. Καὶ ἐπὶ τοῖς ἔνδον δέ ἔξυφαινομένοις κηρίοις  
 ἐφέστηκεν, ως καλῶς καὶ ταχέως ὑφαίνηται, καὶ τοῦ  
 γιγνομένου τόκου ἐπιμελεῖται ως ἐκτρέψηται ἐπειδὴν  
 δὲ ἐκτραφῇ καὶ ἀξιοεργοὶ οἱ νεοττοὶ γένωνται, ἀπο-  
 κίζει αὐτοὺς σὺν τῶν ἐπιγόνων τινὶ ἡγεμόνι. Ἡ καὶ 35  
 ἐμὲ οὖν, ἔφη, ἡ γυνή, δεήσει ταῦτα ποιεῖν; Δεήσει  
 μέντοι σε, ἔφην ἐγώ, ἔνδον τε μένειν καὶ οἷς μὲν ἀν  
 ἔξω τὸ ἔργον ἡ τῶν οἰκετῶν, τούτους συνεκπέμπειν,  
 οἷς δέ ἀν ἔνδον ἔργον ἔργαστέον, τούτων σοι ἐπιστα-  
 τητέον· καὶ τά τε εἰσφερόμενα ἀποδεκτέον, καὶ ἂν μὲν 36  
 ἀν αὐτῶν δέη διαπανάν, σοὶ διανεμητέον, ἢ δέ ἀν πε-  
 ριττεύειν δέη, προνοητέον καὶ φυλακτέον ὅπως μὴ ἡ  
 εἰς τὸν ἐνιαυτὸν κειμένη διαπάνη εἰς τὸν μῆρα δι-

πανάται. Καὶ ὅταν ἔρια εἰσενεγκῆσι, ἐπιμελητέον  
ὅπως οἱς δεῖ ιμάτια γίγνηται. Καὶ ὁ γε ἔρδος σῆτος  
37 ὅπως καλῶς ἐδώδημος γίγνηται ἐπιμελητέον. Ἐν μέντοι  
τῶν σοὶ προστηκόντων, ἔφην ἐγώ, ἐπιμελημάτων ἵσως  
ἀγαριστότερον δόξει εἶναι, ὅτι ὃς ἂν κάμνῃ τῶν οἰκε-  
τῶν, τούτων σοὶ ἐπιμελητέον πάντων ὅπως θερα-  
πεύηται. Νὴ Δί', ἔφη ἡ γυνή, ἐπιγαριτώτατον μὲν οὖν,  
τὴν μέλλωσί γε οἱ καλῶς θεραπευθέντες γάριν εἰσε-  
38 σθαι καὶ εὐνούστεροι ἡ πρόσθεν ἔσεσθαι. Καὶ ἐγώ,  
ἔφη ὁ Ἰσχύραχος, ἀγασθεὶς αὐτῇς τὴν ἀπόκρισιν  
εἰπον· Ἄρα γε, ω γύναι, διὰ τοιαύτας τινὰς προ-  
νοιας καὶ τῆς ἐν τῷ σμήνει ἡγεμόνος αἱ μέλιτται  
οὕτω διατίθενται πρὸς αὐτήν, ὥστε ὅταν ἐκείνη ἐκ-  
λείπῃ, οὐδεμίᾳ σιεται τῶν μελιττῶν ἀπολειπτέον εἰ-  
39 ναι, ἀλλ' ἔπονται πᾶσαι; Καὶ ἡ γυνή μοι ἀπεκρί-  
νατο· Θαυμάζοιμι ἄν, ἔφη, εἰ μὴ πρὸς σὲ μᾶλλον  
τείνει τὰ τοῦ ἡγεμόνος ἔργα ἡ πρὸς ἐμέ. Ή γάρ ἐμή  
φυλακή τῶν ἔνδον καὶ διανομή γελοία τις ἂν οἷμαι  
φαίνοιτο, εἰ μὴ σύγε ἐπιμελοῦ ὅπως ἔξωθέν τι εἰσφέ-  
40 ροιτο. Γελοία δ' αὖ, ἔφην ἐγώ, ἡ ἐμή εἰσφορὰ φαίνοιτ'  
ἄν, εἰ μὴ εἴη ὅστις τὰ εἰσενεγκέντα σώζοι. Οὐγ. ὄρφες,  
ἔφην ἐγώ, οἱ εἰς τὸν τετρημένον πίθον ἀντλεῖν λεγό-  
μενοι ως οἰκτείρονται, ὅτι μάτην πονεῖν δοκοῦσι; Νὴ  
Δί', ἔφη ἡ γυνή, καὶ γάρ τλήμονές εἰσιν, εἰ τοῦτο  
41 γε ποιεῦστιν. Ἀλλαι δέ τοι, ἔφην ἐγώ, ἴδιαι ἐπιμέ-  
λειαι, ω γύναι, ἥδειαι σοὶ γίγνονται, ὅπόταν ἀνεπι-  
στήμονα ταλασίας λαβοῦσα ἐπιστήμονα ποιήσῃς, καὶ  
διπλασίου σοὶ ἀξία γένηται, καὶ ὅπόταν ἀνεπιστήμο-  
να ταμιείας καὶ διακονίας παραλαβοῦσα ἐπιστήμονα  
καὶ πιστὴν καὶ διακονικὴν ποιησαμένη παντὸς ἀξίαν  
ἔχῃς, καὶ ὅπόταν τοὺς μὲν σώφρονάς τε καὶ ὠφελί-  
μους τῷ σῷ οἰκῳ ἔξῃ σοὶ εὖ ποιῆσαι, ἐὰν δέ τις

πονηρὸς φαίνηται, ἐξῆ σοι κολάσαι. Τὸ δὲ πάντων 42  
ἡδιστον, ἐὰν βελτίων ἔμοι φανῆς, καὶ ἐμὲ σὸν θερά-  
ποντα ποιήσῃ, καὶ μὴ δέη σε φοβεῖσθαι μὴ προισύ-  
σῃς τῆς ἡλικίας ἀτιμοτέρα ἐν τῷ οἰκῳ γένη, ἀλλὰ  
πιστεύῃς ὅτι πρεσβυτέρα γιγνομένη ὅσφ ἀν καὶ ἐμοὶ<sup>ν</sup>  
κοινωνὸς καὶ παισὶν οἴκου φύλαξ ἀμείνων γίγνη, το-  
σούτῳ καὶ τιμιωτέρᾳ ἐν τῷ οἰκῳ ἔσει. Τὰ γάρ καλά 43  
τε κἀγαθά, ἐγὼ ἔψην, οὐ διὰ τὰς ωραιότητας, ἀλλὰ  
διὰ τὰς ἀρετὰς εἰς τὸν βίον τοῖς ἀνθρώποις ἐπαύξε-  
ται. Τοιαῦτα μέν, ω Σώκρατες, δοκῶ μεμνῆσθαι αὐ-  
τῇ τὰ πρῶτα διαλεγούσεις.



---

# B' ΛΥΣΙΑΣ

---

## A' ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΤΟΙΣ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ ΒΟΗΘΟΙΣ

Ο Επιτάφιος ἐπιγραφόμενος οὗτος λόγος λέγεται διτί ἀπαγγέλθη ἐν τῷ Κεραμεικῷ ὅπου ἐθάπτοντο δημοσίχ. διπάνη σι οἱ ὑπέρ πατρίδος ἀποθνήσκοντες, περὶ τὴν 96 Ὀλυμπιάδα, δ' ἔτος (387 π. Χ.) πρὸς τιμὴν τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες κατὰ τὸν Κορινθιακὸν λεγόμενον πόλεμον ἔπεισον θοκήσουντες τοῖς Κορινθίοις κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν.

Ἐν τούτοις κριτικοί τινες τὸν ἐγκωμιαστικὸν τοῦτον λόγον θεωροῦσιν ὡς νόθον καὶ οὐχὶ γνήσιον τοῦ ἑταῖρος Λυτίου λόγου (ἴδε τὴν Εἰσαγωγὴν).

---

Εἰ μὲν ἥγονται οἱόν τε εἶναι, ὡς παρόντες ἐπὶ τῷδε τῷ τάχῳ, λόγω δηλώσαι τὴν τῶν ἐνθάδε κειμένων ἀνδρῶν ἀρετήν, ἐμεμψάμην ἂν τοῖς ἐπαγγείλασιν ἐπ' αὐτοῖς ἐξ ὄλιγων ἡμερῶν λέγειν· ἐπειδὴ δὲ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁ πᾶς γρόνος οὐκ ἴκανὸς λόγον ἵσον παρασκευάσαι τοῖς τούτων ἔργοις, διὰ τοῦτο καὶ ἡ πόλις μοι δοκεῖ, προνοούμενη τῶν ἐνθάδε λεγόντων, ἐξ ὄλιγου τὴν

πρόσταξιν ποιεῖσθαι, ἡγουμένη οὕτως ἀν μάλιστα συγ-  
γνώμης αὐτοὺς παρὰ τῶν ἀκουσάντων τυγχάνειν.  
Οὓμως δὲ ὁ μὲν λόγος μοι περὶ τούτων, ὁ δὲ ἄγων οὐ 2  
πρὸς τὰ τούτων ἔργα ἀλλὰ πρὸς τοὺς πρότερον ἐπὶ αὐτοῖς  
εἰρηκότας. Τοσαύτην γάρ ἀφθονίαν παρεσκεύασεν ἡ  
τούτων ἀρετὴ καὶ τοῖς ποιεῖν δυναμένοις καὶ τοῖς εἰ-  
πεῖν βουλγηθεῖσιν, ὥστε καλὰ μὲν πολλὰ τοῖς προτέροις  
περὶ αὐτῶν εἰρῆσθαι, πολλὰ δὲ καὶ ἐκείνοις παραλειε-  
φθαι, ίκανὰ δὲ καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις ἔξειναι εἰπεῖν·  
οὕτε γάρ γῆς ἀπειροὶ οὔτε θαλάττης οὐδεμιᾶς, πανταχοῦ  
δὲ καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις οἱ τὰ αὐτῶν πενθοῦντες  
κακὰ τὰς τούτων ἀρετὰς ὑμνοῦσι.

Πρῶτον μὲν οὖν τοὺς παλαιοὺς κινδύνους τῶν προγό- 3  
νων δίειμι, μνήμην παρὰ τῆς φήμης λαβών· ἄξιον γάρ  
πάσιν ἀνθρώποις κάκείνων μεμνῆσθαι, ὑμνοῦντας μὲν  
ἐν ταῖς ὠδαῖς, λέγοντας δὲ ἐν ταῖς τῶν ἀγαθῶν μνήμαις,  
τιμῶντας δὲ ἐν τοῖς καιροῖς τοῖς τοιούτοις, παιδεύοντας  
δὲ ἐν τοῖς τῶν τεθνεῶτῶν ἔργοις τοὺς ζῶντας.

Αμαζόνες γάρ Ἀρεως μὲν τὸ παλαιὸν ἦσαν θυγατέ- 4  
ρες, οἰκοῦσαι δὲ παρὰ τὸν Θερμώδοντα ποταμόν, μόναι  
μὲν ὡπλισμέναι σιδήρῳ τῶν περὶ αὐτάς, πρῶται δὲ τῶν  
πάντων ἐφ' ἵππους ἀναβάσται, οἵς ἀνελπίστως δι' ἀπει-  
ρίαν τῶν ἐναντίων ἔρρουν μὲν τοὺς φεύγοντας, ἀπέλει-  
πον δὲ τοὺς διώκοντας, ἐνομίζοντο δὲ διὰ τὴν εὑψυχίαν  
μᾶλλον ἄνδρες ἢ διὰ τὴν φύσιν γυναικες· πλέον γάρ  
ἔδοκουν τῶν ἀνδρῶν ταῖς ψυχαῖς διατέρειν ἢ ταῖς ιδέαις  
ἔλλειπειν. Ἀργουσται δὲ πολλῶν ἔθνων, καὶ ἔργῳ μὲν 5  
τοὺς περὶ αὐτὰς καταδεδουλωμέναι, λόγῳ δὲ περὶ τῆσδε  
τῆς χώρας ἀκούουσαι κλέος μέγα, πολλῆς δοξῆς καὶ με-  
γάλης ἐλπίδος γάριν παραλαβοῦσαι τὰ μαχημώτατα  
τῶν ἔθνων ἐστράτευσαν ἐπὶ τήνδε τὴν πόλιν. Τυγοῦ-  
σται δὲ ἀγαθῶν ἀνδρῶν δύοις ἐκτήσαντο τὰς ψυχὰς

τῇ φύσει, καὶ ἐναντίαν τὴν δόξαν τῆς προτέρας λα-  
βοῦσαι μᾶλλον ἐκ τῶν κινδύνων ἢ ἐκ τῶν σωμάτων ἔδο-  
6 ξαν εἶναι γυναικες. Μόναις δὲ αὐταῖς οὐκ ἔξεγένετο ἐκ  
τῶν ἡμαρτημένων μαθούσαις περὶ τῶν λοιπῶν ἀμεινον  
βουλεύσασθαι, οὐδὲ οἰκαδε ἀπελθούσαις ἀπαγγεῖλαι τὴν  
τε σφετέραν αὐτῶν δυστυχίαν καὶ τὴν τῶν ἡμετέρων  
προγόνων ἀρετήν· αὐτοῦ γὰρ ἀποθανοῦσαι, καὶ δοῦσαι  
δίκην τῆς ἀνοίας, τῆσδε μὲν τῆς πόλεως διὰ τὴν ἀρε-  
τὴν ἀθάνατον μνήμην ἐποίησαν, τὴν δὲ ἑαυτῶν πατρίδα  
διὰ τὴν ἐνθάδε συμφορὰν ἀνώνυμον κατέστησαν. Ἐκεῖ-  
ναι μὲν οὖν τῆς ἀλλοτρίας ἀδίκως ἐπιθυμήσασαι τὴν  
ἑαυτῶν δικαίως ἀπώλεσαν.

7 Ἀδράστου δὲ καὶ Πολυνείκους ἐπὶ Θίβας στρατευ-  
σάντων καὶ ἡττηθέντων μάγγη, οὐκ ἐώντων Καδμείων  
θάπτειν τοὺς νεκρούς, Ἀθηναῖοι ἡγησάμενοι ἐκείνους  
μέν, εἴ τι ἡρίκουν, ἀποθανόντας δίκην ἔχειν τὴν μεγί-  
στην, τοὺς δὲ κάτω τὰ αὐτῶν οὐ κομιζεσθαι, ιερῶν δὲ  
μισιονομένων τοὺς ἄνω θεούς ἀσεβεῖσθαι, τὸ μὲν πρῶτον  
πέμψαντες κήρυκας ἐδέοντο αὐτῶν δοῦναι τὴν τῶν νε-  
8 ρῶν ἀναίρεσιν, νομίζοντες ἀνδρῶν μὲν ἀγαθῶν εἶναι  
ζῶντας τοὺς ἐγθρούς τιμωρήσασθαι, ἀπιστούντων δὲ  
σφίσιν αὐτοῖς ἐν τοῖς τῶν τεθνεώτων σώμασι τὴν εὐψυ-  
χίαν ἐπιδείκνυσθαι, οὐ δυνάμενοι δὲ τούτων τυχεῖν ἐ-  
στράτευσαν ἐπ' αὐτούς, οὐδὲμιᾶς διαφορᾶς πρότερον  
πρὸς Καδμείους ὑπαρχούστης, οὐδὲ τοῖς ζῶσιν Ἀργείων  
9 χαριζόμενοι, ἀλλὰ τοὺς τεθνεώτας ἐν τῷ πολέμῳ ἀξιοῦν-  
τες τῶν νομίζομένων τυγχάνειν πρὸς τοὺς ἑτέρους ὑπὲρ  
ἀμφοτέρων ἐκινδύνευσαν, ὑπὲρ μὲν τῶν, ἵνα μηκέτι  
εἰς τοὺς τεθνεώτας ἔξαμαρτάνοντες πλείω περὶ τοὺς  
θεούς ἔξιθρίσωσιν, ὑπὲρ δὲ τῶν ἑτέρων, ἵνα μὴ πρό-  
τερον εἰς τὴν αὐτῶν ἀπέλθωσι πατρίου τιμῆς ἀτυχή-  
σαντες καὶ ἐλληνικοῦ νόμου στερηθέντες καὶ κοινῆς ἐλ-

πίδος ἡμαρτηκότες. Ταῦτα διανοηθέντες, καὶ τὰς ἐν τῷ 10 πολέμῳ τύχας κοινὰς ἀπάντων ἀνθρώπων νομίζοντες, πολλοὺς μὲν πολεμίους κτώμενοι, τὸ δὲ δίκαιον ἔγοντες σύμμαχον ἐνίκων μαχόμενοι. Καὶ οὐχ ὑπὸ τῆς τύχης ἐπαρθέντες μείζονος παρὰ Καδμείων τιμωρίας ἐπεθύμησαν, ἀλλ' ἐκείνοις μὲν ἀντὶ τῆς ἀσεβείας τὴν ἑαυτῶν ἀρετὴν ἐπεδείξαντο, αὐτοὶ δὲ λαβόντες τὰ ἄθλα ὥνπερ ἔνεκα ἀφίκοντο, τοὺς Ἀργείων νεκρούς, ἔθαψαν ἐν τῇ αὐτῶν Ἐλευσῖνι. Περὶ μὲν οὖν τοὺς ἀποθανόντας τῶν ἐπτὰ ἐπὶ Θήβας τοιοῦτο γεγόνασιν.

Τοτέρῳ δὲ γρόνῳ, ἐπειδὴ Ἡρακλῆς μὲν ἐξ ἀνθρώ- 11 πων ἡρανίσθη, οἱ δὲ παῖδες αὐτοῦ ἔφευγον μὲν Εὐρυ- σθέα, ἔξηλαύνοντο δὲ ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων, αἰ- σχυνομένων μὲν τοῖς ἔργοις, φοβουμένων δὲ τὴν Εὐρυ- σθέας δύναμιν, ἀφικόμενοι εἰς τὴν δὲ τὴν πόλιν ἰκέται ἐπὶ τῶν βωμῶν ἐκαθέζοντο. Ἐξαιτουμένου δὲ αὐτοὺς 12 Εὐρυσθέως Ἀθηναῖοι οὐκ ἡθέλησαν ἐκδοῦναι, ἀλλὰ τὴν Ἡρακλέους ἀρετὴν μᾶλλον ἡδοῦντο ἢ τὸν κίνδυνον τὸν ἑαυτῶν ἐφοβοῦντο, καὶ ἡξίουν ὑπὲρ τῶν ἀσθενεστέρων μετὰ τοῦ δικαίου διαιμάχεσθαι μᾶλλον ἢ τοῖς δυναμέ- νοις χαριζόμενοι τοὺς ὑπὲρ ἐκείνων ἀδικουμένους ἐκδοῦναι. Ἐπιστρατεύσαντος δὲ Εὐρυσθέως μετὰ τῶν ἐκείνων τῷ 13 γρόνῳ Πελοπόννησον ἐχόντων, οὐκ ἐγγύς τῶν δεινῶν γενόμενοι μετέγνωσαν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν εἶγον γνώμην ἦγερο πρότερον, ἀγαθὸν μὲν οὐδὲν ιδίᾳ ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῶν πεπονθότες, ἐκείνους τ' οὐκ εἰδότες ὅποιοι τινες ἀνδρες ἔσονται γενόμενοι. Δίκαιον δὲ νομίζοντες εἶναι, 14 οὐ προτέρας ἔγιθρας ὑπαρχούστης πρὸς Εὐρυσθέα, οὐδὲ κέρδους προκειμένου πλὴν δοξῆς ἀγαθῆς, τοσοῦτον κίνδυνον ὑπὲρ αὐτῶν ἤραντο, τοὺς μὲν ἀδικουμένους ἐλεοῦντες, τοὺς δὲ ὑβρίζοντας μισοῦντες, καὶ τοὺς μὲν κωλύειν ἐπιγειροῦντες, τοῖς δὲ ἐπικουρεῖν ἀξιοῦντες, ἢ-

- γούμενοι ἐλευθερίας μὲν στημεῖον εἶναι μηδὲν ποιεῖν ἀ-  
κοντας, δικαιοσύνης δὲ τοῖς ἀδικουμένοις βογθεῖν, εὐψυ-  
χίας δ' ὑπὲρ τούτων ἀμφοτέρων, εἰ δέοι, μαχομένους  
 15 ἀποθνήσκειν. Τοσοῦτον δ' ἔφρόνουν ἀμφότεροι, ὥσθ' οἱ  
μὲν μετ' Εὔρυσθέως οὐδὲν παρ' ἔκόντων ἔζητον εύρι-  
σκεσθαι, Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἡξίουν Εύρυσθέα αὐτὸν ἵκε-  
τεύοντα τοὺς ἵκετας παρ' αὐτῶν ἔζελειν. Παραταξάμε-  
νοι δὲ ιδίᾳ δυνάμει τὴν ἐξ ἀπάστης Πελοποννήσου στρα-  
τιὰν ἐλθοῦσαν ἐνίκων μαχόμενοι, καὶ τῶν Ἡρακλέους  
παιδῶν τὰ μὲν σώματα εἰς ἄδειαν κατέστησαν, ἀπαλ-  
λάξαντες δὲ τοῦ δέους καὶ τὰς ψυχὰς ἡλευθέρωσαν, διὰ  
 16 δὲ τὴν τοῦ πατρὸς ἀρετὴν ἐκείνους τοῖς αὐτῶν κινδύνοις  
ἐστεφάνωσαν. Τοσοῦτον δὲ εὐτυχέστεροι παιδεῖς ὅντες ἐγέ-  
νοντο τοῦ πατρὸς· ὁ μὲν γάρ, καίπερ ὃν ἀγαθῶν πολλῶν  
αἴτιος ἀπασιν ἀνθρώποις, ἐπίπονον καὶ φιλόνεικον καὶ  
φιλότιμον αὐτῷ καταστήσας τὸν βίον τοὺς μὲν ἄλλους  
ἀδικοῦντας ἐκόλασεν, Εύρυσθέα δὲ καὶ ἐγθρὸν ὅντα καὶ  
εἰς αὐτὸν ἔξαμαρτάνοντα οὐχ οἰός τε τὴν τιμωρήσασθαι·  
οἱ δὲ παιδεῖς αὐτοῦ διὰ τὴν δὲ τὴν πόλιν τῇ αὐτῇ εἰ-  
δον ἡμέρα τὴν θ' ἐκυρώσαν καὶ τὴν τῶν ἐγθρῶν  
τιμωρίαν.
- 17 Πολλὰ μὲν οὖν ὑπῆρχε τοῖς ἡμετέροις προγόνοις  
μιᾶς γνώμη χρωμένοις περὶ τοῦ δικαίου διαμάχεσθαι.  
“Η τε γάρ ἀργὴ τοῦ βίου δικαία· οὐ γάρ, ὥσπερ οἱ  
πολλοί, πανταχόθεν συνειλεγμένοι καὶ ἐτέρους ἐκβα-  
λόντες τὴν ἀλλοτρίαν ὥκησαν, ἀλλ' αὐτόγενοις ὅντες  
 18 τὴν αὐτὴν ἐκέντηγτο καὶ μητέρα καὶ πατρίδα. Πρῶ-  
τοι δὲ καὶ μόνοι ἐν ἐκείνῳ τῷ γρόνῳ ἐκβαλόντες τὰς  
παρὰ σφίσιν αὐτοῖς δυναστείας ὅμμοκρατίαν κατεστή-  
σαντο, ἡγούμενοι τὴν πάντων ἐλευθερίαν ὅμονοιαν εἰ-  
ναι μεγίστην, κοινὰς δ' ἀλλήλοις τὰς ἐκ τῶν κινδύ-  
νων ἐλπίδας ποιήσαντες ἐλευθέρωσις ταῖς ψυχαῖς ἐπο-

λιτεύοντο, νόμω τοὺς ἀγαθοὺς τιμῶντες καὶ τοὺς κα- 19  
κοὺς ἵσταζοντες, ἡγησάμενοι θηρίων μὲν ἔργον εἶναι  
ὑπὲρ ἄλλήλων βίᾳ κρατεῖσθαι, ἀνθρώποις δὲ προσήκειν  
νόμω μὲν ὄριστασθαι τὸ δίκαιον, λόγῳ δὲ πεῖσαι, ἔρ-  
γῳ δὲ τούτοις ὑπηρετεῖν, ὑπὸ νόμου μὲν βασιλευο-  
μένους, ὑπὸ λόγου δὲ διδασκομένους.

Καὶ γάρ τοι καὶ φύντες καλῶς καὶ γνόντες ὅμοια, 20  
πολλὰ μὲν καλὰ καὶ θαυμαστὰ οἱ πρόγονοι τῶν ἐν-  
θάδε κειμένων εἰργάσαντο, ἀείμνηστα δὲ καὶ μεγά-  
λα καὶ πανταχοῦ οἱ ἔξ ἐκείνων γεγονότες τρόπαια  
διὰ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν κατέλιπον. Μόνοι γάρ ὑπὲρ  
ἀπάστης τῆς Ἑλλάδος πρὸς πολλὰς μυριάδας τῶν  
Βαρβάρων διεκινδύνευσαν. Οὐ γάρ τῆς Ἀσίας βασι- 21  
λεὺς οὐκ ἀγαπῶν τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγαθοῖς, ἀλλ Ἕλ-  
πιζων καὶ τὴν Εὐρώπην δουλώσεισθαι, ἔστειλε πεντή-  
κοντα μυριάδας στρατιάν. Ἡγησάμενοι δέ, εἰ τήγδε  
τὴν πόλιν ἡ ἐκοῦσαν φίλην ποιήσαιντο ἢ ἀκουσαν  
καταστρέψαιντο, ραδίως τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἄρξειν,  
ἀπέβησαν εἰς Μαραθῶνα, νομίσαντες οὕτως ἀν ἐργο-  
τάτους εἶναι συμμάχων τοὺς Ἑλληνας, εἰ ἔτι στα-  
σιαζούσης τῆς Ἑλλάδος φέτιν γρὴ τρόπω τοὺς ἔ- 22  
πιόντας ἀμύνασθαι, τὸν κίνδυνον ποιήσαιντο. Ἔτι δ' 22  
αὐτοῖς ἔχ τῶν προτέρων ἔργων περὶ τῆς πόλεως τοιαύ-  
τη δόξα παρείστηκε, ὡς εἰ μὲν πρότερον ἐπ' ἄλλην  
πόλιν ἰάσιν, ἐκείνοις καὶ Ἀθηναῖσι πολεμήσουσι προ-  
θύμως γάρ τοῖς ἀδικουμένοις ἥξουσι βοηθήσοντες· εἰ  
δέ ἐνθάδε πρῶτον ἀφίξονται, οὐδένας ἄλλους τῶν Ἑλ-  
λήνων τολμήσειν ἔτέρους σώζοντας φανεράν ἔχθραν  
πρὸς ἐκείνους ὑπὲρ αὐτῶν κατάθεσθαι. Οἱ μὲν τοίνυν 23  
τοιαῦτα διενοοῦντο· οἱ δέ ἡμέτεροι πρόγονοι οὐ λογι-  
σμῷ δόντες τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ κινδύνους, ἄλλὰ νο-  
μίζοντες τὸν εὐκλεᾶ θάνατον ἀθάνατον περὶ τῶν ἀ-

- γαθῶν καταλείπειν λόγον, οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων, ἀλλὰ τῇ αὐτῶν ἀρετῇ μᾶλλον ἐπίστευσαν καὶ αἰσχυνόμενοι ὅτι ἡσαν οἱ βάρβαροι αὕτῶν ἐν τῇ χώρᾳ, οὐκ ἀνέμειναν πύθεσθαι οὐδὲ βοηθῆσαι τοὺς συμμάχους, οὐδὲ ὥριθῆσαι δεῖν ἔτεροις τῆς σωτηρίας χάριν εἰδέναι, ἀλλὰ σφίσιν αὐτοῖς τοὺς
- 24 ἄλλους Ἐλληνας. Ταῦτα μιᾷ γνώμῃ πάντες γνόντες ἀπήγνων ὅλιγοι πρὸς πολλούς ἐνέμιζον γάρ ἀποθανεῖν μὲν αὐτοῖς μετὰ πάντων προσῆκει, ἀγαθούς δὲ εἶναι μετ' ὅλιμων, καὶ τὰς μὲν φυγὰς φέλλοτρίας διὰ τὸν θάνατον κεκτῆσθαι, τὴν δὲ ἐκ τῶν κινδύνων μνήμην ιδίαν καταλείψειν. Ἡξίουν δέ, οὓς μὴ μόνοι νικῶν, οὐδὲ ἄν μετὰ συμμάχων δύνασθαι καὶ ἡττήθεντες μὲν ὅλιγῳ τῶν ἄλλων προσαπόλειται, νικήσαν-
- 25 τες δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἐλευθερώσειν. Ἀνδρες δέ ἀγαθοὶ γενόμενοι, καὶ τῶν μὲν σωμάτων ἀφειδήσαντες, ὑπὲρ δὲ τῆς ἀρετῆς οὐ φίλοι φυγήσαντες, καὶ μᾶλλον τοὺς παρ' αὐτοῖς νόμους αἰσχυνόμενοι ἢ τὸν πρὸς τοὺς πολεμίους κίνδυνον φοβούμενοι, ἔστησαν μὲν τρόπαια ὑπὲρ τῆς Ἐλλάδος τῶν βαρβάρων ἐν τῇ αὐτῷ, ὑπὲρ γρηγοράτων εἰς τὴν ἀλλοτρίαν ἐμβαλόντων, παρὰ τοὺς
- 26 ὄρους τῆς χώρας, οὗτοι δὲ διὰ ταχέων τὸν κίνδυνον ἐποιήσαντο, ὥστε οἱ αὐτοὶ τοῖς ἄλλοις ἀπήγγειλαν τὴν τὸν ἐνθάδε ἀριξίν τῶν βαρβάρων καὶ τὴν τῶν πρόγονων νίκην. Καὶ γάρ τι οὐδεὶς τῶν ἄλλων ἔδεισεν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος κίνδυνου, ἀλλ' ἀκούσαντες ὑπὲρ τῆς αὐτῶν ἐλευθερίας ἥρθησαν. Ώστε οὐδὲν θαυμαστόν, πάλαι τῶν ἔργων γεγενημένων, ὥσπερ καὶνῶν ὅντων ἔτι καὶ νῦν τὴν ἀρετὴν αὐτῶν ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ζηλοῦσθαι.
- 27 Μετὰ δὲ ταῦτα Ξέρξης ὁ τῆς Ἀσίας βασιλεὺς, καταφρονήσας μὲν τῆς Ἐλλάδος, ἐψευσμένος δὲ τῆς

έλπιδος, ἀτιμαζόμενος δὲ τῷ γεγενημένῳ, ἀχθόμενος δὲ τῇ συμφορᾷ, ὄργιζόμενος δὲ τοῖς αἰτίοις, ἀπαθῆς δ' ὁν κακῶν καὶ ἀπειρος ἀνδρῶν ἀγαθῶν, δεκάτῳ ἔτει παρασκευασάμενος γιλίαις μὲν καὶ διακοσίαις ναυσὶν αφίκετο, τῆς δὲ πεζῆς στρατιᾶς οὕτως ἀπειρον τὸ πλήθος ἦγεν, ὥστε καὶ τὰ ἔθνη τὰ μετ' αὐτοῦ ἀκολουθήσαντα πολὺ ἀν ἔργον εἴη καταλέξαι τὸ δὲ 28 μέγιστον σημεῖον τοῦ πλήθους· ἐξὸν γάρ αὐτῷ γιλίαις ναυσὶ διαβιβάσαι κατὰ τὸ στενώτατον τοῦ Ἑλλήσποντου τὴν πεζὴν στρατιὰν ἐκ τῆς Ασίας εἰς τὴν Εύρωπην, οὐκ ἡθελήσεν, ἥγούμενος τὴν διατριβὴν αὐτῷ πολλὴν ἔσεσθαι, Ἀλλ' ὑπεριδῶν καὶ τὰ 29 φύσει πεφυκότα καὶ τὰ θεῖα πράγματα καὶ τὰς ἀνθρωπίνας διανοίας ὅδὸν μὲν διὰ τῆς θαλάσσης ἐποιήσατο, πλοῦν δὲ διὰ τῆς γῆς ἡγάκασε γενέσθαι, ζεύξας μὲν τὸν Ἑλλήσποντον, διορύξας δὲ τὸν Ἀθωνίσταρα μένου οὐδενός, ἀλλὰ τῶν μὲν ἀκόντων ὑπακούοντων, τῶν δὲ ἔκόντων προδιδόντων. +Οἱ μὲν γάρ οὐχ ἵκανοι ἤσαν ἀμύνασθαι, οἱ δὲ ὑπὸ γρηγόρων διεσθαρμένοι ἀμφότερα δὲ ἦν αὐτοὺς τὰ πείθοντα, κέρδος καὶ δέος. +Ἀθηναῖοι δὲ οὕτω διακειμένης τῆς Ἑλλάδος αὐτοὶ μὲν εἰς τὰς ναῦς ἐμβάντες ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἐβοήθησαν, Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ τῶν συμμάχων ἔνιοι εἰς Θερμοπύλας ἀπήγνησαν, ἥγούμενοι διὰ τὴν στενότητα τῶν γωρίων τὴν πάροδον οἰοί τ' ἔσεσθαι διαφυλάξαι. Γενομένου δὲ τοῦ κινδύνου κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον Ἀθηναῖοι μὲν ἐνίκων τῇ ναυμαχίᾳ, Λακεδαιμόνιοι δέ, οὐ ταῖς ψυχαῖς ἐνδεεῖς γενόμενοι, ἀλλὰ τοῦ πλήθους φευτέντες καὶ οὓς φυλάξειν φοντο καὶ πρὸς οὓς κινδυνεύσειν ἐμελλον, . . . οὐχ ἡττηθέντες τῶν ἐναντίων, ἀλλ' ἀποθανόντες οὐπερ ἐτάχθησαν· μάχεσθαι! — τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ τῶν μὲν δυστυχη- 32

- σάντων, τῶν δὲ τῆς παρόδου χρατησάντων, οἱ μὲν ἐπορεύοντο ἐπὶ τήνδε τὴν πόλιν, οἱ δὲ ἡμέτεροι πρόγονοι πυθόμενοι μὲν τὴν γεγενημένην Λακεδαιμονίοις συμφοράν, ἀποροῦντες δὲ τοῖς περιεστηκόσι πράγμασιν, εἰδότες δὲ ὅτι, εἰ μὲν κατὰ γῆν τοῖς βαρβάροις ἀπαντήσονται, ἐπιπλεύσαντες γιλίαις ναυσὶν ἐρήμην τὴν πόλιν λήψονται, εἰ δὲ εἰς τὰς τριήρεις ἐμβήσονται, ὑπὸ τῆς πεζῆς στρατιᾶς ἀλώσονται, ἀμφότερα δὲ οὐ δυνήσονται, ἀμύνασθαι τε καὶ φυλα-
- 33 κτὴν ἴκανήν καταλιπεῖν, δυσὶν δὲ προκειμένοιν, πότερον γρὴ τὴν πατρίδα ἐκλιπεῖν ἢ μετὰ τῶν βαρβάρων γενομένους καταδουλώσασθαι τοὺς Ἐλληνας, ἥγησάμενοι κρείττον εἶναι μετ' ἀρετῆς καὶ πενίας καὶ φυγῆς ἐλευθερίαν ἢ μετ' ὄνειδους καὶ πλούτου δουλείαν τῆς πατρίδος, ἔξελιπον ὑπὲρ τῆς Ἐλλάδος τὴν πόλιν, ἵν ἐν μέρει πρὸς ἔκατέραν ἀλλὰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρας
- 34 ἄμα τὰς δυνάμεις κινδυνεύστωσιν, ὑπεκθέμενοι δὲ πατέδας καὶ γυναικας καὶ μητέρας εἰς Σαλαμῖνα, συνήθροιζον καὶ τὸ τῶν ἄλλων συμμάγων ναυτικόν. Οὐ πολλαῖς δὲ ὕστερον ἡμέραις ἤλθε καὶ ἡ πεζὴ στρατιὰ καὶ τὸ ναυτικὸν τὸ τῶν βαρβάρων, ὃ τις ιδὼν οὐκ ἀν ἐφοβήθη, ως μέγας καὶ δεινός τῇδε τῇ πόλει κινδυνος ὑπὲρ τῆς
- 35 τῶν Ἐλλήνων ἐλευθερίας ἥγωντισθη; Ποίαν δὲ γνώμην είχον ἢ οἱ θεώμενοι τοὺς ἐν ταῖς ναυσὶν ἐκείναις, οὕστης καὶ τῆς αὐτῶν σωτηρίας ἀπίστου καὶ τοῦ προσιόντος κινδύνου, ἢ οἱ μέλλοντες ναυμαχήσειν ὑπὲρ τῆς φιλό-
- 36 τητος, ὑπὲρ τῶν ἄλλων τῶν ἐν Σαλαμῖνι; Οἱ τοσοῦτον πανταχόθεν περιειστήκει πλῆθος πολεμίων, ὥστε ἐλάχιστον μὲν αὐτοῖς εἶναι τῶν παρόντων κακῶν τὸ θάνατον τὸν αὐτῶν προειδέναι, μεγίστην δὲ συμφοράν,
- \* ἡ πείσεσθαι. Ἡ που διὰ τὴν ὑπάρχουσαν ἀπορίαν
- 37 τὴν πείσεσθαι.

πολλάκις μὲν ἐδεξιώσαντο ἀλλήλους, εἰκότως δὲ σφᾶς αὐτοὺς ὠλοφύραντο, εἰδότες μὲν τὰς σφετέρας ναῦς ὅλιγας οὕσας, δρῶντες δὲ πολλὰς τὰς τῶν πολεμίων, ἐπιστάμενοι δὲ τὴν μὲν πόλιν ἡρημωμένην, τὴν δὲ χώραν πορθουμένην καὶ μεστὴν τῶν βαρβάρων, ιερῶν δὲ καιομένων, ἀπάντων δ' ἐγγύς ὅντων τῶν δεινῶν, ἀκούοντες 38 δ' ἐν ταύτῳ συμμεμιγμένου ἐλληνικοῦ καὶ βαρβαρικοῦ παιδίνος, παρακελευσμοῦ δ' ἀμφοτέρων καὶ κραυγῆς τῶν διαρθειρομένων, καὶ τῆς θαλάττης μεστῆς τῶν νεκρῶν, καὶ πολλῶν μὲν συμπιπτόντων καὶ φίλιων καὶ πολεμίων ναυαγίων, ἀντιπάλου δὲ πολὺν γρόνον οὔσης τῆς ναυμαχίας δοκοῦντες τοτὲ μὲν νενικηκέναι καὶ σεσωσθαι, τοτὲ δ' ἡττησθαι καὶ ἀπολωλέναι. Ἡ που διὰ τὸν παρόντα 39 σόδον πολλὰ μὲν ὡήθησαν ἰδεῖν ὡν οὐκ εἶδον, πολλὰ δ' ἀκοῦσαι ὡν οὐκ ἤκουσαν. Ποταὶ δ' οὐχ ἴκετεῖαι θεῶν ἐγένοντο ἡ θυσιῶν ἀναμνήσεις, ἔλεός τε παιδῶν καὶ γυναικῶν πόθος οἰκτός τε πατέρων καὶ μητέρων, λογισμὸς δ', εἰ δυστυχήσειαν, τῶν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν; Τίς οὐκ ἂν θεῶν ἡλέτησεν αὐτοὺς ὑπὲρ τοῦ μεγέθους 40 τοῦ κινδύνου; ἡ τίς ἀνθρώπων οὐκ ἂν ἐδάκρυσεν; ἡ τίς τῆς τόλμης αὐτοὺς οὐκ ἂν ἡγάσθη; ἡ πολὺ πλεῖστον ἐκεῖνοι κατὰ τὴν ἀρετὴν ἀπάντων ἀνθρώπων διήγεγκαν καὶ ἐν τοῖς βουλεύμασι καὶ ἐν τοῖς τοῦ πολέμου κινδύνοις, ἐκλιπόντες μὲν τὴν πόλιν, εἰς τὰς ναῦς δ' ἐμβάντες, τὰς δ' αὐτῶν ψυχὰς ὅλιγας οὕσας ἀντιτάξαντες τῷ πλήθει τῷ τῆς Ἀσίας. Ἐπέδειξαν δὲ πᾶσιν ἀνθρώποις, νικήσαντες τῇ ναυμαχίᾳ, ὅτι κρείττον μετ' ὅλιγων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας κινδυνεύειν ἡ μετὰ πολλῶν βασιλευομένων ὑπὲρ τῆς αὐτῶν δουλείας. Πλεῖστα δὲ 42 καὶ κάλλιστα ἐκεῖνοι ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας συνεβάλλοντο, στρατηγὸν μὲν Θεμιστοκλέα, ἵκανώτατον εἰπεῖν καὶ γνῶναι καὶ πρᾶξαι, ναῦς δὲ πλείους

- τῶν ἄλλων ἀπάντων συμμάχων, ἀνδρας δὲ ἐμπειροτάτους. Καίτοι τίνες ἀν τούτοις τῶν ἄλλων Ἑλλήνων  
 43 ἥρισαν γνώμη καὶ πλήθει καὶ ἀρετῇ; "Ωστε δικαιώς μὲν ἀναμφισθήτητα τάριστεῖα τῆς ναυμαχίας ἔλαβον παρὰ τῆς Ἐλλάδος, εἰκότως δὲ τὴν εὔτυχίαν ὅμονοοῦσαν τοῖς κινδύνοις ἐκτήσαντο, γνησίαν δὲ καὶ αὐτόγθινα τοῖς ἐκ τῆς Ἀσίας βαρβάροις τὴν αὐτῶν ἀρετὴν ἐπεδείξαντο.
- 44 Εν μὲν οὖν τῇ ναυμαχίᾳ τοιούτους αύτοὺς παρασχόντες καὶ πολὺ πλεῖστον τῶν κινδύνων μετασχούντες τῇ ἴδιᾳ ἀρετῇ κοινὴν τὴν ἐλευθερίαν καὶ τοῖς ἄλλοις ἐκτήσαντο· ὅστερον δὲ Πελοποννησίων διατειχίζοντων τὸν Ἰσθμόν, καὶ ἀγαπώντων μὲν τῇ σωτηρίᾳ, νομιζόντων δὲ ἀπτῆλλάχθαι τοῦ κατὰ θάλατταν κινδύνου, καὶ διανοούμενων τοὺς ἄλλους Ἑλλήνας περιιδεῖν ὑπὸ<sup>τοὺς</sup> τοῖς βαρβάροις γενομένους, ὅργισθέντος Ἀθηναῖοι συνεβούλευον αὐτοῖς, εἰ ταύτην τὴν γνώμην ἔξουσι, περὶ ἀπασαν τὴν Πελοπόννησον τεῖχος περιβαλεῖν· εἰ γάρ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων προδιδόμενοι μετὰ τῶν βαρβάρων ἔσονται, οὕτ' ἐκείνοις δεήσειν ζητίων νεῶν οὔτε τούτους ὡρελήσειν τὸ ἐν Ἰσθμῷ τεῖχος ἀκινδύνως γαρ  
 45 ἔσεσθαι τὴν τῆς θαλάττης ἀρχὴν βασιλέως. Διδασκόμενοι δὲ καὶ νομιζόντες αὐτοὶ μὲν ἀδικά τε ποιεῖν καὶ κακῶς βουλεύεσθαι, Ἀθηναίους δὲ δίκαιά τε λέγειν καὶ τὰ βέλτιστα αὐτοῖς παραίνειν, ἔβοήθησαν εἰς Πλαταιάς ἀποδράντων δὲ ὑπὸ νύκτα τῶν πλείστων συμμάχων ἐκ τῶν τάξεων διὰ τὸ πλήθος τῶν πολεμίων, Λακεδαιμόνιοι μὲν καὶ Τεγεάται τοὺς βαρβάρους ἐτρέψαντο, Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Πλαταιεῖς πάντας τοὺς Ἑλλήνας ἐνίκων μαχόμενοι τοὺς ἀπογνόντας τῆς ἐλευθερίας καὶ ὑπομείναντας τὴν δουλείαν. Εν ἐκείνῃ δὲ τῇ ἡμέρᾳ καλλίστην τελευτὴν τοῖς προτέροις ἐπιβέντες
- 46
- 47

χινδύνοις, βέβαιον μὲν τὴν ἐλευθερίαν τῇ Εὐρώπῃ κατειργάσαντο, ἐν ἀπασὶ δὲ τοῖς χινδύνοις δόντες ἔλεγχον τῆς ἀστῶν ἀρετῆς, καὶ μόνοι καὶ μεθ' ἑτέρων, καὶ πεζομαχοῦντες καὶ ναυμαχοῦντες, καὶ πρὸς τοὺς βαρύαρους καὶ πρὸς τοὺς Ἑλληνας, ὑπὸ πάντων ἡξιώθησαν, καὶ μεθ' ὧν ἐκινδύνευον καὶ πρὸς οὓς ἐπολέμουν, ἥγε μόνες γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος.

Τοτέρω δὲ χρόνῳ ἐλληνικοῦ πολέμου καταστάντος 48  
 διὰ ζῆλον τῶν γεγενημένων καὶ φύσον τῶν πεπραγμένων, μέγα μὲν ἀπόντες φρονοῦντες, μικρῶν δὲ ἐγχλημάτων ἔκαστοι δεόμενοι, ναυμαχίας Ἀθηναῖος πρὸς Αἰγινήτας καὶ τοὺς ἐκείνων συμμάχους γενούμενης ἔδομήκοντα τριήρεις αὐτῶν ἐλάσματον. Πολιορκούντων δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον Αἴγυπτόν τε καὶ Αἴγιναν, καὶ τῆς ἡλικίας ἀπούσης ἐν τε ταῖς ναυσὶ καὶ ἐν τῷ πεζῷ στρατεύματι, Κορίνθιοι καὶ οἱ ἐκείνων σύμμαχοι, ἥγούμενοι ἡ εἰς ἔρημον τὴν χώραν ἐμβαλεῖν ἡ ἐξ Αἰγίνης ἄξειν τὸ στρατόπεδον, ἐξελθόντες πανδημεῖ Γεράνειαν κατέλαβον. Ἀθηναῖοι δὲ τῶν 50 μὲν ἀπόντων, τῶν δὲ ἐγγύς ὄντων, οὐδένα ἐτόλμησαν μεταπέμψασθαι ταῖς δὲ αὐτῶν ψυχαῖς πιστεύσαντες καὶ τῶν ἐπιόντων καταφρονήσαντες οἱ γεραίτεροι καὶ οἱ τῆς ἡλικίας ἐντὸς γεγονότες ἡξίουν αὐτοὶ μόνοι τὸν κίνδυνον ποιήσασθαι, οἱ μὲν ἐμπειρίᾳ τὴν ἀρετὴν οἱ δὲ φύσει κεκτημένοι καὶ οἱ μὲν αὐτοὶ πολλαχοῦ 51 ἀγαθοὶ γεγενημένοι, οἱ δὲ ἐκείνους μιμούμενοι, τῶν μὲν πρεσβυτέρων ἄρχειν ἐπισταμένων, τῶν δὲ νεωτέρων τὸ ἐπιταττόμενον ποιεῖν δύναμένων, Μυρωνίδου 52 στρατηγοῦντος ἀπαντήσαντες αὐτοὶ εἰς τὴν Μεγαρικὴν ἐνίκων μαχόμενοι ἀπασταν τὴν δύναμιν τὴν ἐκείνων τοῖς ἔδη ἀπειρηκόσι καὶ τοῖς οὕπω δύναμένοις, τοὺς εἰς τὴν σφετέραν ἐμβαλεῖν ἀξιώσαντας εἰς τὴν ἀλλοτρίαν

- 53 ἀπαντήσαντες, τρόπαιον δὲ στήσαντες καλλίστου μὲν αὐτοῖς ἔργου, αἰσχύστου δὲ τοῖς πολεμίοις, οἱ μὲν οὐκέτι τοῖς σώμασιν, οἱ δὲ οὐπώ δυνάμενοι, ταῖς δὲ ψυχαῖς ἀμφότεροι κρείττους γενόμενοι, μετὰ καλλίστης δόξης εἰς τὴν αὐτῶν ἀπελθόντες οἱ μὲν πάλιν ἐπαιδεύοντο, οἱ δὲ περὶ τῶν λοιπῶν ἔβουλεύοντο.
- 54 Καθ' ἕκαστον μὲν οὖν οὐ ράδιον τὰ ὑπὸ πολλῶν κινδυνευθέντα ύφ' ἐνὸς ρηθῆναι, οὐδὲ τὰ ἐν ἀπαντι τῷ γρόνῳ πραγχέντα ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ δηλωθῆναι. Τίς γὰρ ἂν ἡ γρόνος ἡ λόγος ἡ ρήτωρ ἴκανὸς γένοιτο μηνῦσαι τὴν τῶν ἐνθάδε κειμένων ἀνδρῶν ἀρετήν; Μετὰ πλείστων γὰρ πόνων καὶ φανερωτάτων ἀγώνων καὶ καλλίστων κινδύνων ἐλευθέραν μὲν ἐποίησαν τὴν Ἑλλάδα, μεγίστην δὲ ἀπέδειξαν τὴν ἑαυτῶν πατρίδα, ἔδομήχοντα μὲν ἔτη τῆς θαλάττης ἄρξαντες, ἀστατιάστους δὲ παραγόντες τοὺς συμμάχους, οὐ τοῖς ὅλιγοις τοὺς πολλοὺς δουλεύειν ἀξιώσαντες, ἀλλὰ τὸ ίσον ἔχειν ἀπαντας ἀναγκάσαντες, οὐδὲ τοὺς συμμάχους ἀσθενεῖς ποιοῦντες, ἀλλὰ κάκείνους ἵσχυροὺς καθιστάντες, καὶ τὴν αὐτῶν δύναμιν τοσαύτην ἐπιδείξαντες, ὥσθ' ὁ μέγας 55 βασιλεὺς οὐκέτι τῶν ἀλλοτρίων ἐπειθύμει, ἀλλ' ἐδίδου τῶν ἑαυτοῦ καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἐφοβεῖτο, καὶ οὔτε τριήρεις ἐν ἔκείνῳ τῷ γρόνῳ ἐκ τῆς Ἀσίας ἐπλευσαν, οὔτε τύραννος ἐν τοῖς Ἐλλήσι κατέστη, οὔτε Ἐλληνὶς πόλις ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἡγεραποδίσθη τοσαύτην σωφροσύνην καὶ δέος ἡ τούτων ἀρετὴ πᾶσιν ἀνθρώποις παρείχεν. Οὐν ἔνεκα δεῖ μόνους καὶ προστάτας τῶν Ἐλλήνων καὶ ἡγεμόνας τῶν πόλεων γίγνεσθαι.
- 56 57 Ἐπέδειξαν δὲ καὶ ἐν ταῖς δυστυχίαις τὴν ἑαυτῶν ἀρετήν. Ἀπολομένων γὰρ τῶν νεῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ εἴτε ἡγεμόνος κακίᾳ εἴτε θεῶν διανοίᾳ, καὶ συμφορᾶς ἔκείνης μεγίστης γενομένης καὶ ἡμῖν τοῖς δυστυ-

χήσας καὶ τοῖς ἄλλοις Ἐλλησιν, ἐδήλωσαν οὐ πολ-  
λῷ χρόνῳ ὕστερον ὅτι ἡ τῆς πόλεως δύναμις τῆς  
Ἐλλάδος ἦν σωτηρία. Ἐτέρων γὰρ ἡγεμόνων γε- 59  
νομένων ἐνίκησαν μὲν ναυμαχοῦντες τοὺς Ἐλληνας  
οἱ πρότερον εἰς τὴν θάλασσαν οὐκ ἐμβαίνοντες, ἐ-  
πλευσαν δὲ εἰς τὴν Εὐρώπην, δουλεύουσι δὲ πόλεις  
τῶν Ἐλλήνων, τύραννοι δὲ ἐγκαθεστάσιν, οἱ μὲν μετὰ  
τὴν ἡμετέραν συμφοράν, οἱ δὲ μετὰ τὴν νίκην τῶν  
Βαρβάρων. "Ωστε ἀξιον ἦν ἐπὶ τῷδε τῷ τάφῳ τότε 60  
κείρασθαι τῇ Ἐλλάδι καὶ πενθῆσαι τοὺς ἐνθάδε χειρέ-  
νους, ὡς συγκαταθαπτομένης τῆς αὐτῶν ἐλευθερίας  
τῇ τούτων ἀρετῇ· ὡς δυστυχής μὲν ἡ Ἐλλὰς τοιού-  
των ἀνδρῶν ὄρφανή γενομένη, εὔτυχής δὲ ἡ τῆς Ἀ-  
σίας βασιλεὺς ἑτέρων ἡγεμόνων λαβόμενος· τῇ μὲν  
γὰρ τούτων στερηθείσῃ δουλεία περιέστηκε, τῷ δὲ ἄλ-  
λων ἀρξάντων ζῆλος ἐγγίνεται τῆς τῶν προγόνων  
διανοίας. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔξτριχην ὑπὲρ πάσης ὁλο- 61  
φύρασθαι τῆς Ἐλλάδος ἔχεινων δὲ τῶν ἀνδρῶν ἀ-  
ξιον καὶ ιδίᾳ καὶ δημοσίᾳ μεμνῆσθαι, οἱ φευγοντες  
τὴν δουλείαν καὶ περὶ τοῦ δικαίου μαχόμενοι καὶ  
ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας στασιάσαντες, πάντας πολεμίους  
κεκτημένοι εἰς τὸν Πειραιᾶ κατῆλθον, οὐγ ύπὸ νόρου  
ἀναγκασθέντες, ἀλλ' ὑπὸ τῆς φύσεως πεισθέντες, καν-  
νοῖς κινδύνοις τὴν παλαιὰν ἀρετὴν τῶν προγόνων μι-  
μησάμενοι, ταῖς αὐτῶν ψυχαῖς κοινὴν τὴν πόλιν καὶ 62  
τοῖς ἄλλοις κτησάμενοι, θάνατον μετ' ἐλευθερίας αι-  
ρούμενοι ἡ βίον μετὰ δουλείας, οὐχ τίττον ταῖς συμ-  
φοραῖς αἰσχυνόμενοι ἡ τοῖς ἐγχροῖς ὄργιζάμενοι, μᾶλ-  
λον βουληθέντες ἐν τῇ αὐτῶν ἀποθνήσκειν ἡ ζῆν τὴν  
ἄλλοτριαν οἰκοῦντες, συμμάχους μὲν ὄρκους καὶ συν-  
θῆκας ἔχοντες, πολεμίους δὲ τοὺς πρότερον ὑπάρχον-  
τας καὶ τοὺς πολίτας τοὺς ἑαυτῶν. Ἄλλ' ὅμως οὐ 63

- τὸ πλήθος τῶν ἐναντίων φοβηθέντες, ἀλλ' ἐν τοῖς σώμασι τοῖς ἑαυτῶν κινδυνεύσαντες, τρόπαιον μὲν τῶν πολεμίων ἔστησαν, μάρτυρας δὲ τῆς αὐτῶν ἀρετῆς ἐγγὺς ὅντας τοῦ μνήματος τοὺς Λακεδαιμονίων τάφους παρέχονται. Καὶ γάρ τοι μεγάλην μὲν ἀντὶ μικρᾶς ἀπέδειξαν τὴν πόλιν, ὁμονοοῦσαν δὲ ἀντὶ στασιαζούστης ἀπέφηναν, τείχη δὲ ἀντὶ τῶν κα-  
 64 θηρημένων ἀνέστησαν. Οἱ δὲ κατελθόντες αὐτῶν, ἀ-  
 δελφὰ τὰ βουλεύματα τοῖς ἥργοις τῶν ἐνθάδε κειμέ-  
 νων ἐπιδεικνύντες, οὐκ ἐπὶ τιμωρίαν τῶν ἐγθρῶν  
 ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίαν τῆς πόλεως ἐτράποντο, καὶ οὕτ' ἐ-  
 λαττοῦσθαι δυνάμενοι οὕτ' αὐτοὶ πλέον ἔχειν δεόμε-  
 νοι τῆς μὲν αὐτῶν ἐλευθερίας καὶ τοῖς βουλομένοις  
 δουλεύειν μετέδοσαν, τῆς δὲ ἐκείνων δουλείας αὐτοὶ  
 65 μετέγειν οὐκ ἤξιστον. Ἔργοις δὲ μεγίστοις καὶ καλ-  
 λίστοις ἀπελογήσαντο, ὅτι οὐ κακίᾳ τῇ αὐτῶν οὐδὲ  
 ἀρετῇ τῶν πολεμίων πρότερον ἐδυστύχησεν ἡ πόλις·  
 οἱ γάρ στασιάσαντες πρὸς ἀλλήλους βίᾳ παρόντων  
 Πελοποννησίων καὶ τῶν ἄλλων ἐγθρῶν εἰς τὴν αὐ-  
 τῶν οἰοί τε ἐγένοντο κατελθεῖν, δῆλον ὅτι ραδίως ἀν-  
 ὁμονοοῦντες πολεμεῖν αὐτοῖς ἐδύναντο.  
 66 Εκεῖνοι μὲν οὖν διὰ τοὺς ἐν Πειραιεῖ κινδύνους  
 ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ζηλουνταί· ἄξιον δὲ καὶ τοὺς  
 ἔνους τοὺς ἐνθάδε κειμένους ἐπαινέσαι, οἱ τῷ πλήθει  
 βοηθήσαντες καὶ περὶ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας μαγό-  
 μενοι, πατρίδα τὴν ἀρετὴν ἡγγισάμενοι, τοιαύτην τοῦ  
 βίου τελευτὴν ἐποίησαντο· ἀνθ' ὧν ἡ πόλις αὐτοὺς  
 καὶ ἐπένθησε καὶ ἔθαψε δημοσίᾳ, καὶ ἔδωκεν ἔχειν  
 αὐτοῖς τὸν ἀπαντα γέροντος τὰς αὐτὰς τιμὰς τοῖς  
 ἀστοῖς.  
 67 Οἱ δὲ νῦν θαπτόμενοι, βοηθήσαντες Κορινθίοις ὑπὸ  
 παλαιῶν φίλων ἀδικουμένοις καὶνοὶ σύμμαχοι γενό-

μενοι, οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην Λακεδαιμονίοις ἔχοντες  
 (οἱ μὲν γὰρ τῶν ἀγαθῶν αὐτοῖς ἐφύσουν, οἱ δὲ ἀδι-  
 κουμένους αὐτοὺς ἡλέουν, οὐ τῆς προτέρας ἔχθρας με-  
 μνημένοι, ἀλλὰ τὴν παροῦσαν φιλίαν περὶ πολλοῦ  
 ποιούμενοι) πᾶσιν ἀνθρώποις φωνερὰν τὴν αὐτῶν ἀρε-  
 τὴν ἐπεδείξαντο. \*Ἐτόλμηταν γὰρ μεγάλην ποιοῦντες 68  
 τὴν Ἑλλάδα οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς αὐτῶν σωτηρίας κιν-  
 δυνεύειν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν πολεμίων ἐλευθερίας  
 ἀποθνήσκειν· τοῖς γὰρ Λακεδαιμονίων συμμάχοις περὶ  
 τῆς ἔκείνων ἐλευθερίας ἐμάχοντο. \*Νικήσαντες μὲν  
 γὰρ ἔκείνους τῶν αὐτῶν ἡξίουν, δυστυχήσαντες δὲ  
 βέβαιον τὴν δουλείαν τοῖς ἐν τῇ Πελοποννήσῳ κα-  
 τέλιπον.

\*Ἐκείνοις μὲν οὖν οὕτω διακειμένοις ὁ βίος οἰκτρὸς 69  
 καὶ ὁ θάνατος εὐχτός· οὗτοι δὲ καὶ ζῶγτες καὶ ἀπο-  
 θανόντες ζηλωτοί, παιδευθέντες μὲν ἐν τοῖς τῶν προ-  
 γόνων ἀγαθοῖς, ἄνδρες δὲ γενόμενοι τὴν τ' ἔκείνων  
 δόξαν διασώσαντες καὶ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν ἐπιδείξαν-  
 τες. + Πολλῶν μὲν γὰρ καὶ καλῶν αἰτιοὶ γεγένηνται 70  
 τῇ ἑαυτῶν πατρίδι, ἐπιγνώριωσαν δὲ τὰ ύπ' ἔτερων  
 δυστυχηθέντα, πόρρω δ' ἀπὸ τῆς αὐτῶν τὸν πόλε-  
 μον κατέστησαν. \*Ἐτελεύτησαν δὲ τὸν βίον, ὥσπερ παραδοθῆ.  
 χρὴ τοὺς ἀγαθοὺς ἀποθνήσκειν, τῇ μὲν γὰρ πατρίδι διποματ.  
 τὰ τροφεῖα ἀποδάντες, τοῖς δὲ θρέψασι λύπας κατα-  
 λιπόντες. Ωστε ἀξιον τοῖς ζωσι τούτους ποθεῖν καὶ 71  
 σφας αὐτοὺς ὀλοφύρευθαι καὶ τοὺς προσήκοντας αὐτῶν  
 ἐλεεῖν τοῦ ἐπιλοίπου βίου. Τίς γὰρ αὐτοῖς ἔτι ἥδο-  
 νή καταλείπεται τοιούτων ἀνδρῶν θαπτομένων, οἱ πάν-  
 τα περὶ ἐλάττονος τῆς ἀρετῆς ἡγούμενοι αὐτοὺς μὲν  
 ἀπετέρησαν βίου, γάρ τις δὲ γυναῖκας ἐποίησαν, ὅρφα-  
 νούς δὲ τοὺς αὐτῶν παῖδας ἀπέλιπον, ἐρήμους δ' ἀ-  
 δελφούς καὶ πατέρας καὶ μητέρας κατέστησαν; Πολ- 72

- λῶν δὲ καὶ δεινῶν ὑπαρχόντων τοὺς μὲν παιδας αὐτῶν ζηλῷ, ὅτι νεώτεροι εἰσιν ἦ, ὥστε εἰδέναι σῖων π.<sup>1</sup>  
 πατέρων ἐστέργηται. ἐξ ὧν δὲ οὗτοι γεγόνασιν, οἰκτείρω,  
 ὅτι πρεσβύτεροι ἡ ὥστε ἐπιλαθέσθαι τῆς δυστυχίας τῆς ἑαυτῶν.  
 73 Τί γάρ ἂν τούτων ἀνιαρότερον γένοιτο, ἢ τεκεῖν μὲν καὶ θρέψκαι καὶ θάψκαι τοὺς αὐτῶν, ἐν δὲ τῷ γήρᾳ ἀδυνάτους μὲν εἰναι τῷ τάματι, πατῶν δὲ ἀπεστερημένους τῶν ἐλπίδων ἀφίλους καὶ ἀπάρους γεγονέναι, ὑπὸ δὲ τῶν αὐτῶν πρότερον ζηλοῦσθαι καὶ νῦν ἐλεεῖσθαι, ποθεινότερον δὲ αὐτοῖς εἰναι τὸν θάνατον τοῦ βίου; ὅσῳ γάρ ἄνδρες ἀμείνους ἔσχεν, τοτούτῳ τοῖς καταλειπομένοις τὸ πένθος μείζον. Πῶς δὲ αὐτοὺς χρὴ ληξαι τῆς λύπης; πότερον ἐν ταῖς τῆς πόλεως συμφοραῖς; ἀλλὰ τότε αὐτῶν εἰκὸς καὶ τοὺς ἄλλους μεμνῆσθαι. Ἀλλ' ἐν ταῖς εὔτυχίαις ταῖς κοιναῖς; ἀλλ' ίκανὸν λυπῆσαι, τῶν μὲν σφετέρων τέκνων τετελευτηκότων, τῶν δὲ ζώντων ἀπολαυσότων τῆς τούτων ἀρετῆς. Ἀλλ' ἐν ταῖς ιδίοις κινδύνοις, ὅταν ὁρῶσι τοὺς μὲν πρότερον ὄντας φίλους φεύγοντας τὴν αὐτῶν ἀπορίαν, τοὺς δὲ ἐγέρους μέγα φρονοῦντας ἐπὶ ταῖς δυστυχίαις ταῖς τούτων;  
 74 Μόνηρ δὲ ἂν μοι δοκοῦμεν ταύτην τοῖς ἐνθάδε κειμένοις ἀποδοῦναι γάριν, εἰ τοὺς μὲν τοκέας αὐτῶν ὄμοιώς ὥσπερ ἐκεῖνοι περὶ πολλοῦ ποιούμεθα, τοῖς δὲ παιδας οὕτως ἀσπαζομένα ὥσπερ αὐτοὶ πατέρες ὄντες, ταῖς δὲ γυναιξὶν εἰ τοιούτους βοηθούς ἤμᾶς αὐτοὺς παρέχομεν, οἷοί περ ἐκεῖνοι ζῶντες ἔσαν. Τίνας γάρ ἂν εἰκότως μᾶλλον τιμῶμεν τῶν ἐνθάδε κειμένων; τίνας δὲ ἀν τῶν ζώντων δικαιότερον περὶ πολλοῦ ποιούμεθα ἡ τοὺς τούτοις προσήκοντας, οἱ τῆς μὲν τούτων ἀρετῆς τὸ ίσον τοῖς ἄλλοις ἀπέλαυσαν, ἀποθανόντων δὲ μόνοι γνησίως τῆς δυστυχίας μετέγουσιν.

Αλλὰ γάρ οὐκ οἰδ' ὁ τι δεῖ τοιαῦτα ὀλοφύρεσθαι· 77  
 οὐ γάρ ἐλαυνάνομεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἄπαξ ὅντες θνητοί·  
 ὥστε τί δεῖ, ἂν πάλαι προσεδοκῶμεν πείσεσθαι, ὑπὲρ  
 τούτων νῦν ἄγεσθαι, ἡ λίαν οὕτω βαρέως φέρειν ἐπὶ  
 ταῖς τῆς φύσεως συμφοραῖς, ἐπισταλένους ὅτι ὁ θάνα-  
 τος κοινὸς καὶ τοῖς χειρίσταις καὶ τοῖς βελτίστοις; οὐ-  
 τε γάρ τοὺς πονηροὺς ὑπερορῷ οὔτε τοὺς ἀγαθοὺς θαυ-  
 μάζει, ἀλλ' ἵσον ἔαυτὸν παρέχει πᾶσιν. Εἰ μὲν γάρ 78  
 οἴον τε ἡν τοῖς τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ κινδύνους διαρρυγοῦ-  
 σιν ἀθανάτους εἶναι τὸν λοιπὸν χρόνον, ἀξιον ἡν τοῖς  
 ζῶσι τὸν ἀπαντα χρόνον πενθεῖν τοὺς τεθνεώτας· νῦν  
 δὲ ἡ τε φύσις καὶ νόσων ἡττῶν καὶ γήρως, ὁ τε δαίμων  
 ὁ τὴν ἡμετέραν μοῖραν εἰλτγάως ἀπαραίτητος. "Ωστε 79  
 προσήκει τούτους εὑδαιμονεστάτους ἡγεῖσθαι, οἵτινες  
 ὑπὲρ τῶν μεγίστων καὶ καλλίστων κινδυνεύσαντες  
 οὔτω τὸν βίον ἐτελεύτησαν, οὐκ ἐπιτρέψαντες περὶ  
 αὐτῶν τῇ τύχῃ, οὐδὲ ἀνάμειναντες τὸν αὐτόματον θά-  
 νατον, ἀλλ' ἐκλεξάμενοι τὸν καλλιστον. Καὶ γάρ τοι  
 ἀγήρατοι μὲν αὐτῶν αἱ μνῆμαι, ζηλωταὶ δὲ ὑπὸ πάν-  
 των ἀνθρώπων αἱ τιμαὶ οἱ πενθουνται μὲν διὰ τὴν φύ- 80  
 σιν ὡς θνητοί, ὑμνοῦνται δὲ ὡς ἀθανάτοι διὰ τὴν  
 ἀρετὴν. Καὶ γάρ τοι θάπτονται δημοσίᾳ, καὶ ἀγώνες  
 τίθενται ἐπὶ αὐτοῖς ρώμης καὶ σοφίας καὶ πλούτου, ὡς  
 ἀξίους ὅντας τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ τετελευτηκότας ταῖς  
 αὐταῖς τιμαῖς καὶ τοὺς ἀθανάτους τιμασθαι. Έγὼ μὲν 81  
 οὖν αὐτοὺς καὶ μακαρίζω τοῦ θανάτου καὶ ζηλῶ, καὶ  
 μόνοις τούτοις ἀνθρώπων οἷμαι κρείττον εἶναι γενέσθαι,  
 οἵτινες, ἐπειδὴ θνητῶν σωμάτων ἔτυχον, ἀθανάτον μνή-  
 μην διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν κατέλιπον· διμως δ' ἀνάγ-  
 κη τοῖς ἀρχαῖοις ἔθεσι χρῆσθαι, καὶ θεραπεύοντας τὸν  
 πάτριον νόμον ὀλοφύρεσθαι τοὺς θαπτομένους.

B'

**ΚΑΤΑ ΕΡΑΤΟΣΘΕΝΟΥΣ**

**ΤΟΥ ΓΕΝΟΜΕΝΟΥ ΤΩΝ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ, ΟΝ ΑΥΤΟΣ ΕΙΠΕ  
ΛΥΣΙΑΣ.**

**ΥΠΟΘΕΣΙΣ**

Ο Ἐρατοσθένης ἦν εἰς τῶν τριάκοντα τυράννων, φονεύσας τὸν πρεσβύτερον ἀδελφὸν τοῦ Λυσίου Πολέμαρχον. Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς τυραννίας, ἀμνηστίας δοθείσης ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ὁ Ἐρατοσθένης ἐνδιδιζεν στὶ θέλει ὡφεληθῆ ἐξ αὐτῆς, καὶ μάλιστα προσελθὼν ἐνώπιον τῶν ἀρμοδίων δικαστῶν ἔλεγεν εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἀθωστητος αὐτοῦ στὶ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῶν τριάκοντα αὐτὸς ἀνῆκεν εἰς τὴν μετριοπαθῆ μερίδα τοῦ Θηραμένους καὶ οὐχὶ εἰς τὴν τοῦ βιαιοτάτου Κριτίου. Καὶ δῆμος ὁ Ἐρατοσθένης ἦν ὁ συλλεβῶν καθ' ὅδὸν τὸν Πολέμαρχον καὶ ἀπαγγαγών εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ἀναγκάσας αὐτὸν νὰ πίῃ τὸ κώνειον κατὰ διαταγὴν τῶν τριάκοντα.

Ἄγανάκτησας ὁ Λυσίας κατὰ τῆς ἀναισχυντίας αὐτοῦ, ἵνα γκάσθη ὅπως αὐτοπροσώπως ἐμφανισθῇ εἰς τὸ δικαστήριον ὡς κατήγορος, ἐνῷ μέχρις ἔκείνου τοῦ χρόνου οὔτε ὑπὲρ ιδίας οὔτε ὑπὲρ ἄλλοτρίκες ὑποθέσεως είγε ποτε συνηγορήσει.

Προσελθὼν ὁ Λυσίας εἰς τὸ δικαστήριον, πρῶτον μὲν κατηγορεῖ τοῦ Ἐρατοσθένους ὡς αἰτίου τοῦ τε φόνου τοῦ Πολέμαρχου καὶ τῶν ἄλλων δεινῶν, ὅσα ἔπαθεν ἡ οἰκογένεια. Ἀκολούθως ἔξετάζει καὶ ὅλην τὴν πολιτείαν αὐτοῦ καὶ ἀναμνήσκει τοὺς δικαστὰς ὅτι ὁ Ἐρατοσθένης ἦν πάντοτε ἀν-

τιδημοτικός, καὶ ὅτι ὁ Θηραμένης, ὁ φημιζόμενος ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἐπιεικῆς δῆθεν καὶ μετριόφρων, ἦτο ἐξ ἐναντίας, ἀνθρώπος, ὅστις διὰ τῶν δόλων αὐτοῦ ἔθλαψε καιρίως τὴν πόλιτείαν.

Καθ' ὅλον δὲ τὸν κατὰ Ἐρατοσθένους τοῦτον λόγον διαπρέπει ὁ τόνος ὁ ἐκ τῆς ἀληθίους πεποιθήσεως προερχόμενος καὶ ἡ ἀφελῆς καὶ ἀπέριττος τοῦ λόγου ἀκοή καὶ σφροδρότης, ἡ ἀνήκουσσα εἰς ὑπόθεσιν τοιαύτην. Οὕτω δέ, συμφώνως πρὸς τὸν γενικὸν τοῦτον γαραχτῆρα, καταλήγει ὁ λόγος διὰ τῶν ἐξῆς πρὸς τοὺς δικαστὰς ἐντόνων παρακελεύσεων. Παύσομαι κατηγορῶν. Ἀκηκόατε, ἔωράκατε, πεπόνθατε, ἔχετε. Δικάζετε.

Προστίθεμεν δὲ ἐνταῦθα καὶ ὅσα ὁ ἐν Λειψίᾳ ἐκδότης Κάρολος Λουδοβίκος Καζέρου (τύποις Τέουπνερ) σημειεῖ ἵδικ περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ κατὰ Ἐρατοσθένους λόγου. «Ἐρατοσθένης, μόνος τῶν τριάκοντα μετὰ τὴν ἐπανόρθωσιν τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος (κάθισδον τοῦ δήμου) ἐν Ἀθήναις μετὰ τοῦ Φείδωνος ὑποληφθείς, κατηγορεῖται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Λυσίου ὅτι Πολέμαρχον, τὸν ἐκυτοῦ ἀδελφὸν, πλούσιον μέτοικον, ἀνευ λόγου αἰτίας παρέδωκε τοῖς ἐκυτοῦ συνάρχουσιν εἰς θάνατον. Ἡ φόνου αὗτη γραφή, ἐν ᾧ ὁ ρήτωρ καὶ πάντας τοὺς τριάκοντα συγγρόνως διώκει, ἐδικάσθη ἐπὶ Εὔκλείδου ἀρχοντος ἀμέσως μετὰ τὴν ἥτταν καὶ φυγὴν αὐτῶν, Ὁλυμπ. 94, 2, ἥτοι 403 π. X. ὑπὸ τῶν Ἡλικαστῶν ἵσως ἐπὶ Δελφινίῳ.

---

Οὐκ ἄρξασθαι μοι δοκεῖ ἀπόρον εἶναι, ὡς ἀνδρες δικασταί, τῆς κατηγορίας, ἀλλὰ παύσασθαι λέγοντες τοιαῦτα αὐτοῖς τὸ μέγεθος καὶ τοσαῦτα τὸ πλῆθος

- εἰργασται, ὥστε μήτ' ἀν ψευδόμενον δεινότερα τῶν ὑπαρχόντων κατηγορῆσαι, μήτε πάλιθη βουλόμενον εἰπεῖν ἀπαντα δύνασθαι, ἀλλ' ἀνάγκη ἡ τὸν κατήγορον ἀπειπεῖν ἡ τὸν χρόνον ἐπιλιπεῖν. Τούναντίον δέ μοι δοκοῦμεν πείσεσθαι ἡ ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ. Πρότερον μὲν γάρ ἔδει τὴν ἔχθραν τοὺς κατηγοροῦντας ἐπιδεῖξαι, ἵτις εἴη πρὸς τοὺς φεύγοντας· νυνὶ δὲ παρὰ τῶν φεύγοντων χρὴ πυνθάνεσθαι ἵτις ἦν αὐτοῖς πρὸς τὴν πόλιν ἔχθρα, ἀνθ' ὅτου τοιαῦτα ἐτόλμησαν εἰς αὐτὴν ἐξαμαρτάνειν. Οὐ μέντοι ὡς οὐκ ἔγων οἰκείας ἔχθρας καὶ συμφορὰς τοὺς λόγους ποιοῦμαι,
- 2 ἀλλ' ὡς ἄπαντι πολλῆς ἀρθροίας οὕστης ὑπὲρ τῶν ιδίων ἡ ὑπὲρ τῶν δημοσίων ὀργίζεσθαι. Ἐγὼ μὲν οὖν, ω̄ ἄνδρες δικασταί, οὐτ' ἐμαυτοῦ πώποτε οὔτε ἀλλότρια πράγματα πράξας νῦν ἡνάγκασμαι ὑπὸ τῶν γεγενημένων τούτου κατηγορεῖν, ὥστε πολλάκις εἰς πολλὴν ἀθυμίαν κατέστην, μὴ διὰ τὴν ἀπειρίαν ἀναξίως καὶ ἀδυνάτως ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἐμαυτοῦ τὴν κατηγορίαν ποιήσωμαι· ὅμως δὲ πειράσομαι οὐμᾶς ἐξ ἀργῆς ὡς ἀν δύνωμαι δι' ἐλαχίστων διδάξαι.
- 3 4 Ούμὸς πατὴρ Κέφαλος ἐπεισθη μὲν ὑπὸ Περικλέους εἰς ταύτην τὴν γῆν ἀφικέσθαι, ἔτη δὲ τριάκοντα ὥκησε, καὶ οὐδενὶ πώποτε οὔτε ἡμεῖς οὔτε ἐκεῖνος δίκρην οὔτε ἐδικαστάμεθα οὔτε ἐφύγομεν, ἀλλ' οὕτως φύομεν δημοκρατούμενοι ὥστε μήτε εἰς τοὺς ἄλλους ἐξαμαρτάνειν μήτε ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀδικεῖσθαι. Ἐπειδὴ δὲ οἱ τριάκοντα πονηροὶ μὲν καὶ συκοφάνται ὅντες εἰς τὴν ἀργῆν κατέστησαν, φάσκοντες δὲ γρῆγοι τῶν ἀδίκων καθαρὰν ποιῆσαι τὴν πόλιν καὶ τοὺς λοιποὺς πολίτας ἐπ' ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην τραπέσθαι, τοιαῦτα λέγοντες οὐ τοιαῦτα ποιεῖν ἐτόλμων, ὡς ἐγὼ περὶ τῶν ἐμαυτοῦ πρώτον εἰπὼν καὶ περὶ τῶν ὑμετέρων ἀν-
- 5

μνήσαι πειράτοικι. Θέογνις γάρ καὶ Πείσων ἔλεγον 6  
 ἐν τοῖς τριάκοντα περὶ τῶν μετοίκων, ὡς εἰέν τινες  
 τῇ πολιτείᾳ ἀγθύμενοι καλλίστην οὖν εἶναι πρόφασιν  
 τιμωρεῖσθαι μὲν δοκεῖν, τῷ δὲ ἕργῳ χρηματίζεσθαι·  
 πάντως δὲ τὴν μὲν πόλιν πένεσθαι, τὴν δὲ ἀργῆν  
 δεῖσθαι χρημάτων. Καὶ τοὺς ἀκούοντας οὐ χαλεπῶς 7  
 ἔπειθον ἀποκτιννύναι μὲν γάρ ἀνθρώπους περὶ οὐδενὸς  
 ἥγοῦντο, λαμβάνειν δὲ χρήματα περὶ πολλοῦ ἐποιοῦν-  
 το. Ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς δέκα συλλαβεῖν, τούτων δὲ  
 δύο πένητας, ἵνα αὐτοῖς ἡ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀπολο-  
 γία, ὡς οὐ χρημάτων ἔνεκα ταῦτα πέπρακται, ἀλ-  
 λὰ συμφέροντα τῇ πολιτείᾳ γεγένηται, ὥσπερ τι τῶν  
 ἄλλων εὐλόγων πεποιηκότες. Διαλαβόντες δὲ τὰς οἰκίας 8  
 ἑβάδιζον· καὶ ἐμὲ μὲν ξένους ἐστιῶντα κατέλαβον, οὓς ἐ-  
 ξελάσαντες Πείσωνι με παραδιδόσαντι· οἱ δὲ ἄλλοι εἰς τὸ  
 ἔργαστήριον ἐλθόντες τὰ ἀνδράποδα ἀπεγράψοντο. Ἐγὼ  
 δὲ Πείσωνα μὲν ἦρωτῶν εἰ βούλοιτο με σῶσαι χρήματα  
 λαβών· ὁ δὲ ἔσασκεν, εἰ πολλὰ εἴη. Εἶπον οὖν ὅτι τάλαν- 9  
 τὸν ἀργυρίου ἔτοιμος εἴην δοῦναι· ὁ δὲ ὡμολόγησε ταῦτα  
 ποιήσειν. Ἡπιστάμην μὲν οὖν ὅτι οὔτε θεοὺς οὔτ' ἀνθρώ-  
 πους νομίζει, ὅμως δὲ τῶν παρόντων ἐδόκει μοι ἀναγ-  
 καιότατον εἶναι πίστιν παρ' αὐτοῦ λαβεῖν. Ἐπειδὴ δὲ ὥ- 10  
 μοστεν ἔξωλειαν ἔχωτῷ καὶ τοῖς παισιν ἐπαρώμενος, λα-  
 βῶν τὸ τάλαντόν με σώσειν, εἰσελθὼν εἰς τὸ δωμά-  
 τιον τὴν κιβωτὸν ἀνοίγνυμι. Πείσων δὲ αἰσθόμενος  
 εἰσέρχεται, καὶ ιδὼν τὰ ἐνόντα καλεῖ τῶν ὑπηρετῶν δύο,  
 καὶ τὰ ἐν τῇ κιβωτῷ λαβεῖν ἐκέλευσεν. Ἐπειδὲ οὐχ 11  
 ὅσον ὡμολόγησα εἶγεν, ὡς ἄνδρες δικασταῖ, ἀλλὰ τρία  
 τάλαντα ἀργυρίου καὶ τετρακοσίους κυζικηνούς καὶ ἑκα-  
 τόν διαρεικούς καὶ φιάλας ἀργυρᾶς τέσσαρας, ἐδεόμην  
 αὐτοῦ ἐφόδιά μοι δοῦναι, ὁ δὲ ἀγαπήσειν με ἐφασκεν, εἰ  
 τὸ σῶμα σώσω. Ἐξιστει δὲ ἐμοὶ καὶ Πείσωνι ἐπιτυγ- 12

- γάνει Μηλόδιος τε καὶ Μνησιθείδης ἐκ τοῦ ἔργαστρη-  
ρίου ἀπίόντες, καὶ καταλαμβάνουσι πρὸς αὐταῖς ταῖς  
θύραις, καὶ ἐρωτῶσιν ὅπῃ βαδίζοιμεν· ὁ δὲ ἔφασκεν εἰς  
τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἐμοῦ, ἵνα καὶ τὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ οἰκίᾳ  
σκέψηται· ἐκείνον μὲν οὖν ἐκέλευον βαδίζειν, ἐμὲ δὲ  
 13 μεθ' αὐτῶν ἀκολουθεῖν εἰς Δαμνίππου. Πείσων δὲ προσ-  
ελθὼν σιγῆν μοι παρεκελεύετο καὶ θαρρεῖν, ως ἦξων  
ἐκεῖσε. Καταλαμβάνομεν δὲ αὐτόθι Θέογνιν ἑτέρους  
φυλάττοντα· ώς παραδόντες ἐμὲ πάλιν ὠχοντο. Ἐν  
 14 θανεῖν ὑπάργυροτος ἥδη. Καλέσας δὲ Δάμνιππον λέγω  
πρὸς αὐτὸν τάδε· «ἔπιτήδειός μέν μοι τυγχάνεις ὃν,  
ἥκω δὲ εἰς τὴν σὴν οἰκίαν, ἀδικῶ δὲ οὐδέν, γρημάτων  
δὲ ἔνεκα ἀπόλλυμαι. Σὺ οὖν ταῦτα πάσχοντί μοι πρό-  
θυμον παράσχου τὴν σεαυτοῦ δύναμιν εἰς τὴν ἐμὴν σω-  
τηρίαν». Ο δὲ ὑπέσχετο ταῦτα ποιήσειν. Ἐδόκει δὲ  
 15 αὐτῷ βέλτιον εἶναι πρὸς Θέογνιν μνησθῆναι· ἡγεῖτο  
γὰρ ἄπαν ποιήσειν αὐτόν, εἰ τις ἀργύριον διδοίη. Ἐκεί-  
νου δὲ διαλεγομένου Θεόγνιδος (ἔμπειρος γὰρ ὃν ἐτύγ-  
χανον τῆς οἰκίας, καὶ ἥδειν ὅτι ἀμφιθυρος εἴη) ἐδόκει  
μοι ταύτη πειρᾶσθαι σωθῆναι, ἐνθυμουμένῳ ὅτι, ἐάν  
μὲν λάθω, σωθήσομαι, ἐάν δὲ ληφθῶ, ἡγούμην μέν,  
εἰ Θέογνις εἴη πεπεισμένος ὑπὸ τοῦ Δαμνίππου γρή-  
ματα λαβεῖν, οὐδὲν ἡττον ἀφεθήσεσθαι, εἰ δὲ μή, δέ-  
 16 μοίως ἀποθανεῖσθαι. Ταῦτα διανογθεῖς ἔφευγον, ἐκεί-  
νων ἐπὶ τῇ αὐλείᾳ θύρᾳ τὴν φυλακὴν ποιουμένων·  
τριῶν δὲ θυρῶν οὖσῶν, ἃς ἔδει με διελθεῖν, ἀπασται  
ἀνεῳγμέναι ἐτυχον. Ἀφικόμενος δὲ εἰς Ἀρχένεω τοῦ  
ναυκλήρου ἐκείνον πέμπω εἰς τὸ ἀστυ, πευσόμενον περὶ  
τοῦ ἀδελφοῦ· ἥκων δὲ ἔλεγεν ὅτι Ἐρατοσθένης αὐτὸν  
 17 ἐν τῇ ὁδῷ λαβὼν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπαγάγοι. Καὶ  
ἐγὼ τοιαῦτα πεπυσμένος τῆς ἐπιούσης νυκτὸς διέπλευ-

σα Μέγαράδε. Πολεμάρχῳ δὲ παρήγγειλαν οἱ τριάκοντα τὸ ὑπ' ἔκείνων εἰθισμένον παράγγελμα, πίνειν κάνειν, πρὶν τὴν αἰτίαν εἰπεῖν δ' ἦγαντα ἔμελλεν ἀποθανεῖσθαι· οὕτω πολλοῦ ἐδέησε κριθῆναι καὶ ἀπολογήσασθαι. Καὶ ἐπειδὴ ἀπεφέρετο ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου 18 τεινεώς, τριῶν ἡμερῶν οἰκίων οὐσῶν οὐδεμιᾶς εἴσασαν ἔξενεγκρίθησαν, ἀλλὰ κλίσιον μισθωσάμενοι προῦθεντο αὐτόν. Καὶ πολλῶν ὄντων ἴματίων αἰτοῦσιν οὐδὲν ἔδοσαν εἰς τὴν ταφήν, ἀλλὰ τῶν φίλων ὁ μὲν ἴματιον, ὁ δὲ προκεφάλαιον, ὁ δὲ ὅτι ἔκαστος ἔτυχεν ἔδωκεν εἰς τὴν ἔκείνου ταφήν. Καὶ ἔχοντες μὲν ἐπτακοσίας ἀσπίδας 19 τῶν ἡμετέρων, ἔχοντες δὲ ἀργύριον καὶ χρυσίον τοσοῦτον, γαλοὺς δὲ καὶ κόσμον καὶ ἐπιπλα καὶ ἴματια γυναικεῖα σσα οὐδεπώποτε ὤντο κτήσασθαι, καὶ ἀνδράποδα εἶχοσι καὶ ἔκαστον, ὃν τὰ μὲν βέλτιστα ἔλαβον, τὰ δὲ λοιπὰ εἰς τὸ δημόσιον ἀπέδοσαν, εἰς τοσαύτην ἀπληστίαν καὶ αἰσχυροκέρδειαν ἀστίκοντο καὶ τοῦ τρόπου τοῦ αὐτῶν ἀπόδειξιν ἐποιήσαντο· τῆς γὰρ Πολεμάρχου γυναικὸς χρυσοῦς ἐλικτῆρας, οὓς ἔχουσα ἐτύγχανεν, ὅτε τὸ πρῶτον ἥλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Μηλόδιος, ἐκ τῶν ὧτων ἔξειλετο. Καὶ οὐδὲ κατὰ τὸ 20 ἐλάχιστον μέρος τῆς οὐσίας ἔλεου παρ' αὐτῶν ἐτυγχάνομεν. Ἀλλ' οὕτως εἰς ἡμᾶς διὰ τὰ γρίματα ἔξημάρτανον, ὥσπερ οὐκ ἂν ἔτεροι μεγάλων ἀδικημάτων ὅργην ἔχοντες, οὐ τούτων ἀξίους γε ὄντας τῇ πόλει, ἀλλὰ πάσας τὰς χορηγίας χορηγήσαντας, πολλὰς δὲ εἰσφορὰς εἰσενεγκόντας, κοσμίους δὲ ἡμᾶς αὐτοὺς παρέχοντας καὶ πᾶν τὸ προστατόμενον ποιοῦντας, ἔχθρὸν δὲ οὐδένα κεκτημένους, πολλοὺς δὲ Ἀθηναίων ἐκ τῶν πολεμίων λυταρμένους· τοιούτων ἡξίωσαν οὐχ ὁμοίως μετοικοῦντας ὥσπερ αὐτοὶ ἐπολιτεύοντο. Οὕτοι γὰρ 21 πολλοὺς μὲν τῶν πολιτῶν εἰς τοὺς πολεμίους ἔξηλα-

- σαν, πολλούς δ' ἀδίκως ἀποκτείναντες ἀτάρους ἐποίησαν, πολλούς δ' ἐπιτίμους ὄντας ἀτίμους τῆς πόλεως κατέστησαν, πολλῶν δὲ θυγατέρας μελλούτας ἔκδι-  
 22 δοσθαι ἐκώλυσαν. Καὶ εἰς τοσοῦτόν εἰσι τόλμης ἀφιγ-  
 μένοι ὡσθ' ἦκουσιν ἀπολογησόμενοι, καὶ λέγουσιν  
 ώς οὐδὲν κακὸν οὐδὲ αἰσχὺον εἰργασμένοι εἰσιν. Ἐγὼ  
 δὲ ἔβουλόμην ἂν αὐτοὺς ἀληθῆ λέγειν μετὴν γάρ ἂν  
 23 καὶ ἐμοὶ τούτου τάγαθοῦ οὐκ ἐλάχιστον μέρος. Νῦν  
 δὲ αὗτε πρὸς τὴν πόλιν αὐτοῖς τοιαῦτα ὑπάρχει οὕτε  
 πρὸς ἐμέ· τὸν ἀδελφὸν γάρ μου, ὥσπερ καὶ πρότερον  
 εἶπον, Ἐρατοσθένης ἀπέκτεινεν, οὕτε αὐτὸς ιδίᾳ ἀ-  
 δίκούμενος οὕτε εἰς τὴν πόλιν δρῶν ἔξαμαρτάνοντα, ἀλλὰ  
 24 τῇ ἑαυτοῦ παρανομίᾳ προθύμως ἔξυπηρετῶν. Ἀναβι-  
 βάσαμενος δ' αὐτὸν βουλομαι ἐρέσθαι, ὡς ἄνδρες δικα-  
 σται. Τοιαῦτην γάρ γνώμην ἔγω· ἐπὶ μὲν τῇ τούτου  
 ὠφελείᾳ καὶ πρὸς ἔτερον περὶ τούτου διαλέγεσθαι ἀσε-  
 βής εἶναι νομίζω, ἐπὶ δὲ τῇ τούτου βλάβῃ καὶ πρὸς  
 αὐτὸν τούτον ὅσιον καὶ εὔσεβές. Ἀνάβηθι οὖν μοι  
 καὶ ἀπόχριναι, ὅτι ἂν σε ἐφωτῶ.  
 25 Ἀπήγαγες Πολέμαρχον τὴν οὐ; Τὰ υπὸ τῶν ἀρχόν-  
 των προσταχθέντα δεδιώκεις ἐποίουν. Ἡσθα δὲ ἐν τῷ  
 βουλευτηρίῳ, ὅτε οἱ λόγοι ἐγίνοντο περὶ ἡμῶν; Ἡν.  
 Πότερον συνηγόρευες τοῖς κελεύουσιν ἀποκτείναι τὴν  
 ἀντέλεγες; Ἀντέλεγον. Ἰνα μή ἀποθάνωμεν; Ἰνα  
 μή ἀποθάνητε. Ἡγούμενος ἡμᾶς ἀδικα πάσχειν τὴν δί-  
 καια; Ἄδικα.  
 26 Εἰτ', ὡς σχετλιώτατε πάντων, ἀντέλεγες μὲν ἵνα  
 σώσειας, συνέλάμβανες δὲ ἵνα ἀποκτείναις; καὶ ὅτε  
 μὲν τὸ πλῆθος τὴν ύμῶν κύριον τῆς σωτηρίας τῆς  
 ἡμετέρας, ἀντιλέγειν φῆς τοῖς βουλουμένοις ἡμᾶς ἀπο-  
 λέσαι, ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ σοὶ μόνῳ ἐγένετο καὶ σῶσαι  
 Πολέμαρχον καὶ μή, εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπήγαγες;

εἰδότε οὖν μὲν, ὡς φύει, ἀντειπών τούτον οὐδὲν ὠφέλγησας, ἀξιοῖς γρηστὸς νομίζεσθαι, οὖτε δὲ συλλαβῶν ἀπέκτεινας, οὐκ οἷει ἐμοὶ καὶ τουτοισὶ δοῦναι δίκην;

Καὶ μήν τούτο εἰκὸς αὐτῷ πιστεύειν, εἰπερ 27 ἀλγῆτη λέγει φάσκων ἀντειπεῖν, ὡς αὐτῷ προσετάχθη. Οὐ γάρ δὴ που ἐν τοῖς μετοίκοις πίστιν παρ' αὐτοῦ ἐλάμβανον. Ἔπειτα τῷ ἡττον εἰκὸς ἡνὶ προσταχθῆναι ἦστις ἀντειπών γε ἐτύγχανε καὶ γνώμην ἀποδέειγμένος; τίνα γὰρ εἰκὸς ἡνὶ ἡττον ταῦτα ὑπηρετῆσαι ἦτὸν ἀντειπόντα οἷς ἔκεινοι ἔβούλοντο πραγμάτην; Ἐτὶ 28 δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις Ἀθηναῖοις ἴκανή μοι δοκεῖ πρόφασις εἶναι τῶν γεγενημένων εἰς τοὺς τριάκοντα ἀναρέπειν τὴν αἰτίαν αὐτοὺς δὲ τοὺς τριάκοντα, ἢν εἰς σφᾶς αὐτοὺς ἀναφέρωσι, πῶς εἰκὸς ὑμᾶς ἀποδέεσθαι; Εἰ μὲν γάρ τις ἡνὶ ἐν τῇ πόλει ἀρχὴ ἵσχυροτέρα αὐτῆς, ὑφῆς αὐτῷ προσετάττετο παρὰ τῷ δίκαιον ἀνθρώπους ἀπολλύναι, ἵσως ἢν εἰκότως αὐτῷ συγγνώμην εἴχετε· νῦν δὲ παρὰ τοῦ ποτε καὶ λήψεσθε δίκην, εἰπερ ἔξεσται τοῖς τριάκοντα λέγειν ὅτι τὰ ὑπὸ τῶν τριάκοντα προσταχθέντα ἐποίουν; Καὶ μὲν δὴ οὐκ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀλλ' 30 ἐν τῇ διδῷ σώζειν τε αὐτὸν καὶ τὰ τούτοις ἐψηφισμένα παρόν, συλλαβῶν ἀπήγαγεν. Ήμεῖς δὲ πάντες διργίζεσθαι, ὅσοι εἰς τὰς οἰκίας ἥλθον τὰς ὑμετέρας ζήτησιν ποιούμενοι ἡ ὑμῶν ἡ τῶν ὑμετέρων τινός. Καί τοι εἰ 31 γρὴ τοῖς διὰ τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν ἔτέρους ἀπολέσασι συγγνώμην ἔχειν, ἐκείνοις ἢν δικαιότερον ἔχοιτε· κίνδυνος γάρ τὴν πεμφθεῖσι μή ἐλθεῖν καὶ χαταλαβοῦσιν ἔξαρνοις γενέσθαι. Τῷ δὲ Ἐρατοσθένει ἔξῆν εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἀπήγνησεν, ἐπειτα ὅτι οὐκ εἰδεν ταῦτα γάρ οὕτ' ἔλεγχον οὔτε βάσανον εἴχεν, ὡς τε μηδὲ ὑπὸ πῶν ἐγθρῶν βουλομένων οἱόν τ' εἶναι ἔξελεγχθῆναι. Χρῆν δέ σε, ὡς 32 Ἐρατόσθενες, εἰπερ ἡσθα γρηστός, πολὺ μᾶλλον τοῖς

- μέλλουσιν ἀδίκως ἀποθανεῖσθαι μηνυτὴν γενέσθαι τὴν  
 33 τοὺς ἀδίκως ἀπόλουμένους συλλαμβάνειν. Νῦν δέ σου  
 τὰ ἔργα φανερὰ γεγένηται οὐχ ὡς ἀνιωμένου ἀλλ᾽  
 ὡς ἡδομένου τοῖς γιγνομένοις, ὥστε τούσδε ἐκ τῶν  
 ἔργων χρὴ μᾶλλον ἡ ἐκ τῶν λόγων τὴν ψῆφον φέ-  
 ρειν, ἀλλασσοῦσι γεγενημένα τῶν τότε λεγομένων τεκμή-  
 ρια λαμβάνοντας, ἐπειδὴ μάρτυρας περὶ αὐτῶν οὐκ  
 οἰόν τε παρασχέσθαι. Οὐ γάρ μόνον ὑμῖν παρεῖναι οὐκ  
 ἔξτην, ἀλλ᾽ οὐδὲ παρ᾽ αὐτοῖς εἶναι, ὥστε ἐπὶ τούτοις  
 ἐστὶ πάντα τὰ κακὰ εἰργασμένοις τὴν πόλιν πάντα τὰ  
 34 γαθὰ περὶ αὐτῶν λέγειν. Τοῦτο μέντοι οὐ φεύγω, ἀλλ᾽  
 ὅμοιογῷ σοι, εἰ βούλει, ἀντειπεῖν. Θαυμάζω δὲ τὶ ἂν  
 ποτε ἐποίησας συνειπών, ὅπότε ἀντειπεῖν φάσκων ἀπέ-  
 κτεινας Πολέμαρχον. Φέρε δὴ, τὶ ἀν εἰ καὶ ἀδελφοὶ  
 ὄντες ἐτύχετε αὐτοῦ ἡ καὶ υἱεῖς; ἀπεψήσασθε; δεῖ  
 γάρ, ὡς ἄνδρες δικασταὶ, Ἐρατοσθένην δυοῖν θάτερον  
 ἀποδεῖξαι, ἡ ὡς οὐκ ἀπήγαγεν αὐτόν, ἡ ὡς δικαίως  
 τοῦτο ἐπράξεν. Οὗτος δέ ὁμολόγησεν ἀδίκως συλλαβεῖν,  
 ὥστε ρᾳδίαν ὑμῖν τὴν διαψήφιστιν περὶ αὐτοῦ πεποίηκε.  
 35 Καὶ μὲν δὴ πολλοὶ καὶ τῶν ἀστῶν καὶ τῶν ἔνων  
 ἥκουσιν εἰσόμενοι τίνα γνώμην περὶ τούτων ἔξετε.  
 Ὡν οἱ μὲν ὑμέτεροι ὄντες πολῖται μαθόντες ἀπίστιν  
 δὴ τὴν δίκην δώσουσιν ὧν ἀν ἔξαμάρτωσιν, τὴν πράξαν-  
 τες μὲν ὡν ἐφίενται τύραννοι τῆς πόλεως ἔσονται, δισ-  
 τυχήσαντες δὲ τὸ ἵσον ὑμῖν ἔξουσιν ὅσοι δὲ ἔνοι ἐπι-  
 δημοῦσιν, εἰσονται πότερον ἀδίκως τοὺς τριάκοντα ἐκ-  
 κριρύτουσιν ἐκ τῶν πόλεων ἡ δικαίως. Εἰ γάρ δὴ  
 αὐτοὶ οἱ κακῶς πεπονθότες λαβόντες ἀρήσουσιν, τὴν που  
 σφᾶς αὐτοὺς ἡγήσονται περιέργους ὑπέρ ὑμῶν τιμω-  
 36 ρουμένους. Οὐκ οὖν δεινὸν εἰ τοὺς μὲν στρατηγούς, οἱ  
 ἐνίκων ναυμαχοῦντες, δέ τι διὰ χειμῶνα οὐχ οἱ τοῦτο  
 φασαν εἶναι τοὺς ἐκ τῆς θαλάττης ἀνελέσθαι, θανάτῳ

ἐζημιώσατε, τίγρούμενοι γρῆγαι τῇ τῶν τεθνεώτων ἀρετῇ παρ' ἔκείνων δίκην λαβεῖν, τούτους δὲ δή, οἱ ιδιῶται μὲν ὄντες καθ' ὅσον ἐδύναντο ἐποίησαν ἡττηθῆναι ναυμαχοῦντας, ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν ἀργὴν κατέστησαν, ὅμολογοσιν ἔκόντες πολλοὺς τῶν πολιτῶν ἀκρίτους ἀποκτινύναι, οὐκ ἄρα γρὴ αὐτούς καὶ τοὺς παῖδας ὑφύμαν ταῖς ἐσγάταις ζημιαῖς κολάζεσθαι;

Ἐγὼ τοίνυν, ὡς ἄνδρες δικασταί, ἡξίουν ικανὰ εἶναι 37 τὰ κατηγορημένα μέγρι γάρ τούτου νομίζω γρῆγαι κατηγορεῖν ἔως ἂν θανάτου δόξῃ τῷ φεύγοντι ἄξια εἰργάσθαι· ταύτην γάρ ἐσγάτην δίκην δυνάμεθα παρ' αὐτῶν λαβεῖν, ὥστ' οὐκ οἴδ' ὅτι δεῖ πολλὰ κατηγορεῖν τοιούτων ἀνδρῶν, οἱ οὐδὲ ὑπέρ ἐνὸς ἔκάστου τῶν πεπραγμένων δις ἀποθανόντες δίκην δοῦναι δύναιντ' αὖ. Οὐ γάρ δὴ οὐδὲ τοῦτο αὐτῷ προσήκει ποιῆσαι, ὅπερ ἐν 38 τῇδε τῇ πόλει εἴθισμένον ἐστί, πρὸς μὲν τὰ κατηγορημένα μηδὲν ἀπολογεῖσθαι, περὶ δὲ σφῶν αὐτῶν ἔτερα λέγοντες ἐνίστητε ἔξαπατῶσιν, ὑμῖν ἀποδεικνύντες ὡς στρατιώται ἀγαθοί εἰσιν, ἢ ὡς πολλὰς τῶν πολεμίων ναῦς ἔλαθον τριπλαρυγχίσαντες, ἢ πόλεις πολεμίας οὐσας φίλας ἐποίησαν· ἐπεὶ κελεύετε αὐτὸν ἀποδεῖξαι 39 ὅπου τοσούτους τῶν πολεμίων ἀπέκτειναν ὅσους τῶν πολιτῶν, ἢ ναῦς ὅπου τοσαῦτας ἔλαθον ὅσας αὐτοὶ παρέδοσαν, ἢ πόλιν τὴν τινα τοιαύτην προσεκτήσαντο οἷαν τὴν ἡμετέραν κατεδουλώσαντο. Ἀλλὰ γάρ ὅπλα 40 τῶν πολεμίων ἐσκύλευσαν τοσαῦτα ὅσα περ ὑμῶν ἀφείλοντο; ἀλλὰ τείγη τοιαῦτα εἰλον οἰα τῇς ἔαυτῶν πάτριδος κατέσκαψαν; οἵτινες καὶ τὰ περὶ τὴν Ἀττικὴν φρούρια καθεῖλον, καὶ ὑμῖν ἐδήλωσαν ὅτι οὐδὲ τὸν Ηειραιά Λακεδαιμονίων προσταττόντων περιεῖλον, ἀλλ' ὅτι ἔαυτοις τὴν ἀργὴν οὕτω βεβαιοτέραν ἐνόμιζον εἶναι.

- 41 Πολλάκις οὖν ἐθαύμασα τῆς τόλμης τῶν λεγόντων  
ὑπὲρ αὐτῶν, πλὴν ὅταν ἐνθυμῆθῶ ὅτι τῶν αὐτῶν  
ἐστιν αὐτούς τε πάντα τὰ κακὰ ἐργάζεσθαι καὶ τοὺς  
42 τοιούτους ἐπαινεῖν. Οὐ γάρ νῦν πρῶτον τῷ ὑμετέρῳ  
πλήθει τὰ ἐναντία ἐπράξεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν τετρα-  
κοσίων ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὀλιγαρχίαν καθιστᾶς ἔθευγεν  
ἔξ Έλλησπόντου τριήραρχος καταλιπὼν τὴν ναῦν,  
μετὰ Ιατροκλέους καὶ ἑτέρων, ὡν τὰ ὄνόματα οὐδὲν  
δέομαι λέγειν. Ἀφικόμενος δὲ δεῦρο τάνατία τοῖς  
βουλομένοις δημοκρατίαν εἶναι ἐπράττε. Καὶ τούτων  
μάρτυρας ύμεν παρέξομαι.

### Μάρτυρες

- 43 Τὸν μὲν τοίνυν μεταξὺ βίον αὐτοῦ παρήσω ἐπειδὴ  
δὲ ἡ ναυμαχία καὶ ἡ συμφορὰ τῇ πόλει ἐγένετο, δημο-  
κρατίας ἔτι οὔστης, ὅθεν τῆς στάσεως ἦρξαν, πέντε  
ἄνδρες ἔφοροι κατέστησαν ὑπὸ τῶν καλουμένων ἐταί-  
ρων, συναγωγεῖς μὲν τῶν πολειτῶν, ἄρχοντες δὲ τῶν  
συνωμοτῶν, ἐναντίᾳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ πλήθει πράττον-  
τες· ὡν Ἐρατοσθένης καὶ Κριτίας ἦσαν. Οὗτοι δὲ φυ-  
λάρχους τε ἐπὶ τὰς φυλακὰς κατέστησαν, καὶ ὁ τι δέοις  
γειροτογεῖσθαι καὶ οὕτινας χρείη ἄρχειν παρήγγελλον,  
καὶ εἴ τι ἄλλο πράττειν βούλοιντο, κύριοι ἦσαν οὕτως  
οὐχ ὑπὸ τῶν πολεμίων μόνον ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τούτων πο-  
λειτῶν ὄντων ἐπειδουλεύεσθε ὅπως μήτ' ἀγαθὸν μηδὲν  
45 ψηρίσεσθε πολλῶν τε ἐνδεεῖς ἔσεσθε. Τοῦτο γάρ καὶ  
ἡπίσταντο, ὅτι ἄλλως μὲν οὐχ οἷοί τε ἔσονται περιγε-  
νέσθαι, κακῶς δὲ πραττόντων δυνήσονται· καὶ ὑμᾶς  
ἥγοντο τῶν παρόντων κακῶν ἐπιθυμοῦντας ἀπαλλα-  
46 γῆγαν· περὶ τῶν μελλόντων οὐχ ἐνθυμήσεσθαι. Ως τοί-  
νυν τῶν ἐφόρων ἐγένετο, μάρτυρας ύμεν παρέξομαι, οὐ  
τοὺς τότε συμπράττοντας (οὐ γάρ ἂν δυναίμην), ἀλλὰ

τοὺς αὐτοῦ Ἐρατοσθένους ἀκούσαντας. Καίτοι εἰ ἐσω-  
φρόνουν κατεμαρτύρουν ἂν αὐτῶν, καὶ τοὺς διδασκά-  
λους τῶν σφετέρων ἀμαρτημάτων σφόδρ' ἂν ἐκόλαζον,  
καὶ τοὺς ὄρκους, εἰ ἐσωφρόνουν, οὐκ ἂν ἐπὶ μὲν τοῖς  
τῶν πολιτῶν κακοῖς πιστοὺς ἐνόμιζον, ἐπὶ δὲ τοῖς τῆς  
πόλεως ἀγαθοῖς ραδίως παρέβαινον. Πρὸς μὲν οὖν τού-  
τους τοσαῦτα λέγω, τοὺς δὲ μάρτυράς μοι κάλει. Καὶ  
ὑμεῖς ἀνάβητε.

### Μάρτυρες

Τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόατε· τὸ δὲ τελευταῖον εἰς 48  
τὴν ἀργὴν καταστὰς ἀγαθοῦ μὲν οὐδενὸς μετέσχεν,  
ἄλλων δὲ πολλῶν. Καίτοι εἰπερ ἦν ἀνήρ ἀγαθός,  
ἐγοργὴν ἂν πρώτον μὲν μὴν παρανόμως ἀρχειν, ἔπειτα  
τῇ βουλῇ μηνυτὴν γίνεσθαι περὶ τῶν εἰσαγγελιῶν ἀπα-  
σῶν ὅτι φευδεῖς εἶν, καὶ Βάτραχος καὶ Αἰσχυλίδης  
οὐ τάληθῇ μηνύουσιν, ἀλλὰ τὰ ύπὸ τῶν τριάκοντα  
πλασθέντα εἰσαγγέλλουσι, συγκείμενα ἐπὶ τῇ τῶν πολι-  
τῶν βλάβῃ. Καὶ μὲν δή, ὡς ἄνδρες δικασταί, ὅσοι κακόνοι 49  
ἡσαν τῷ ύμετέρῳ πλήθει, οὐδὲν ἔλαττον είχον σιω-  
πῶντες· ἔτεροι γάρ ἡσαν οἱ λέγοντες καὶ πράττοντες  
ῶν οὐχ οἷόν τ' ἦν μεῖζω κακὰ γενέσθαι τῇ πόλει. Ὁπό-  
σοι δ' εὗνοι φασιν εἶναι, πῶς οὐκ ἐνταῦθα ἔδειξαν, αὐ-  
τοί τε τὰ βέλτιστα λέγοντες καὶ τοὺς ἔξαμαρτάνοντας  
ἀποτρέποντες;

"Ισως δ' ἂν ἔγοι εἰπεῖν ὅτι ἔδεδοίκει, καὶ ύμῶν τοῦ-  
το ἐνίοις ίκανὸν ἔσται. "Οπως τοίνυν μὴν φανήσεται ἐν  
τῷ λόγῳ τοῖς τριάκοντα ἐναντιούμενος· εἰ δὲ μή, ἐν-  
ταῦθος δῆλος ἔσται ὅτι ἐκεῖνά τε αὐτῷ ἥρεσκε, καὶ  
τοσοῦτον ἔδύνατο ὥστε ἐναντιούμενος μηδὲν κακὸν πα-  
θεῖν ύπ' αὐτῶν. Χρήσιν δ' αὐτὸν ύπερ τῆς ύμετέρας  
σωτηρίας ταύτην τὴν προθυμίαν ἔχειν, ἀλλὰ μὴ ύπερ

- 51 Θηραμένους, ὃς εἰς ὑμᾶς πολλὰ ἔξήμαρτεν. Ἀλλ' οὐτος τὴν μὲν πόλιν ἐγέθραν ἐνόμιζεν εἶναι, τοὺς δ' ὑμετέρους ἐγέθρους φίλους, ὡς ἀμφότερα ταῦτα ἐγώ πολλοῖς τεκμηρίοις παραστήσω, καὶ τὰς πρὸς ἄλλήλους διαρροὰς οὐχ ὑπέρ ὑμῶν ἀλλ' ὑπὲρ ἔαυτῶν γιγνομένας, ὅπότεροι ταῦτα πράξουσι καὶ τῆς πόλεως ἀρξουσι.
- 52 Καὶ γάρ εἰ ὑπὲρ τῶν ἀδίκουμένων ἐστασίαζον, ποῦ κάλλιον ἂν τὴν ἀνδρὶ ἀργούντι, ἢ Θρασυβούλου Φυλῆν κατειληφότος, τότε ἐπιδεῖξασθαι τὴν αὐτοῦ εὔνοιαν; ὁ δὲ ἀντὶ τοῦ ἐπαγγείλασθαι τι τῇ πρᾶξι ἀγαθὸν πρὸς τοὺς ἐπὶ Φυλῆ, ἐλθὼν μετὰ τῶν συναρχόντων εἰς Σαλαμῖνα καὶ Ἐλευσίνα δὲ τριακοσίους τῶν πολιτῶν ἀπήγαγεν εἰς τὸ δεσμωτήριον, καὶ μιχθῆρψεν αὐτῶν ἀπάντων θάνατον κατεψήρσατο. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸν Πειραιᾶ ἥλθομεν καὶ αἱ ταραχαὶ γεγενημέναι ἤσαν καὶ περὶ τῶν διαλλαγῶν οἱ λόγοι ἐγίνοντο, πολλὰς ἐκάτεροι ἐλπίδας εἰγόμεν πρὸς ἄλλήλους ἔσεσθαι ὡς ἀμφότεροι ἐδεῖξαμεν. Οἱ μὲν γάρ ἐκ Πειραιῶς κρείττους ὅντες εἴασαν αὐτοὺς
- 54 ἀπελθεῖν οἱ δὲ εἰς τὸ ἀστυ ἐλθόντες τοὺς μὲν τριάκοντα ἑξέβαλον πλὴν Φειδῶνος καὶ Ἐρατοσθένους, ἀρχοντας δὲ τοὺς ἑκείνοις ἐγένεστος εἰλοντο, ἥγομενοι δικαίως ἂν ὑπὸ τῶν αὐτῶν τούς τε τριάκοντα μισεῖσθαι καὶ τοὺς ἐν Πειραιεῖ φίλεισθαι. Τούτων τοίνυν Φειδῶν ὁ τῶν τριάκοντα γενόμενος καὶ Ἰπποκλῆς καὶ Ἐπιγάρης ὁ Λαμπτρεὺς καὶ ἔτεροι οἱ δοκοῦντες εἶναι ἐναντιώτατοι Χαρικλεῖ καὶ Κριτίᾳ καὶ τῇ ἑκείνων ἑταίρεᾳ, ἐπειδὴ αὐτοὶ εἰς τὴν ἀργῆν κατέστησαν, πολὺ μείζων στάσιν καὶ πόλεμον ἐπὶ τοὺς ἐν
- 55 Πειραιεῖ τοῖς ἐξ ἀστεως ἐποίησαν οἵς καὶ φανερῶς ἐπεδεῖξαντο ὅτι οὐχ ὑπὲρ τῶν ἐν Πειραιεῖ οὐδὲ ὑπὲρ τῶν ἀδίκως ἀπολλημένων ἐστασίαζον, οὐδὲ οἱ τεθνεῶτες αὐτοὺς ἐλύπουν, οὐδὲ οἱ μέλλοντες ἀποθανεῖσθαι, ἀλλ'

οἱ μεῖζον δυνάμενοι καὶ θᾶσσον πλόουτοῦντες. Λαβόν- 57  
τες γὰρ τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν πόλιν ἀμφοτέροις ἐπο-  
λέμουν, τοῖς τε τριάκοντα πάντα κακὰ εἰργασταμένοις  
καὶ ὑμῖν πάντα κακὰ πεπονθόσι. Καίτοι τοῦτο πᾶσι  
δῆλον ἡν, ὅτι εἰ μὲν ἔκεινοι ἀδίκως ἔχευγον, ὑμεῖς  
δικαίως, εἰ δὲ ὑμεῖς ἀδίκως, οἱ τριάκοντα δικαίως· οὐ  
γὰρ δὴ ἑτέρων ἔργων αἰτίαν λαβόντες ἐκ τῆς πόλεως  
ἔξεπεσον, ἀλλὰ τούτων. "Οστε σφόδρα γρὴ ὄργιζεσθαι, 58  
ὅτι Φειδῶν αἰρεθεὶς ὑμᾶς διαλλάξαι καὶ καταγαγεῖν  
τῶν αὐτῶν ἔργων Ἐρατοσθένει μετεῖγε καὶ τῇ αὐτῇ  
γνώμῃ τοὺς μὲν κρείττους αὐτῶν δὲ ὑμᾶς κακῶς ποιεῖν  
ἔτοιμος ἡν, ὑμῖν δὲ ἀδίκως φεύγουσιν οὐκ ἥθελησεν  
ἀποδοῦναι τὴν πόλιν, ἀλλ᾽ ἐλθὼν εἰς Λακεδαιμονα  
ἔπειθεν αὐτοὺς στρατεύεσθαι, διακάλλων ὅτι Βοιωτῶν ἡ  
πόλις ἔσται, καὶ ἄλλα λέγων οἰς ὠέτο πείσειν μάλι-  
στα. Οὐ δυνάμενος δὲ τούτων τυγχεῖν, εἴτε καὶ τῶν 59  
ἰερῶν ἐμποδὼν ὄντων εἴτε καὶ αὐτῶν οὐ βουλομένων,  
ἐκαπὸν τάλαντα ἐδανείστατο, ἵνα ἔχοι ἐπικούρους μι-  
σθίουσθαι. Καὶ Λύτανδρον ἀργοντα ἥτήστατο, εύνοούστα-  
τον μὲν ὄντα τῇ ὁλιγαρχίᾳ, κακονούστατον δὲ τῇ πό-  
λει, μιτοῦντα δὲ μάλιστα τοὺς ἐν Πειραιεῖ. Μι- 60  
σθιωτάμενοι δὲ πάντας ἀνθρώπους ἐπὶ ὁλέθρῳ τῆς  
πόλεως, καὶ πόλεις ἐπάγοντες, καὶ τελευτῶντες Λακε-  
δαιμονίους καὶ τῶν συμμάχων ἐπόσους ἐδύναντο πε-  
σκι, οὐ διαλλάξαι ἀλλ᾽ ἀπολέσται παρετκευάζοντο τὴν  
πόλιν εἰ μὴ δι᾽ ἄνδρας ἀγαθούς, οἷς ὑμεῖς δῆλώσατε  
παρὰ τῶν ἐγγόνων δίκτην λαβόντες, ὅτι καὶ ἔκεινοις γά-  
ριν ἀποδώσετε. Ταῦτα δὲ ἐπίστασθε μὲν καὶ αὐτοί, καὶ 61  
οἱδὲ ὅτι οὐ δεῖ μάρτυρας παρασγέσθαι· ὅμως δέ· ἐγώ τε  
γὰρ δέομαι ἀναπαύσασθαι, ὑμῶν τὸ ἐνίοις ἥδιον ὡς πλει-  
στῶν τοὺς αὐτοὺς λόγους ἀκούειν.

## Μάρτυρες

- 62 Φέρε δή καὶ περὶ Θηραμένους ὡς ἂν δύνωμαι διὰ βραχυτάτων διδάξω. Δέομαι δὲ ὑμῶν ἀκοῦσαι ὑπὲρ τὸ ἐμαυτοῦ καὶ τῆς πόλεως. Καὶ μηδενὶ τοῦτο παραστῇ, ὡς Ἐρατοσθένους κινδυνεύοντος Θηραμένους κατηγορῶ πυνθάνομαι γάρ ταῦτα ἀπολογήσθαι αὐτόν, ὅτι ἐκεῖ-
- 63 νῷ φίλος ἦν καὶ τῶν αὐτῶν ἔργων μετεῖχε. Καίτοι σφόδρα δὲν αὐτὸν οἴμαι μετὰ Θεμιστοκλέους πολιτευόμενον προσποιεῖσθαι πράττειν ὅπως οἰκοδομηθήσεται τὰ τεῖγε, ὅπότε καὶ μετὰ Θηραμένους ὅπως καθαιρεθήσεται. Οὐ γάρ μοι δοκοῦσιν ἵσου ἄξιοι γεγενῆσθαι ὁ μὲν γάρ Λακεδαιμονίων ἀκόντων ὠκοδόμησεν αὐτά, οὗτος
- 64 δὲ τοὺς πολίτας ἔξαπατήσας καθεῖλε. Περιέστηκεν οὖν πῆ πόλει τούναντίον ἡ ὡς εἰκὸς ἦν. "Ἄξιον μὲν γάρ καὶ τοὺς φίλους τοὺς Θηραμένους προσαπολωλέναι, πλὴν εἰ τις ἐτύγχανεν ἐκείνῳ τὰναντία πράττων νῦν δὲ ὅρῳ τάς τε ἀπολογίας εἰς ἐκείνον ἀναφερομένας, τούς τοι ἐκείνω συνόντας τιμάσθαι πειρωμένους, ὥσπερ πολλῶν ἀγαθῶν αἰτίου ἀλλ' οὐ μεγάλων κακῶν γεγενημένου.
- 65 "Ος πρῶτον μὲν τῆς προτέρας ὀλιγαρχίας αἰτιώτατος ἐγένετο, πείσας ὑμᾶς τὴν ἐπὶ τῶν τετραχοσίων πολιτείαν ἐλέσθαι. Καὶ ὁ μὲν πατήρ αὐτοῦ τῶν προσθούλων δὲν ταῦτ' ἔπραττεν, αὐτὸς δὲ δοκῶν εὔνοούστατος εἶναι
- 66 τοῖς πράγμασι στρατηγὸς ὑπὲρ αὐτῶν ἡρέθη. Καὶ ἐως μὲν ἐπιμάτο, πιστὸν ἐμαυτὸν παρεῖχεν ἐπειδὴ δὲ Πείσανδρον μὲν καὶ Κάλλαιστυρον καὶ ἐτέρους ἐώρχ προτέρους αὐτοῦ γινομένους, τὸ δὲ ὑμέτερον πλῆθος οὐκέτι βουλόμενον τούτων ἀκροασθαι, τότε ἦδη διὰ τε τὸν πρὸς ἐκείνους φύσον καὶ τὸ παρ' ὑμῶν δέος μετέσχε τῶν
- 67 Ἀριστοκράτους ἔργων. Βουλόμενος δὲ τῷ ὑμετέρῳ πλήθει δοκεῖν πιστὸς εἶναι Ἀντιζῶντα καὶ Ἀρχεπόλεμου

φιλτάτους ὅντας αὐτῷ κατηγορῶν ἀπέκτεινεν, εἰς το-  
σοῦτον δὲ κακίας ἡλθεν, ὥστε ἄμα μὲν διὰ τὴν πρὸς  
ἐκείνους πίστιν ὑμᾶς κατεδουλώσατο, διὰ δὲ τὴν πρὸς  
ὑμᾶς τοὺς φίλους ἀπώλεσε. Τιμώμενος δὲ καὶ τῶν με- 68  
γίστων ἀξιούμενος, αὐτὸς ἐπαγγειλάμενος σώσειν τὴν  
πόλιν αὐτὸς ἀπώλεσε, φάσκων πρᾶγμα εύρηκέναι μέγα  
καὶ πολλοῦ ἀξιοῦ. Ὑπέσχετο δὲ εἰρήνην ποιήσειν μήτε  
ὅμηρος δοὺς μήτε τὰ τείγη καθελῶν μήτε τὰς ναῦς  
παραχόσυς· ταῦτα δὲ εἰπεῖν μὲν οὐδενὶ ἡθέλησεν, ἐκέλευσε  
δὲ αὐτῷ πιστεύειν. Ὅμεις δέ, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, 69  
πραττούστης μὲν τῆς ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλῆς σωτή-  
ρια, ἀντιλεγόντων δὲ πολλῶν Θηραμένει, εἰδότες δὲ ὅτι  
οἱ μὲν ἄλλοι ἀνθρώποι τῶν πολεμίων ἔνεκεν τάπορρη-  
τα ποιοῦνται, ἐκεῖνος δὲ ἐν τοῖς αὐτοῦ πολίταις οὐκ  
ἡθέλησεν εἰπεῖν ταῦθ' ἢ πρὸς τοὺς πολεμίους ἔμελλεν  
ἔρειν, ὅμως ἐπετρέψατε αὐτῷ πατρίδα καὶ παῖδας καὶ  
γυναικας καὶ ὑμᾶς αὐτούς. Οὐ δὲ ὧν μὲν ὑπέσχετο 70  
οὐδὲν ἔπραξεν, οὕτω δὲ ἐνετεθύμητο ὡς χρὴ μικρὰν καὶ  
ἀσθενῆ γενέσθαι τὴν πόλιν, ὥστε περὶ ὧν οὐδεὶς πώ-  
ποτε οὔτε τῶν πολεμίων ἐμνήσθη οὔτε τῶν πολιτῶν ἡλ-  
πισε, ταῦθ' ὑμᾶς ἐπεισε πρᾶξαι, οὐχ ὑπὸ Λακεδαιμονίων  
ἀναγκαζόμενος, ἀλλ' αὐτὸς ἐκείνοις ἐπαγγειλάμενος,  
τοῦ τε Πειραιῶς τὰ τείγη περιελεῖν καὶ τὴν ὑπάρχου-  
σαν πολιτείαν καταλῦσαι, εὖ εἰδὼς ὅτι, εἰ μὴ πατῶν  
τῶν ἐλπίδων ἀποστερήθεσθε, ταχεῖαν παρ' αὐτοῦ τὴν  
τιμωρίαν κομιεῖσθε. Καὶ τὸ τελευταῖον, ὡς ἄνδρες δικα- 71  
σται, οὐ πρότερον εἴσατε τὴν ἐκκλησίαν γενέσθαι, ἔως ὁ  
λεγόμενος ὑπ' ἐκείνων καιρὸς ἐπιμελῶς ὑπ' αὐτοῦ ἐτρ-  
ρήθη, καὶ μετεπέμψατο μὲν τὰς μετὰ Λυσάνδρου ναῦς  
ἐκ Σάμου, ἐπεδήμησε δὲ τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον.  
Τότε δὲ τούτων ὑπαρχόντων, καὶ παρόντων Λυσάνδρου 72  
καὶ Φιλοχάρους καὶ Μίλτιάδου, περὶ τῆς πολιτείας τὴν

- έκκλησίαν ἐποίουν, ἵνα μήτε ρήτωρ αὐτοῖς μηδεὶς ἐναντιοῦτο μηδὲ ἀπειλοῖ, ὑμεῖς τε μὴ τὰ τῇ πόλει συμφέροντα ἔλοισθε, ἀλλὰ τάκεινοι δοκοῦντα φυγίσαισθε.
- 73 Ἀναστὰς δὲ Θηραμένης ἐκέλευσεν ὑμᾶς τριάκοντα ἀνδράσιν ἐπιτρέψαι τὴν πόλιν, καὶ τῇ πολιτείᾳ χρῆσθαι τὴν Δρακοντίδης ἀπέραινεν. Υμεῖς δ' ὅμως καὶ οὕτω διακείμενοι ἔθορυβεῖτε ὡς οὐ ποιήσοντες ταῦτα: ἐγιγνώσκετε γάρ ὅτι περὶ δουλείας καὶ ἐλευθερίας ἐν ἐκείνῃ
- 74 τῇ ἡμέρᾳ ἔκκλησιάζετε. Θηραμένης δέ, ὡς ἄνδρες δικασταί, (καὶ τούτων ὑμᾶς αὐτοὺς μάρτυρας παρέζουμαί) εἶπεν ὅτι οὐδὲν αὐτῷ μέλοι τοῦ ὑμετέρου θορύβου, ἐπειδὴ πολλοὺς μὲν Ἀθηναίων εἰδείη τοὺς τὰ ὅμοια πράττοντας αὐτῷ, δοκοῦντα δὲ Λυσανδρῷ καὶ Λακεδαιμονίοις λέγοι. Μετ' ἐκείνον δὲ Λύσανδρος ἀναστὰς ἀλλατε πολλὰ εἶπε καὶ ὅτι παρασπόνδους ὑμᾶς ἔχοι, καὶ ὅτι οὐ περὶ πολιτείας ὑμῖν ἔσται ἀλλὰ περὶ σωτηρίας, εἰ
- 75 μὴ ποιήσει' ἡ Θηραμένης κελεύει. Τῶν δὲ ἐν τῇ ἔκκλησίᾳ ὅσοι ἄνδρες ἀγαθοὶ ἦσαν, γνόντες τὴν παρασκευὴν καὶ τὴν ἀνάγκην, οἱ μὲν αὐτοῦ μένοντες ἤσυγίαν ἦγον, οἱ δὲ ὠργοντο ἀπίόντες, τοῦτο γοῦν σφίσιν αὐτοῖς συνειδότες, ὅτι οὐδὲν κακὸν τῇ πόλει ἐψηφίσαντο· ὅλοι γοῦν δέ τινες καὶ πονηροὶ καὶ κακῶς βουλευόμενοι τὰ προστα-
- 76 γθέντα ἔχειροτόνησαν. Παρηγγέλλετο γάρ αὐτοῖς δέκα μὲν οὓς Θηραμένης ἀπέδειξε γειροτονῆσαι, δέκα δὲ οὓς οἱ καθεστηκότες ἔφοροι κελεύσοιεν, δέκα δὲ ἐκ τῶν παρόντων οὕτω γάρ τὴν ὑμετέραν ἀσθένειαν ἐώρων καὶ τὴν αὐτῶν δύναμιν ἡπίσταντο, ὥστε πρότερον ἥδεσαν
- 77 τὰ μέλλοντα ἐν τῇ ἔκκλησίᾳ πραγμήσεσθαι. Ταῦτα δὲ οὐκ ἔμοι δεῖ πιστεῦσαι, ἀλλὰ ἐκείνῳ πάντα γάρ τὰ ὑπ' ἔμοι εἰρημένα ἐν τῇ βουλῇ ἀπολογούμενος ἔλεγεν, ὃνειδίζων μὲν τοῖς φεύγουσιν, ὅτι δι αὐτὸν κατέλθοιεν, οὐδὲν δροντιζόντων Λακεδαιμονίων, ὃνειδίζων

δὲ τοῖς τῆς πολιτείας μετέχουσιν ὅτι πάντων τῶν πε-  
πραγμένων τοῖς εἰργμένοις τρόποις ὑπ' ἐμοῦ αὐτὸς αἴτιος  
γεγενημένος τοιούτων τυγχάνει, πολλὰς πίστεις αὐτὸς  
ἔργῳ δεδωκὼς καὶ παρ' ἔκείνων ὄρκους εἰληρρώσ. Καὶ 78  
τοσούτων καὶ ἑτέρων κακῶν καὶ αἰσχρῶν καὶ πάλαι καὶ  
νεωστὶ καὶ μικρῶν καὶ μεγάλων αἰτίου γεγενημένου  
τολμήσουσιν αὐτοὺς φίλους ὄντας ἀποφαίνειν, οὐγ. ὑπὲρ  
ὑμῶν ἀποθανόντος Θηραμένους ἀλλ' ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ πο-  
νηρίας, καὶ δικαίως μὲν ἐν ὀλιγαρχίᾳ δίκην δόντος (ἢ δη-  
γάρ αὐτὴν κατέλυσε), δικαίως δ' ἂν ἐν δημοκρατίᾳ δις  
γάρ ύμᾶς κατεδουλώσατο, τῶν μὲν παρόντων καταφρο-  
νῶν, τῶν δὲ ἀπόντων ἐπιθυμῶν, καὶ τῷ καλλίστῳ ὄνό-  
ματι γρώμενος δεινοτάτων ἔργων διδάσκαλος καταστάς.

Περὶ μὲν τοίνυν Θηραμένους ίκανά μοι ἔστι τὰ κα- 79  
τηγορημένα· ἔχει δ' ύμεν ἔκείνος ὁ καιρός, ἐνῷ δεῖ συγ-  
γνώμην καὶ ἔλεον μήτε είναι ἐν ταῖς ἡμετέραις γνώμαις,  
ἀλλὰ παρὰ Ἐρατοσθένους καὶ τῶν τουτού συναργόν-  
των δίκην λαβεῖν, μηδὲ μαχομένους μὲν κρείτους  
είναι τῶν πολεμίων, Φηριζομένους δὲ ἥττους τῶν ἐχ-  
θρῶν. Μηδ' ὧν φασι μέλλειν πράξειν πλείω γάριν αὐ- 80  
τοῖς ἴστε, ἡ ὧν ἐποίησαν ὄργιζεσθε· μηδὲ ἀποῦσι μὲν  
τοῖς τριάκοντα ἐπιθουλεύετε, παρόντας δ' ἀφῆτε· μηδὲ  
τῆς τύχης, ἡ τούτους παρέδωκε τῇ πόλει, κάκιον ύμεν  
αὐτοῖς βοηθήσητε.

Κατηγόρηται δὴ Ἐρατοσθένους καὶ τῶν τούτου φί- 81  
λων, οἵ τις ἀπολογίας ἀνοίσει· καὶ μεθ' ὧν αὐτῷ ταῦ-  
τα πέπρακται. Ὁ μέντοι ἀγών σύν ἴσου τῇ πόλει καὶ  
Ἐρατοσθένει· οὗτος μὲν γάρ κατήγορος καὶ δικαστής  
αὐτὸς ἦν τῶν κρινομένων, ἡμεῖς δὲ νῦν εἰς κατηγορίαν  
καὶ ἀπολογίαν καθέσταμεν. Καὶ οὕτοι μὲν τοὺς οὐ- 82  
δὲν ἀδικοῦντας ἀκρίτους ἀπέκτειναν, ύμεις δὲ τοὺς  
ἀπολέσαντας τὴν πόλιν κατὰ τὸν νόμον ἀξιοῦτε κρίνειν,

- παρ' ὧν οὐδὲ ἂν παρανόμως βουλόμενοι δίκην λαμβάνειν ἀξίαν τῶν ἀδικημάτων ὡν τὴν πόλιν ἡδικήκασι λάβοιτε. Τί γάρ ἂν παθόντες δίκην τὴν ἀξίαν εἴησαν
- 83 τῶν ἔργων δεδωκότες; Πότερον εἰ αὐτοὺς ἀποκτείνοιτε καὶ τοὺς παιδίας αὐτῶν, ἵκανὴν ἀν τοῦ φόνου δίκην λαβούμεν, ὡν οὗτοι πατέρας καὶ μεῖς καὶ ἀδελφοὺς ἀκριτοὺς ἀπέκτειναν; Άλλὰ γάρ εἰ τὰ γρήματα τὰ φανερὰ δημεύσατε, καλῶς ἂν ἔχοι ἡ τῇ πόλει, ἃς οὗτοι πολλὰ
- 84 εἰλήφασιν, ἡ τοῖς ἴδιώταις, ὡν οἰκίας ἔξεπόρθησαν; Επειδὴ τοίνυν πάντα ποιοῦντες δίκην παρ' αὐτῶν οὐκ ἂν δύνασισθε λαβεῖν, πῶς οὐκ αἰσχυρὸν ὑμῖν καὶ ἥρτινον ἀπολιπεῖν, ἥρτινά τις βούλοιτο παρὰ τούτων λαμβάνειν; Πᾶν δ' ἂν μοι δοκεῖ τολμῆσαι, ὅστις νῦν οὐγέ έτέρων ὄντων τῶν δικαστῶν ἀλλ' αὐτῶν τῶν κακῶν πεπονθότων, ἥκει ἀπολογησόμενος πρὸς αὐτοὺς τοὺς μάρτυρας τῆς τούτου πονηρίας· τοσοῦτον ἡ ύμῶν καταπεφρόνγκεν
- 85 ἡ έτέροις πεπίστευκεν. 'Ων ἀμφοτέρων ἀξίων ἐπιμεληθῆναι, ἐνθυμουμένους ὅτι οὐτ' ἂν ἔκεινα ἐδύναντο ποιεῖν μὴ έτέρων συμπραττόντων οὐτ' ἂν νῦν ἐπεχείρησαν ἐλθεῖν μὴ ὑπὸ τῶν αὐτῶν οἰόμενοι σωθῆσεθαι, οἱ οὐ τούτοις ἥκουσι· βοηθήσοντες, ἀλλὰ ἥγούμενοι πολλὴν ἀδειαν σφίσιν ἔσεσθαι τῶν πεπραγμένων καὶ τοῦ λοιποῦ ποιεῖν ὅ τι ἀν βούλωνται, εἰ τοὺς μεγίστων κακῶν αἰτίους λαβόντες ἀφήσετε.
- 86 Άλλὰ καὶ τῶν ἔυγερούντων αὐτοῖς ἀξίων θαυμάζειν, πότερον ως καλοὶ κἀγαθοὶ αἰτήσονται, τὴν αὐτῶν ἀρετὴν πλείονος ἀξίαν ἀποφράίνοντες τῆς τούτων πονηρίας· ἔβουλόμην μέντ' ἂν αὐτοὺς οὕτω προθύμους είναι σωζειν τὴν πόλιν, ὥσπερ οὔτοι ἀπολλύναι, ἡ ως δεινοὶ λέγειν ἀπολογήσονται καὶ τὰ τούτων ἔργα πολλοῦ ἀξίᾳ ἀποφανοῦσιν. Άλλ' οὐγέ ὑπὲρ ύμῶν οὐδεὶς αὐτῶν οὐδὲ τὰ δίκαια πώποτε ἐπεχείρησεν εἰπεῖν.

Ἄλλὰ τοὺς μάρτυρας ὅξιον ιδεῖν, οἱ τούτοις μαρτυ- 87  
ροῦντες αὐτῶν κατηγοροῦσι, σφόδρα ἐπιλήσμονας καὶ  
εὔθητες νομίζοντες ὑμᾶς εἶναι, εἰ διὰ μὲν τὸ ὑμετέρον  
πλῆθος, ἀδεῶς ἡγοῦνται τοὺς τριάκοντα σώσειν, διὰ δὲ  
Ἐρατοσθένην καὶ τοὺς συνάρχοντας αὐτοῦ δεινὸν ἦν  
καὶ τῶν τεθνεώτων ἐπ' ἔκφορὸν ἐλθεῖν. Καίτοι οὗτοι 88  
μὲν σωθέντες πάλιν ἂν δύναιντο τὴν πόλιν ἀπολέσαι  
ἐκεῖνοι δέ, οὓς οὗτοι ἀπώλεσαν, τελευτήσαντες τὸν βίον  
πέρας ἔγουσι τῆς παρὰ τῶν ἐγθεῶν τιμωρίας. Οὐκ οὖν  
δεινὸν εἰ τῶν μὲν ἀδίκως τεθνεώτων οἱ φῦλοι συναπώλ-  
λυντο, αὐτοῖς δὲ τοῖς τὴν πόλιν ἀπολέσασι δῆρπου ἐπ'  
ἔκφορὸν πολλοὶ ἔξουσιν, ὅπότε βοηθεῖν τοσοῦτοι παρα-  
σκευάζονται; Καὶ μὲν δὴ πολλῷ ράδιον ἡγοῦμαι εἶναι 89  
ὑπὲρ ὧν ὑμεῖς ἐπάσχετε ἀντειπεῖν, ἢ ὑπὲρ ὧν οὗτοι πε-  
ποιήκασιν ἀπολογήσασθαι. Καίτοι λέγουσιν ὡς Ἐρα-  
τοσθένει ἐλάγιστα τῶν τριάκοντα κακὰ εἰργασταί, καὶ  
διὰ τοῦτο αὐτὸν ἀξιοῦσι σωθῆναι ὅτι δὲ τῶν ἄλ-  
λων Ἑλλήνων πλεῖστα εἰς ὑμᾶς ἐξημάρτυρεν, οὐκ  
οἴονται γρῆναι αὐτὸν ἀπολέσθαι. Τιμεῖς δὲ δεῖξατε ἦν 90  
τινα γνώμην ἔχετε περὶ τῶν πραγμάτων. Εἰ μὲν γάρ  
τούτου καταψηφιστεῖθε, δῆλοι ἔσεσθε ὡς ὀργιζόμενοι τοῖς  
πεπραγμένοις εἰ δὲ ἀποψηφιστεῖθε, ὀφθήσεσθε τῶν αὐ-  
τῶν ἔργων ἐπιμυηταί τούτοις ὅντες, καὶ οὐχ ἔξετε λέ-  
γειν ὅτι τὰ ὑπὸ τῶν τριάκοντα προσταχθέντα ἐποιεῖτε·  
νυνὶ μὲν γάρ οὐδεὶς ὑμᾶς ἀναγκάζει παρὰ τὴν ὑμετέραν 91  
γνώμην ἀποψηφίζεσθαι. Ωστε συμβουλεύω μὴ τούτων  
ἀποψηφισαμένους ὑμῶν αὐτῶν καταψηφίσασθαι. Μηδ'  
οἴεσθε κρύδογην εἶναι τὴν ψῆφον φανεράν γάρ τῇ πό-  
λει τὴν ὑμετέραν γνώμην ποιήσετε.

Βούλομαι δὲ ὄλιγα ἐκατέρους ἀναμνήσας καταβαίνειν, 92  
τούς τε ἐξ ἀστεος καὶ τοὺς ἐκ Πειραιῶς, ἵνα τὰς ὑμῖν  
διὰ τούτων γεγενημένας συμφορὰς παραδείγματα ἔγου-

- τες τὴν ψῆφον δέργητε. Καὶ πρῶτον μὲν ὅσοι εἴς αἰτεός  
 ἔστε, σκέψασθε ὅτι ὑπὸ τούτων οὕτω σφόδρα ἡργε-  
 σθε, ὥστε ἀδελφοῖς καὶ οἱέσι καὶ πολίταις ἡγαγκά-  
 λεσθε πολεμεῖν τοιοῦτον πόλεμον, ἐν ᾧ τίτηρθέντες  
 μὲν τοῖς νικήκασι τὸ ἵσον ἔχετε, νικήσαντες δὲ ἀν-
- 93 τούτοις ἔδουλεύετε. Καὶ τοὺς ιδίους οἶκους οὔτοι μὲν  
 ἀν ἐκ τῶν πραγμάτων μεγάλους ἐκτήσαντο, ὑμεῖς δὲ  
 διὰ τὸν πρὸς ἄλλήλους πόλεμον ἐλάττους ἔχετε· συ-  
 νωφελεῖσθαι μὲν γάρ ὑμᾶς οὐκ ἡξίουν, συνδιαβάλλε-  
 σθαι δὲ ἡγάγκαζον, εἰς τοσοῦτον ὑπεροψίας ἐλθόντες  
 ὥστε οὐ τῶν ἀγαθῶν κοινούμενοι πιστοὺς ὑμᾶς ἐκτῶν-  
 το, ἀλλὰ τῶν ὀνειδῶν μεταδιδόντες εὔνους φύοντο
- 94 εἰναι. 'Ανθ' ὧν ὑμεῖς νῦν ἐν τῷ θαρραλέῳ ὅντες,  
 καθ' ὅσον δύνασθε, καὶ ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν καὶ ὑπὲρ  
 τῶν ἐκ Πειραιῶς τιμωρήσασθε, ἐνθυμηθέντες μὲν ὅτι ὑπὸ<sup>1</sup>  
 τούτων πονηροτάτων ὅντων ἡργεσθε, ἐνθυμηθέντες δὲ  
 ὅτι μετ' ἀνδρῶν νῦν ἀρίστων πολιτεύεσθε καὶ τοῖς  
 πολεμίοις μάχεσθε καὶ περὶ τῆς πόλεως βουλεύεσθε,  
 ἀναμνησθέντες δὲ τῶν ἐπικούρων, οὓς οὔτοι φύλακας  
 τῆς σφετέρας ἀρχῆς καὶ τῆς ὑμετέρας δουλείας εἰς
- 95 τὴν ἀκρόπολιν κατέστησαν. Καὶ πρὸς ὑμᾶς μὲν ἔτε  
 πολλῶν ὅντων εἰπεῖν ποσαῦτα λέγω. 'Οσοι δὲ ἐκ  
 Πειραιῶς ἔστε, πρῶτον μὲν τῶν ὅπλων ἀναμνήσθητε,  
 ὅτι πολλὰς μάχας ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ μαχεσάμενοι οὐχ  
 ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀλλ' ὑπὸ τούτων εἰρήνης οὕτης  
 ἀφηρέθητε τὰ ὅπλα, ἔπειτα δὲ ἐξεκτρύθητε μὲν ἐκ  
 τῆς πόλεως, ἦν ὑμῖν οἱ πατέρες παρέδοσαν, φεύγον-
- 96 τας δὲ ὑμᾶς ἐκ τῶν πόλεων ἐξηγοῦντο. 'Ανθ' ὧν ὁρ-  
 γίσθητε μὲν ὥσπερ ὅτι ἐφεύγετε, ἀναμνήσθητε δὲ καὶ  
 τῶν ἄλλων κακῶν ἡ πεπόνθατε ὑπ' αὐτῶν, οἱ τοὺς  
 μὲν ἐκ τῆς ἀγορᾶς τοὺς δὲ ἐκ τῶν ἱερῶν συναρπάζον-  
 τες Βιαιῶς ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ ἀπὸ τέκνων καὶ γο-

νέων καὶ γυναικῶν ἀφέλκοντες φονέας αὐτῶν ἡγά-  
κασαν γενέσθαι καὶ οὐδὲ ταχῆς τῆς νομίζομένης εἴσα-  
σαν τυχεῖν, ἥγούμενοι τὴν αὐτῶν ἀργήν βεβαιοτέ-  
ραν εἶναι τῆς παρὰ τῶν θεῶν τιμωρίας. Ὅσοι δὲ 97  
τὸν θάνατον διέψυγον, πολλαχοῦ κινδυνεύσαντες καὶ  
εἰς πολλὰς πόλεις πλανηθέντες καὶ πανταχόθεν ἐκ-  
κρυπτόμενοι, ἐνδεεῖς ὅντες τῶν ἐπιτριβέων, οἱ μὲν ἐν  
πολεμίᾳ τῇ πατρὶδί τοὺς παῖδας καταλιπόντες, οἱ δ'  
ἐν ζένη γῇ, πολλῶν ἐναντιουμένων ἥλθετε εἰς τὸν  
Πειραιά. Πολλῶν δὲ καὶ μεγάλων κινδύνων ὑπαρ-  
ξάντων ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι τοὺς μὲν ἡλευθερώ-  
σατε, τοὺς δὲ εἰς τὴν πατρίδα κατηγάγετε. Εἰ δὲ 98  
ἔδυστυγχσατε καὶ τούτων ἡμάρτητε, αὐτοὶ μὲν ἀν-  
δείσαντες ἀφεύγετε μὴ πάθητε τοιαῦτα οἷα καὶ πρό-  
τερον, καὶ οὕτι ἀν ιερὰ οὔτε βωμοὶ ὑμᾶς ἀδίκουμέ-  
νους διὰ τοὺς τούτων τρόπους ὀφέλησαν, ἢ καὶ τοῖς  
ἀδίκουσι σωτήρια γίνεται: οἱ δὲ παῖδες ὑμῶν, ὃσοι  
μὲν ἐνθάδε ἦσαν, ὑπὸ τούτων ἀν ὑδρίζοντο, οἱ δ'  
ἐπὶ ζένης μικρῶν ἀν ἔνεκα συμβολαίων ἐδούλευον ἐργ-  
μίᾳ τῶν ἐπικουρηγράντων.

Αλλὰ γάρ οὐ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι βούλομαι λέ- 99  
γειν, τὰ πραγμάτων ὑπὸ τούτων οὐ δυνάμενος εἰπεῖν  
οὐδὲ γάρ ἐνὸς κατηγόρου οὐδὲ δυσὶν ἔργον ἔστιν, ἀλ-  
λὰ πολλῶν. Ὁμως δὲ τῆς ἐμῆς προθυμίας οὐδὲν ἐλ-  
λέλειπται, ὑπέρ τε τῶν ιερῶν, ἢ οὗτοι τὰ μὲν ἀπέ-  
δοντο τὰ δὲ εἰσιόντες ἐμίσινον, ὑπέρ τε τῆς πόλεως,  
τὴν μικρὰν ἐποίουν, ὑπέρ τε τῶν νεωρίων, ἢ καθεῖλον,  
καὶ ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων, οἰς ὑμεῖς, ἐπειδὴ ζῶσιν ἐ-  
παμύναι οὐκ ἡδύνασθε, ἀποθανοῦσι βιοτήγσατε. Οἵμαι: 100  
δὲ αὐτοὺς ἡμῶν τε ἀκροστθαι καὶ ὑμᾶς εἰσεσθαι τὴν  
ψῆφον φέροντας, ἥγουμένους, ὃσοι μὲν ἀν τούτων ἀποψη-  
ζίστησμε, αὐτῶν θάνατον καταψήσιεσθαι, ὃσοι δὲ ἀν



# A

## ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ

### ΥΠΟΘΕΣΙΣ

Οὗτος είναι ὁ περιβόητος Πανηγυρικὸς λόγος, ὃς κατὰ τινας μὲν συνεγράψῃ ὑπὸ τοῦ Ἰσοκράτους ἐν διαστήματι δέκα ἔτων, κατ' ἄλλους δέ, δεκαπέντε. Ἐπιγράφεται δὲ Πανηγυρικός, ἢ διότι ἀπηγγέλθη ἐν κοινῇ πανηγύρει, ὅπου πανταχόθεν οἱ Ἑλληνες συνέρρεον, ἢ διότι εἰς τὸ ἐπιδεικτικὸν τῆς ρήτορικῆς ἀνάγεται εἶδος ἐπειδὴ ἐγκωμιάζει τοὺς Ἀθηναῖους, προθυμούμενος ὁ ρήτωρ ἵνα ἀποδείξῃ αὐτοὺς πολὺ τῶν Δακεδακιμονίων προέχοντας ὡς πρὸς τὰς εἰς τοὺς Ἑλληνας εὐεργεσίας. Οὐ δέ Κικέρων παρανινετικὸν αὐτὸν ὄνομάζει, διότι ἐν αὐτῷ συμβουλεύει ἀπαντας τοὺς Ἑλληνας κοινῶς, διαλύσαντες τὸν πρὸς ἄλλοτος πόλεμον, νὰ παύσωσιν ἀπὸ τῶν ἀκαίρων φιλονεικιῶν καὶ ἐκστρατεύσωσι κοινῶς κατὰ τοῦ βαρβάρου.

Κατὰ τὸν Αἰλικόν (Ποικīλ. ἴστορ. ΙΓ'), τοῦ λόγου τούτου ἡ φήμη εἰς τὴν Μακεδονίαν φθάσασα, πρῶτον μὲν διηγείει τὸν Φίλιππον κατὰ τῆς Ἀσίας ἀποθνάντος δ' ἐκείνου, Ἀλεξανδρὸν τὸν μέον αὐτοῦ παρεσκεύασεν εἰς τὸ νὰ διαδεχθῇ τὴν ὄρμὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

Οἱ κριτικοὶ μέριφονται τὸν Ἰσοκράτην ὅτι μετήνογκε πολλάκις εἰς τὸν Πανηγυρικὸν λόγον ἐξ ὅσων ὅτε Γοργίας καὶ ὁ Λυσίας περὶ τῆς αὐτῆς εἰπον ὑποθέσεως. Καὶ ὅτι μὲν ἐκ τοῦ εἰς τὸν Λυσίαν ἀποδιδομένου Ἐπιταφίου λόγου εὑρηνται τινα καὶ ἐν τῷ Πανηγυρικῷ, οὐδεὶς δύναται, καθὼ

γράφει καὶ ὁ ἀείμνηστος Ἀδριαντίος Κορκῆς, ἵνα ἀρνηθῇ, τοῦ δὲ ὑπὸ τοῦ Λυσίου συγγεγραμμένου Ὁλυμπιακοῦ λόγου μικρότατον διασώζεται τεμάχιον παρὰ τῷ Ἀλικαρνασσοῖ Διονυσίῳ, ὡστε ἐξ αὐτοῦ δὲν δύναται τις ἵνα ἔξετάξῃ τὰ κατά τὸν Ισοκράτην. Οὐ δέ παρομοίως ἐπιγραφόμενος καὶ μηκέτι σωζόμενος Ὁλυμπιακὸς λόγος τοῦ Γοργίου ἔπειται ὅτι ἐγράψῃ οὕτω, καθὼς καὶ τὸ σωζόμενον αὐτοῦ «Ἐλένης Ἐγκώμιον», τούτεστι μὲ δύκον ποιητικὸν μᾶλλον ἢ πεζιόν, ὡς λέγει ὁ περὶ τὰ τοιαῦτα δεινὸς κριτής Ἀριστοτέλης. Πρὸς αὐτὸν λοιπὸν τὸ τῆς «Ἐλένης Ἐγκώμιον» ἀντιπαραβάλλων τις ὅπερ κατὰ μίμησιν, φαίνεται, τοῦ Γοργίου ὁ Ισοκράτης ἐπέγραψεν «Ἐλένης Ἐγκώμιον», μολονότι καὶ τὸ Γοργιακὸν εἶναι ἀρνετὰ περιεργον, δὲν ὑπάρχει τις μόλιον τοῦτο, καὶ μικρᾶς κριτικῆς ἄν ὑποτεθῇ ἐπιστήμης κατοχος, ὅστις δὲν γίθελεν ὄμολογήσει ὅτι τὸ Ισοκράτειον πολὺ τοῦ Γοργιακοῦ προέχει. Εἰναι δὲ τὸ τοιοῦτο οὐχὶ σφετερισμὸς τῶν ἀλλοτρίων, ἀλλὰ μᾶλλον τῶν ὅσα οἱ ἄλλοι ἐλλιπῶς ἢ καὶ κακῶς ἔγραψαν διασκευασμὸς ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ τελειότερον. Ταῦτα δὲ περὶ μόνου τοῦ Γοργίου. Όσον δὲ περὶ τοῦ Λυσίου, οὐδεὶς δύναται νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἐκ τῶν λόγων ἐκείνου μετήνεγκεν ὁ Ισοκράτης εἰς τὸν Πανηγυρικὸν αὐτοῦ λόγον, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ὅτι συνέπεσεν, ὄμιλῶν περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων, νὰ μεταχειρισθῇ τὰ αὐτὰ ἐνθυμήματα· «οὐδὲν γάρ κωλύει, λέγει ὁ κριτικὸς Φώτιος, ὑπὲρ τοῦ Ισοκράτους ὑπεραπολογούμενος, παραπλησίων ἀνακυπτόντων πραγμάτων, ταῖς ὄμοιαις ἔξεργασίαις γενησθαι καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν, οὐχ ὑποβαλλόμενον τὰ ἀλλότρια, ἀλλὰ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως ἀναβλαστανούσης τοιαῦτα, εἰς καὶ τοῖς προλαβθοῦσι προσβαλλομένη ἐπιδείκνυται».

Κατὰ τοὺς κριτικούς, ὁ λόγος οὗτος ἐγράφη πρὸ τοῦ τέλους τοῦ κατὰ τῆς Ὀλύνθου πολέμου τῶν Λακεδαιμονίων, ἐπὶ τῆς πολιορκίας τῆς Φλιούντος, καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Καδμείας (ἴδε τοῦ αὐτοῦ λόγου § 1ε'), ὅτοι κατὰ τὸ Α' ἔτος τῆς 100 Ὀλυμπιάδος (π. Χ. 380), ὥστις ἀναγνωσθῇ πιθανῶς ἐν τοῖς Ὀλυμπίοις.

Τὸ προοίμιον τοῦ Πανηγυρικοῦ λόγου ἐστίν ἐκ ψόγου. Τὰ δὲ τῶν ἐπιδεικτικῶν λόγων προοίμια λαμβάνονται, κατ' Ἀριστοτελην, ἐξ ἐπαίνου, ἐκ ψόγου, ἐκ προτροπῆς, ἐξ ἀποτροπῆς καὶ ἐκ τῶν πρὸς τὸν ἀκροατήν.

α' Πολλάκις ἐθαύμαστα τῶν τὰς πανηγύρεις συναγαγόντων καὶ τοὺς γυμνικούς ἀγῶνας καταστησάντων, ὅτι τὰς μὲν τῶν σωμάτων εὐεξίας οὕτω μεγάλων δωρεῶν ἡξίωσαν, τοῖς δὲ ὑπέρ τῶν κοινῶν ιδίᾳ πονήσασι καὶ τὰς αὐτῶν ψυχὰς οὕτω παρασκευάσσασιν ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους ὠφελεῖν δύνασθαι, τούτοις δὲ οὐδεμίαν τιμὴν ἀπένειμαν, ὃν εἰκὸς ἦν αὐτοὺς 2 μᾶλλον ποιήσασθαι πρόνοιαν· τῶν μὲν γὰρ ἀθλητῶν δις τοσαύτην ρώμην λαβόντων οὐδὲν ἀν πλέον γένοιτο τοῖς ἄλλοις, ἐνὸς δὲ ἀνδρὸς εὑ φρονήσαντος ἀπαντες ἀν ἀπολαύσειαν οἱ βουλόμενοι κοινωνεῖν τῆς ἐκείνου διανοίας. Οὐ μήν ἐπὶ τούτοις ἀθυμήσας εἰλόμην ρα- 3 θυμεῖν, ἀλλ' ἵκανὸν νομίσας ἀθλὸν ἔσεσθαι μοι τὴν δόξαν τὴν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ λόγου γενησομένην ὡκεανούς τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τοὺς Βαρ- θάρους καὶ τῆς ὁμονοίας τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, οὐκ ἀγνοῶν, ὅτι πολλοὶ τῶν προσποιησαμένων εἶναι σοφί- στῶν ἐπὶ τοῦτον τὸν λόγον ὡριμασαν, ἀλλ' ἡμα μὲν 4 ἐλπίζων τοσοῦτον διοίσειν ὥστε τοῖς ἄλλοις μηδὲν πώποτε δοκεῖν εἰρῆσθαι περὶ αὐτῶν, ἡμα δὲ προκρί-

νας τούτους καλλίστους είναι τῶν λόγων, οἵτινες περὶ μεγίστων τυγχάνουσιν ὄντες καὶ τούς τε λέγοντας μᾶλιστ' ἐπιδεικνύουσι: καὶ τοὺς ἀκούοντας πλεῖστ' ὡ-  
5 φελοῦσιν, ὃν εἰς οὔτος ἔστιν. "Ἐπειτ' οὐδὲ οἱ καιροὶ πω παρεληλύθησαν ὅτε τῇδη μάτην είναι τὸ με-  
μῆσθαι περὶ τούτων. Τότε γὰρ γρὴ παύεσθαι λέγον-  
τας, ὅταν ἡ τὰ πράγματα λάθη τέλος καὶ μηκέτι  
δέῃ βουλεύεσθαι περὶ αὐτῶν, ἡ τὸν λόγον ἴδη τις  
ἔχοντα πέρας, ὥστε μηδεμίαν λελεῖσθαι τοῖς ἄλλοις  
6 ὑπερβολήν. "Εῶς δὲ ἂν τὰ μὲν ὁμοίως ὥσπερ πρότε-  
ρον φέρηται, τὰ δὲ εἰρημένα φαύλως ἔχοντα τυγχά-  
νη, πῶς οὐ γρὴ σκοπεῖν καὶ φίλοσοφεῖν τοῦτον τὸν  
λόγον, ὃς ἦν κατορθωθῆναι, καὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς  
ἄλλήλους καὶ τῆς ταραχῆς τῆς παρούστης καὶ τῶν  
7 μεγίστων κακῶν ἡμᾶς ἀπαλλάξει; Πρὸς δὲ τούτοις  
εἰ μὲν μηδαμῶς ἄλλως οἴνον τὴν δηλοῦν τὰς αὐ-  
τὰς πράξεις ἀλλ' ἡ διὰ μιᾶς ιδέας, εἶχεν ἂν τις  
ὑπολαβεῖν, ὡς περίεργόν ἔστι τὸν αὐτὸν τρόπον ἔκει-  
8 νοις λέγοντα πάλιν ἐνοχλεῖν τοῖς ἀκούοουσιν· ἐπειδὴ  
δὲ οἱ λόγοι τοιαύτην ἔχουσι τὴν φύσιν ὡσδι' οἴνον τ  
είναι περὶ τῶν αὐτῶν πολλαχῶς ἐξηγήσασθαι, καὶ  
τά τε μεγάλα ταπεινὰ ποιῆσαι καὶ τοῖς μικροῖς μέ-  
γεθος περιθεῖναι, καὶ τά τε παλαιὰ καινῶς διεξελθεῖν  
καὶ περὶ τῶν νεωστὶ γεγενημένων ἀργαίως εἰπεῖν,  
οὐκέτι φευκτέον ταῦτ' ἔστι, περὶ ὃν ἔτεροι πρότερον  
9 εἰρήκασιν, ἀλλ' ἀμεινον ἔκείνων εἰπεῖν πειρατέον. Αἱ  
μὲν γὰρ πράξεις αἱ προγεγενημέναι κοιναὶ πᾶσιν ἡμῖν  
κατελείψθησαν, τὸ δὲ ἐν καιρῷ ταύταις καταχρήσα-  
σθαι καὶ τὰ προσήκοντα περὶ ἐκάστης ἐνθυμηθῆναι  
καὶ τοῖς ὄντας εὖ διαθέσθαι τῶν εὖ φρονούντων  
10 ἥδιόν ἔστιν. Ἡγοῦμαι δέ οὕτως ἂν μεγίστην ἐπίδοσιν  
λαμβάνειν καὶ τὰς ἄλλας τέγγας καὶ τὴν περὶ τοὺς λό-

γους ψιλοσοφίαν, εἴ τις θαυμάζει καὶ τιμώῃ, μήτε τοὺς πρώτους τῶν ἔργων ἀρχομένους ἀλλὰ τοὺς ἄριστούς ἐκαστον αὐτῶν ἔξεργαζομένους, μηδὲ τοὺς περὶ τούτων ζητοῦντας λέγειν, περὶ ὧν μηδεὶς πρότερον εἰργάκειν, ἀλλὰ τοὺς σύτως ἐπιστάμενους εἰπεῖν, ὡς οὐδεὶς ἂν ἄλλος δύναιτο.

β'. Καίτοι τινὲς ἐπιτιμῶσι τῶν λόγων τοῖς ὑπέρ 11 τοὺς ἴδιωτας ἔχουσι καὶ λίαν ἀπηκριθωμένοις, καὶ τοσοῦτον διημαρτήκασιν, ὥστε τοὺς εἰς ὑπερβολὴν πεποιημένους πρὸς τοὺς ἀγῶνας τοὺς περὶ τῶν ἴδιων συμβολαίων σκοπούσιν, ὥσπερ ὅμοιως δέον ἀμφοτέρους ἔχειν, ἀλλ' οὐ τοὺς μὲν ἀσφαλῶς, τοὺς δὲ ἐπιδεικτικῶς, ἢ σφᾶς μὲν διορῶντας τὰς μετριότητας, τὸν δὲ ἀκριβῶς ἐπιστάμενον λέγειν ἀπλῶς οὐκ ἀν δυνάμενον εἰπεῖν. Οὗτοι μὲν οὖν οὐ λελήθασιν, ὅτι τούτους ἐ- 12 παινοῦσιν, ὧν ἐγγύς αὐτοὶ τυγγάνουσιν ὅντες. Ἐμοὶ δὲ οὐδὲν πρὸς τοὺς τοιούτους ἀλλὰ πρὸς ἐκείνους ἔστι τοὺς οὐδὲν ἀποδεξομένους τῶν εἰκῇ λεγομένων ἀλλὰ δυσκερανοῦντας καὶ ζητήσοντας ἴδειν τι τοιοῦτον ἐν τοῖς ἔμοις, οἷον παρὰ τοῖς ἀλλοῖς οὐχ εύρήσουσιν. Πρὸς οὓς ἔτι μικρὸν ὑπέρ ἐμαυτοῦ θρασυνάμενος ἦρη περὶ τοῦ πράγματος ποίησομαι τοὺς λόγους. Τοὺς μὲν 13 γάρ ἀλλούς ἐν τοῖς προοιμίοις ὅρῳ καταπραύνοντας τοὺς ἀκροστὰς καὶ προφασίζομένους ὑπέρ τῶν μελλόντων ρηθῆσθαι, καὶ λέγοντας τοὺς μὲν ὡς ἔξ ὑπογύιον γέγονεν αὐτοῖς ἡ παρασκευή, τοὺς δὲ ὡς γαλεπόν ἔστιν ἵσους τοὺς λόγους τῷ μεγέθει τῶν ἔργων ἔξευρεν. Ἐγὼ δὲ ἦγ μή καὶ τοῦ πράγματος ἀξιωτοῖς 14 εἴπω καὶ τῆς δόξης τῆς ἐμαυτοῦ καὶ τοῦ γρόνου, μή μόνον τοῦ περὶ τὸν λόγον ἦμιν διατριβέντος ἀλλὰ καὶ σύμπαντος οὐ βεβίωκα, παρακελεύομαι μηδεμίαν μοι τυγγάνωμην ἔχειν, ἀλλὰ καταγελᾶν καὶ καταφρο-

νεῖν· οὐδὲν γὰρ ὁ τι τῶν τοιούτων οὐκ ἀξιός εἰμι πάσχειν, εἴπερ μηδὲν τῶν ἀλλων διαφέρων οὕτω μεγάλας ποιοῦμαι τὰς ὑποσχέσεις.

- 15 Περὶ μὲν οὖν τῶν ιδίων ταῦτα μοι προειρήσθω. Περὶ δὲ τῶν κοινῶν, ὅσοι μὲν εὐθὺς ἐπελθόντες διδάσκουσιν, ὡς γρὴ διαλυταρένους τὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ἔχθρας ἐπὶ τὸν βάρβαρον τραπέσθαι, καὶ διεξέργονται τὰς τε συμφορὰς τὰς ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς ἀλλήλους ἡμῖν γεγενημένας καὶ τὰς ὥφελείας τὰς ἐκ τῆς στρατείας τῆς ἐπὶ ἐκείνον ἐσομένας, ἀληθῆ, μὲν λέγουσιν, οὐ μὴν ἐντεῦθεν γε ποιοῦνται τὴν ἀργήν, ὅθεν ἀν μάλιστα συστῆσαι ταῦτα δυνηθεῖεν.
- 16 Τῶν γὰρ Ἑλλήνων οἱ μὲν ύψ' ἡμῖν, οἱ δὲ ὑπὸ Λακεδαιμονίοις εἰσίν· αἱ γὰρ πολιτεῖαι, δι' ὧν οίκοιστι τὰς πόλεις, οὕτω τοὺς πλείστους αὐτῶν διειλήφασιν. "Οστις οὖν οἰεται τοὺς ὄλλους κοινῇ τι πράξειν ἀγαθόν, πρὶν ἀν τοὺς προεστῶτας αὐτῶν διαλλάξῃ, λίαν ἀπλῶς
- 17 ἔχει καὶ πόρρω τῶν πραγμάτων ἐστίν. Ἀλλὰ δεῖ τὸν μὴ μόνον ἐπιδειξιν ποιούμενον ἀλλὰ καὶ διαπράξασθαι τι βουλόμενον ἔκεινος τοὺς λόγους ζητεῖν, οἵτινες τῷ πόλεες τούτῳ πείσουσιν ἴσομοιρῆσαι πρὸς ἀλλήλας καὶ τὰς θ' ἡγεμονίας διελέσθαι, καὶ τὰς πλεονεξίας, ἃς νῦν παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπιθυμοῦσιν αὐταῖς γίγνεσθαι, ταῦτας παρὰ τῶν βαρβάρων ποιήσασθαι."
- 18 γ'. Τὴν μὲν οὖν ἡμετέραν πόλιν ράδιον ἐπὶ ταῦτα προαγαγεῖν, Λακεδαιμόνιοι δὲ νῦν μὲν ἔτι δυσπείστως ἔχουσι· παρειλήφασι γὰρ φευδῆ λόγουν, ὡς ἔστιν αὐτοῖς ἡγεῖσθαι πάτριον· ἦν δὲ ἐπιδειξη τις αὐτοῖς ταῦτην τὴν τιμὴν ἡμετέραν οὖσαν μᾶλλον ἡ ἔκεινων, τάχις ἀν ἔασταντες τὸ διακριθεῖσθαι περὶ τούτων ἐπὶ τὸ συμφέρον ἔλθοιεν.

Ἐγεῖται μὲν οὖν καὶ τοὺς ἄλλους ἐντεῦθεν ἀρχεσθαι: 19  
 καὶ μὴ πρότερον περὶ τῶν ὁμολογουμένων συμβουλεύειν,  
 πρὶν περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων ἡμᾶς ἐδίδαξαν ἐμοὶ  
 δὲ οὖν ἀμφοτέρων ἔνεκα προσήκει περὶ ταῦτα ποιήσα-  
 σθαι τὴν πλείστην διατριβήν, μάλιστα μὲν ἵνα προσύρ-  
 γου τι γένηται καὶ παυσάμενοι τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς  
 φιλονεικίας κοινῇ τοῖς βαρβάροις πολεμήσωμεν, εἰ δὲ 20  
 τοῦτ' ἔστιν ἀδύνατον, ἵνα δηλώσω τοὺς ἐμποδὼν ὄντας  
 τὴν Ἑλλήνων εὐδαιμονίᾳ, καὶ πᾶσι γένηται φανε-  
 ρόν, ὅτι καὶ πρότερον ἡ πόλις ἡμῶν δικαίως τῆς θάλατ-  
 τῆς ἤρξε καὶ νῦν οὐκ ἀδίκως ἀμφισβητεῖ τῆς ἡγεμο-  
 νίας. Τοῦτο μὲν γὰρ εἰ δεῖ τούτους ἐφ' ἐκάστῳ τιμᾶ- 21  
 σθαι τῶν ἔργων τοὺς ἐμπειροτάτους ὄντας καὶ μεγίστην  
 δύναμιν ἔχοντας, ἀναμφισβήτητως ἡμῖν προσήκει τὴν  
 ἡγεμονίαν ἀπολαθεῖν, ἦνπερ πρότερον ἐτυγχάνομεν ἔ-  
 γοντες· οὐδεὶς γὰρ ἂν ἐτέραν πόλιν ἐπιδείξειε τοσοῦτον  
 ἐν τῷ πολέμῳ τῷ κατὰ γῆν ὑπερέχουσαν, ὅσον τὴν ἡ-  
 μετέραν ἐν τοῖς κινδύνοις τοῖς κατὰ θάλατταν διαχέ-  
 ρουσαν. Τοῦτο δὲ εἴ τινες ταύτην μὲν μή νομίζουσι: δι- 22  
 καίαν εἶναι τὴν κρίσιν ἀλλὰ πολλὰς τὰς μεταβολὰς γί-  
 γνεσθαι, τὰς γὰρ δύναστείας οὐδέποτε τοῖς αὐτοῖς παρα-  
 μένειν, ἀξιοῦσι δὲ τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν ὥσπερ ἄλλο τι γέ-  
 φας ἡ τοὺς πρώτους τυγχόντας ταύτης τῆς τιμῆς ἡ τοῖς  
 πλείστων ἀγαθῶν αἰτίους τοῖς Ἑλλήσιν ὄντας, ἡγού-  
 μαι καὶ τούτους εἶναι μεθ' ἡμῶν. "Οσῳ γὰρ ἂν τις 23  
 πορρωτέρωθεν σκοπῇ περὶ τούτων ἀμφοτέρων, τοσοῦτῳ  
 πλέον ἀπολείψομεν τοὺς ἀμφισβητοῦντας περὶ αὐτῶν.  
 δ'. Ὁμολογεῖται μὲν γὰρ τὴν πόλιν ἡμῶν ἀρχαιοτά-  
 την εἶναι καὶ μεγίστην καὶ παρὰ πάσιν ἀνθρώποις  
 ὄντων δὲ καλῆς τῆς ὑποθέσεως οὕστις,  
 ἐπὶ τοῖς ἐγραμένοις τούτων ἔτι μᾶλλον ἡμᾶς προσήκει  
 τιμᾶσθαι. Ταύτην γὰρ οίκοιμεν οὐγέτερους ἐκβαλόν- 24

- τες οὐδὲ ἐρήμητιν καταλαβόντες οὐδὲ ἐκ πολλῶν ἔθνων  
μηγάδες συλλεγέντες, ἀλλὶ οὕτω καλῶς καὶ γνησίως  
γεγόναμεν, ὥστ' ἐξ ἡσπερ ἔφυμεν, ταύτην ἔχοντες ἀ-  
παντα τὸν χρόνον διατελοῦμεν, αὐτόγθινες δύτες καὶ  
τῶν ὄνομάτων τοῖς αὐτοῖς οἰσπερ τοὺς οἰκειοτάτους
- 25 τὴν πόλιν ἔχοντες προσειπεῖν. Μόνοις γὰρ ἡμῖν τῶν  
'Ελλήνων τὴν αὐτὴν προσὸν καὶ πατρίδικ καὶ μητέρα  
καλέσαι προσήκει. Καίτοι γρὴ τοὺς εὐλόγως μέγα φρο-  
νοῦντας καὶ περὶ τῆς ἡγεμονίας δικαίως ἀμφισβητοῦν-  
τας καὶ τῶν πατρίων πολλάκις μεμνημένους τοιαύτην  
τὴν ἀργὴν τοῦ γένους ἔχοντας φαίνεσθαι.
- 26 ε'. Τὰ μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς ὑπάρξαντα καὶ παρὰ τῆς  
τύχης δωρηθέντα τρίτικαῦτον ἡμῖν τὸ μέγεθός ἐστιν· ὅ-  
των δὲ τοῖς ἄλλοις ἀγαθῶν αἵτιοι γεγόναμεν, οὕτως ἂν  
καλλιστ' ἔξετάσαιμεν, εἰ τὸν τε γρόνον ἀπ' ἀρχῆς καὶ  
τὰς πράξεις τὰς τῆς πόλεως ἐφεξῆς διελθοῦμεν εὐρήσο-  
μεν γὰρ αὐτὴν οὐ μόνον τῶν πρὸς τὸν πόλεμον κινδύ-  
νων ἄλλὰ καὶ τῆς ἄλλης κατασκευῆς, ἐν ἣ κατοικοῦ-  
μεν καὶ μεθ' ἣς πολιτευόμεθα καὶ δι' ἣν ξῆν δυνάμεθα,  
27 σγεδὸν ἀπάστις αἰτίαν οὔσαν. Ἀνάγκη δὲ προαιρεῖσθαι  
τῶν εὐεργεσιῶν μή τὰς διὰ μικρότητα διαλαθούσας καὶ  
κατατιωπρθείσας ἄλλὰ τὰς διὰ τὸ μέγεθός ὑπὲ πάν-  
των ἀνθρώπων καὶ πάλαι καὶ νῦν καὶ πανταχοῦ καὶ  
λεγομένας καὶ μνημονευομένας.  
28 ζ'. Πρῶτον μὲν τοίνυν, οὐ πρῶτον ἡ φύσις ἡμῶν ἐ-  
δεῖηθι, διὰ τῆς πόλεως τῆς ἡμετέρας ἐπορίσθι, καὶ γὰρ  
εἰ μυθώδης ὁ λόγος γέγονεν, ὅμως αὐτῷ καὶ νῦν φρή-  
ναι προσήκει. Δίκαιητος γὰρ ἀρικαρέντης εἰς τὴν γώραν,  
ὅτ' ἐπλανήθη τῆς Κέρτης ἀρπασθείστης, καὶ πρὸς τοὺς  
προγόνους ἡμῶν εὑρενῶς διατεθείστης ἐκ τῶν εὐεργε-  
σιῶν, ἃς οὐγεὶς οἶν τὸν ἄλλοις ἡ τοῖς μεμνημένοις ἀκούειν,  
καὶ διούστης δωρεᾶς διττᾶς, κιπέρ μέγισται τυγχάνουσιν

ούσαι, τούς τε καρπούς, οἱ τοῦ μὴ θηριωδῶς ζῆν ἡμᾶς αἴτιοι γεγόνασι, καὶ τὴν τελετήν, ἡς οἱ μετασχόντες περὶ τε τῆς τοῦ βίου τελευτῆς καὶ τοῦ σύμπαντος αἰώνος ἥδιους τὰς ἐλπίδας ἔχουσιν, οὐτως ἡ πόλις ἡμῶν οὐ 29 μόνον θεοφιλῶς ἀλλὰ καὶ φιλανθρώπως ἔσχεν, ὥστε χωρία γενομένη τοσούτων ἀγαθῶν οὐκ ἐφθόνησε τοῖς ἀλλοις, ἀλλ' ὧν ἔλαθεν ἀπασι μετέδωκεν. Καὶ τὰ μὲν ἔτι καὶ νῦν καθ' ἔκαστον τὸν ἐνιαυτὸν δείκνυμεν, τῶν δὲ συλλήθδην τὰς τε γρείας καὶ τὰς ἐργασίας καὶ τὰς ὀφελείας τὰς ἀπ' αὐτῶν γιγνομένας ἐδίδαξεν. Καὶ τούτοις 30 ἀπιστεῖν μικρῶν ἔτι προστεθέντων οὐδεὶς ἀν ἀξιώσειεν.

ζ'. Πρῶτον μὲν γάρ ἔξι ὧν ἀν τις καταφρονήσειε τῶν λεγομένων ὡς ἀργαίων ὅντων, ἐκ τῶν αὐτῶν τούτων εἰκότως ἀν καὶ τὰς πρᾶξεις γεγενῆσθαι νομίσειεν διὰ γάρ τὸ πολλοὺς εἰρηκέναι καὶ πάντας ἀκριβούς προσήκει μὴ, καὶνὰ μέν, πιστὰ δὲ δοκεῖν εἶναι τὰ λεγόμενα περὶ αὐτῶν. "Ἐπειπ' οὐ μόνον ἐνταῦθα καταφυγεῖν ἔχομεν, ὅτι τὸν λόγον καὶ τὴν φήμην ἐκ πολλοῦ παρειλήφαμεν, ἀλλὰ καὶ σημείους μεῖζους 31 ἡ τούτοις ἔστιν ἡμῖν γρήσασθαι περὶ αὐτῶν. Αἱ μὲν γάρ πλεῖσται τῶν πόλεων ὑπόμνημα τῆς παλαιᾶς εὐεργεσίας ἀπαρχὰς τοῦ σίτου καθ' ἔκαστον τὸν ἐνιαυτὸν ὡς ἡμᾶς ἀποπέμπουσι, ταῖς δὲ ἐκλειπούσαις πολλάκις ἡ Πυθία προσέταξεν ἀποφέρειν τὰ μέρη τῶν καρπῶν καὶ ποιεῖν πρὸς τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν τὰ πάτρια. Καίτοι περὶ τίνων γρὴ μᾶλλον πιστεύειν ἢ περὶ ὧν ὅτε θεὸς ἀναιρεῖ καὶ πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων συνδοκεῖ, καὶ τὰ τε πάλαι ρηθέντα τοῖς παρούσιν ἔργοις συμμαρτυρεῖ καὶ τὰ νῦν γιγνόμενα τοῖς ὑπ' ἔκεινων εἰργμένοις διολογεῖ;

η'. Ξωρὶς δὲ τούτων, ἣν ἀπαντα ταῦτ' ἐάσαντες 32 ἀπὸ τῆς ἀργῆς σκοπῷμεν, εὑρίσουμεν, ὅτι τὸν βίου

- οἱ πρώτοι φανέντες ἐπὶ γῆς οὐκ εὐθὺς οὕτως ὥσπερ νῦν ἔχοντα κατέλαβον, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν αὐτοὶ συνεπορίσαντο. Τίνας οὖν γρὴ μᾶλλον νομίζειν τὴν δωρεὰν παρὰ τῶν θεῶν λαβεῖν τὴν ζητοῦντας αὐτοὺς ἐντυχεῖν;
- 33 Οὐ τοὺς ὑπὸ πάντων ὁμολογουμένους καὶ πρώτους γενομένους καὶ πρός τε τὰς τέγυας εὔφυεστάτους ὅντας καὶ πρὸς τὰ τῶν θεῶν εύτελέστατα διακειμένους; Καὶ μήτη ὅσης προσήκει τιμῆς τυγχάνειν τοὺς τηλικούτων ἀγαθῶν αἰτίους, περίεργους διδάσκειν. Οὐδεὶς γάρ ἂν δύναιτο δωρεὰν τοσαύτην τὸ μέγεθος εύρειν, τίτις ἵστη τοῖς πεπραγμένοις ἐστίν.
- 34 Ή. Περὶ μὲν οὖν τοῦ μεγίστου τῶν εὔεργετημάτων καὶ πρώτου γενομένου καὶ πᾶσι κοινοτάτου ταῦται εἰπεῖν ἔχομεν. Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς γρόνους ὅρῶσα τοὺς μὲν βαρβάρους τὴν πλείστην τῆς γήρας κατέχοντας, τοὺς δὲ Ἑλληνας εἰς μικρὸν τόπον κατακεκλειμένους καὶ διὰ σπανιότητα τῆς γῆς ἐπιβουλεύοντάς τε σφίσιν αὐτοῖς καὶ στρατείας ἐπ' ἀλλήλους ποιουμένους, καὶ τοὺς μὲν δι᾽ ἔνδειαν τῶν καθ' ἡμέραν, τοὺς δὲ διὰ τὸν πόλεμον ἀπολλυμένους, οὐδὲ ταῦθ' οὕτως ἔχοντα περιεῖδεν, ἀλλ᾽ ἡγεμόνας εἰς τὰς πόλεις ἐξέπεμψεν, οἱ παραλαβόντες τοὺς μᾶλιστα βίου δεομένους, στρατηγοὶ καταστάντες αὐτῶν καὶ πολέμῳ κρατήσαντες τοὺς βαρβάρους, πολλὰς μὲν ἐφ' ἐκατέρας τῆς ἡπείρου πόλεις ἔκτισαν, ἀπάστας δὲ τὰς νήσους κατώκισαν, ἀμφοτέρους δὲ καὶ τοὺς ἀκολουθούς.
- 35 Θήσαντας καὶ τοὺς ὑπομείναντας ἔσωσαν· τοῖς μὲν γάρ ίκανὴν τὴν οἰκοι γήραν κατέλιπον, τοῖς δὲ πλείω τῆς ὑπαρχούστης ἐπόρισαν ἀπαντα γάρ περιεβάλοντο τὸν τόπον, ὃν νῦν τυγχάνομεν κατέχοντες. "Ωστε καὶ τοῖς ὑπερόν βουληθεῖσιν ἀποικίσαι τινάς καὶ μιμήσασθαι τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν πολλὴν φαστώντων

ἐποίησαν· οὐ γάρ αὐτοὺς ἔδει κτωμένους χώραν δια-  
χινδυνεύειν, ἀλλ' εἰς τὴν ύφ' ἡμῶν ἀφορισθεῖσαν, εἰς  
ταύτην οἰκεῖν ιόντας. Καίτοι τίς ἂν ταύτης ἥγεμονιαν 37  
ἐπιδείξειεν, ἢ πατριωτέραν τῆς πρότερον γενομένης πρὶν  
τὰς πλείστας οἰκισθῆναι τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, ἢ  
μᾶλλον συμφέρουσαν τῆς τούς μὲν βαρβάρους ἀνα-  
στάτους ποιησάστης, τούς δὲ Ἐλληνας εἰς τοσαύτην  
εὐπορίαν προσαγαγούστης;

ι'. Οὐ τοίνυν, ἐπειδὴ τὰ μέγιστα συνδιέπραζε, τῶν 38  
ἄλλων. ὠλιγώργησεν, ἀλλ' ἀργὴν μὲν ταύτην ἐποίησατο  
τῶν εὐεργεσιῶν, τροφὴν τοῖς δεομένοις εὔρειν, ἤγυπερ γρὴ  
τούς μέλλοντας καὶ περὶ τῶν ἄλλων καλῶν καλῶς δι-  
οικήσειν, ἥγουμένη δὲ τὸν βίον τὸν ἐπὶ τούτοις μόνον  
οὕπω τοῦ ζῆν ἐπιθυμεῖν ἀξίως ἔχειν οὕτως ἐπεμελήθη  
καὶ τῶν λοιπῶν, ὥστε τῶν παρόντων τοῖς ἀνθρώποις  
ἀγαθῶν, ὅσα μὴ παρὰ τῶν θεῶν ἔχομεν, ἀλλὰ δὶς ἀλ-  
λήλους ἡμῖν γέγονε, μηδὲν μὲν ἀνεύ τῆς πόλεως τῆς  
ἥμετέρας εἶναι, τὰ δὲ πλεῖστα διὰ ταύτην γεγενῆσθαι.  
Παραλαβοῦσα γάρ τοὺς Ἐλληνας ἀνόμιας ζῶντας καὶ 39  
σποράδην οἰκοῦντας, καὶ τοὺς μὲν ὑπὸ δυναστειῶν ὑ-  
βριζομένους, τοὺς δὲ δὶς ἀναργίαν ἀπολλυμένους, καὶ  
τούτων τῶν κακῶν αὐτοὺς ἀπῆλλαξε, τῶν μὲν κυρίᾳ  
γενομένη, τοῖς δὲ αὐτὴν παράδειγμα ποιήσασα πρό-  
τη γάρ καὶ γόμους ἔθετο καὶ πολιτείαν κατεστήσα-  
το. Δῆλον δὲ ἐκεῖθεν οἱ γάρ ἐν ἀργῇ περὶ τῶν φο-  
νικῶν ἐγκαλέσαντες καὶ βουληθέντες μετὰ λόγου καὶ  
μὴ μετὰ βίας διαλύσασθαι τὰ πρὸς ἄλλήλους ἐν τοῖς  
νόμοις τοῖς ἥμετέροις τὰς κρίσεις ἐποίησαντο περὶ αὐ-  
τῶν. Καὶ μὲν δὴ καὶ τῶν τεγγκῶν τάς τε πρὸς τὰν αγ-  
καῖα τοῦ βίου γεργίμας καὶ τὰς πρὸς ἥδονὴν μεμη-  
χανημένας, τὰς μὲν εὔροῦσα, τὰς δὲ δοκιμάζουσα  
γρῆσθαι τοῖς ὄλλοις παρέσωκεν.

- 41 ια'. Τὴν τοίνυν ἀλληγραὶ σύτω φίλοξένως κατεσκευάσατο καὶ πρὸς ἄπαντας οἰκεῖως ὥστε καὶ τοῖς γρηγόριοις δεομένοις καὶ τοῖς ἀπολαῦσαι τῶν ὑπαρχόντων ἐπιθυμοῦσιν ἀμφοτέροις ἀρμόττειν καὶ μήτε τοῖς εὐδαιμονοῦσι μήτε τοῖς δυστυχοῦσιν ἐν ταῖς αὐτῶν ἀγρήστως ἔχειν ἀλλ᾽ ἐκατέροις αὐτῶν εἶναι παρ᾽ ἡμῖν, τοῖς μὲν ἡδίστας διατριβάς, τοῖς δὲ ἀσφαλεστάτην καταργήγην. "Ετι δὲ τὴν γάρδαν οὐκ αὐτάρ καὶ κεκτημένων ἔκαστων, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐλλείπουσαν, τὰ δὲ πλείω τῶν ίκανῶν φέρουσαν, καὶ πολλῆς ἀπορίας οὕτης τὰ μὲν ὅπου γρὴ διαθέσθαι, τὰ δὲ ὅποθεν εἰσαγαγέσθαι, καὶ ταύταις ταῖς συμφοραῖς ἐπίμυνεν· ἐμπόριον γάρ ἐν μέσῳ τῆς Ἑλλάδος τὸν Πειραιᾶ κατεσκευάσατο, τοσαύτην ἔχονθ' ὑπερβολήν, ὥσθ' ἡ παρὰ τῶν ἀλλῶν ἐν παρ' ἐκάστων γαλεπόν ἔστι λαβεῖν, ταῦθ' ἄπαντα παρ' αὐτῇς φάδιον εἶναι πορίσασθαι.
- 42 16' Τῶν τοίνυν τὰς πανγγύρεις καταστησάντων δικαίως ἐπαινουμένων, ὅτι τοιοῦτον ἔθος ἡμῖν παρέδοσαν ὥστε σπεισαμένους καὶ τὰς ἔχθρας τὰς ἐνεστηκούσας διαλυσαμένους σύνελθειν εἰς ταύτων, καὶ μετὰ ταῦτ' εὐχὰς καὶ θυσίας κοινὰς ποιησαμένους ἀναμνησθῆγαι μὲν τῆς συγγενείας τῆς πρὸς ἀλλήλους ὑπαρχούστης, εὑμενεστέρως δὲ εἰς τὸν λοιπὸν γρόνον διατεθῆναι πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, καὶ τὰς τε παλαιὰς ἔνιας ἀνανεώσασθαι καὶ καινὰς ἐτέρας ποιήσασθαι, καὶ μήτε τοῖς ιδιώταις μήτε τοῖς διενεγκοῦσι τὴν φύσιν ἀργὸν εἶναι τὴν διατριβήν, ἀλλ᾽ ἀθροισθέντων τῶν Ἑλλήνων ἐγγενέσθαι τοῖς μὲν ἐπιδείξασθαι τὰς αὐτῶν εὐεξίας, τοῖς δὲ θεάσασθαι τούτους πρὸς ἀλλήλους ἀγωνιζομένους, καὶ μηδετέρους ἀθύμως διάγειν, ἀλλ᾽ ἐκατέρους ἔχειν ἐρ' οἵς φιλοτιμηθεῖσιν, οἱ μὲν ὅταν ἰδωσι τοὺς ἀλλητὰς αὐτῶν
- 43
- 44

ἔνεκα πονοῦντας, οἱ δὲ ὅταν ἐνθυμηθῶσιν, ὅτι πάντες ἐπὶ τὴν σφετέραν θεωρίαν ἔχουσι, — τοσούτων τοίνυν ἀγαθῶν διὰ τὰς συνόδους ἡμῖν γιγνομένων οὐδὲ ἐν τούτοις ἡ πόλις ἡμῶν ἀπελείφθη. Καὶ γὰρ θεάματα 45 πλεῖστα καὶ κάλλιστα κέκτηται, τὰ μὲν ταῖς δαπάναις ὑπερβάλλοντα, τὰ δὲ κατὰ τὰς τέγνας εὐδοκιμοῦντα, τὰ δὲ ἀμφοτέροις τούτοις διαφέροντα καὶ τὸ πλήθος τῶν εἰσαρχικούμενων ὡς ἡμᾶς τοσοῦτόν ἐστιν, ὥστ' εἴ τι ἐν τῷ πληρισάζειν ἀλλήλοις ἀγαθόν ἐστι, καὶ τοῦθ' ὑπ' αὐτῆς περιειλῆφθαι. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ φιλίας εὔρειν πιστοτάτας καὶ συνουσίας ἐντυγχεῖν παντοδαπωτάταις μάλιστα παρ' ἡμῖν ἐστιν, ἕτι δὲ ἀγῶνας ιδεῖν μὴ μόνον τάχους καὶ φώμης ἄλλὰ καὶ λόγων καὶ γνώμης καὶ τῶν ἄλλων ἔργων ἀπάντων, καὶ τούτων ἄθλα μέγιστα. Πρὸς γὰρ οὓς αὐτὴ τίθη- 46 σι, καὶ τοὺς ἄλλους διδόναι συναναπειθεῖ τὰ γὰρ ὑφ' ἡμῶν κριθέντα τοσαύτην λαμβάνει δόξαν ὥστε παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀγαπᾶσθαι. Χωρὶς δὲ τούτων αἱ μὲν ἄλλαι πανηγύρεις διὰ πολλοῦ χρόνου συλλεγεῖσαι ταχέως διελύθησαν, ἡ δὲ ἡμετέρα πόλις ἀπαντά τὸν αἰώνα τοῖς ἀρχικούμενοις πανήγυρίς ἐστιν.

ἰγ'. Φιλοσοφίαν τοίνυν, ἡ πάντα ταῦτα συνεξεύρε 47 καὶ συγκατεσκεύασε, καὶ πρός τε τὰς πράξεις ἡμᾶς ἐπαιθέουσε καὶ πρὸς ἄλλήλους ἐπράύνε, καὶ τῶν συμφορῶν τὰς τε διὶ ἀμαθίαν καὶ τὰς ἐξ ἀνάγκης γιγνομένας διεῖλε, καὶ τὰς μὲν φυλάξασθαι, τὰς δὲ κατεῖς ἐνεγκεῖν ἐδίδαξεν, ἡ πόλις ἡμῶν κατέδειξε, καὶ λόγους ἐπιμήσεν, ὃν πάντες μὲν ἐπιθυμοῦσι, τοῖς δὲ ἐπισταμένοις φύοντας, συνειδοῦτα μέν, ὅτι τοῦτο μόνον ἐξ ἀπάντων τῶν ζώων ἴδιον ἔφυμεν ἔχοντες, καὶ διότι τούτῳ πλεονεκτήσαντες καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπασιν αὐτῶν διηγέρησαν, ὁρῶσα δὲ περὶ μὲν τὰς ἄλλας πράξεις οὕτω τα-

ραγώδεις οὕσας τὰς τυγχας ὥστε πολλάκις ἐν αὐταῖς καὶ τοὺς φρονίμους ἀτυχεῖν καὶ τοὺς ἀνοήτους καταρθοῦν, τῶν δὲ λόγων τῶν καλῶς καὶ τεγγυικῶς ἐγόντων οὐ μετὸν τῆς φαύλοις, ἀλλὰ ψυχῆς εὐφρονούστης ἔργον ὄντας, καὶ τοὺς τε σοφοὺς καὶ τοὺς ἀμαθεῖς δοκοῦντας εἶναι ταύτη πλειστον ἀλλήλων διαφέροντας, ἔτι δὲ τοὺς εὐθύντας ἐξ ἀρχῆς ἐλευθερίως τεθραμμένους ἐκ μὲν ἀνδρίας καὶ πλούτου καὶ τῶν τοιούτων ἀγαθῶν οὐ γιγνωσκούμενους, ἐκ δὲ τῶν λεγομένων μάλιστα καταφανεῖς γιγνομένους, καὶ τοῦτο σύμβολον τῆς παιδεύσεως ἡμῶν ἐκάστου πιστότατον ἀποδεδειγμένον, καὶ τοὺς λόγων καλῶς γρωμένους οὐ μόνον ἐν ταῖς αὐτῶν δυναμένους ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐντίμους ὄντας. Τοσοῦτον δὲ ἀπολέλοιπεν ἡ πόλις ἡμῶν περὶ τὸ φρονεῖν καὶ λέγειν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ὥσθ' οἱ ταύτης μαθῆται τῶν ἄλλων διδάσκαλοι γεγόνασι, καὶ τὸ τῶν Ἑλλήνων ὄνομα πεποίηκε μηκέτι τοῦ γένους ἀλλὰ τῆς διανοίας δοκεῖν εἰναι, καὶ μᾶλλον Ἐλληνας καλεῖσθαι τοὺς τῆς παιδεύσεως τῆς ἡμετέρας ἢ τοὺς τῆς κοινῆς φύσεως μετέχοντάς.

51      ιδ'. "Ινα δὲ μὴ δοκῶ περὶ τὰ μέρη διατρίβειν ὑπὲρ ἔλων τῶν πραγμάτων ὑποθέμενος ἐρεῖν, μηδὲ ἐκ τούτων ἐγκωμιάζειν τὴν πόλιν ἀπορῶν τὰ πρὸς τὸν πόλεμον αὐτὴν ἐπαινεῖν, ταῦτα μὲν εἰρήσθω μοι πρὸς τοὺς ἐπὶ τοῖς τοιούτοις φιλοτιμουμένους, ἡγοῦμαι δὲ τοῖς προγόνοις ἡμῶν οὐγέτητον ἐκ τῶν κινδύνων τιμᾶσθαι προστή-  
52      κεν ἡ τῶν ἄλλων εὐεργεσιῶν. Οὐ γάρ μικροὺς οὐδὲ ὀλίγους οὐδὲ ἀφανεῖς ἀγῶνας ὑπέμειναν ἀλλὰ πολλοὺς καὶ δεινοὺς καὶ μεγάλους, τοὺς μὲν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν γήρας, τοὺς δὲ ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ἐλευθερίας ἀπαντα γάρ τὸν γρόνον διετέλεσταν κοινὴν τὴν πόλιν παρέχοντες καὶ τοῖς ἀδικουμένοις ὡς τῶν Ἐλλήνων ἐπαγόνουσαν. Διὸ δὴ καὶ κατηγοροῦσί τινες ἡμῶν ὡς οὐκ

53

ἔρθως βουλευομένων, ὅτι τοὺς ἀσθενεστέρους εἰδίσμεθα θεραπεύειν, ὥσπερ οὐ μετὰ τῶν ἐπαινεῖν βουλομένων ἡμᾶς τοὺς λόγους ὃντας τοὺς τοιούτους. Οὐ γάρ ἀγνοοῦντες ὅσον διαφέρουσιν αἱ μεῖζους τῶν συμμαχιῶν πρὸς τὴν ἀσφάλειαν, οὕτως ἔβούλευόμεθα περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ πολὺ τῶν ἄλλων ἀκριβέστερον εἰδότες τὰ συγθαίνοντά ἐκ τῶν τοιούτων ὅμως ἤρούμεθα τοῖς ἀσθενεστέροις καὶ παρὰ τὸ συμφέρον βοηθεῖν μᾶλλον ἢ τοῖς κρείττοις τοῦ λυτιτελοῦντος ἔνεκα συναδίκειν.

ιε'. Γνοΐη δ' ἂν τις καὶ τὸν τρόπον καὶ τὴν ρώμην 54 τὴν τῆς πόλεως ἐκ τῶν ἴκετειῶν, ἡς ἦδε, τινὲς ἡμῖν ἐποιήσαντο. Τὰς μὲν οὖν ἢ νεωστὶ γεγενημένας ἢ περὶ μικρῶν ἐλθούσας παραλείψω πολὺ δὲ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν, ἐκεῖθεν γάρ δίκαιοιν τὰς πίστεις λαμβάνειν τοὺς ὑπὲρ τῶν πατρίων ἀμφισβήτουντας, ἥλθον οἱ δὲ Ἡρακλέους παῖδες καὶ μικρὸν πρὸ τούτων "Ἄδραστος ὁ Ταλαοῦ, βασιλεὺς ὧν" Ἀργους, οὗτος μὲν ἐκ τῆς στρατείας τῆς ἐπὶ Θήρας δεδυστυγχάνως, καὶ τοὺς ὑπὸ τῇ 55 Καδμείᾳ τελευτήσαντας αὐτὸς μὲν οὐ δυνάμενος ἀνελέσθαι, τὴν δὲ πόλιν ἀξιῶν βοηθεῖν ταῖς κοιναῖς τύγχαις καὶ μὴ περιορᾶν τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις ἀποθνήσκοντας ἀτάφους γιγνομένους μηδὲ παλαιὸν ἔθος καὶ πάτριον νόμον καταλυόμενον, οἱ δὲ Ἡρακλέους παῖδες φεύγοντες τὴν Εύρυσθέως ἔχθραν, καὶ τὰς μὲν ἄλλας πόλεις ὑπερορῶντες ως οὐκ ἀν δυναμένας βοηθῆσαι ταῖς αὐτῶν συμφοραῖς, τὴν δὲ ἡμετέραν ἴκανήν νομίζοντες εἶναι μόνην ἀποδοῦνται γάριν ὑπὲρ ὧν ὁ πατήρ αὐτῶν ἀπαντας ἀνθρώπους εὐεργέτησεν. Έκ δὴ τούτων ράδιον 57 κατιδεῖν, ὅτι καὶ κατ' ἔκεινον τὸν γρόνον ἢ πόλις ἡμῶν ἡγεμονικῶς εἴγε τις γάρ ἀν ἴκετεύειν τολμήσειν ἢ τοὺς ἥττους αὐτοῦ ἢ τοὺς ὑφ' ἐτέροις ὄντας παραλιπών τοὺς μεῖζω δύναμιν ἔγοντας, ἄλλως τε καὶ περὶ

- πραγμάτων ούκ ιδίων ἀλλὰ κοινῶν καὶ περὶ ὧν οὐδέν  
νας ἄλλους είχες τὴν ἐπιμεληθῆγαι πλὴν τοὺς προεστά-  
58 νας τῶν Ἐλλήνων ἀξιοῦντας. Ἐπειτὸν δὲ φευσθέντες  
φαίνονται τῶν ἑλπίδων, δι' ἃς κατέψυγον ἐπὶ τοὺς προ-  
γόνους ἡμῶν. Ανελόμενοι γάρ πολεμον ὑπὲρ μὲν τῶν  
τελευτηρισάντων πρὸς Θηβαίους, ὑπὲρ δὲ τῶν παιδῶν  
τῶν Ἡρακλέους πρὸς τὴν Εὐρυσθέως δύναμιν, τοὺς μὲν  
ἐπιτραπεύσαντες ἥγανκασαν ἀποδοῦναι θάψαι τοὺς νε-  
κούς τοῖς προστήκουσι, Πελοποννησίων δὲ τοὺς μετ'  
Εὐρυσθέως εἰς τὴν χώραν ἡμῶν εἰσθαλόντας ἐπεξελ-  
θόντες ἐνίκηρσαν μαχόμενοι κάκεινον τῆς θύρεως ἔπαι-  
59 σαν. Θαυμαζόμενοι δὲ καὶ διὰ τὰς ἄλλας πράξεις ἐκ  
τούτων τῶν ἔργων ἔτι μᾶλλον εὐδοκίμησαν. Οὐ γάρ  
παρὰ μικρὸν ἐποίησαν ἀλλὰ τοσοῦτον τὰς τύχας ἐκα-  
τέρων μετήλλαξαν, ὡσθ' ὅ μὲν ἰκετεύειν ἡμᾶς ἀξιώσας  
βίᾳ τῶν ἐγθῶν ἀπανθ' ὅσων ἐδεήθη διαπραξάμενος  
ἀπῆλθεν, Εὐρυσθεὺς δὲ βιάσεσθαι προσδοκήσας αὐτὸς  
αἰγυμάλωτος γενόμενος ἰκέτης ἥγανκάσθη, καταστῆγαι,  
60 καὶ τῷ μὲν ὑπερενεγκόντι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὃς ἐκ  
Διὸς μὲν γεγονὼς, ἔτι δὲ θυγῆτὸς ὧν θεοῦ ρώμην ἔσχε,  
τούτῳ μὲν ἐπιτάπτων καὶ λυμαίνόμενος ἀπαντα τὸν  
γρόνον διετέλεσεν, ἐπειδὴ δὲ εἰς ἡμᾶς ἐξήμαρτεν, εἰς  
τοσάτην κατέστη μεταβολήν, ὡστὶ ἐπὶ τοῖς παισὶ τοῖς  
ἐκείνου γενόμενος ἐπονειδίστως τὸν βίον ἐτελεύτησεν.  
61 Ιε'. Πολλῶν δὲ ὑπαρχουσῶν ἡμῖν εὐεργεσιῶν εἰς τὴν  
πόλιν τὴν Λακεδαιμονίων περὶ ταύτης μόνης μοι συμ-  
βέβηκεν εἰπεῖν ἀφορμὴν γάρ λαβόντες τὴν δι' ἡμῶν  
αὐτοῖς γενομένην σωτηρίαν οἱ πρόγονοι μὲν τῶν νῦν ἐν  
Λακεδαιμονί βασιλεύονταν, ἔκγονοι δὲ Ἡρακλέους, κατ-  
ῆλθον μὲν εἰς Πελοπόννησον, κατέσχον δὲ Ἀργος καὶ  
Λακεδαιμονα καὶ Μεσσήνην, οἰκισταὶ δὲ Σπάρτης ἐγέ-  
νοντο, καὶ τῶν παρόντων ἀγαθῶν αὐτοῖς ἀπάντων ἀρ-

γιγοὶ κατέστησαν. Ὡν ἐχεῖν ἔκείνους μεμνημένους 62  
μηδέποτ' εἰς τὴν γώραν ταύτην εἰσθάλειν, ἔξ της ὁρ-  
μηθέντες τοσαύτην εὐδαιμονίαν κατεκτήσαντο, μηδ'  
εἰς κινδύνους καθιστάναι τὴν πόλιν τὴν ὑπὲρ τῶν παι-  
δῶν τῶν Ἡρακλέους προκινδυνεύτασαν, μηδὲ τοῖς μὲν  
ἀπ' ἔκείνου γεγονόσι διδόναι τὴν βασιλείαν, τὴν δὲ τῷ  
γένει τῆς σωτηρίας αιτίαν οὕσαν δουλεύειν αὐτοῖς ἀ-  
ξίοις. Εἰ δὲ δεῖ τὰς γάριτας καὶ τὰς ἐπιεικείας ἀνελόν- 63  
τας ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν πόλιν ἐπανελθεῖν καὶ τὸν ἀκρι-  
βέστατον τῶν λόγων εἰπεῖν, οὐ δή που πάτοιόν ἐστιν  
ἡγεῖσθαι τοὺς ἐπήργυδας τῶν αὐτοῦ θόνων, οὐδὲ τοὺς εὐ-  
παθόντας τῶν εὖ ποιησάντων, οὐδὲ τοὺς ἵκέτας γενο-  
μένους τῶν ὑποδεξαμένων.

ιζ'. Ἐτι δὲ συντομώτερον ἔχω δηλώσαι περὶ αὐτῶν. 64  
Τῶν μὲν γάρ Ἑλληνίδων πόλεων γωρίς τῆς ἡμετέρας  
Ἀργος καὶ Θῆbai καὶ Λακεδαιμων καὶ τότ' ἡσαν μέ-  
γισται καὶ νῦν ἔτι διατελοῦσι. Φαινόνται δὲ ἡμῶν οἱ  
πρόγονοι τοσοῦτον ἀπάντων διενεγκόντες, ὥσθ' ὑπὲρ μὲν  
Ἀργείων δυστυγγησάντων Θηβαίοις, ὅτε μέγιστον ἐφρόντι-  
σαν, ἐπιτάττοντες, ὑπὲρ δὲ τῶν παΐδων τῶν Ἡρακλέους 65  
Ἀργείους καὶ τοὺς ἄλλους Πελοποννησίων μάγῃ κρα-  
τήσαντες, ἐκ δὲ τῶν πρὸς Εύρυτθέα κινδύνων τοὺς οἰ-  
κιστὰς καὶ τοὺς ἡγεμόνας τοὺς Λακεδαιμονίων διατώ-  
σαντες. Ωστε περὶ μὲν τῆς ἐν τοῖς Ἑλλησι δυναστείας  
οὐκ' οἶδεν ὅπως ἂν τις σαφέστερον ἐπιδείξαι δυνηθείη.

ιη'. Δοκεῖ δέ μοι καὶ περὶ τῶν πρὸς τοὺς βαρβάρους 66  
τῇ πόλει πεπραχμένων προσήχειν εἰπεῖν, ἄλλως τ' ἐπει-  
δή καὶ τὸν λόγον κατεστησάμην περὶ τῆς ἡγεμονίας  
τῆς ἐπ' ἔκείνους. Ἀπαντᾶς μὲν οὖν ἔξαριθμῶν τοὺς κιν-  
δύνους λίαν ἂν μακρολογοίτην ἐπι δὲ τῶν μεγίστων  
στὰς τὸν αὐτὸν τρόπον ὅνπερ ὀλίγῳ πρότερον πειράσο-  
μαι καὶ περὶ τούτων διελθεῖν. "Εστι; γάρ ἀργικώτατα 67

μὲν τῶν γενῶν καὶ μεγίστας δύναστείας ἔχοντα Σκύθαι καὶ Θρᾷκες καὶ Πέρσαι, τυγχάνουσι δὲ οὗτοι μὲν ἀπαντεῖς ἡμῖν ἐπιβούλευσαντες, ἡ δὲ πόλις πρὸς ἀπαντας τούτους διακινδυνεύσατα. Καίτοι τί λοιπὸν ἔσται τοῖς ἀντιλέγουσιν, ἢν ἐπιδειχθῶσι τῶν μὲν Ἑλλήνων οἱ μῆν δυνάμενοι τυγχάνειν τῶν δικαίων ἡμᾶς ἴκετεύειν ἀξιοῦντες, τῶν δὲ βαρβάρων οἱ βουλόμενοι καταδουλώσασθαι τοὺς Ἑλληνας ἐφ' ἡμᾶς πρώτους ιόντες;

- 68 θ'. Επιφανέστατος μὲν οὖν τῶν πολέμων ὁ Περσικὸς γέροντες, οὐ μὴν ἐλάττω τεκμήρια τὰ παλαιὰ τῶν ἔργων ἔστι τοῖς περὶ τῶν πατρίων ἀμφισβητοῦσιν. "Ἐτι γάρ ταπεινῆς οὕτης τῆς Ἑλλάδος ἥλθον εἰς τὴν χώραν ἡμῶν Θρᾷκες μὲν μετ' Εὐμόλπου τοῦ Ποσειδῶνος, Σκύθαι δὲ μετ' Αμαζόνων τῶν Ἀρεως θυγατέρων, οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἀλλὰ καθ' ὃν ἔκατεροι τῆς Εὐρώπης ἐπῆρχον, μισοῦντες μὲν ἀπαντὸ τῶν Ἑλλήνων γένος, ιδίᾳ δὲ πρὸς ἡμᾶς ἐγκλήματα ποιησάμενοι, νομίζοντες ἐκ τούτου τοῦ τρόπου πρὸς μίαν μὲν πόλιν κινδυνεύειν, ἀπασῶν δὲ ἄμα κρατήσειν. Οὐ μὴν κατώρθωσαν, ἀλλὰ πρὸς μόνους τοὺς προγόνους τοὺς ἡμετέρους συμβαλόντες ὅμοιώς διεψθάρησαν, ὥσπερ ἂν εἰ πρὸς ἀπαντας ἀνθρώπους ἐπολέμησαν. Δῆλον δὲ τὸ μέγεθος τῶν κακῶν τῶν γενομένων ἐκείνοις· οὐ γάρ ἂν ποθ' οἱ λόγοι περὶ αὐτῶν τοσοῦτον χρόνον διέμειναν, εἰ μὴ καὶ τὰ πραχθέντα πολὺ τῶν ἀλλων διήγενκεν. Λέγεται δὲ οὖν περὶ μὲν Αμαζόνων, ὡς τῶν μὲν ἐλθουσῶν οὐδεμίᾳ πάλιν ἀπῆλθεν, αἱ δὲ ὑπολειψθεῖσαι διὰ τὴν ἐνθάδε συμφορὰν ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐξεβλήθησαν, περὶ δὲ Θρᾳκῶν, ὅτι τὸν ἀλλον χρόνον ὅμοροι προσοκοῦντες ἡμῖν τοσοῦτον διὰ τὴν τότε στρατείαν διέλιπον ὥστ' ἐν τῷ μεταξὺ τῆς χώρας ἔθνη πολλὰ καὶ γένη παντοδαπὰ καὶ πόλεις μεγάλας κατοικισθῆναι.

κ'. Καὶ μὲν οὖν καὶ ταῦτα καὶ πρέποντα τοῖς περὶ 71  
τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητοῦσιν, ἀδελφὰ δὲ τῶν εἰρημέ-  
νων καὶ τοιαῦθ' οἱά περ εἰκὸς τοὺς ἐκ τοιούτων γεγονό-  
τας, οἱ πρὸς Δαρεῖον καὶ Ξέρξην πολεμήσαντες ἔπραξαν.  
Μεγίστου γάρ πολέμου συστάντος ἐκείνου καὶ πλείστων  
χιλιόνων εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον συμπεσόντων, καὶ τῶν  
μὲν πολεμίων ἀνυποστάτων οἰομένων εἶναι διὰ τὸ πλῆ-  
θος, τῶν δὲ συμμάχων ἀνυπέρβλητον ἡγουμένων ἔχειν  
τὴν ἀρετὴν, ἀμφοτέρων κρατήσαντες ὡς ἐκατέρων προ- 72  
στὴν, καὶ πρὸς ἄπαντας τοὺς χιλιόνους διενεγκόντες,  
εὐθὺς μὲν τῶν ἀριστείων ἡξιώθησαν, οὐ πολλῷ δὲ ὑστε-  
ρον τὴν ἀργήν τῆς θαλάττης ἔλαβον, δόντων μὲν τῶν  
ἄλλων Ἑλλήνων, οὐκ ἀμφισβητούντων δὲ τῶν νῦν ἡ-  
μᾶς ἀφαιρεῖσθαι ζητούντων.

κκ'. Καὶ μηδεὶς οἰέσθω μ' ἀγνοεῖν, ὅτι καὶ Λακεδαι- 73  
μόνιοι περὶ τοὺς καιροὺς τούτους πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιοι  
τοῖς Ἑλλησι κατέστησαν ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ μᾶλλον  
ἐπαινεῖν ἔχω τὴν πόλιν, ὅτι τοιούτων ἀνταγωνιστῶν τυ-  
χοῦστα τοσοῦτον αὐτῶν διήνεγκεν. Βούλομαι δὲ ἔλεγω  
μικρότερα περὶ τοῖν πολέοιν εἰπεῖν καὶ μὴ ταχὺ λίγα  
παραδραμεῖν, ἵνα ἀμφοτέρων ἡμῖν ὑπομνήματα γένηται,  
τῆς τε τῶν προγόνων ἀρετῆς καὶ τῆς πρὸς τοὺς Βαρ-  
θάρους ἔγιθρας. Καίτοι μὲν οὐ λέληθεν, ὅτι γαλεπόν ἔστιν 74  
ὑστατὸν ἐπελθόντα λέγειν περὶ πραγμάτων πάλαι προ-  
κατειλημένων καὶ περὶ ὧν οἱ μάλιστα δυνηθέντες  
τῶν πολιτῶν εἰπεῖν ἐπὶ τοῖς δημοσίᾳ θαπτομένοις πολ-  
λάκις εἰρήκασιν ἀνάγκη γάρ τὰ μὲν μέγιστ' αὐτῶν ἡδη  
κατακεχρῆσθαι, μικρὰ δὲ τινα παραπλεῖσθαι. "Ομως  
δὲ ἐκ τῶν ὑπολοίπων, ἐπειδὴ συμφέρει τοῖς πράγμασιν,  
οὐκ ἀκνητέον μνησθῆναι περὶ αὐτῶν.

κζ'. Πλείστων μὲν οὖν ἀγαθῶν αἰτίους καὶ μεγίστων  
ἐπαινῶν ἀξίους ἡγοῦμαι γεγενῆσθαι τοὺς τοῖς σώμασιν

- ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος προκειμονεύσαντας· οὐ μὴν οὐδὲ τῶν πρὸ τοῦ πολέμου τούτου γενομένων καὶ δυναστευσάντων ἐν ἑκατέρᾳ τοῖν πολέοιν δίκαιον ἀμνημονεῖν· ἔχεινοι γάρ ἡσαν οἱ προστιχήσαντες τοὺς ἐπιγιγνομένους καὶ τὰ πλήθη προτρέψαντες ἐπ' ἀρετὴν καὶ γαλεπούς ἀντα-
- 76 γωνιστὰς τοῖς βαρβάροις ποιήσαντες. Οὐ γάρ ὠλιγώ-  
ρουν τῶν κοινῶν, οὐδὲ ἀπέλαυνον μὲν ὡς ιδίων, ἡμέλουν  
δέ ὡς ἀλλοτρίων, ἀλλ' ἐκτίθοντο μὲν ὡς οἰκείων, ἀπεί-  
χοντο δέ ὡσπερ χρὴ τῶν μηδὲν προστηκόντων· οὐδὲ πρὸς  
ἀργύριον τὴν εὐδαιμονίαν ἔκρινον, ἀλλ' οὔτος ἐδόκει  
πλοῦτον ἀσφαλέστατον κεκτῆσθαι καὶ κάλλιστον, στις  
τοιαῦτα τυγχάνοι πράττων, ἐξ ὧν αὐτές τε μέλλοι μά-  
λιστ' εὐδαιμόνειν καὶ τοῖς παισὶ μεγίστην δόξαν κατα-
- 77 λείψειν. Οὐδὲ τὰς θρασύτητας τὰς ἀλλήλων ἐζήλουν,  
οὐδὲ τὰς τόλμας τὰς αὐτῶν ἥσκουν, ἀλλὰ δεινότερον  
μὲν ἐνόμιζον εἶναι κακῶς ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀκούειν ἢ  
καλῶς ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀποθνήσκειν, μᾶλλον δέ ἥσγυ-  
νοντ' ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἀμαρτήμασιν ἢ νῦν ἐπὶ τοῖς ιδίοις
- 78 τοῖς σφετέροις αὐτῶν. Τούτων δέ τὴν αἴτιον, ὅτι τοὺς μὲν  
νόμους ἐσκόπουν, δπως ἀκριβῶς καὶ καλῶς ἔξουσιν, οὐχ  
οὔτω τοὺς περὶ τῶν ιδίων συμβολαίων ὡς τοὺς περὶ  
τῶν καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν ἐπιτρέψεμάτων ἢ πί-  
σταντο γάρ, ὅτι τοῖς καλοῖς καγαθοῖς τῶν ἀνθρώπων  
οὐδὲν δεῖσει πολλῶν γραμμάτων, ἀλλ' ἀπ' ὅλιγων συν-  
θημάτων ῥᾷδίως καὶ περὶ τῶν ιδίων καὶ περὶ τῶν κοι-
- 79 νῶν ὄμονοήσουσιν. Οὕτω δὲ πολιτικῶς εἶγον, ὡστε καὶ  
τὰς στάσεις ἐποιοῦντο πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ὅπότεροι τοὺς  
ἐτέρους ἀπολέσαντες τῶν λοιπῶν ἀρέσουσιν, ἀλλ' ὅπότε-  
ροι φθίσονται τὴν πόλιν ἀγαθόν τι ποιήσαντες· καὶ τὰς  
ἔταιρειας συνῆγον οὐχ ὑπὲρ τῶν ιδίᾳ συμφερόντων ἀλλ'
- 80 ἐπὶ τῇ τοῦ πλήθους ὠφελείᾳ. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ  
τὰ τῶν ἄλλων διώκουν, θεραπεύοντες ἀλλ' οὐχ ὑβρι-

ζούτες τοὺς Ἑλλήνας, καὶ στρατηγεῖν οἰόμενοι δεῖν ἀλλὰ μὴ τυραννεῖν αὐτῶν, καὶ μᾶλλον ἐπιθυμοῦντες ἡγεμόνες ἦ δεσπόται προσαγορεύεσθαι καὶ σωτῆρες ἀλλὰ μὴ λυμεῶνες ἀποκαλεῖσθαι, τῷ ποιεῖν εὖ προσαγόμενοι τὰς πόλεις ἀλλ' οὐ βίᾳ καταστρεφόμενοι, πι- 81 στοτέροις μὲν τοῖς λόγοις ἡ νῦν τοῖς ὄροις γράμμενοι, ταῖς δὲ συνθήκαις ὥσπερ ἀνάγκαις ἐμμένειν ἀξιοῦντες, οὐχ οὕτως ἐπὶ ταῖς δυναστείαις μέγα φρονοῦντες ὡς ἐπὶ τῷ σωφρόνως ζῆν φιλοτιμούμενοι, τὴν αὐτὴν ἀξιοῦντες γνώμην ἔχειν πρὸς τοὺς ἡγέτους ἡγεμόνες πρὸς σφᾶς αὐτούς, ἵδια μὲν ἀστη τὰς αὐτῶν πόλεις ἡγούμενοι, κοινὴν δὲ πατρίδα τὴν Ἑλλάδα νομίζοντες εἶναι.

κγ'. Τοιαύταις διανοίαις γράμμενοι καὶ τοὺς νεωτέρους ἐν τοῖς τοιούτοις ἥθεσι παιδεύοντες οὕτως ἀνδρας ἀγαθοὺς ἀπέδειξαν τοὺς πολεμήσαντας πρὸς τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας ὥστε μηδένα πώποτε δυνηθῆναι περὶ αὐτῶν μήτε τῶν ποιητῶν μήτε τῶν σοφιστῶν ἀξίως τῶν ἔκείνοις πεπραγμένων εἰπεῖν. Καὶ πολλὴν αὐτοῖς ἔχω συγγνώμην ὁμοίως γάρ ἐστι γαλεπὸν ἐπαινεῖν τοὺς ὑπερβεβληκότας τὰς τῶν ἀλλων ἀρετὰς ὥσπερ τοὺς μηδὲν ἀγαθὸν πεποιηκότας τοῖς μὲν γάρ οὐχ ὑπεισι πράξεις, πρὸς δὲ τοὺς οὐκ εἰσὶν ἀρμόττοντες λόγοι. Πῶς 83 γάρ ἀν γένοιντο σύμμετροι τοιούτοις ἀνδράσιν, οἱ τοσοῦτον μὲν τῶν ἐπὶ Τροίαν στρατευσαμένων διήνεγκαν, ὅσον οἱ μὲν περὶ μίαν πόλιν ἔτη δέκα διέτριψαν, οἱ δὲ τὴν ἔξ απάστης τῆς Ἀσίας δύναμιν ἐν ὅλῃ γρόνῳ κατεπολέμησαν, οὐ μόνον δὲ τὰς αὐτῶν πατρίδας διέσωσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἑλλάδα σύμπασαν ἡλευθέρωσαν; Ποίων δὲ ἂν ἔργων ἡ πόνων ἡ κινδύνων ἀπέστησαν ὥστε ζῶντες εὐδοκιμεῖν, οἵτινες ὑπὲρ τῆς δόξης ἡς ἡμελλον τελευτήσαντες ἔζειν οὕτως ἐτοίμως ἥθελον ἀποθηγῆσκεν; Οἷμαί δὲ καὶ τὸν πόλεμον θεῶν τινα 84

συναγαγεῖν ἀγασθέντα τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, ἵνα μὴ τοιοῦτοι γενόμενοι τὴν φύσιν διαλάθοιεν μηδὲ ἀκλεῶς τὸν βίον τελευτήσειαν, ἀλλὰ τῶν αὐτῶν τοῖς ἐκ τῶν θεῶν γεγονόσι καὶ καλουμένοις ἡμένοις ἀξιωθεῖεν· καὶ γάρ ἐκείνων τὰ μὲν σώματα ταῖς τῆς φύσεως ἀνάγκαις ἀπέδοσαν, τῆς δὲ ἀρετῆς ἀθάνατον τὴν μνήμην ἐποίησαν.

- 85 καὶ. Λειπόμενοι διλοτίμως πρὸς ἄλληλους εἰχον, οὐ μὴν ἀλλὰ περὶ καλλίστων ἐν ἐκείνοις τοῖς γρόνοις ἐφίλοντες, οὐκ ἐγέροντες, οὐδὲ ἐπὶ δουλείᾳ τῇ τῶν Ἑλλήνων τὸν βάρβαρον θεραπεύοντες, ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς κοινῆς σωτηρίας ὅμονοσσούντες, διπότεροι δὲ ταύτης αἵτιοι γενόνται, περὶ τούτου ποιησάμενοι τὴν ἀμιλλαν. Ἐπεδείξαντο δὲ τὰς αὐτῶν ἀρετὰς πρῶτον μὲν ἐν τοῖς ὑπὸ Δαρείου πειραθεῖσιν. Ἀποθάντων γάρ αὐτῶν εἰς τὴν Ἀττικήν, οἱ μὲν οὐ περιέμειναν τοὺς συμμάχους, ἀλλὰ τὸν κονὸν πόλεμον ἔδιον ποιησάμενοι πρὸς τοὺς ἀπάστης τῆς Ἑλλάδος κατατροπήσαντες ἀπήγνων τὴν οἰκείαν δύναμιν ἔχοντες, ὅλιγοι πρὸς πολλὰς μυριάδας, ὥσπερ ἐν ἀλλοτρίαις ψυχαῖς μέλλοντες κινδυνεύειν, οἱ δὲ οὐκ ἔθεισαν πυθόμενοι τὸν περὶ τὴν Ἀττικὴν πόλεμον καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἀμελήσαντες ἦκον ἡμῖν ὅμονοσσούντες, τοσαύτην ποιησάμενοι σπουδὴν, ὅστην περ ἂν τῆς αὐτῶν γύρως πορθουμένης. Σημεῖον δὲ τοῦ τάχους καὶ τῆς ἀμιλλῆς. Τοὺς μὲν γάρ ἡμετέρους προγόνους φασὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας πυθέσθαι τε τὴν ἀπόθασιν τῶν βαρβάρων καὶ βορθίσαντας ἐπὶ τοὺς ὄρους τῆς γύρως μάχην νικήσαντας τρόπαιον στῆσαι τῶν πολεμίων, τοὺς δὲ ἐν τρισὶν ἡμέραις καὶ τοσαύταις νυξὶ διακόσια καὶ γίγλια στάδια διελθεῖν στρατοπέδῳ πορευομένους. Οὕτω σφόδρα ἡ πειγόντησαν οἱ μὲν μετασγεῖν τῶν κινδύνων, οἱ

δὲ φθῆγαι συμβαλόντες πρὶν ἐλθεῖν τοὺς βορθνήσοντας.  
κε'. Μετὰ δὲ ταῦτα γενομένης τῆς ὑστερὸν στρα- 88  
τείας, ἣν αὐτὸς Ξέρξης ἔγαγεν, ἐκλιπὼν μὲν τὰ βασι-  
λεῖα, στρατηγὸς δὲ καταστῆναι τολμήσας, ἀπαντας  
δὲ τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας συναγείρας περὶ οὐ τίς οὐχ  
ὑπερβολὰς προθυμηθείς εἰπεῖν ἐλάττω τῶν ὑπαρχόν-  
των εἴργκεν; Ὅς εἰς τοσοῦτον ἤλθεν ὑπεργρανίας, 89  
ώστε μικρὸν μὲν ἡγγράμενος ἔργον είναι τὴν Ἑλλά-  
δα γειρώσασθαι, βουλγύρεις δὲ τοιοῦτον μνημεῖον κα-  
ταλιπεῖν, ὃ μὴ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς ἐστιν, οὐ πρό-  
τερον ἐπαύσατο, πρὶν ἔξεῦρε καὶ συνηγάγκατεν, ὃ πάν-  
τες θρυλοῦσιν, ώστε τῷ στρατοπέδῳ πλεῦσαι μὲν διὰ  
τῆς ἡπείρου, πεζεῦσαι δὲ διὰ τῆς θαλάττης, τὸν μὲν  
Ἐλλήσποντον ζεύξας, τὸν δὲ Ἀθω διορύξας. Πρὸς δὴ 90  
τὸν οὕτω μέγα φρονήσαντα καὶ τριλικαῦτα διαπράξα-  
μενον καὶ τοσούτων δεσπότην γενόμενον ἀπήντων διε-  
λόμενοι τὸν κίνδυνον, Λακεδαιμόνιοι μὲν εἰς Θερμοπύλας  
πρὸς τὸ πεζόν, γιλίους αὐτῶν ἐπιλέξαντες καὶ τῶν συμ-  
μάχων ὅλίγους παραλαβόντες, ως ἐν τοῖς στενοῖς κω-  
λύσοντες αὐτοὺς περατέρω προελθεῖν, οἱ δὲ ἡμέτεροι  
πατέρες ἐπ' Ἀρτεμίσιον, ἔξτροντα τριήρεις πληρώσαν-  
τες πρὸς ἄπαν τὸ τῶν πολεμίων ναυτικόν. Ταῦτα δὲ 91  
ποιεῖν ἐτόλμων οὐχ οὕτω τῶν πολεμίων καταφρονοῦν-  
τες ως πρὸς ἀλλήλους ἀγωνιῶντες, Λακεδαιμόνιοι μὲν  
ζηλοῦντες τὴν πόλιν τῆς Μαραθῶνι μάγγρις καὶ ζητοῦν-  
τες αὐτοὺς ἔξιστας καὶ δεδιότες, μὴ δις ἐρεξῆς ἡ πό-  
λις ἡμῶν αἰτίᾳ γένηται τοῖς Ἐλλησι τῆς σωτηρίας, οἱ  
δὲ ἡμέτεροι μάλιστα μὲν βουλόμενοι διαρρύσαντες τὴν πα-  
ροῦσαν δόξαν καὶ πᾶσι ποιῆσαι φανερόν, ὅτι καὶ τὸ πρό-  
τερον δι' ἀρετὴν ἀλλ' οὐ διὰ τύγχρην ἐνίκησαν, ἔπειτα  
καὶ προσγαγέσθαι τοὺς Ἐλληνας ἐπὶ τὸ διαναυμα-  
χεῖν, ἐπιδείξαντες αὐτοῖς ὅμοιως ἐν τοῖς ναυτικοῖς κιν-

δύνοις ώσπερ ἐν τοῖς πεζοῖς τὴν ἀρετὴν τοῦ πλήθους περιγγυνομένην.

- 92 καὶ Ἰσας δὲ τὰς τόλμας παρασχόντες οὐχ ὄμοιας ἔγραψαντο ταῖς τύχαις, ἀλλ' οἱ μὲν διερθάρησαν καὶ ταῖς ψυχαῖς νικῶντες τοῖς σώμασιν ἀπεῖπον, οὐ γὰρ δὴ τοῦτο γε θέμις εἴπειν ὡς ἡττήθησαν· οὐδεὶς γάρ αὐτῶν συγείνη τέξισεν· οἱ δὲ ἡμέτεροι τὰς μὲν πρόπλους ἐνίκησαν, ἐπειδὴ δὲ τὴν παρέδδου τοὺς πολεμίους κρατοῦντας, οἰκαδε καταπλεύσαντες οὕτως ἐβουλεύσαντο περὶ τῶν λοιπῶν, ώστε πολλῶν καὶ καλῶν αὐτοῖς προσειργασμένων ἐν τοῖς τελευταίοις τῶν κινδύνων ἔτι πλέον διήνεγκαν. Αθύμως γὰρ ὅπάντων τῶν συμμάχων διακειμένων, καὶ Πελοποννήσιων μὲν διατεγγύοντων τὸν Ισθμὸν καὶ Κρητούντων ιδίαν αὐτοῖς σωτηρίαν, τῶν ἄλλων πόλεων ὑπὸ τοῖς βαρβάροις γεγενημένων καὶ συστρατευομένων ἐκείνοις, πλὴν εἴ τις διὰ μικρότητα παρημέλητο, προσπλεουσῶν δὲ τριήρων διακοσίων καὶ γιλίων καὶ πεζῆς στρατιᾶς ἀναριθμήτου μελλούστης εἰς τὴν Ἀττικὴν εἰσῆλλειν, οὐδεμιᾶς σωτηρίας αὐτοῖς ὑποφανομένης, ἀλλ' ἔφημοι συμμάχων γεγενημένοι καὶ 94 τῶν ἐλπίδων ἀπαστὸν διημαρτηκότες, ἔξον αὐτοῖς μὴ μόνον τοὺς παρόντας κινδύνους διαρύγειν ἀλλὰ καὶ τιμᾶς ἐξαιρέτους λαβεῖν, ἃς αὐτοῖς ἐδίδου βασιλεὺς ἥργονυμενος, εἰ τὸ τῆς πόλεως προσλόθιον ναυτικόν, παραγρῦμα καὶ Πελοποννήσου κρατήσειν, οὐχ ὑπέμεναν τὰς πάρ' ἐκείνου δωρεάς, οὐδὲ ὄργισθέντες τοῖς Ἐλλησιν, ὅτι προύδοθήσαν, ἀσμένως ἐπὶ τὰς διαλλαγὰς τὰς πόρους βαρβάρους ὀρμηταν. Ἀλλ' αὐτοὶ μὲν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας πολεμεῖν παρεσκευάζοντο, τοῖς δὲ ἄλλοις τὴν δουλείαν αἴρουμένοις συγγρήματην είγουν. Ἡγούντο γάρ ταῖς μὲν ταπειναῖς τῶν πόλεων προσήκειν ἐκ παντὸς τρόπου ζητεῖν τὴν σωτηρίαν, ταῖς δὲ προεστάναι τῆς

Ἐλλάδος ἀξιώσταις οὐχ οίον τ' εἶναι διαφεύγειν τοὺς κινδύνους, ἀλλ' ὥσπερ τῶν ἀνδρῶν τοῖς καλοῖς κἀγθιτοῖς αἱρετώτερόν ἐστι καλῶς ἀποθανεῖν ἡ ζῆν αἰσχρῶς, οὕτω καὶ τῶν πόλεων ταῖς ὑπερεχούσταις λυσιτελεῖν ἔξ ἀνθεώπων ἀρνισθῆναι μᾶλλον ἡ δουλαις ὄρθηναι γενομέναις. Διὸν δ' ὅτι ταῦτα διενοήθησαν ἐπειδὴ γάρ 96 οὐχ οἷοί τ' ἦσαν πρὸς ἀμφοτέρας ὅμα παρατάξασθαι τὰς δυνάμεις, παραλαβόντες ἀπαντα τὸν ὅγλον τὸν ἐκ τῆς πόλεως εἰς τὴν ἐγχώμενην νῆσον ἐξέπλευσαν, ἵν' ἐν μέρει πρὸς ἔκατέραν κινδυνεύσωσιν.

κἄ'. Καίτοι πῶς ἂν ἐκείνων ἀνδρες ἀμείνους τῇ μᾶλλον φιλέλληνες ὄντες ἐπιδειγθεῖν, οἵτινες ἔτλησαν ἐπιδεῖν. Ὅστε μὴ τοῖς λοιποῖς αἴτιοι γενέσθαι τῆς δουλείας, ἐρήμην μὲν τὴν πόλιν γενομένην, τὴν δὲ γύρων πορθουμένην, ιερὰ δὲ συλώμενα καὶ νεώς ἐμπιπραμένους, ἀπαντα δὲ τὸν πόλεμον περὶ τὴν πατρίδα τὴν αὐτῶν γιγνόμενον; Καὶ μηδὲ ταῦτι ἀπέχρησεν αὐτοῖς, 97 ἀλλὰ πρὸς γῆλίας καὶ διακοσίας τριήρεις μόνοι διαναυμαγεῖν ἐμελέτησαν. Οὐ μὴν εἰάθησαν καταισχυνθέντες γάρ Πελοποννήσῳ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, καὶ νομίσαντες προδιαφθαρέντων μὲν τῶν ἡμετέρων οὐδὲ αὐτοὶ σωθῆσθαι, κατορθωσάντων δὲ εἰς ἀτιμίαν τὰς αὐτῶν πόλεις καταστήσειν, ἱγναγκάσθησαν μετασχεῖν τῶν κινδύνων. Καὶ τοὺς μὲν θορύβους τοὺς ἐν τῷ πράγματι γενομένους καὶ τὰς χραυγὰς καὶ τὰς παρακελεύσεις, ἀκοινὰ πάντων ἐστὶ τῶν ναυμαχούντων, οὐκ οἰδὲ τι δεῖ λέγοντα διατρίβειν ἢ δὲ ἐστὶν ἴδια καὶ τῆς ἡγεμονίας 98 ἀξια καὶ τοῖς προειρημένοις ὄμολογούμενα, ταῦτα δὲ ἐμὸν ἔργον ἐστὶν εἰπεῖν. Τοσοῦτον γάρ τῇ πόλις ἡμῶν διέφερεν, ὅτι τὴν ἀκέραιος, ὥστε ἀνάστατος γενομένη, πλείους μὲν συνεβάλετο τριήρεις εἰς τὸν κινδύνον τὸν ὑπὲρ τῆς Ἐλλάδος τῇ σύμπαντες οἱ συνηκομαγέταντες,

οὐδεὶς δὲ πρὸς ἡμᾶς οὕτως ἔχει θυσμενῶς, ὅστις οὐκ ἂν ὀμολογήσει διὰ μὲν τὴν ναυμαχίαν ἡμᾶς τῷ πολέμῳ κρατῆσαι, ταύτης δὲ τὴν πόλιν αἰτίαν γενέσθαι.

99 κτι'. Καίτοι μελλουστης στρατείας ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἔσεσθαι τίνας γρὴ τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν; οὐ τοὺς ἐν τῷ προτέρῳ πολέμῳ μάλιστ' εὔδοκιμήσαντας, καὶ πολλάκις μὲν ιδίᾳ προκινδυνεύσαντας, ἐν δὲ τοῖς κοινοῖς τῶν ἀγώνων ἀριστείων ἀξιωθέντας; οὐ τοὺς τὴν αὐτῶν ἐκλιπόντας ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων σωτηρίας, καὶ τό τε παλαιὸν οικιστάς τῶν πλείστων πόλεων γενομένους, καὶ πάλιν αὐτὰς ἐκ τῶν μεγίστων συμφορῶν διατίσαντας; πᾶς δὲ οὐκ ἂν δεινὰ πάθοιμεν, εἰ τῶν κακῶν πλείστον μέρος μεταπγύντες ἐν ταῖς τιμαῖς ἔλαττον ἔχειν ἀξιωθεῖμεν καὶ τότε προταγήντες ὑπὲρ ἀπάντων νῦν ἔτεροις ἀκολουθεῖμεν;

100 κθ'. Μέγρι μὲν οὖν τούτων οἰδὲ στι πάντες ἂν ὀμολογήσειαν πλείστων ἀγαθῶν τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν αἰτίαν γεγενῆσθαι καὶ δικαίως ἂν αὐτῆς τὴν ἡγεμονίαν είναι, μετὰ δὲ ταῦτ' ἦδη, τινὲς ἡμῶν κατηγοροῦσιν, ώς ἐπειδὴ τὴν ἀργὴν τῆς θαλάττης παρελάθομεν, πολλῶν κακῶν αἴτιοι τοῖς Ἑλλησι κατέστημεν, καὶ τόν τε Μηλίων ἀνδραποδίσμὸν καὶ τὸν Σκιαναίων ὅλεθρον ἐν τούτοις τοῖς λόγοις ἡμῖν προφέρουσιν. Έγὼ δὲ ἡγοῦμαι πρῶτον μὲν οὐδὲν είναι τοῦτο σγημεῖον, ώς κακῶς ἡργούμεν, εἰ τινὲς τῶν πολεμητσάντων ἡμῖν σφόδρα φαίνονται κολασθέντες, ἀλλὰ πολὺ τόδε μεῖζον τεκμήριον, ώς κακῶς διωκοῦμεν τὰ τῶν συμμάχων, στι τῶν πόλεων τῶν ὑδρίην οὐσῶν οὐδεμίᾳ ταύταις ταῖς συμφοραῖς

101 περιέπεσεν. Ἐπειτα εἰ μὲν ἄλλοι τινὲς τῶν αὐτῶν πραγμάτων προστέρον ἐπεμελήθησαν, εἰκότως ἂν ἡμῖν ἐπιτιμῶντες εἰ δὲ μήτε τοῦτο γέγονε μήδι οἰόν τ' ἐστὶ τοσούτων πόλεων τὸ πλήθος κρατεῖν, τὸ μή τις κολάζῃ

τοὺς ἔξαιμαρτάνοντας, πῶς οὐκ ἦδη δίκαιον ἐστιν ἡμᾶς ἐπαινεῖν, οἵτινες ἐλαχίστοις γαλεπήγαντες πλεῖστον γρόνον τὴν ἀργὴν κατασγεῖεν ἤδυνθήτημεν;

λ'. Οἷμαι δὲ πᾶσι δοκεῖν τούτους κρατίστους προ- 103 στάτας γενήσεσθαι τῶν Ἑλλήνων, ἐφ' ὧν οἱ πειθαρ- γῆσαντες ἄριστα τυγχάνουσι πράξαντες. Ἐπὶ τοίνυν τῆς ἡμετέρας ἡγεμονίας εὐρήσομεν καὶ τοὺς οίκους τοὺς ἴδιους πρὸς εὐδαιμονίαν πλεῖστον ἐπιδόντας καὶ τὰς πόλεις μεγίστας γενομένας. Οὐ γὰρ ἐζήσομεν ταῖς 104 αὐξανομέναις αὐτῶν, οὐδὲ ταραγής ἐνεποιοῦμεν πολι- τείας ἐναντίας παρακαθιστάντες, ἵν' ἀλλήλοις μὲν στασιάζοιεν, ἡμᾶς δὲ ἀμφότεροι θεραπεύοιεν, ἀλλὰ τὴν τῶν συμμάχων ὅμονοιαν κοινὴν ὠρθέλειαν νομίζοντες τοῖς αὐτοῖς νόμοις ἀπάσας τὰς πόλεις διώκομεν, συμ- 105 μαχικῶς ἀλλ' οὐ δεσποτικῶς βουλευόμενοι περὶ αὐτῶν, ὅλων μὲν τῶν πραγμάτων ἐπιστατοῦντες, ιδίᾳ δὲ ἐκά- στους ἐλευθέρους ἔῶντες εἶναι, καὶ τῷ μὲν πλήθει βοη- θοῦντες, ταῖς δὲ δυναστείαις πολεμοῦντες, δεινὸν ἥργού- μενοι τοὺς πολλοὺς ὑπὸ τοῖς ὀλίγοις εἶναι, καὶ τοὺς ταῖς οὐσίαις ἐνδεεστέρους, τὰ δὲ ἀλλὰ μηδὲν γείρους ὄντας, ἀπελαύνεσθαι τῶν ἀργῶν, ἔτι δὲ κοινῆς τῆς πα- τρίδος οὕτης τοὺς μὲν τυραννεῖν, τοὺς δὲ μετοικεῖν, καὶ φύσει πολίτας ὄντας νόμῳ τῆς πολιτείας ἀποστερε- 106 σθαι. Τοιαῦτ' ἔχοντες ταῖς ὀλιγαρχίαις ἐπιτιμᾶν καὶ πλείω τούτων τὴν αὐτὴν πολιτείαν ἦν περ παρ' ἡμῖν αὐτοῖς καὶ παρὰ τοῖς ἀλλοῖς κατεστήσαμεν, ἦν οὐκ οἰδὲ ὅ τι δεῖ διὰ μακροτέρων ἐπαινεῖν, ἀλλῶς τε καὶ συντόμως ἔχοντα δηλῶσαι περὶ αὐτῆς. Μετὰ γὰρ ταύ- της οίκοις τες ἔβδομήκοντι ἔτη διετέλεσκη ἀπειροὶ μὲν τυραννίδων, ἐλευθεροὶ δὲ πρὸς τοὺς βαρβάρους, ἀστα- σίαστοι δὲ πρὸς σφᾶς αὐτούς, εἰρήνην δὲ ἀγοντες πρὸς πάντας ἀνθρώπους.

- 107 λα'. Υπέρ ων προσήκει τοὺς εῦ φρονοῦντας μεγάλην χάριν ἔχειν πολὺ μᾶλλον ἢ τὰς κληρουχίας ἡμῖν ὀνειδίζειν, ἃς ἡμεῖς εἰς τὰς ἐργμουμένας τῶν πόλεων φυλακῆς ἔνεκα τῶν χωρίων ἄλλ' οὐ διὰ πλεονεξίαν ἔξεπέμπομεν. Σγμεῖον δὲ τούτων ἔχοντες γάρ χώραν μὲν ὡς πρὸς τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν ἐλαχίστην, ἀρχὴν δὲ μεγίστην, καὶ κεκτημένοι τριήρεις διπλασίας μὲν ἡ σύμπαντες, δύναμένας δὲ πρὸς δις τοσαύτας κινδυνεύειν, ὑποκειμένης τῆς Εὐβοίας ὑπὸ τὴν Ἀττικὴν, ἢ καὶ πρὸς τὴν ἀργήν τὴν τῆς θαλάττης εὐφυῶς εἶχε καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἀπασῶν τῶν νήσων διέφερε, κρατοῦντες αὐτῆς μᾶλλον ἢ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν, καὶ πρὸς τούτοις εἰδότες καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων τούτους μάλιστ' εὔδοκιμοῦντας, ὅσοι τοὺς ὁμέρους ἀναστάτους ποιήσαντες ἀρθοντον καὶ ράθυμον αὐτοῖς κατεστήσαντο τὸν βίον, ὅμως οὐδὲν τούτων ἡμᾶς ἐπῆρε περὶ τοὺς ἔχοντας τὴν νῆσον ἔξαμαρτεῖν, ἀλλὰ μόνοι δὴ τῶν μεγάλην δύναμιν λαβόντων περιεῖδομεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἀπορωτέως ζῶντας τῶν δουλεύειν αἰτίαν ἔχόντων. Καίτοι βουλόμενοι πλεονεκτεῖν οὐκ ἂν δήπου τῆς μὲν Σκιωναίων γῆς ἐπειθυμήσαμεν, τὴν Ηλαταιέων τοῖς ὡς ἡμᾶς καταρχοῦσι φαινόμεθα παραδόντες, τοσαύτην δὲ γήρων παρελίπομεν, ἢ πάντας ἂν ἡμᾶς εὐπορωτέους ἐποίησεν.
- 108 109 λβ'. Τοιούτων τοίνυν ἡμῶν γεγενημένων καὶ τοσαύτην πίστιν δεδωκότων ὑπὲρ τοῦ μὴ τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖν τολμῶσι κατηγορεῖν οἱ τῶν δεκαργιῶν κοινωνήσαντες καὶ τὰς αὐτῶν πατρίδας διαλυμηγάμενοι, καὶ μικρὰς μὲν ποιήσαντες δοκεῖν εἶναι τὰς τῶν προγεγενημένων ἀδικίας, οὐδεμίαν δὲ λιπόντες ὑπερβολὴν τοῖς αὐθίς βουλουμένοις γεγένθαι πονηροῖς, ἀλλὰ φάσκοντες μὲν λακωνίζειν, τάναντία δὲ ἐκείνοις ἐπιτρέψευοντες,

καὶ τὰς μὲν Μηλίων ὀδυρόμενοι συμφοράς, περὶ δὲ τοὺς αὐτῶν πολίτας ἀνήκεστα τολμήσαντες ἔξαμαρτεῖν.  
 Ποιεῖν γὰρ αὐτοὺς ἀδίκημα διέφυγεν; ἢ τί τῶν αἰσχρῶν 111  
 ἢ δεινῶν οὐ διεξῆλθον; οἱ τοὺς μὲν ἀνομωτάτους πιστο-  
 τάτους ἐνόμιζον, τοὺς δὲ προδότας ὥσπερ εὐεργέτας ἐ-  
 θεράπευον, ἤροῦντο δὲ τῶν Εἰλώτων ἐνὶ δουλεύειν ὥστ'  
 εἰς τὰς αὐτῶν πατρίδας υδρίζειν, μᾶλλον δὲ ἐτίμων  
 τοὺς αὐτόχθειρας τῶν πολιτῶν ἢ τοὺς γονέας τοὺς αὐ-  
 τῶν, εἰς τοῦτο δὲ ὡμότητος ἀπαντας ἡμᾶς κατέστη- 112  
 σαν, ὥστε πρὸ τοῦ μὴν διὰ τὴν παροῦσαν εὐδαιμονίαν  
 καὶ ταῖς μικροῖς ἀτυχίαις πολλοὺς ἔκαπτον ἡμῶν ἔχειν  
 τοὺς συμπενθήσοντας, ἐπὶ δὲ τῆς τούτων ἀργῆς διὰ τὸ  
 πλῆθος τῶν οἰκείων κακῶν ἐπαυτάμεθ' ἀλλήλους ἐ-  
 λεοῦντες. Οὐδενὶ γάρ τοσαύτην σχολὴν παρέλιπον ὥσθ'  
 ἑπέρω συναγθεσθῆναι. Τίνος γάρ οὐκ ἐφίκοντ' ἢ τίς οὕτω 113  
 πόρων τῶν πολιτικῶν τὴν πραγμάτων, ὅστις οὐκ ἐγγὺς  
 ἦν αγκάθηι γενέσθαι τῶν συμφορῶν, εἰς ᾧς αἱ τοιαῦται  
 φύσεις ἡμᾶς κατέστησαν; εἰτὲ οὐκ αἰσχύνονται τὰς αὐ-  
 τῶν πόλεις οὕτως ἀνόμιας διαθέντες καὶ τῆς ἡμετέρας  
 ἀδίκως κατηγοροῦντες, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἀλλοις καὶ περὶ  
 τῶν δικῶν καὶ τῶν γραφῶν τῶν ποτε παρ' ἡμῖν γενο-  
 μένων λέγειν τολμῶσιν, αὐτοὶ πλείους ἐν τρισὶ μηρίν  
 ἀκρίτους ἀποκτείναντες ὃν ἡ πόλις ἐπὶ τῆς ἀργῆς ἀπά-  
 στρεῖ ἔκρινεν. Φυγὰς δὲ καὶ στάσεις καὶ νόμων συγγύ- 114  
 σεις καὶ πολιτειῶν μεταβολάς, ἔτι δὲ παιδῶν υδρεῖς  
 καὶ γυναικῶν αἰσχύνας καὶ γρηγορίων ἀρπαγὰς τίς δὲ  
 δύναιτο διεξελθεῖν; Πλὴν τοσοῦτον εἰπεῖν ἔγω καθ'  
 ἀπάντων, ὅτι τὰ μὲν ἐφ' ἡμῶν δεινὰ ραδίως ὃν τις ἐνὶ  
 φηρίσματι διέλυσε, τὰς δὲ σφαγὰς καὶ τὰς ἀνομίας  
 τὰς ἐπὶ τούτων γενομένας οὐδεὶς ἀνίστασθαι δύναιτο.  
 λγ'. Καὶ μήγα οὐδὲ τὴν παροῦσαν εἰρήνην, οὐδὲ τὴν 115  
 αὐτονομίαν τὴν ἐν ταῖς πολιτείαις μὲν οὐκ ἐνοῦσαν, ἐν

δὲ ταῖς συνθήκαις ἀναγεγραμμένην, ἄξιον ἐλέσθαι μᾶλλον ἢ τὴν ἀργῆν τὴν ἡμετέραν. Τίς γὰρ ἂν τοιαύτης καταστάσεως ἐπιθυμήσειεν, ἐν ἣ καταποντισταὶ μὲν τὴν θάλατταν κατέχουσι, πελτασταὶ δὲ τὰς πόλεις 116 καταλαμβάνουσιν, ἀντὶ δὲ τοῦ πρὸς ἑτέρους περὶ τῆς γήρας πολεμεῖν ἐντὸς τούχους οἱ πολεῖται πρὸς ἀλλήλους μάχονται, πλείους δὲ πόλεις αἰγαλῶτοι γεγόνασιν ἢ πρὶν τὴν εἰρήνην ἡμᾶς ποιήσασθαι, διὰ δὲ τὴν πυκνότητα τῶν μεταβολῶν ἀθυμοτέρως διάγουσιν οἱ τὰς πόλεις οἰκοῦντες τῶν ταῖς φυγαῖς ἐξημιωμένων οἱ μὲν γὰρ τὸ μέλλον δεδίστιν, οἱ δὲ ἀεὶ κατιέναι προσδοκῶσιν. Τοσοῦτον δὲ ἀπέγουσι τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς αὐτονομίας, ὥστ' αἱ μὲν ὑπὸ τυράννοις εἰσὶ, τὰς δὲ ἀρμοσταὶ κατέχουσιν, ἔνιαι δὲ ἀνάστατοι γεγόνασι, τῶν δὲ οἱ βάρβαροι δεσπόται καθεστήκασιν· οὓς ἡμεῖς διαβήναι τολμήσαντας εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ μεῖζον ἢ προσήκεν αὐτοῖς φρονήσαντας οὕτω διέθεμεν ὥστε μὴ μόνον παύσασθαι στρατείας ἐφ' ἡμᾶς ποιουμένους ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτῶν γήραν ἀνέγεσθαι πορθουμένην, καὶ διακοσίαις καὶ γιλίαις ναυσὶ περιπλέοντας εἰς τοσαύτην ταπεινότητα κατεστήσαμεν ὥστε μακρὸν πλοῖον ἐπὶ τάδε Φαστρίδος μὴ καθέλκειν ἀλλὰ ἡσυγίαν ἥγειν, καὶ τοὺς καιροὺς περιμένειν ἀλλὰ μὴ τῇ παρούσῃ δυνάμει πιστεύειν. Καὶ ταῦθ' ὅτι διὰ τὴν τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων ἀρετὴν οὕτως εἶγεν, αἱ τῆς πόλεως συμφοραὶ σαζῶς ἐπέδειξαν· ἀμαρτὰς γὰρ ἡμεῖς τε τῆς ἀργῆς ἀπεστρούμεθα καὶ τοῖς Ἑλλησιν ἀργὴ τῶν κακῶν ἐγίγνετο. Μετὰ γὰρ τὴν ἐν Ἑλλησπόντῳ γενομένην ἀτυχίαν ἑτέρων ἡγεμόνων καταστάντων ἐνίκησαν μὲν οἱ βάρβαροι ναυμαχοῦντες, ἡρέαν δὲ τῆς θαλάττης, κατέσγον δὲ τὰς πλείστας τῶν γῆσαν, ἀπεβήσαν δὲ εἰς τὴν Λακωνικήν, Κύθηρα δὲ κατὰ κοράτος εἶλον, ἀπασταν

δὲ τὴν Πελοπόννησον κακῶς ποιοῦντες περιέπλευσαν.

λδ'. Μάλιστα δ' ἂν τις συνίδοι τὸ μέγεθος τῆς μετα-  
βολῆς, εἰ παραναγγοίη τὰς συνθήκας τὰς τ' ἐρ' ἡμῶν  
γενομένας καὶ τὰς νῦν ἀναγεγραμμένας. Τότε μὲν γὰρ  
ἡμεῖς φανησόμεθα τὴν ἀρχὴν τοῦ βασιλέως ὅριζοντες  
καὶ τῶν ϕόρων ἐνίους τάττοντες καὶ κωλύοντες αὐτὸν  
τῇ θαλάττῃ γρῆσθαι νῦν δὲ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ διοικῶν τὰ  
τῶν Ἑλλήνων καὶ προστάττων, ἡ γρὴ ποιεῖν ἔκαστους,  
καὶ μόνον οὐκ ἐπιστάθμους ἐν τοῖς πόλεσι καθιστάς.

Πλὴν γὰρ τούτου τί τῶν ἄλλων ὑπόλοιπόν ἐστιν; Οὐ 121  
καὶ τοῦ πολέμου κύριος ἐγένετο καὶ τὴν εἰρήνην ἐπρυ-  
τάνευσε καὶ τῶν παρόντων πραγμάτων ἐπιστάτης καθ-  
έστηκεν; Οὐγ̄ ως ἐκεῖνον πλέομεν ὥσπερ πρὸς δεσπό-  
την ἄλλήλων κατηγορήσοντες; Οὐ βασιλέα τὸν μέγαν  
αὐτὸν προσαγορεύομεν ὥσπερ αἰγυμάλωτοι γεγονότες;  
Οὐκ ἐν τοῖς πολέμοις τοῖς πρὸς ἄλλήλους ἐν ἐκείνῳ  
τὰς ἐλπίδας ἔχομεν τῆς σωτηρίας, ὡς ἀμφοτέρους ἡ-  
μᾶς ἥδεως ἀν ἀπολέσειν;

Ὦν ἄξιον ἐνθυμηθέντας ἀγανακτῆσαι μὲν ἐπὶ τοῖς 122  
παροῦσι, ποθέσαι δὲ τὴν ἡγεμονίαν τὴν ἡμετέραν, μέμ-  
ψασθαι δὲ Λακεδαιμονίοις, ὅτι τὴν μὲν ἀρχὴν εἰς τὸν  
πόλεμον κατέστησαν ως ἐλευθερώτοντες τοὺς Ἕλλη-  
νας, ἐπὶ δὲ τελευτῆς οὕτω πολλοὺς αὐτῶν ἐκδότους ἐ-  
ποίησαν, καὶ τῆς μὲν ἡμετέρας πόλεως τοὺς Ἰωνας  
ἀπέστησαν, ἐξ ἣς ἀπόφκησαν καὶ δι' ἣν πολλάκις ἐσώ-  
θησαν, τοῖς δὲ βαρβάροις αὐτοὺς ἐξέδοσαν, ὡν ἀκόντων  
τὴν γώραν ἔχοντι καὶ πρὸς οὓς οὔδε πώποτ' ἐπαύσαντο  
πολεμοῦντες. Καὶ τότε μὲν ἡγανάκτουν, δοῦ 123  
μως ἐπάρχειν τινῶν ἡξιούμεν· νῦν δὲ εἰς τοιαύτην δου-  
λείαν καθεστώτων οὔδεν φροντίζουσιν αὐτῶν, οἵς οὐκ ἔξ-  
αρκεῖ δασμολογεῖσθαι καὶ τὰς ἀκροπόλεις ὅραν ὑπὸ τῶν  
ἐγκίρων κατεγγόρεντας, ἀλλὰ πρὸς ταῖς κοινοῖς συμφοραῖς

- καὶ τοῖς σώμασι δεινότερα πάσχουσι τῶν παρ' ἡμῖν ἀργυρωνήτων οὐδεὶς γάρ ἡμῶν οὕτως αἰκίζεται τοὺς οἰκέτας ὡς ἐκεῖνοι τοὺς ἐλευθέρους κολάζουσιν. Μέγιστον  
 124 δὲ τῶν κακῶν, ὅταν ὑπὲρ αὐτῆς τῆς δουλείας ἀναγκάζωνται συστρατεύεσθαι, καὶ πολεμεῖν τοῖς ἐλευθέροις ἄξιοῦσιν εἶναι, καὶ τοιούτους κινδύνους ὑπομένειν, ἐν οἷς ἡττηθέντες μὲν παραχρῆμα διαφθαρόσονται, κατορθώσαντες δὲ μᾶλλον εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον δουλεύσουσιν.
- 125 λε'. Ων τίνας ἄλλους αἰτίους γρὴ νομίζειν ἡ Λακεδαιμονίους, οἱ τοσαύτην ἴσχυν ἔχοντες περιορῶσι τοὺς μὲν αὐτῶν συμμάχους γενομένους οὕτω δεινὰ πάσχοντας, τὸν δὲ βαρβάρον τῇ τῶν Ἑλλήνων φώμῃ τὴν ἀρχὴν τὴν αὐτοῦ κατασκευαζόμενον; Καὶ πρότερον μὲν τοὺς μὲν τυράννους ἔξεβαλλον, τῷ δὲ πλήθει τὰς βορθίας ἐπιοῦντο, νῦν δὲ τοσοῦτον μεταβεβλήκασιν, ὥστε ταῖς μὲν πολιτείαις πολεμοῦσι, τὰς δὲ μοναργίας συγκαθιστάσιν. Τὴν μὲν γε Μαντινέων πόλιν εἰρήνης ἥδη γεγενημένης ἀνάστατον ἐποίησαν, καὶ τὴν Θηβαίων Καδμείαν κατέλαβον, καὶ νῦν Ὄλυνθίους καὶ Φιλασίους πολιορκοῦσιν, Ἀμύντᾳ δὲ τῷ Μακεδόνων βασιλεῖ καὶ Διονυσίῳ τῷ Σικελίας τυράννῳ καὶ τῷ βαρβάρῳ τῷ τῆς Ἀσίας κρατοῦντι συμπράττουσιν, ὅπως ὡς μεγίστην ἀρχὴν ἔχουσιν. Καίτοι πῶς οὐκ ἀπόπον τοὺς προεστῶτας τῶν Ἑλλήνων ἔνα μὲν ἄνδρα τοσούτων ἀνθρώπων καθιστάναι δεσπότην, ὃν οὐδὲ τὸν ἀριθμὸν ἔχειν ρᾴδιόν ἐστι, τὰς δὲ μεγίστας τῶν πόλεων μηδ' αὐτὰς αὐτῶν ἔαν εἶναι κυρίας, ἀλλ' ἀναγκάζειν δουλεύειν  
 127 128 ἡ ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιβάλλειν; "Ο δὲ πάντων δεινότατον, ὅταν τις ἵδη τοὺς τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν ἀξιοῦντας ἐπὶ μὲν τοὺς "Ἑλλήνας καθ' ἐκάστην τὴν ἡμέραν στρατευομένους, πρὸς δὲ τοὺς βαρβάρους εἰς ἀπαντά τὸν γρόνον συμμαχίαν πεποιγμένους.

λε'. Και μηδεὶς ὑπολάβῃ με δυσκόλως ἔχειν, ὅτι 129 τραχύτερον τούτων ἐμνήσθην, προειπών, ώς περὶ διαλ-  
λαγῶν παιήσομαι τοὺς λόγους· οὐ γὰρ ἵνα πρὸς τοὺς  
ἄλλους διαβάλω τὴν πόλιν τὴν Λακεδαιμονίων οὕτως  
εἰργκα περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ἵν' αὐτοὺς ἔκείνους παύσω,  
καθ' ὅσον ὁ λόγος δύναται, τοιαῦτην ἔχοντας τὴν γνώ-  
μην. "Εστι δὲ οὐκ οἶν τ' ἀποτρέπειν τῶν ἀμαρτημά- 130  
των, οὐδὲ ἑτέρων πρᾶξεων πείθειν ἐπιθυμεῖν, ἢν μή, τις  
ἐρρωμένως ἐπιτιμήσῃ τοῖς παροῦσιν· γρὴ δὲ κατηγο-  
ρεῖν μὲν ἡγεῖσθαι τοὺς ἐπὶ βλάβῃ λοιδοροῦντας, νοοθε-  
τεῖν δὲ τοὺς ἐπὶ ὥφελείᾳ τοιαῦτα λέγοντας. Τὸν γὰρ  
αὐτὸν λόγον οὐκ ὅμοίως ὑπολαμβάνειν δεῖ, μὴ μετὰ τῆς  
αὐτῆς διανοίας λεγόμενον. Ἐπεὶ καὶ τοῦτο ἔχομεν αὐ- 131  
τοῖς ἐπιτιμᾶν, ὅτι τῇ μὲν αὐτῶν πόλει τοὺς ὄμόρους εἰ-  
λωτεύειν ἀναγκάζουσι, τῷ δὲ κοινῷ τῷ τῶν συμμάχων  
οὐδὲν τοιοῦτον κατασκευάζουσιν, ἔξὸν αὐτοῖς τὰ πρὸς  
ἡμᾶς διαλυταμένοις ἀπαντας τοὺς βαρβάρους περιοίκους  
ὅλης τῆς Ἑλλάδος καταστῆσαι. Καίτοι γρὴ τοὺς φύ- 132  
σει καὶ μὴ διὰ τύγην μέγα φρονοῦντας τοιούτοις ἔργοις  
ἐπιγειρεῖν πολὺ μᾶλλον ἢ τοὺς νησιώτας δασμολογεῖν,  
οὓς ἀξιόν ἐστιν ἐλεεῖν, ὥρωντας τούτους μὲν διὰ σπα-  
νιότητα τῆς γῆς ὅρη, γεωργεῖν ἀναγκαῖομένους, τοὺς  
δὲ ἡπειρώτας δι' ἀφθονίαν τῆς χώρας τὴν μὲν πλείστην  
αὐτῆς ἀργὸν περιορῶντας, ἔξ τοι δὲ καρποῦνται τοσοῦ-  
τον πλούτον κεκτημένους.

λε'. Ἡγοῦμαι δέ εἰ τινες ἄλλοθεν ἐπελθόντες θεαταί 133  
γένοιντο τῶν παρόντων πραγμάτων, πολλὴν ἀν αὐ-  
τοὺς καταγγῶναι μανίαν ἀμφοτέρων ἡμῶν, οἵτινες οὕτω  
περὶ μικρῶν κινδυνεύομεν, ἔξὸν ἀδεῶς πολλὰ κεκτή-  
σθαι, καὶ τὴν ἡμετέραν αὐτῶν γήραν διαφθείρομεν, ἀ-  
μελήσαντες τὴν Ἀσίαν καρποῦσθαι. Καὶ τῷ μὲν οὐδὲν 134  
προὔργιαί τερόν ἐστιν ἢ σκοπεῖν, ἔξ ὧν μηδέποτε παυ-

σόμεθι πρὸς ἄλλήλους πολεμοῦντες· ἡμεῖς δὲ τοσού-  
του δέομεν συγκρούειν τι τῶν ἐκείνου πραγμάτων ἢ  
ποιεῖν στασιάζειν, ὥστε καὶ τὰς διὰ τύχην αὐτῷ γεγε-  
νημένας ταραχὰς συνδιαλύειν ἐπιχειροῦμεν, οἵτινες καὶ  
τοῖν στρατοπέδοιν τοῖν περὶ Κύπρον ἔσμεν αὐτὸν τῷ μὲν  
γρῆσθαι, τὸ δὲ πολιορκεῖν, ἀμφοτέροιν αὐτοῖν τῇς Ἐλ-  
135 λάδος ὅντοιν. Οἱ τε γάρ ἀρεστῶτες πρὸς ἡμᾶς τ' οἰ-  
κείως ἔχουσι καὶ Λακεδαιμονίοις σφᾶς αὐτοὺς ἐνδιδόσ-  
σιν, τῶν τε μετὰ Τειριβάζου στρατευομένων καὶ τοῦ  
πεζοῦ τὸ γρηγοριώτατον ἐκ τῶν δὲ τῶν τόπων ἔρθροι-  
σται, καὶ τοῦ ναυτικοῦ τὸ πλεῖστον ἀπ' Ιωνίας συμ-  
πέπλευκεν, οἱ πολὺ Ἀγρίου κοινῇ τὴν Ἀσίαν ἐπόρθουν  
136 ἢ πρὸς ἄλλήλους ἔνεκα μικρῶν ἔκινδύνευον. Ὡν ἡμεῖς  
οὐδεμίαν ποιοῦμεθα πρόνοιαν, ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν Κυ-  
κλαδῶν νήσων ἀμφισβήτουμεν, τοσαύτας δὲ τὸ πλήθος  
πόλεις καὶ τηλικαύτας τὸ μέγεθος δυνάμεις οὕτως εἰκῇ  
τῷ Βαρβάρῳ παραδεδώκαμεν. Τοιγαροῦν τὰ μὲν ἔχει,  
τὰ δὲ μέλλει, τοῖς δὲ ἐπιβούλευει, δικαίως ἀπάντων  
137 ἡμῶν καταπεφρονηκώς. Διαπέπραχται γάρ, ὃ τῶν ἐκεί-  
νου προγόνων οὐδεὶς πώποτε τὴν τε γαρ Ἀσίαν διωμο-  
λόγηται καὶ παρ' ἡμῶν καὶ παρὰ Λακεδαιμονίων βασι-  
λέως εἶναι, τάς τε πόλεις τὰς Ἐλληνίδας οὕτω κυρίως  
παρείληφεν ὥστε τὰς μὲν αὐτῶν κατασκάπτειν, ἐν δὲ  
τοῖς ἀκροπόλεις ἐντειχίζειν. Καὶ ταῦτα πάντα γέγονε  
διὰ τὴν ἡμετέραν ἄνοιαν ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ἐκείνου δύναμιν.  
138 λῃ'. Καίτοι τινὲς θαυμάζουσι τὸ μέγεθος τῶν βασι-  
λέως πραγμάτων καὶ φασίν αὐτὸν εἶναι δυσπολέμητον,  
διεξιόντες, ως πολλὰς τὰς μεταβολὰς τοῖς Ἐλλησι πε-  
ποίηκεν. Ἐγὼ δὲ ἡγοῦμαι μὲν τοὺς ταῦτα λέγοντας  
οὐκ ἀποτρέπειν ἀλλ' ἐπισπεύδειν τὴν στρατείαν εἰ γάρ  
ἡμῶν ὄμονογράπταντων αὐτὸς ἐν ταραχαῖς ὃν γαλεπὸς  
ἔσται προσπολεμεῖν, ἢ που σφέδρα γρὴ δεδιέναι τὸν

καιρὸν ἔκεινον, ὅταν τὰ μὲν τῶν βαρβάρων καταστῆ καὶ διὰ μιᾶς γένηται γνώμης, ἡμεῖς δὲ πρὸς ἀλλήλους ὡςπερ νῦν πολεμικῶς ἔχωμεν. Οὐ μὴν οὐδὲ εἰ συν-  
139 αγορεύουσι τοῖς ὑπέρ ἐμοῦ λεγομένοις, οὐδὲ ὡς ὄφθως περὶ τῆς ἔκεινου δυνάμεως γιγνώσκουσιν. Εἰ μὲν γάρ ἀπέρσαινον αὐτὸν ἀμα τοῖν πολέοιν ἀμφοτέροιν πρότερον ποτε περιγεγενημένον, εἰκότως ἀν ἡμᾶς καὶ νῦν ἔκφοβεν ἐπεγείρουν εἰ δὲ τοῦτο μὲν μὴ γέγονεν, ἀντιπάλων δὲ ὄντων ἡμῶν καὶ Λακεδαιμονίων προσθέμενος τοῖς ἑτέροις ἐπικυδέστερα τὰ πράγματα θάτερός ἐποίησεν, οὐδέν ἐστι τοῦτο στῆμεν τῆς ἔκεινου ρώμης. Ἐν γάρ τοῖς τοιούτοις καιροῖς πολλάκις μικροὶ δυνάμεις μεγάλας ροπᾶς ἐποίησαν, ἐπεὶ καὶ περὶ Χίων ἔχοιμι ἀν τοῦτον τὸν λόγον εἰπεῖν, ὡς ὀποτέροις ἔκεινοι προσθέσθαι βουλγήθειν, οὔτοι κατὰ θάλατταν κρείττους ἥσαν.

λθ'. Ἄλλα γάρ οὐκ ἐκ τούτων δίκαιον ἐστι σκοπεῖν  
140 τὴν βασιλέως δύναμιν, ἐξ ὧν μεθ' ἔκατέρων γέγονεν, ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτὸς ὑπέρ αὐτοῦ πεπολέμηκεν. Καὶ πρῶτον μὲν ἀποστάτης Αἰγύπτου τί διαπέπρακται πρὸς τοὺς ἔχοντας αὐτήν; οὐκ ἔκεινος μὲν ἐπὶ τὸν πόλεμον τοῦτον κατέπεμψε τοὺς εὑδοκιμωτάτους Περσῶν, Ἀδροκόμαν καὶ Τιθραύστην καὶ Φαρνάβαζον, οὔτοι δὲ τρί' ἔτη μείναντες καὶ πλείω κακὰ παθόντες ἦ, ποιήσαντες, τελευτῶντες οὕτως αἰσγρῶς ἀπηλλάγησαν ὥστε τοὺς ἀφεστῶτας μηκέτι τὴν ἐλευθερίαν ἀγαπῶν ἀλλ' ἥδη καὶ τῶν ὄμόρων ζητεῖν ἐπάρχειν; Μετὰ δὲ ταῦτ' ἐπ'  
141 Εὐαγόραν στρατεύσας, ὃς ἀργεὶ μὲν μιᾶς πόλεως, ἐν δὲ ταῖς συνθήκαις ἔδοτός ἐστιν, οἷκῶν δὲ νῆσον κατὰ μὲν θάλατταν προδεδυστύχηκεν, ὑπὲρ δὲ τῆς γώρας τρίστυλίους ἔχει μόνον πελταστάς, ἀλλ' ὅμως οὕτω ταπεινῆς δυνάμεως οὐ δύναται περιγενέσθαι βασιλεὺς πολεμῶν, ἀλλ' ἥδη μὲν ἐξ ἔτη διατέτριψεν, εἰ δὲ δὴ τὰ μέλλον-

ΤΟΜΟΣ Γ'

- τα τοῖς γεγενημένοις τεκμαίρεσθαι, πολὺ πλείων ἐλπίς  
ἐστιν ἔτερον ἀποστῆναι πρὶν ἔκεινον ἐκπολιορχηθῆναι·  
τοιαῦται βραδυτήτες ἐν ταῖς πράξεις ταῖς βασιλέως
- 142 ἔνεισιν. Εν δὲ τῷ πολέμῳ τῷ περὶ Ρόδον ἔχων μὲν  
τοὺς Λακεδαιμονίων συμμάχους εὔνους διὰ τὴν γαλε-  
πότητα τῶν πολιτειῶν, γρώμενος δὲ ταῖς ὑπηρεσίαις  
ταῖς παρ' ἡμῖν, στρατηγοῦντος δ' αὐτῷ Κόνωνος, ὃς  
ἡγέτης ἐπιμελέστατος μὲν τῶν στρατηγῶν, πιστότατος δὲ  
τοῖς Ἑλλήσιν, ἐμπειρότατος δὲ τῶν πρὸς τὸν πόλεμον  
κινδύνων, τοιοῦτον λαβὼν συναγωνιστὴν τρία μὲν ἔτη,  
περιεῖδε τὸ ναυτικὸν τὸ προκινδύνευον ὑπὲρ τῆς Ἀσίας  
ὑπὸ τριήρων ἐκατὸν μόνων πολιορκούμενον, πεντεκαίδε-  
κα δὲ μηνῶν τοὺς στρατιώτας τὸν μισθὸν ἀπετέργη-  
σεν, ὥστε τὸ μὲν ἐπ' ἔκεινῳ πολλάκις ἀν διελύθησαν,  
διὰ δὲ τὸν ἐφεστῶτα κινδύνον καὶ τὴν συμμαχίαν τὴν  
περὶ Κόρινθον συστᾶσαν μόλις ναυμαχοῦντες ἐνίκησαν.
- 143 Καὶ ταῦτ' ἔστι τὰ βασιλικάτα καὶ σεμνότατα τῶν  
ἔκεινῳ πεπραγμένων, καὶ περὶ ὧν οὐδέποτε παύονται λέ-  
γοντες οἱ βουλόμενοι τὰ τῶν βαρβάρων μεγάλα ποιεῖν.  
μ'. "Ωστ' οὐδεὶς ἂν ἔχοι τοῦτο εἰπεῖν, ως οὐ δικαίως  
γρῶμαι τοῖς παραδείγμασιν, οὐδὲ ως ἐπὶ μικροῖς διατρί-  
βω τὰς μεγίστας τῶν πράξεων παραλείπων· φεύγων γὰρ  
ταῦτην τὴν αἰτίαν τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων διῃλθον,  
οὐκ ἀμνήμονῶν οὐδὲ ἔκεινων, ὅτι Δερκυλίδας μὲν γι-  
λίδους ἔχων ὀπλίτας τῆς Αιολίδος ἐπῆρε, Δράκων δ'  
Αταρνέα καταλαβὼν καὶ τρισχιλίους πελταστὰς συλ-  
λέξας τὸ Μύσιον πεδίον ἀνάστατον ἐποίησε, Θιέρων δ'  
ὅλιγῳ πλείους τούτων διαβιβάτας τὴν Λυδίαν ἀπασαν  
ἐπόρθησεν, Ἀγγριλαος δὲ τῷ Κυρείῳ στρατεύματι γρώ-  
μενος μικροῦ θεῖν τῆς ἐντὸς "Αλυσος γρώμας ἐκράτησεν.
- 145 Καὶ μὴν οὐδὲ τὴν στρατιὰν τὴν μετὰ τοῦ βασιλέως  
περιπολοῦσαν, οὐδὲ τὴν Περσῶν ἀνδρῖαν ἄξιον φοβηθῆ-

ναι καὶ γὰρ ἐκεῖνοι φανερῶς ἐπεδείχθησαν ὑπὸ τῶν Κύρω συναναβάντων οὐδὲν βελτίους ὄντες τῶν ἐπὶ θαλάττῃ. Τὰς μὲν γὰρ ἀλλας μάγας ὅσας ἡπτήθησαν ἐώ, καὶ τίθημι στασιάζειν αὐτοὺς καὶ μὴ βούλεσθαι προθύμως πρὸς τὸν ἀδελφὸν τὸν τοῦ βασιλέως διακινδυνεύειν. Ἀλλ' ἐπειδὴ Κύρου τελευτήσαντος συγχλθον  
 146 ἄπαντες οἱ τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντες, ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς οὕτως αἰσχρῶς ἐπολέμησαν ὥστε μηδένα λόγον ὑπολιπεῖν τοῖς εἰθισμένοις τὴν Περσῶν ἀνόρτιαν ἐπαινεῖν. Λαβόντες γὰρ ἔξακιστηλίους τῶν Ἑλλήνων οὐκ ἀριστίνδρην ἐπειλεγμένους, ἀλλ' οἱ διὰ φαυλότητας ἐν ταῖς αὐτῶν οὐχ οἷοι τ' ἡσαν ζῆν, ἀπέιρους μὲν τῆς χώρας ὄντας, ἐρήμους δὲ συμμάχων γεγενημένους, προδεδομένους δ' ὑπὸ τῶν συναναβάντων, ἀπεστεργμένους δὲ τοῦ στρατηγοῦ, μεθ' οὐ συνηκολούθησαν, τοσοῦτον αὐτῶν ἡττους ἡσαν, ὥσθ' ὁ βασιλεὺς ἀπορήσας τοῖς παροῦσι πράγμασι καὶ καταφρονήσας τῆς περὶ αὐτὸν δυνάμεως τοὺς ἄρχοντας τοὺς τῶν ἐπικούρων ὑποσπόνδους συλλαβεῖν ἐτόλμησεν, ὡς εἰ τοῦτο παρανομήσειε συνταράξων τὸ στρατόπεδον, καὶ μᾶλλον εἰλετο περὶ τοὺς θεοὺς ἔξαμαρτεῖν ἦ πρὸς ἐκεῖνους ἐκ τοῦ φανεροῦ διαγωνίσασθαι. Διαμαρτών δὲ τῆς ἐπιβουλῆς καὶ τῶν στρατιωτῶν συμμεινάντων καὶ καλῶς ἐνεγκόντων τὴν συμφοράν, ἀποιστιν αὐτοῖς Τισαφέροντας καὶ τοὺς ἴππεας συνέπεμψεν, ὡφ' ὧν ἐκεῖνοι παρὰ πᾶσαν ἐπιβουλευόμενοι τὴν ὁδὸν ὄμοιώς διεπορεύθησαν ὡσπερανεὶ προπεμπόμενοι, μάλιστα μὲν φοβούμενοι τὴν ἀσίκητον τῆς γώρας, μέγιστον δὲ τῶν ἀγαθῶν νομίζοντες, εἰ τῶν πολεμίων ὡς πλείστοις ἐντύχοιεν. Κεφάλαιον δὲ τῶν εἰργμένων  
 147 ἐκεῖνοι γὰρ οὐκ ἐπὶ λείαν ἐλθόντες, οὐδὲ κώμην καταλαβόντες ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν τὸν βασιλέα στρατεύσαντες, ἀσφαλέστερον κατέβησαν τῶν περὶ φίλιας ὡς αὐτὸν

πρεσβευόντων. Όστε μοι δοκοῦσιν ἐν ἀπασὶ τοῖς τόποις σαφῶς ἐπιδεδεγθαι τὴν αὐτῶν μαλακίαν καὶ γὰρ ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Ἀσίας πολλὰς μάγας ἥττηγται, καὶ διαβάντες εἰς τὴν Εύρωπην δίκτην ἔδοσαν, οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν κακῶς ἀπώλονθ' οἱ δὲ αἰσχρῶς ἐσώθησαν, καὶ τελευτῶντες ὑπ' αὐτοῖς τοῖς βασιλείοις καταγέλαστοι γεγόνασιν.

- 150 μα'. Καὶ τούτων οὐδὲν ἀλόγως γέγονεν, ἀλλὰ πάντ' εἰκότως ἀποδέδηκεν οὐ γὰρ οἴόν τε τοὺς οὕτω τρεφομένους καὶ πολιτευομένους οὔτε τῆς ἀλλης ἀρετῆς μετέχειν οὔτ' ἐν ταῖς μάγαις τρόπαιον ἴσταναι τῶν πολεμίων. Ήτας γὰρ ἐν τοῖς ἐκείνων ἐπιτρέψυμασιν ἐγγενέσθαι δύναται ἂν ἡ στρατηγὸς δεινὸς ἡ στρατιώτης ἀγαθός, ὃν τὸ μὲν πλεῖστόν ἐστιν ὅγλος ἀτακτος καὶ κινδύνων ἀπειρος, πρὸς μὲν τὸν πόλεμον ἐκλελυμένος, πρὸς δὲ τὴν δουλείαν ἀμεινον τῶν παρ' ἡμῖν οἰκετῶν πεπαιδευμένος, οἱ δὲ ἐν ταῖς μεγίσταις δόξαις ὄντες αὐτῶν ὁμαλῶς μὲν οὐδὲ κοινῶς οὐδὲ πολιτικῶς οὐδεπώποτ' ἔβιωσαν, ἀπαντα δὲ τὸν γρόνον διάγουσιν εἰς μὲν τοὺς ὑδρίζοντες, τοῖς δὲ δουλεύοντες, ὡς ἂν ἀνθρώποι μάλιστα τὰς φύσεις διαφθαρετεν, καὶ τὰ μὲν σώματα διὰ τοὺς πλούτους τρυφῶντες, τὰς δὲ ψυχὰς διὰ τὰς μοναρχίας ταπεινάς καὶ περιδεεῖς ἔχοντες, ἔξεταζόμενοι πρὸς αὐτοῖς τοῖς βασιλείοις καὶ προκαλινδούμενοι καὶ πάντα τρόπον μικρὸν φρονεῖν μελετῶντες, θνητὸν μὲν ἄνδρα προσκυνοῦντες καὶ δαιμονα προσαγορεύοντες, τῶν 151 δὲ θεῶν μᾶλλον ἡ τῶν ἀνθρώπων ὀλιγωροῦντες. Τοι γαροῦν οἱ καταβαίνοντες αὐτῶν ἐπὶ θάλατταν, οὓς καλοῦσι σατράπας, οὐ καταισχύνουσι τὴν ἐκεῖ πατέευσιν, ἀλλ' ἐν τοῖς ἥθεσι τοῖς αὐτοῖς διαμένουσι, πρὸς μὲν τοὺς φίλους ἀπίστως, πρὸς δὲ τοὺς ἐγθρούς ἀνάνδρως ἔχοντες, καὶ τὰ μὲν ταπεινῶς, τὰ δὲ ὑπερηφάνως ζῶν-
- 152

τες, τῶν μὲν συμμάχων καταφρονοῦντες, τοὺς δὲ πολεμίους θεραπεύοντες. Τὴν μὲν γε μετ' Ἀγησιλάου στρατίων ὅκτω μῆνας ταῖς αὐτῶν διαπάναις διέθρεψαν, τοὺς δ' ὑπὲρ αὐτῶν κινδυνεύοντας ἐπέρου τοσούτου γρόνου τὸν μισθὸν ἀπεστέρησαν· καὶ τοῖς μὲν Κισθήνηγε καταλαβοῦσιν ἐκατὸν τάλαντα διένειμαν, τοῖς δὲ μετ' αὐτῶν εἰς Κύπρον στρατευσαμένους μᾶλλον ἢ τοὺς αιγαλώτους ὥριζον. Ὡς δ' ἀπλῶς εἰπεῖν καὶ μὴ καθ' 153  
 ἐν ἔκαστον ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τίς ἡ τῶν πολεμησάντων αὐτοῖς οὐκ εὐδαιμονήσας ἀπῆλθεν, ἢ τῶν ὑπ' ἐκείνοις γενομένων οὐκ αἰκισθεὶς τὸν βίον ἐτελεύτησεν; Οὐ Κόνωνα μὲν δεὶς ὑπὲρ τῆς Ἀσίας στρατηγήσας τὴν ἀρχὴν τὴν Λακεδαιμονίων κατέλυσεν, ἐπὶ θανάτῳ συλλαβθεὶν ἐπόλυμησαν, Θεμιστοκλέα δὲ δεὶς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος αὐτοὺς κατεναυμάχησε, τῶν μεγίστων δωρεῶν ἡξίωσαν; Καὶ τοι πῶς γρὴ τὴν τούτων φίλιαν ἀγαπᾷν, 155  
 οἱ τοὺς μὲν εὐεργέτας τιμωροῦνται, τοὺς δὲ κακῶς ποιοῦντας οὕτως ἐπιφανῶς κολακεύουσιν; Περὶ τίνας δὲ ἡμῶν οὐκ ἔξημαρτίκασιν; Ποιὸν δὲ γρόνον διαλεκτίπασιν ἐπιβουλεύοντες τοῖς Ἑλλησιν; Τί δὲ οὐκ ἔγρον αὐτοῖς ἐστὶ τῶν παρ' ἡμῖν, οἱ καὶ τὰ τῶν θεῶν ἔδρη, καὶ τοὺς νεώς συλλανὲν τῷ προτέρῳ πολέμῳ καὶ κατακάειν ἐπόλυμησαν; Διὸ καὶ τοὺς Ἰωνας ἔξιον ἐπαινεῖν, ὅτι τῶν 156  
 ἐμπορηθέντων ἴερῶν ἐπιγράσαντ' εἴ τινες κινήσειαν ἢ πάλιν εἰς τάργατα καταστῆσαι βουλγθεῖεν, οὐκ ἀποροῦντες, πόλεν ἐπισκευάστωσιν, ἀλλ' ἵν υπόμνημα τοῖς ἐπιγραφομένοις ἢ τῆς τῶν βαρβάρων ἀσεβείας, καὶ μηδεὶς πιστεύῃ τοῖς τοιαῦτ' εἰς τὰ τῶν θεῶν ἔξαμαρτεῖν τολμῶσιν, ἀλλὰ καὶ φυλάττωνται καὶ δεδίωσιν, ὅρῶντες αὐτοὺς οὐ μόνον τοῖς σώμασιν ἡμῶν ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀναθήμασι πολεμήσαντας.  
 μᾶ'. "Εγὼ δὲ καὶ περὶ τῶν πολιτῶν τῶν ἡμετέρων 157

- τοιαῦτα διελθεῖν. Καὶ γὰρ οὗτοι πρὸς μὲν τοὺς ἄλλους,  
ὅσοις πεπολεμήκασιν, ἀμα διαλλάττονται καὶ τῆς ἔγ-  
θρας τῆς γεγενημένης ἐπίλανθάνονται, τοῖς δὲ ἡπειρώ-  
ταις οὐδὲ ὅταν εὖ πάσχωσι γάριν ἵστασιν οὕτως ἀει-  
μνηστον τὴν ὁργὴν πρὸς αὐτοὺς ἔχουσιν. Καὶ πολ-  
λῶν μὲν οἱ πατέρες ἥμων μηδίσμου θάνατον κατέγνω-  
σαν, ἐν δὲ τοῖς συλλόγοις ἔτι καὶ νῦν ἀρὰς ποιοῦνται.  
πρὸν ἄλλο τι γρηματίζειν, εἴ τις ἐπικηρυκεύεται Πέρ-  
σαις τῶν πολιτῶν· Εὔμολπίδαι δὲ καὶ Κήρυκες ἐν τῇ  
τελετῇ τῶν μυστηρίων διὸ τὸ τούτων μῆσος καὶ τοῖς  
ἄλλοις βαρβάροις εἰργεσθαι τῶν ἴερῶν ὥσπερ τοῖς ἀν-  
158 δροσόνοις προσαγορεύουσιν. Οὕτω δὲ φύσει πολεμικῶς  
πρὸς αὐτοὺς ἔχομεν, ὥστε καὶ τῶν μύθων ἔδιστα συν-  
διατρίβομεν τοῖς Τρωικοῖς καὶ Περσικοῖς, δι' ὧν ἔστι  
πυνθάνεσθαι τὰς ἐκείνων συμφοράς. Εὔροι δὲ ἂν τις ἐκ  
μὲν τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους ὑμογονούς πε-  
ποιημένους, ἐκ δὲ τοῦ πρὸς τοὺς "Ἐλληνας θρήνους ἥμιν  
γεγενημένους, καὶ τοὺς μὲν ἐν ταῖς ἑορταῖς ἀδόμενους,  
159 τοὺς δὲ ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς ἥμᾶς μεμνημένους. Οἷμαι δὲ  
καὶ τὴν Ὄμηρου ποίησιν μείζω λαβεῖν δόξαν, ὅτι κα-  
λῶς τοὺς πολεμήσαντας τοῖς βαρβάροις ἐνεκωμίασε,  
καὶ διὰ τοῦτο βουληθῆναι τοὺς προγόνους ἥμῶν ἔντι-  
μον αὐτοῦ ποιῆσαι τὴν τέγυγην ἔν τε τοῖς τῆς μουσι-  
κοῖς ἄλλοις καὶ τῇ παιδεύσει τῶν νεωτέρων, ἵνα πολ-  
λάκις ἀκούοντες τῶν ἐπῶν ἐκμανθάνωμεν τὴν ἔγθραν  
τὴν ὑπάρχουσαν πρὸς αὐτοὺς καὶ ζηλοῦντες τὰς ἀρε-  
τὰς τῶν στρατευσαμένων τῶν αὐτῶν ἔργων ἐκείνοις  
ἐπιθυμῶμεν.
- 160 μγ'. "Ωστε μοι δοκεῖ πολλὰ λίαν εἶναι τὰ παρακε-  
λευόμενα πολεμεῖν αὐτοῖς, μάλιστα δὲ παρῶν καιρός,  
οὐ σαφέστερον οὐδέν. "Ον οὐκ ἀφετέον καὶ γὰρ αἰσγγόν  
παρόντι μὲν μὴ γρῆσθαι, παρελθόντος δὲ αὐτοῦ μεμνή-

σθαι. Τί γάρ ἂν καὶ βουλγηθεῖμεν ἡμῖν προσγενέσθαι,  
μέλλοντες βασιλεῖ πολεμεῖν, ἔξω τῶν νῦν ὑπαρχόντων;  
Οὐκ Αἴγυπτος μὲν αὐτοῦ καὶ Κύπρος ἀφέστηκε, Φοι· 161  
νίκη δὲ καὶ Συρία διὰ τὸν πόλεμον ἀνάστατοι γεγόνασι,  
Τύρος δ' ἐφ' ἡ μέγ' ἐφρόνησεν, ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῶν ἐκεί-  
νου κατείληπται; Τῶν δ' ἐν Κιλικίᾳ πόλεων τὰς μὲν  
πλείστας οἱ μεθ' ἡμῶν ὄντες ἔχουσι, τὰς δ' οὐ γαλεπόν  
ἐστι κτήσασθαι. Λυκίας δ' οὐδὲ εἰς πώποτε Περσῶν  
ἐκράτησεν. Ἐκατόμνως δ' ὁ Καρίας ἐπίσταθμος τῇ μὲν 162  
ἀληθείᾳ πολὺν ἡδὸν γρόνον ἀφέστηκεν, ὅμολογήσει δ'  
ὅταν ἡμεῖς βουλγηθῶμεν. Ἀπὸ δὲ Κνίδου μέχρι Σινώ-  
πης Ἐλλήνες τὴν Ἀσίαν παροικοῦσιν, οὓς οὐ δεῖ πεί-  
θειν ἀλλὰ μὴ κωλύειν πολεμεῖν. Καίτοι τοιούτων ὄρ-  
μητηρίων ὑπαρξάντων κοιτοσύνου πολέμου τὴν Ἀ-  
σίαν περιστάντος τί δεῖ τὰ συμβιτρόμενα λίαν ἀκριβῶς  
ἔξεπάζειν; ὅπου γάρ μικρῶν μερῶν ἡπτους εἰσίν, οὐκ  
ἄδηλον, ὡς ἂν διατείσειν, εἰ πᾶσιν ἡμῖν πολεμεῖν ἀ-  
ναγκασθεῖεν. "Εγειρέ δέ οὕτως. "Αν μὲν δὲ βάρβαρος ἐρ- 163  
ρωμενετέρως κατάσγῃ τὰς πόλεις τὰς ἐπὶ θαλάττῃ  
φρουρὰς μείζους ἐν αὐταῖς ἢ νῦν ἐγκαταστήσας, τάχ'  
ἄν καὶ τῶν νήσων αἱ περὶ τὴν ἥπειρον, οἷον Ρόδος καὶ  
Σάμος καὶ Χίος, ἐπὶ τὰς ἐκείνου τύχας ἀποκλίνειαν.  
ἡν δ' ἡμεῖς αὐτὰς πρότεροι καταλάβωμεν, εἰκὸς τοὺς  
τὴν Λυδίαν καὶ Φρυγίαν καὶ τὴν ἄλλην τὴν ὑπερ-  
κειμένην γύρων οίκοιοντας ἐπὶ τοῖς ἐντεῦθεν ὄρμωμέ-  
νοις εἶναι. Διὸ δεῖ σπεύδειν καὶ μηδεμίαν ποιεῖσθαι 164  
διατριβήν, ἵνα μὴ πάθωμεν, ὅπερ οἱ πατέρες ἡμῶν. Ε-  
κεῖνοι γάρ ὑστερήσαντες τῶν βαρβάρων καὶ προέμε-  
νοι τινας τῶν συμμάχων ἡγαγκάσθησαν ὀλίγοι πρὸς  
πολλοὺς κινδυνεύειν, ἔξὸν αὐτοῖς προτέροις διαβάσιν εἰς  
τὴν ἥπειρον μετὰ πάστης τῆς τῶν Ἐλλήνων δυνά-  
μεως ἐν μέρει τῶν ἔθνῶν ἔκαστον χειροῦσθαι. Δέδεικται 165

- γάρ, ὅταν τις πολεμῇ πρὸς ἀνθρώπους ἐκ πολλῶν τόπων συλλεγομένους, ὅτι δεῖ μὴ περιμένειν, ἔως ἂν ἐπιστᾶσιν, ἀλλ' ἔτι διεσπαρμένοις αὐτοῖς ἐπιχειρεῖν. Εκεῖνοι μὲν οὖν προεξαμαρτόντες ἀπαντα ταῦτ' ἐπηγνωθώσαντο, καταστάντες εἰς τοὺς μεγίστους ἀγῶνας· ἡμεῖς δ' ἂν σωζρονῶμεν, ἐξ ἀργῆς φύλαξόμεθα καὶ πειρασόμεθα φθῆγαι περὶ τὴν Λυδίαν καὶ τὴν Ιωνίαν
- 166 στρατόπεδον ἐγκαταστήσαντες, εἰδότες, ὅτι καὶ βασιλεὺς οὐχ ἑκόντων ἄρχει τῶν ἡπειρωτῶν ἀλλὰ μείζω δύναμιν περὶ αὐτὸν ἑκάστων αὐτῶν ποιησάμενος· τὸς ἡμεῖς ὅταν κρείττω διαβιβάσωμεν, ὁ βουλγήντες ραδίως ἂν ποιήσαιμεν, ἀσφαλῶς ἀπασαν τὴν Ἀσίαν καρπωσάμεθα. Πολὺ δὲ κάλλιον ἐκείνῳ περὶ τῆς βασιλείας πολεμεῖν ἡ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβήτηεν.
- 167 μὸν δ' ἐπὶ τῆς νῦν ἡλικίας ποιήσασθαι τὴν στρατείαν, ἵν' οἱ τῶν συμφορῶν κοινωνήσαντες, οὗτοι καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀπολαύσωσι καὶ μὴ πάντα τὸν γρόνον δυστυχοῦντες διαγάγωσιν. Ικανὸς γάρ ὁ παρελγυλυθώς, ἐν ὧ τί τῶν δεινῶν οὐ γέγονεν; Πολλῶν γάρ κακῶν τῇ φύσει τῇ τῶν ἀνθρώπων ὑπαρχόντων αὐτοὶ
- 168 πλείω τῶν ἀναγκαίων προσεξευρήκαμεν, πολέμους καὶ στάσεις ἡμῖν αὐτοῖς ἐμπορήσαντες, ὥστε τοὺς μὲν ἐν ταῖς αὐτῶν ἀνόμως ἀπόλλυσθαι, τοὺς δ' ἐπὶ ζέντης μετὰ παιδῶν καὶ γυναικῶν ἀλλασθαι, πολλοὺς δὲ δι' ἔνδειαν τῶν καθ' ἡμέραν ἐπικουρεῖν ἀναγκαῖομένους ὑπὸ τῶν ἐγθρῶν τοῖς φίλοις μαχομένους ἀποθνήσκειν. Υπέρ ων οὐδεὶς πώποτε ἡγανάκτησεν, ἀλλ' ἐπὶ μὲν ταῖς συμφοραῖς ταῖς ὑπὸ τῶν ποιητῶν συγκειμέναις δακρύειν ἀξιοῦσιν, ἀληθινὰ δὲ πάθη, πολλὰ καὶ δεινὰ γιγνόμενα διὰ τὸν πόλεμον ἐφορῶντες τοσούτου δέουσιν ἐλεεῖν, ὥστε καὶ μᾶλλον γαίρουσιν ἐπὶ τοῖς ἀλλήλων κακοῖς

ἡ τοῖς αὐτῶν ἴδεοις ἀγαθοῖς. "Ισως δ' ἂν καὶ τῆς ἐμῆς 169  
εὐτήθειας πολλοὶ καταγελάσσειαν, εἰ δυστυχίας ἀνδρῶν  
ὁδυροίμην ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς, ἐν οἷς Ἰταλίᾳ μὲν  
ἀνάστατος γέγονε, Σικελίᾳ δὲ καταδεδούλωται, τοσαῦ-  
ται δὲ πόλεις τοῖς βαρβάροις ἐκδέσονται, τὰ δὲ λοιπὰ  
μέρη, τῶν Ἑλλήνων ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις ἔστιν.

μὲν Θαυμάζω δὲ τῶν δυναστευόντων ἐν ταῖς πόλε- 170  
σιν, εἰ προσήκειν αὐτοῖς ἡγοῦνται μέγα φρονεῖν, μηδὲν  
πώποθ' ὑπὲρ τηλικούτων πραγμάτων μήτ' εἰπεῖν μήτ'  
ἐνθυμηθῆναι δυνηθέντες. Εγρῆν γὰρ αὐτούς, εἰπερ ἡσαν  
ἄξιοι τῆς παρούσης δόξης, ἀπάντων ἀφεμένους τῶν ἄλ-  
λων περὶ τοῦ πολέμου τοὺς πρὸς τοὺς βαρβάρους εἰστη-  
γεῖσθαι καὶ συμβουλεύειν. Τυχὸν μὲν γὰρ ἂν τι συνε- 171  
πέραναν εἰ δὲ καὶ προσπεῖπον, ἀλλ' οὖν τούς γε λόγους  
ώσπερ χρησμούς εἰς τὸν ἐπιόντα γρόνον ἢν κατέλιπον.  
Νῦν δ' οἱ μὲν ἐν ταῖς μεγίσταις δόξαις ὅντες ἐπὶ μι-  
κροῖς σπουδάζουσιν, ἡμῖν δὲ τοῖς τῶν πολιτικῶν ἔξε-  
στηρόσι περὶ τηλικούτων πραγμάτων συμβουλεύειν  
παραλελοίπασιν.

Οὐ μήν ἀλλ' ὅσῳ μικροψυχότεροι τυγχάνουσιν ὅντες 172  
οἱ προεστῶτες ἡμῶν, τοσούτῳ τοὺς ἄλλους ἐρρωμενε-  
στέρως δεῖ σκοπεῖν, ὅπως ἀπαλλαγησόμεθα τῆς πα-  
ρούστης ἔχθρας. Νῦν μὲν γὰρ μάτῃ ποιούμεθα τὰς περὶ  
τῆς εἰρήνης συνθήκας· οὐ γὰρ διαλυόμεθα τοὺς πολέ-  
μους ἀλλ' ἀναβαλλόμεθα καὶ περιμένομεν τοὺς καιρούς,  
ἐν οἷς ἀνήκεστόν τι κακὸν ἀλλήλους ἐργάσασθαι δυ-  
νησόμεθα.

μᾶ'. Δεῖ δὲ ταύτας τὰς ἐπιβουλὰς ἐκποδῶν ποιησα- 173  
μένους ἐκείνοις τοῖς ἔργοις ἐπιγειεῖν, ἐξ ὧν τάς τε πό-  
λεις ἀσφαλέστερον οικήσομεν καὶ πιστότερον διακεισό-  
μεθα πρὸς ἡμᾶς αὐτούς. "Εστι δ' ἀπλοῦς καὶ ρᾴδιος δ  
λόγος ὁ περὶ τούτων· οὔτε γὰρ εἰρήνην οἴον τε βεβαίαν

- ἀγαγεῖν, ἦν μὴ κοινῇ τοῖς βαρβάροις πολεμήσωμεν,  
οὐθ' ὅμονοῆσαι τοὺς Ἐλληνας, πρὶν ἂν καὶ τὰς ὡρε-  
λείας ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ τοὺς κινδύνους πρὸς τοὺς  
 174 αὐτοὺς ποιησώμεθα. Τούτων δὲ γενομένων καὶ τῆς ἀ-  
πορίας τῆς περὶ τὸν θέριον ἡμῶν ἀφαιρεθείσης, ἡ καὶ  
τὰς ἑταιρίας διαλύει καὶ τὰς συγγενείας εἰς ἔχθραν  
προσάγει καὶ πάντας ἀνθρώπους εἰς πολέμους καὶ στά-  
σεις καθίστησιν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐχ ὅμονοῆσομεν καὶ  
τὰς εὐνοίας ἀληθινὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ἔξομεν. Ὡν  
ἔνεκκα περὶ παντὸς ποιητέον, ὅπως ὡς τάχιστα τὸν ἐν-  
θένδε πόλεμον εἰς τὴν ἡπειρὸν διορισθείσης, ὡς μόνον ἂν  
τοῦτ' ἀγαθὸν ἀπολαύσαμεν τῶν κινδύνων τῶν πρὸς  
ἡμᾶς αὐτούς, εἰ ταῖς ἐμπειρίαις ταῖς ἐκ τούτων γεγε-  
νημέναις πρὸς τὸν βάρβαρον καταγρήσασθαι δόξειν ἡμῖν.
- 175 μέντοι. Ἀλλὰ γάρ ίσως διὰ τὰς συνθήκας ἀξιον ἐπι-  
σχεῖν ἀλλ' οὐκ ἐπειγθῆγαν καὶ θάττον ποιήσασθαι τὴν  
στρατείαν, δι' ἃς αἱ μὲν ἡλευθερωμέναι τῶν πόλεων  
βασιλεῖται χάριν ίσασιν, ὡς δι' ἐκεῖνον τυχοῦσαι τῆς αὐτο-  
νομίας ταύτης, αἱ δὲ ἐκδεδουμέναι τοῖς βαρβάροις μά-  
λιστα μὲν Λακεδαιμονίοις ἐπικαλοῦσιν, ἐπειτα δὲ καὶ  
τοῖς ἄλλοις τοῖς μετασχοῦσι τῆς εἰρήνης, ὡς ὑπὸ τού-  
των δουλεύειν ἡγαγκασμέναι. Καίτοι πῶς οὐ γοτὲ δια-  
λύειν ταύτας τὰς ὄμοιογίας, ἐξ ὧν τοιαύτη δόξα γέ-  
γονεν, ὡς ὁ μὲν βάρβαρος κήρεται τῆς Ἑλλάδος καὶ  
φύλαξ τῆς εἰρήνης ἐστίν, ἡμῶν δέ τινες εἰσὶν οἱ λο-  
 176 μαινόμενοι καὶ κακῶς ποιοῦντες αὐτήν; "Ο δὲ πάν-  
των καταγελαστότατον, ὅτι τῶν γεγραμμένων ἐν ταῖς  
ὄμοιογίαις τὰ χειρίστα τυγχάνομεν διαφυλάττοντες.  
"Α μὲν γάρ αὐτονόμους ἀφίγῃ τὰς τε νήσους καὶ τὰς  
πόλεις τὰς ἐπὶ τῆς Εὐρώπης, πάλαι λέλυται καὶ μάτην  
ἐν ταῖς στήλαις ἐστίν· ἡ δὲ αἰσχύνη τοιούτη φέρει καὶ  
πολλοὺς τῶν συμμάχων ἐκδέδωκε, ταῦτα δὲ κατὰ

γώραν μένει καὶ πάντες αὐτὰ κύρια ποιοῦμεν, ἡ γρῆν ἀναιρεῖν καὶ μηδὲ μίαν ἔσην ἡμέραν, νομίζοντας προστάγματα καὶ μὴ συνθήκας εἶναι. Τίς γὰρ οὐκ οἰδεν, ὅτι συνθῆκαι μὲν εἰσιν, αἵτινες δὲν ἵσως καὶ κοινῶς ἀμφοτέροις ἔχωσι, προστάγματα δὲ τὰ τοὺς ἑπέρους ἐλαττοῦντα παρὰ τὸ δίκαιον; Διὸ καὶ τῶν πρεσβευτάντων 177 ταύτην τὴν εἰρήνην δίκαιως ἂν κατηγοροῖμεν, ὅτι πεμφθέντες ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὑπὲρ τῶν βαρβάρων ἐποίησαντο τὰς συνθήκας. Ἐγρῆν γὰρ αὐτούς, εἴτ' ἐδόκει τὴν αὐτῶν ἔχειν ἐκάστους, εἴτε καὶ τῶν δοριαλώτων ἐπάρχειν, εἴτε τούτων κρατεῖν ὡν ὑπὸ τὴν εἰρήνην ἐτυγχάνομεν ἔχοντες, ἐν τι τούτων ὄρισαμένους καὶ κοινὸν τὸ δίκαιον ποιησαμένους, οὕτω συγγράψεσθαι περὶ αὐτῶν. Νῦν δὲ τῇ μὲν ἡμετέρᾳ πόλει καὶ τῇ 178 Λακεδαιμονίων οὐδεμίαν τιμὴν ἀπένειμαν, τὸν δὲ βάρβαρον ἀπάστης τῆς Ἀσίας δεσπότην κατέστησαν, ὥσπερ ὑπὲρ ἐκείνου πολεμησάντων ἡμῶν, ἡ τῆς μὲν Περσῶν ἀρχῆς πόλαις καθεστηκύιας, ἡμῶν δ' ἀρτὶ τὰς πόλεις κατοκύντων, ἀλλ' οὐκ ἐκείνων μὲν νεωστὶ ταύτην τὴν τιμὴν ἔγιντων, ἡμῶν δὲ τὸν ἀπανταχόν τοις Ἑλλήσι οὐναστευόντων.

μη! Οἷμαί δὲ ἐκείνως εἰπὼν μᾶλλον δηλώσειν τὴν 179 τε περὶ-ἡμᾶς ἀτιμίαν γεγενημένην καὶ τὴν τοῦ βασιλέως πλεονεξίαν. Τῆς γὰρ γῆς ἀπάστης τῆς ὑπὸ τῷ κόσμῳ κειμένης δίγα τετμημένης, καὶ τῆς μὲν Ἀσίας, τῆς δὲ Ἰερωπῆς καλουμένης, τὴν ἡμίσειαν ἐκ τῶν συνθηκῶν εἰληφεν, ὥσπερ πρὸς τὸν Δία τὴν γώραν νεμόμενος, ἀλλ' οὐ πρὸς ἀνθρώπους τὰς συνθήκας ποιούμενος. Καὶ ταύτας ἡμᾶς ἡνάγκασεν ἐν στήλαις λιθίναις ἀναγράψαντας ἐν τοῖς κοινοῖς τῶν Ἱερῶν καταθεῖναι, πολὺ κάλλιον τρόποισιν τῶν ἐν ταῖς μάχαις γιγνομένων· τὰ μὲν γὰρ ὑπὲρ μικρῶν ἔργων καὶ μιᾶς τύχης

ἐστίν, αὐται δὲ ὑπὲρ ἀπαντος τοῦ πολέμου καὶ καθ' ὅλης τῆς Ἑλλάδος ἐστήκασιν.

- 181 Τύπορ ὧν ἄξιον ὄργιζεσθαι καὶ σκοπεῖν, ὅπως τῶν τε γεγενημένων δίκην ληφόμεθα καὶ τὰ μέλλοντα διορθώσμεθα. Καὶ γάρ αἰσχυρὸν ίδια μὲν τοῖς βαρβάροις οἰκέταις ἄξιον γρῆσθαι, δημοσίᾳ δὲ τοσούτους τῶν συμμάχων περιορᾶν αὐτοῖς δουλεύοντας, καὶ τοὺς μὲν περὶ τὰ Τρωϊκὰ γενομένους μιᾶς γυναικὸς ἀρπασθείστης οὔτως ἀπαντας συνοργισθῆναι τοῖς ἀδικηθεῖσιν ὥστε μὴ πρότερον παύσασθαι πολεμοῦντας, πρὶν τὴν πόλιν ἀνάστατον ἐποίησαν τοῦ τολμήσαντος ἔξαμαρτεῖν, ἦμας δὲ ὅλης τῆς Ἑλλάδος ὑδρίζομένης μηδὲμίαν ποιήσασθαι κοινὴν τιμωρίαν, ἔξον ἦμιν εὐγῆς ἄξια διαπεράξασθαι. Μόνος γάρ οὗτος ὁ πόλεμος εἰρήνης κρείττων ἐστί, θεωρίᾳ μὲν μᾶλλον ἡ στρατεία προσεοικώς, ἀμφοτέροις δὲ συμφέρων, καὶ τοῖς ἡσυχίαιν ἀγενι καὶ τοῖς πολεμεῖν ἐπιθυμοῦσιν. Εἴη γάρ ἀν τοῖς μὲν ἀδεῶς τὰ σφέτερ' αὐτῶν καρποῦσθαι, τοῖς δὲ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων μεγάλους πλούτους κατακτήσασθαι.
- 183 μὲν. Πολλαχῇ δὲ ἀν τις λογιζόμενος εὑροι ταύτας τὰς πράξεις μάλιστα λυτιτελούστας ἦμιν. Φέρε γάρ, πρὸς τίνας γρὴ πολεμεῖν τοὺς μηδεμιᾶς πλεονεξίας ἐπιθυμοῦντας ἀλλ' αὐτὸ τὸ δίκαιον σκοποῦντας; οὐ πρὸς τοὺς καὶ πρότερον κακῶς τὴν Ἑλλάδα ποιήσαντας καὶ νῦν ἐπιβούλευοντας καὶ πάντα τὸν γρόνον οὕτω πρὸς 184 ἦμας διακειμένους; Τίσι δὲ φθονεῖν εἰκός ἐστι τοὺς μὴ παντάπασιν ἀνάνδρως διακειμένους ἀλλὰ μετρίως τούτῳ τῷ πράγματι γρωμένους; οὐ τοῖς μεῖζους μὲν τὰς δύναστείας ἡ κατ' ἀνθρώπους περιβεβλημένοις, ἐλάττονος δὲ ἄξιοις τῶν παρ' ἦμιν δυστυχούντων; ἐπὶ τίνας δὲ στρατεύειν προσήκει τοὺς ἄμα μὲν εὐσεβεῖν βουλομένους, ἄμα δὲ τοῦ συμφέροντος ἐνθυμουμένους;

οὐκ ἐπὶ τοὺς καὶ φύτει πόλεμίους καὶ πατρικοὺς ἔχοντες, καὶ πλεῖστα μὲν ἀγαθὰ κεκτημένους, ἔχιστα δὲ ὑπὲρ αὐτῶν ἀμύνεσθαι δυναμένους; οὐκοῦν ἐκεῖνοι πάσι τούτοις ἔνοχοι τυγχάνουσιν ὅντες.

ν'. Καὶ μήν οὐδὲ τὰς πόλεις λυπήσομεν στρατιώ-  
τας ἐξ αὐτῶν καταλέγοντες, ὃ νῦν ἐν τῷ πολέμῳ τῷ  
πρὸς ἀλλήλους ὄχληρότατόν ἐστιν αὐταῖς πολὺ γὰρ  
οἷμαι σπανιωτέρους ἔσεσθαι τοὺς μένειν ἐθελήσοντας τῶν  
συνακολουθεῖν ἐπιθυμησόντων. Τίς γὰρ οὕτως ἦ, νέος  
ἡ παλαιὸς ράθυμός ἐστιν, ὅστις οὐ μετασχεῖν βουλήσε-  
ται ταύτης τῆς στρατιᾶς τῆς ὑπὲρ Ἀθηναίων μὲν καὶ  
Λακεδαιμονίων στρατηγουμένης, ὑπὲρ δὲ τῆς τῶν συμ-  
μάχων ἐλευθερίας ἀθροίζουμένης, ὑπὸ δὲ τῆς Ἑλλάδος  
ἀπάστης ἐκπεμπομένης, ἐπὶ δὲ τὴν τῶν βαρβάρων τι-  
μωρίαν πορευομένης; Φήμιγν δὲ καὶ μνήμην καὶ δόξαν  
πόστην τινὰ γρὴ νομίζειν ἡ ζῶντας ἔξειν ἡ τελευτήσαν-  
τας καταλείψειν τοὺς ἐν τοῖς τοιούτοις ἔργοις ἀριστεύ-  
σαντας; ὅπου γὰρ οἱ πρὸς Ἀλέξανδρον πολεμήσαντες  
καὶ μίαν πόλιν ἐλόντες τοιούτων ἐπαίνων ἡξιώθησαν,  
ποίων τινῶν γρὴ προσδοκῶν ἐγκωμίων τεῦξεσθαι τοὺς  
ὅλης τῆς Ἀσίας κρατήσαντας; τίς γὰρ ἡ τῶν ποιεῖν  
δυναμένων ἡ τῶν λέγειν ἐπισταμένων οὐ πονήσει καὶ  
φιλοσοφήσει βουλόμενος ὅμα τῆς θ' αὐτοῦ διανοίας καὶ  
τῆς ἐκείνων ἀρετῆς μνημεῖον εἰς ἀπαντα τὸν γρόνον  
καταλιπεῖν;

να'. Οὐ τὴν αὐτὴν δὲ τυγχάνω γνώμην ᔁγων ἐν τε  
τῷ παρόντι καὶρῷ καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ λόγου. Τότε  
μὲν γὰρ ὥμην ἀξίως δυνήσεσθαι τῶν πραγμάτων εἰ-  
πεῖν νῦν δὲ οὐκ ἐξικνοῦμαι τοῦ μεγέθους αὐτῶν, ἀλλὰ  
πολλὰ με διαπέρευγεν ὡν διενοήθην. Αὐτοὺς οὖν γρὴ  
συνδιορῶν, ὅσης ἂν εὐδαιμονίας τύχοιμεν, εἰ τὸν μὲν  
πόλεμον τὸν νῦν ὅντα περὶ ἡμᾶς πρὸς τοὺς ἡπειρώτας

- ποιησαίμεθα, τὴν δὲ εὐδαιμονίαν τὴν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς  
 188 τὴν Εύρωπην διακομίσαμεν, καὶ μή μόνον ἀκροστὰς  
 γενομένους ἀπελθεῖν, ἀλλὰ τοὺς μὲν πράττειν δυναμέ-  
 νους παρακαλοῦντας ἀλλήλους πειρᾶσθαι διαλλάττειν  
 τὴν τε πόλιν τὴν ἡμετέραν καὶ τὴν Λακεδαιμονίων,  
 τοὺς δὲ τῶν λόγων ἀμφισθητοῦντας πρὸς μὲν τὴν πα-  
 ρακαταθήκην καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὡν νῦν φίλυαροῦσι  
 παύεσθαι γράφοντας, πρὸς δὲ τοῦτον τὸν λόγον ποιεῖ-  
 σθαι τὴν ἀμιλλὰν καὶ σκοπεῖν, ὅπως ἀμεινον ἐμοῦ περὶ  
 189 τῶν αὐτῶν πραγμάτων ἔροῦσιν, ἐνθυμουμένους, ὅτι τοῖς  
 μεγάλοις ὑπισχνουμένοις οὐ πρέπει περὶ μικρὰ διατρίβειν,  
 οὐδὲ τοιαῦτα λέγειν, ἐξ ὧν δὲ βίος μηδὲν ἐπιδώσει τῶν  
 πεισθέντων, ἀλλὰ ὡν ἐπιτελεσθέντων αὐτοῖς τὸ ἀπαλλα-  
 γήσονται τῆς παρούστης ἀπορίας καὶ τοῖς ἄλλοις με-  
 γάλων ἀγαθῶν αἴτιοι δόξουσιν εἶναι.



## B'

## ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΙΚΟΣ

## ΥΠΟΘΕΣΙΣ

Ο Άρεοπαγιτικὸς λόγος τοῦ Ἰσοκράτους εἶναι ἐκ τῶν συμβουλευτικῶν, προτρέπων τοὺς Ἀθηναίους ἐπ' ἀρετὴν, ἐξ ἐπικίνου μὲν τῶν προγόνων, μορφῆς δὲ τῶν συγγενόνων. Επειδὴ ἐπὶ τῶν τελευταίων τοῦ Ἰσοκράτους χρόνων εἶχεν ἀρχίσει τὸ πολίτευμα τῶν Ἀθηναίων νὰ παραχωρᾶῃ. Τὴν τοι-αύτην τῶν πραγμάτων κατάστασιν θέλων, τὸ ἐπ' αὐτῷ, ὁ φίτωρ ἵνα προλάβῃ, συνέταξε τὸν παρόντα λόγον (τὸν ὅποιον ὅμως εἶναι ἀδηλὸν ἂν αὐτὸς ἀπήγγειλεν, ὡς ἀποφυγῶν ἐξ ἀρχῆς τὸ βῆμα). παραχάλλων δὲ δι' αὐτοῦ τὸ παλαιὸν πολίτευμα πρὸς τὸ τότε, συμβουλεύει τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ ἵνα ἐπαναφέρωσι τὰ πράγματα εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν τάξιν.

Ο Ἀλικαρνασσεὺς Διονύσιος, ἐπικρίνων τὸν λόγον τοῦτον, λέγει τάδε:

«Τίς τὸν Ἀρεοπαγιτικὸν ἀναγνοὺς λόγον οὐκ ἂν γένοιτο κοσμιώτερος; ἢ τίς οὐκ ἂν θαυμάσει τὴν ἐπιβολὴν τοῦ φίτωρος; ὃς ἐτόλμησε διαλεγθῆναι περὶ πολιτείας Ἀθηναίοις, ἀξιῶν μεταθέσθαι μὲν τὴν τότε καθεστῶσαν δημοκρατίαν, ὡς μεγάλα βλάπτουσαν τὴν πόλιν, ὑπὲρ τῆς τῶν δημαρχῶν οὐδεὶς ἐπεγείρει λέγειν. Θεωρῶν εἰς τοσαύτην αὐτὴν προελληνισθεῖν ἀκοσμίαν, ὥστε μηδὲ τοὺς ἀρχοντας ἔτι τῶν ἴδιωτῶν κρατεῖν, ἀλλ' ἐκαστον ὅτι καθ' ἥδονὴν αὐτῷ γίνοιτο καὶ ποιοῦντα καὶ λέγοντα, καὶ τὴν ἀκαίρον παρονσίαν

δημοσικήν ἔξουσίκν ύπὸ πάντων νομίζομένην ἀνατάσσεται  
δὲ τὴν ύπὸ Σόλωνός τε καὶ Κλεισθένους καταστάθεσσαν πο-  
λιτείαν. Ής τὴν προσάρτεσιν καὶ τὰ ὥθη δεξιῶν, δεινότερον  
μὲν ἕγεισθαι φησι τοὺς τότε ἀνθράπους τὸ τοῖς πρεσβυτέ-  
ροις ἀντιπεῖν, ἢ τὴν τάξιν λύειν δημοκρατίαν δ' αὐτοὺς νο-  
μίζειν οὐ τὴν ἀκολασίαν, ἀλλὰ τὴν σωφροσύνην τὸ δ' ἐλεύ-  
θερον, οὐκ ἐν τῷ καταρροειν τῶν ἀρχόντων, ἀλλ' ἐν τῷ τὰ  
κελευθύνα ποιεῖν τίθεσθαι. Ἐξουσίαν τ' οὐδενὶ τῶν ἀκολά-  
στων ἐπιτρέπειν, ἀλλὰ τοῖς βελτίστοις ἀνατίθεναι τὰς ἀρ-  
χὰς, τοιούτους ἔσεσθαι τοὺς ἄλλους ὑπολαμβάνοντας, οἵοι  
περ ἂν ὡσιν οἱ τὴν πόλιν διοικοῦντες ἀντὶ δὲ τοῦ τὰς ἴδιας  
οὐσίας ἐκ τῶν δημοσίων ἐπανορθοῦν, τοὺς ἴδιους πλούτους  
εἰς τὰ κοινὰ καταχρηστεῖν. Νωρὶς δὲ τούτων, πλείω τὴν  
ἐπειρμέλειαν ποιεῖσθαι τοὺς πατέρας τῶν υἱῶν ἀνδρῶν γενο-  
μένων, ἢ πατέρων ὄντων ἐποιοῦντο, ἐνθυμούμενούς, ὡς οὐκ  
ἔξι ἐκείνης τῆς πατερίας, ἀλλ' ἐκ ταύτης τῆς σωφροσύνης  
μαζίλον ὥρελεῖται τὸ κοινόν· κρείττονά θ' ὑπολαμβάνειν τὰ  
γρηγορτὰ ἐπιτηδεύματα τῆς ἀκριβοῦς νομοθεσίας, σκοποῦντας  
οὐγγὶς ὅπως ταῖς τιμωρίαις τοὺς ἀμαρτάνοντας ἀνείρξουσιν·  
ἀλλ' ὡς μηδὲν ἄξιον ζημίας ἔκκαστον ἐπιτηδεύειν· καὶ τὴν  
μὲν πατρίδα δεῖν οἰομένους ἐν ἔξουσίᾳ διάγειν μεγάλη, τοῖς  
δ' ἴδιώταις μηδὲν ἔξειναι ποιεῖν οὐτις ἂν οἱ νόμοι κωλύσωσι  
καρτερεῖν δὲ τὰ δεινά, καὶ μὴ ἐκπλήττεσθαι ταῖς συμφροσύναις».

Ἐπισυνάπτομεν δὲ ἐνταῦθα καὶ τὴν σωζομένην ὑπόθεσιν ἀνωνύ-  
μου γραμματικοῦ, ἔχουσαν ὥδε:

«Ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ συμβουλεύει ὡστε τοὺς Ἀρεοπαγί-  
τας ἀναλαβεῖν τὴν προτέραν πολιτείαν, ἵτις ἦν ἔχουσα πᾶ-  
σαν ἔξουσίκν, σχεδὸν εἰπεῖν, τῶν ἐν τῇ πόλει πάντων προγ-  
μάτων. Ήσαν γάρ αὐτὴν ἀποθαλάντες ἀπὸ τοιαύτης αἰτίας.

Ἐφιάλτης τις καὶ Θεμιστοκλῆς γρεωστοῦντες τῇ πόλει γρήγορα καὶ εἰδότες ὅτι, ἐὰν δικάσωσιν οἱ Ἀρεοπαγῖται, πάντως ἀποδώσουσι, καταλῦσαι αὐτοὺς ἔπεισαν τὴν πόλιν, οὕτως οὐ πως τινὸς μέλλοντος κριθῆναι. (Οὐ γάρ Ἀριστοτέλης λέγει ἐν τῇ πολιτείᾳ τῶν Ἀθηναίων, ὅτι καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς αἵτιος ἦν μὴ πάντα δικάζειν τοὺς Ἀρεοπαγῖτας) δῆθεν μὲν, ὡς δι' αὐτοὺς τοῦτο ποιοῦντες, τὸ δ' ἀληθές, διὰ τοῦτο πάντα κατασκευάζοντες. Εἴτα οἱ Ἀθηναῖοι ἀσμένως ἀκούσαντες τῆς τοιχύτης συμβουλῆς κατέλυσαν αὐτούς. Καὶ οὐ μὲν ὑπόθεσις αὕτη· ἡ δὲ στάσις τοῦ λόγου πραγματική. Κεράλκαιον δὲ τὸ συμφέρον. Ἔγράψῃ δ' ὁ λόγος ἐν ἀρχαῖς τῶν Φιλοππικῶν γρένων, ὡς καὶ αὐτὸς δηλοῖ.

α'. Πολλοὺς ύμῶν οἶμαι θαυμάζειν, ἣν τινά ποτε γνώμην ἔχων περὶ σωτηρίας τὴν πρόσδοσον ἐποιησάμην, ὥσπερ τῆς πόλεως ἐν κινδύνοις οὔσης, ἢ σφαλερῶς αὐτῇ τῶν πραγμάτων καθεστώτων, ἀλλ' οὐ πλείους μὲν τριήρεις ἢ διακοσίας κεκτημένης, εἰρήνην δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν γάρων ἀγούστης, καὶ τῶν κατὰ θάλατταν ἀργούστης, ἔπει δὲ συμμάχους ἐγούστης πολλοὺς μὲν τοὺς 2 ἐτοίμας ἤμεν, ἣν τι δέη, βοηθήσοντας, πολὺ δὲ πλείους τοὺς τὰς συντάξεις ὑποτελοῦντας καὶ τὸ προστατόμενον ποιοῦντας· ὃν ὑπαργόντων ἤμᾶς μὲν ἀν τις φέσειν εἰκὸς εἶναι θαρρεῖν ὡς πόρρω τῶν κινδύνων ἔντας, τοῖς δ' ἐχθροῖς τοῖς ἤμετέροις προσήκειν δεδιέναι καὶ βουλεύεσθαι περὶ τῆς αὐτῶν σωτηρίας.

β'. Γιμεῖς μὲν οὖν οἰδὲ ὅτι τούτῳ γράμμενοι τῷ λογι- 3 σμῷ καὶ τῆς ἐμῆς προσδόσου καταφρονεῖτε καὶ πᾶσαν ἐλπίζετε τὴν Ἑλλάδα ταύτη τῇ δυνάμει κατασγύσειν· ἐγὼ δὲ δι' αὐτὰ ταῦτα τυγχάνω δεδιώκω. Ὁρῶ γάρ τῶν

πόλεων τὰς ἄριστα πράττειν οἰομένας κάκιστα βουλευομένας καὶ τὰς μάλιστα θαρρούστας εἰς πλείστους κινδύνους καθισταμένας. Αἴτιον δὲ τούτων ἐστίν, ὅτι τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν οὐδὲν αὐτὸς καθ' αὐτὸς παραγίγνεται τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ συντέτακται καὶ συνακολουθεῖ τοῖς μὲν πλούτοις καὶ ταῖς δυναστείαις ἄνοιᾳ καὶ μετὰ ταύτης ἀκολασίᾳ, ταῖς δὲ ἐνδείαις καὶ ταῖς

5 ταπεινότητι σωφροσύνῃ καὶ πολλῇ μετριότητι, ὡστε γαλεπὸν εἶναι διαγνῶναι, ποτέρων ἂν τις δέξαιτο τῶν μεριῶν τούτων τοῖς παισὶ τοῖς αὐτοῦ καταλιπεῖν. Ἰδοιμεν γάρ ἂν ἐκ μὲν τῆς φαυλοτέρας εἶναι δοκούστης ἐπὶ τὸ βέλτιον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς πράξεις ἐπιδιδούσας, ἐκ δὲ τῆς χρείττονος φαινομένης ἐπὶ τὸ γεῖρον εἰθισμένας

6 μεταπίπτειν. Καὶ τούτων ἐνεγκείν ἔχω παραδείγματα πλεῖστα μὲν ἐκ τῶν ιδίων πραγμάτων, πυκνοτάτας γάρ ταῦτα λαμβάνει τὰς μεταβολάς, οὐ μὴν ἀλλὰ μεῖζω γε καὶ φανερώτερα τοῖς ἀκούουσιν ἐκ τῶν ἡμῖν καὶ Λακεδαιμονίοις συμβάντων.

γ'. Ἡμεῖς τε γάρ ἀναστάτου μὲν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν βαρβάρων γεγενημένης διὰ τὸ δεδιέναι καὶ προσέγειν τὸν νοῦν τοῖς πράγμασιν ἐπρωτεύσαμεν τῶν Ἑλλήνων, ἐπειδὴ δὲ ἀνυπέρβλητον φύγομεν τὴν δύναμιν

7 ἔχειν, παρὰ μικρὸν ἥλθομεν ἐξανδραποδισθῆναι. Λακεδαιμόνιοί τε τὸ μὲν παλαιὸν ἐκ φαύλων καὶ ταπεινῶν πόλεων ὄρμηθέντες διὰ τὸ σωφρόνως ζῆν καὶ στρατιωτικῶς κατέσχουν Πελοπόννησον, μετὰ δὲ ταῦτα μεῖζον φρονήσαντες τοῦ δέοντος καὶ λαβόντες καὶ τὴν κατὰ γῆν καὶ τὴν κατὰ θάλατταν ἀρχήν, εἰς τοὺς αὐτοὺς κινδύνους κατέστησαν ἡμῖν.

8 "Οστις οὖν εἰδὼς τοσαύτας μεταβολὰς γεγενημένας καὶ τηλικαύτας δύναμεις οὕτω ταχέως ἀγκιρεθείσας πιστεύει τοῖς παροῦσι, λίαν ἀνόητός ἐστιν, ἀλλως τε

καὶ τῆς μὲν πόλεως ἡμῶν πολὺ καταδεέστερον γοῦν πραττούστης ἡ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, τοῦ δὲ μίσους τοῦ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς ἔχθρας τῆς πρὸς βασιλέα πάλιν ἀνακεκαινισμένης, ἡ τότε κατεπολέμησέν ἡμᾶς.

δ'. Άπορῶ δέ, πότερον ὑπολάθω μηδὲν μεῖνειν ὑμῖν 9 τῶν κοινῶν πραγμάτων, ἡ φροντίζειν μὲν αὐτῶν, εἰς τοῦτο δ' ἀναισθησίας ἥκειν ὥστε λανθάνειν ὑμᾶς, εἰς ὅσην ταραχὴν ἡ πόλις καθέστηκεν. Εοίκατε γὰρ οὕτω διακειμένοις ἀνθρώποις, οἵτινες ἀπάσας μὲν τὰς πόλεις τὰς ἐπὶ Θράκης ἀπολωλεκότες, πλείω δ' ἡ χιλια τάλαντα μάτην εἰς τοὺς ξένους ἀνηλωκότες, πρὸς δὲ τοὺς 10 Ἔλληνας διαβεβλημένοι καὶ τῷ βαρβάρῳ πολέμιοι γεγονότες, ἔτι δὲ τοὺς μὲν Θηραίων φίλους σώζειν ἤγαγκασμένοι, τοὺς δ' ἡμετέρους αὐτῶν συμμάχους ἀπολωλεκότες, ἐπὶ τοιαύταις πράξεσιν εὐαγγέλια μὲν δις ἦδη τεθύναμεν, ρᾳθυμότερον δὲ περὶ αὐτῶν ἐκκλησιάζομεν τῶν πάντα τὰ δέοντα πραττόντων.

Καὶ ταῦτ' εἰκότως καὶ ποιοῦμεν καὶ πάσχομεν· οὐδὲν γὰρ οἰόν τε γίγνεσθαι κατὰ τρόπον τοῖς μὴ καλῶς περὶ ὅλης τῆς διοικήσεως βεβουλευμένοις, ἀλλ' ἀν καὶ κατορθώσωσι περὶ τινας τῶν πράξεων ἡ διὰ τύχην ἡ δι' ἀνδρὸς ἀρετήν, μικρὸν διαλιπόντες πάλιν εἰς τὰς αὐτὰς ἀπορίας κατέστησαν. Καὶ ταῦτα γνοίη τις ἀν ἐκ τῶν περὶ ἡμᾶς γεγενημένων.

ε'. Άπαστης γὰρ τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν πόλιν ἡμῶν 12 ὑποπεσούστης καὶ μετὰ τὴν Κόνωνος ναυμαχίαν καὶ μετὰ τὴν Τιμοθέου στρατηγίαν, οὐδένα χρόνον τὰς εὐτυχίας κατασχεῖν ἡδυνήθημεν, ἀλλὰ ταχέως διεσκαριφργάμεθα καὶ διελύσαμεν αὐτάς. Πολιτείαν γὰρ τὴν ὄρθιας ἀν τοῖς πράγμασι χρησταμένην οὐτ' ἔχομεν οὔτε καλῶς ζητοῦμεν. Καίτοι τὰς εὐπραγίας ἀπαντες ἴσμεν 13 καὶ παραγιγνομένας καὶ παραμενούσας οὐ τοῖς τὰ τεί-

- γιγ καλλιστα και μεγιστα περιβεβηγμένοις, ούδε τοις μετα πλείστων ἀνθρώπων εις τὸν αὐτὸν τόπον συνηθοισμένοις, ἀλλὰ τοῖς ἄριστα και σωφρονέστατα τὴν αὐτῶν πόλιν διοικοῦσιν. Ἐστι γάρ ψυχὴ πόλεως οὐδὲν, ἔτερον ἡ πολιτεία, τοσαύτην ἔχουσα δύναμιν, ὅστην περ ἐν σώματι φρόνησις. Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ βουλευομένη περὶ ἀπάντων, και τὰ μὲν ἀγαθὰ διατελάττουσα, τὰς δὲ συμφορὰς διατεύγουσα. Ταύτη και τοὺς νόμους και τοὺς ῥήτορας και τοὺς ιδιώτας ἀναγκαῖόν ἐστιν ὁμοιούσιαι και πράττειν οὕτως ἔκαστους, οἵαν περ ἂν ταύτην ἔχωσιν. Ἡς ἡμεῖς διερθαρμένης οὐδὲν φροντίζομεν, οὐδὲ σκοποῦμεν ὅπως ἐπανορθώσομεν αὐτήν ἀλλ᾽ ἐπὶ μὲν τῶν ἐργαστηρίων καθίζοντες κατηγοροῦμεν τῶν καθεστώτων και λέγομεν, ώς οὐδέποτ᾽ ἐν δημοκρατίᾳ κάκιον ἐπολιτεύθημεν· ἐν δὲ τοῖς πράγμασι και ταῖς διανοίαις αἱς ἔγομεν μᾶλλον αὐτήν ἀγαπῶμεν τῆς ὑπὸ τῶν προγόνων καταλειφθείστης. Υπὲρ τῆς ἐγώ και τοὺς λόγους μέλλω ποιεῖσθαι και τὴν πρόσοδον ἀπεγραψάμην.
16. εἰ. Εὔρισκω γάρ ταύτην μόνην ἂν γενομένην και τῶν μελλόντων κινδύνων ἀποτροπήν και τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγήν, τὴν θελήσωμεν ἐκείνην τὴν δημοκρατίαν ἀναλαβεῖν, τὴν Σόλων μὲν ὁ δημοσικώτατος γενόμενος ἐνομοθέτησε, Κλεισθένης δ' ὁ τοὺς τυράννους ἐκβαλὼν και τὸν δῆμον καταγαγὼν πάλιν ἐξ ἀρχῆς κατέστησεν. Ἡς οὐκ ἂν εὑρομεν οὔτε δημοσικωτέραν οὔτε τῇ πόλει μᾶλλον συμφέρουσαν. Τεκμήριον δὲ μεγιστον' οἱ μὲν γάρ ἐκείνη γρώμενοι, πολλὰ και καλὰ διαπραξάμενοι και παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις εύδοκιμήσαντες, παρ' ἐκόντων τῶν Ἑλλήνων τὴν ἡγεμονίαν ἔλαβον, οἱ δὲ τῆς νῦν παρούστης ἐπιθυμήσαντες, ὑπὸ πάντων μισθέντες και πολλὰ και δεινὰ παθόντες, μικρὸν ἀπέλιπον τοῦ μὴ ταῖς ἐσχάταις συμφοραῖς περιπεσεῖν. Και-
17. 18

τοι πῶς γρὴ ταύτην τὴν πολιτείαν ἐπαινεῖν ἢ στέργειν τὴν τοσούτων μὲν κακῶν αἰτίαν πρότερον γενομένην, νῦν δὲ καὶ ἔκαστον τὸν ἐνιαυτὸν ἐπὶ τὸ γεῖρον φερομένην; πῶς δὲ οὐ γρὴ δεδιέναι μὴ τοιαύτης ἐπιδόσεως γιγνομένης τελευτῶντες εἰς τραγύτερα πράγματα τῶν τότε γενομένων ἔξοχειλώμεν;

ζ'. "Ινα δὲ μὴ συλλήθηδην μόνον ἀκηροστες ἀλλὰ 19 ακριβῶς εἰδότες ποιῆσθε καὶ τὴν αἴρεσιν καὶ τὴν κρίσιν αὐτῶν, ὑμέτερον μὲν ἔργον ἐστὶ παρασγῆεν ὑμᾶς αὐτοὺς προσέχοντας τὸν νοῦν τοῖς ὑπὲρ ἐμοῦ λεγομένοις, ἐγὼ δὲ ὡς ἂν δύνωμαι συντομώτατα περὶ ἀμφοτέρων τούτων πειράστομαι διελθεῖν πρὸς ὑμᾶς.

η'. Οἱ γάρ κατ' ἐκεῖνον τὸν γρόνον τὴν πόλιν διοι- 20 κοῦντες κατεστήσαντο πολιτείαν οὐκ ὄντοματι, μὲν τῷ κοινοτάτῳ καὶ πραστάτῳ προσαγορευομένην, ἐπὶ δὲ τῶν πράξεων οὐ τοιαύτην τοῖς ἐντυγχάνουσι φαινομένην, οὐδὲ τὴν τοῦτον τὸν τρόπον ἐπαιδεύει τοὺς πολίτας ὥστ' ἤγεισθαι τὴν μὲν ἀκολαστίαν δημοκρατίαν, τὴν δὲ παρανομίαν ἐλευθερίαν, τὴν δὲ παρρησίαν ἰσονομίαν, τὴν δὲ ἔξουσίαν τοῦ ταῦτα ποιεῖν εὐδαιμονίαν, ἀλλὰ καὶ μισοῦσα καὶ κολάζουσα τοὺς τοιούτους βελτίους καὶ σωφρονεστέρους ἀπαντας τοὺς πολίτας ἐποίγσεν. Μέ- 21 γιστον δ' αὐτοῖς συνεβάλετο πρὸς τὸ καλῶς οἰκεῖν τὴν πόλιν, διὰ δυοῖν ισοτήτοιν νομίζομέναιν εἶναι, καὶ τῆς μὲν ταύτην ἀπασιν ἀπονεμούσης, τῆς δὲ τὸ προστῆνον ἐκάστοις, οὐκ ἡγρέουσιν τὴν γρηγοριωτέραν, ἀλλὰ τὴν μὲν τῶν αὐτῶν ἀξιούσαν τοὺς γρηγορούς καὶ τοὺς πονηρούς ἀπεδοκίμαζον ὡς οὐ δικαίαν οὖσαν, τὴν δὲ κατὰ 22 τὴν ἀξίαν ἔκαστον τιμωσαν καὶ κολάζουσαν προρροῦντο καὶ διὰ ταύτης ὥκουν τὴν πόλιν, οὐκ ἐξ ἀπάντων τὰς ἀργὰς κληροῦντες ἀλλὰ τοὺς βελτίστους καὶ τοὺς ικανωτάτους ἐφ' ἔκαστον τῶν ἔργων προκρίνοντες. Τοι-

- ούτους γάρ ἥλπιζον ἔσεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους, οἵοι περ  
 23 ἀν ὧσιν οἱ τῶν πραγμάτων ἐπιστατοῦντες. Ἐπειτα καὶ  
 δημοτικωτέραν ἐνόμιζον εἶναι ταύτην τὴν κατάστασιν  
 ἡ τὴν διὰ τοῦ λαγγάνειν γιγνομένην· ἐν μὲν γάρ τῇ  
 κληρώσει τὴν τύχην βραχεύσειν καὶ πολλάκις λήψε-  
 σθαι τὰς ἀργάς τοὺς ὀλιγαρχίας ἐπιθυμοῦντας, ἐν δὲ  
 τῷ προκρίνειν τοὺς ἐπιεικεστάτους τὸν δῆμον ἔσεσθαι  
 κύριον ἐλέσθαι τοὺς ἀγαπῶντας μᾶλιστα τὴν καθεστώ-  
 σαν πολιτείαν.
- 24 Ο'. Αἴτιον δ' ἦν τοῦ ταῦτα τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν καὶ  
 μὴ περιμαχήσους εἶναι τὰς ἀργάς, ὅτι μεμαθηκότες  
 ἡσαν ἔργάζεσθαι καὶ φείδεσθαι, καὶ μὴ τῶν μὲν οἰ-  
 κείων ἀμελεῖν, τοῖς δὲ ἄλλοτροίοις ἐπιβουλεύειν, μηδὲ ἐκ  
 τῶν δημοσίων τὰ σφέτερ' αὐτῶν διοικεῖν, ἀλλ' ἐκ τῶν  
 ἐκάστοις ὑπαρχόντων, εἴ ποτε δεήσειε, τοῖς κοινοῖς ἐπαρ-  
 κεῖν, μηδὲ ἀκριβέστερον εἰδέναι τὰς ἐκ τῶν ἀργείων  
 25 προσόδους ἡ τὰς ἐκ τῶν ιδίων γιγνομένας αύτοῖς. Οὕτω  
 δὲ ἀπείχοντο σφόδρα τῶν τῆς πόλεως, ὥστε γαλεπώ-  
 τερον ἦν ἐκείνοις τοῖς γρόνοις εύρεται τοὺς βουλομέ-  
 νους ἀρχεῖν ἡ νῦν τοὺς μηδὲν δεομένους· οὐ γάρ ἐμπο-  
 ρίαν ἀλλὰ λειτουργίαν ἐνόμιζον εἶναι τὴν τῶν κοινῶν  
 ἐπιμέλειαν; οὐδὲ ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἐσκόπουν ἐλ-  
 θόντες, εἴ τι λῆμμα παραλειπάταιν οἱ πρότερον ἀρχον-  
 τες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον εἴ τινος πράγματος κατημελή-  
 26 καςι τῶν τέλος ἔχειν κατεπειγόντων. Ως δὲ συντόμως  
 εἰπεῖν, ἐκεῖνοι διεγνωκότες ἡσαν, ὅτι δεῖ τὸν μὲν δῆμον  
 ὥσπερ τύραννον καθιστάναι τὰς ἀργάς καὶ κολάζειν  
 τοὺς ἔξαμαρτάνοντας καὶ κρίγειν περὶ τῶν ἀμφισβη-  
 τουμένων, τοὺς δὲ σχολὴν ἄγειν δυναμένους καὶ βίον  
 ἴκανὸν κεκτημένους ἐπιμελεῖσθαι τῶν κοινῶν ὥσπερ οἱ  
 κέτας, καὶ δικαίους μὲν γενομένους ἐπαινεῖσθαι καὶ  
 27 στέργειν ταύτη τῇ τιμῇ, κακῶς δὲ διοικήσαντας μη-

δεμιᾶς συγγράμμης τυγχάνειν ἀλλὰ ταῖς μεγίσταις ζητιών περιπίπτειν. Καίτοι πῶς ἂν τις εὑροι ταύτης βεβαιωτέραν τὴν δικαιοστέραν δημοκρατίαν, τῆς τοὺς μὲν δυνατωτάτους ἐπὶ τὰς πράξεις καθιστάσης, αὐτῶν δὲ τούτων τὸν δῆμον κύριον ποιούστης;

ι'. Τὸ μὲν οὖν σύνταγμα τῆς πολιτείας τοιοῦτον τὴν 28 αὐτοῖς ράφδιον δὲ ἐκ τούτων καταμαθεῖν ὡς καὶ τὰ κατὰ τὴν ἡμέραν ἔκαστην ὅρθως καὶ νομίμως πράττοντες διετέλεσαν. Ανάγκη γάρ τοῖς περὶ ὅλων τῶν πραγμάτων καλὰς τὰς ὑποθέσεις πεποιημένοις καὶ τὰ μέρη τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχειν ἔκείνοις.

ια'. Καὶ πρῶτον μὲν τὰ περὶ τοὺς θεούς, ἐντεῦθεν 29 γὰρ ἄργεσθαι δίκαιον, οὐκ ἀνωμάλως οὐδὲ ἀτάκτως οὔτ' ἐθεράπευον οὔτ' ὠργίαζον οὐδὲ ὅπότε μὲν δίδειεν αὐτοῖς, τριακοσίους βοῦς ἔπεμπον, ὅπότε δὲ τύχοιεν, τὰς πατρίους θυσίας ἔξελιπον οὐδὲ τὰς μὲν ἐπιθέτους ἔορτάς, αἷς ἐστίστις τις προσείτ, μεγαλοπρεπῶς ἦγον, ἐν δὲ τοῖς ἀγιωτάτοις τῶν ιερῶν ἀπὸ μισθωμάτων ἔθιουν ἀλλ' ἔκεινο μόνον ἐτήρουν, ὅπως μηδὲν μήτε τῶν 30 πατρίων καταλύσουσι μήτ' ἔξω τῶν νομίσματων προσθήσουσιν. Οὐ γὰρ ἐν ταῖς πολυτελείαις ἐνόμιζον εἶναι τὴν εὐσέβειαν, ἀλλ' ἐν τῷ μηδὲν κινεῖν ὃν αὐτοῖς οἱ πρόγονοι παρέδοσαν. Καὶ γάρ τοι καὶ τὰ παρὰ τῶν θεῶν οὐκ ἐμπλήκτως οὐδὲ παραγωδῶς αὐτοῖς συνέβαινεν ἀλλ' εὐκαίρως καὶ πρὸς τὴν ἐργασίαν τῆς γώρας καὶ πρὸς τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν.

ιβ'. Παραπληρίως δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ τὰ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς διώκουν. Οὐ γὰρ μόνον περὶ τῶν κοινῶν ὕμανόσουν ἀλλὰ καὶ περὶ τὸν ἴδιον βίον τοσαύτην ἐποιοῦντο πρόνοιαν ἀλλήλων, ὅστην περ γρὴ τοὺς εὗρον οὐντας καὶ πατρίδος κοινωνοῦντας. Οἵ τε γάρ πενέστεροι τῶν πολιτῶν τοσοῦτον ἀπειγόν τοῦ φίλονειν τοῖς

- 32 πλείω κεκτημένοις, ὡσθ' ὄμοιώς ἐκήδεντο τῶν οἰκων  
τῶν μεγάλων ὥσπερ τῶν σφετέρων αὐτῶν, ἡγούμενοι  
τὴν ἑκείνων εὐδαιμονίαν αὐτοῖς εὐπορίαν ὑπάρχειν· οἱ  
τε τὰς οὐσίας ἔχοντες οὐχ ὅπως ὑπερεώρων τοὺς κατα-  
δεέστερον πράττοντας, ἀλλ' ὑπολαμβάνοντες αισχύνην  
αὐτοῖς εἶναι τὴν τῶν πολιτῶν ἀπορίαν ἐπίμυνον ταῖς ἐν-  
δείαις, τοῖς μὲν γεωργίας ἐπὶ μετρίαις μισθώσετι παρα-  
διδόντες, τοὺς δὲ κατ' ἐμπορίαν ἐκπέμποντες, τοῖς δ' εἰς
- 33 τὰς ἄλλας ἐργασίας ἀφορμὴν παρέχοντες. Οὐ γάρ ἐδε-  
δισταν μὴ δυοῖν θάτερον πάθοιεν, ἢ πάντων στεργήθειν,  
ἢ πολλὰ πράγματα σχόντες μέρος τι κομίσαντο τῶν  
προεθέντων· ἀλλ' ὄμοιώς ἐθάρρουν περὶ τῶν ἔξω δεδο-  
μένων ὥσπερ περὶ τῶν ἔνδον κειμένων. Ἐώρων γάρ τοὺς  
περὶ τῶν συμβολαίων κρίνοντας οὐ ταῖς ἐπιεικείαις γρω-  
μένους ἀλλὰ τοῖς νόμοις πειθομένους, οὐδὲ ἐν τοῖς τῶν  
ἄλλων ἀγῶσιν αὐτοῖς ἀδικεῖν ἔξουσίαν παρατκευάζον-  
τας, ἀλλὰ μᾶλλον ὀργιζομένους τοῖς ἀποστεροῦσιν αὐ-  
τῶν τῶν ἀδικουμένων καὶ νομίζοντας διὰ τοὺς ἀπιστα τὰ  
συμβόλαια ποιοῦντας μείζω βλάπτεσθαι τοὺς πένητας  
τῶν πολλὰ κεκτημένων· τοὺς μὲν γάρ, ἢν παύσωνται  
προιέμενοι, μικρῶν προσόδων ἀποστερήσεσθαι, τοὺς δ'  
ἢν ἀπορήσωσι τῶν ἐπαρκούντων, εἰς τὴν ἐσχάτην ἔν-  
35 δειαν καταστήσεσθαι. Καὶ γάρ τοι διὰ τὴν γνώμην  
ταύτην οὐδεὶς οὔτ' ἀπεκρύπτετο τὴν οὐσίαν οὔτ' ὥκνει  
συμβάλλειν, ἀλλ' ἦδιον ἐώρων τοὺς δανειζομένους ἢ  
τοὺς ἀποδιδόντας. Ἀμφότερα γάρ αὐτοῖς συνέθαινεν,  
ἄπερ ἂν βουληθείεν ἀνθρωποι νοῦν ἔχοντες· ἀμα γάρ  
τούς τε πολίτας ὡφέλουν καὶ τὰ σφέτερ' αὐτῶν ἐνερ-  
γὰ καθίστασαν. Κεφάλαιον δὲ τοῦ καλῶς ἀλλήλοις ὄ-  
μιλεῖν· αἱ μὲν γάρ κτήσεις ἀσφαλεῖς ἦσαν, οἰσπερ  
κατὰ τὸ δίκαιον ὑπῆρχον, αἱ δὲ γρήσεις κοιναὶ πᾶσι  
τοῖς δεομένοις τῶν πολιτῶν.

ιγ'. "Ισως ἀν οὐν τις ἐπιτιμήσει τοῖς εἰργμένοις, ὅτι 36  
τὰς μὲν πράξεις ἐπαινῶ τὰς ἐν ἔκεινοις τοῖς χρόνοις  
γιγνομένας, τὰς δ' αἰτίας οὐ φράζω, δι' ᾧς οὕτω κα-  
λῶς καὶ τὰ πρὸς σφᾶς αὐτούς εἴχον καὶ τὴν πόλιν διώ-  
κουν. Ἐγὼ δ' οἶμαι μὲν εἰργχέναι τι καὶ τοιοῦτον, οὐ  
μὴν ἀλλ' ἔτι πλείω καὶ σαφέστερον πειράσομαι δια-  
λεγθῆναι περὶ αὐτῶν.

ιδ'. Ἔκεινοι γὰρ οὐκ ἐν μὲν ταῖς παιδείαις πολλοὺς 37  
τοὺς ἐπιστατοῦντας εἴχον, ἐπειδὴ δ' εἰς ἄνδρας δοκι-  
μασθεῖεν, ἔξηγην αὐτοῖς ποιεῖν ὃ τι βουλγηθεῖεν, ἀλλ' ἐν  
ταύταις ταῖς ἀκμαῖς πλείονος ἐπιμελείας ἐτύγχανον ἡ  
παῖδες ὅντες. Οὕτω γὰρ ἡμῶν οἱ πρόγονοι σφόδρα περὶ  
τὴν σωφροσύνην ἐσπούδαζον, ὥστε τὴν ἐξ Ἀρείου πά-  
γου βουλὴν ἐπέστησαν ἐπιμελεῖσθαι τῆς εὐκοσμίας, τῆς  
οὐχ οἶον τὴν μετασχεῖν πλὴν τοῖς καλῶς γεγονόσι  
καὶ πολλὴν ἀρετὴν ἐν τῷ βίῳ καὶ σωφροσύνην ἐνδε-  
δειγμένοις, ὥστ' εἰκότως αὐτὴν διενεγκεῖν τῶν ἐν τοῖς  
"Ελλήσι συνεδρίων.

ιε'. Στριμείοις δ' ἀν τις γρήσαιτο περὶ τῶν τότε καθε- 38  
στώτων καὶ τοῖς ἐν τῷ παρόντι γιγνομένοις ἔτι γάρ  
καὶ νῦν ἀπάντων τῶν περὶ τὴν αἵρεσιν καὶ τὴν δοκι-  
μασίαν κατημεληγμένων ἴδομεν ἀν τοὺς ἐν τοῖς ἄλλοις  
πράγμασιν οὐκ ἀνεκτούς ὅντας, ἐπειδὰν εἰς Ἀρείον πά-  
γον ἀναβῶσιν, ὅκνοῦντας τῇ φύσει γρῆσθαι καὶ μᾶλλον  
τοῖς ἐκεῖ νομίμοις ἡ ταῖς αὐτῶν κακίαις ἐμμένοντας.  
Τοσοῦτον φόβον ἔκεινοι τοῖς πονηροῖς ἐνειργάσαντο καὶ  
τοιοῦτον μνημεῖον ἐν τῷ τόπῳ τῆς αὐτῶν ἀρετῆς καὶ  
σωφροσύνης ἐγκατέλιπον.

ιε'. Τὴν δὴ τοιαύτην, ὥσπερ εἰπον, κυριαν ἐποίησαν 39  
ἐπιμελεῖσθαι τῆς εὐταξίας, ἡ τοὺς μὲν οἰομένους ἐνταῦ-  
θα βελτίους ἄνδρας γίγνεσθαι, παρ' οἷς οἱ νόμοι μετὰ  
πλείστης ἀκριβείας κείμενοι τυγχάνουσιν, ἀγνοεῖν ἐνό-

- μιζεν· ούδὲν γάρ ἂν κωλύειν ὄμοίους ἀπαντας εἶναι τοὺς  
 Ἐλληνας ἔνεκά γε τοῦ ράδιον εἶναι τὰ γράμματα λα-  
 40 θεῖν παρ' ἀλλήλων. Ἀλλὰ γάρ οὐκ ἐκ τούτων τὴν ἐπι-  
 δοσιν εἶναι τῆς ἀρετῆς ἀλλ' ἐκ τῶν καθ' ἐκάστην τὴν  
 ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων· τοὺς γάρ πολλοὺς ὄμοίους τοῖς  
 ἥθεσιν ἀποβαίνειν, ἐν οἷς ἂν ἔκαστοι παιδευθῶσιν. Ἐπεὶ  
 τὰ γε πλήθη καὶ τὰς ἀκριβείας τῶν νόμων στριμεῖν  
 εἶναι τοῦ κακῶς οἰκεῖσθαι τὴν πόλιν ταύτην· ἐμφράγ-  
 ματα γάρ αὐτοὺς ποιουμένους τῶν ἀμαρτημάτων πολ-  
 41 λούς τίθεσθαι τοὺς νόμους ἀναγκάζεσθαι. Δεῖν δὲ τοὺς  
 ὄρθιους πολιτευομένους οὐ τὰς στοὰς ἐμπιπλάναι γραμ-  
 μάτων ἀλλ' ἐν ταῖς ψυχαῖς ἔχειν τὸ δίκαιον· οὐ γάρ  
 τοῖς φηρίσμασιν ἀλλὰ τοῖς ἥθεσι καλῶς οἰκεῖσθαι  
 τὰς πόλεις, καὶ τοὺς μὲν κακῶς τεθραμμένους καὶ τοὺς  
 ἀκριβῶς τῶν νόμων ἀναγεγραμμένους τολμήσειν πα-  
 ραβαίνειν, τοὺς δὲ καλῶς πεπαιδευμένους καὶ τοῖς ἀπλῶς  
 42 κειμένοις ἔθελήσειν ἐμμένειν. Ταῦτα διανοηθέντες οὐ  
 τοῦτο πρῶτον ἐσκόπουν, δι' ὧν κολάσουσι τοὺς ἀκο-  
 συοῦντας, ἀλλ' ἔξ ὧν παρασκευάσουσι μηδὲν αὐτοὺς  
 ἀξιούς ζημίας ἔξαμαρτάνειν· ἥγονυτο γάρ τοῦτο μὲν  
 αὐτῶν ἔργον εἶναι, τὸ δὲ περὶ τὰς τιμωρίας σπουδάζειν  
 τοῖς ἔγθροις προσῆκειν.  
 43 Ιζ'. Ἀπάντων μὲν οὖν ἐφρόντιζον τῶν πολιτῶν, μά-  
 λιστα δὲ τῶν νεωτέρων. Ἐώρων γάρ τοὺς τηλικού-  
 τους ταραχαδέστατα διακειμένους καὶ πλείστων γέ-  
 μοντας ἐπιθυμιῶν, καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν μάλιστα  
 παιδευθῆναι δεομένας γυμνασίαις καλῶν ἐπιτηδευμά-  
 των καὶ πόνοις ἥδονάς ἔχουσιν· ἐν μόνοις γάρ ἂν τού-  
 τοις ἐμμεῖναι τοὺς ἐλευθερίως τεθραμμένους καὶ μέγα  
 44 φρονεῖν εἰθισμένους. "Απαντας μὲν οὖν ἐπὶ τὰς αὐτὰς  
 ἀγενιν διατριβὰς οὐχ οἰόν τ' ἦν, ἀνωμάλως τὰ περὶ τὸν  
 βίον ἔχοντας· ως δὲ πρὸς τὴν οὔσιαν ἕρμοστεν, οὕτως

έκάστοις προσένττατον. Τοὺς μὲν γὰρ ὑποδεέστερον πράττοντας ἐπὶ τὰς γεωργίας καὶ τὰς ἐμπορίας ἔτρεπον, εἰδότες τὰς ἀπορίας μὲν διὰ τὰς ἀργίας γιγνομένας, τὰς δὲ κακουργίας διὰ τὰς ἀπορίας. Ἀναιροῦντες οὖν 45 τὴν ἀρχὴν τῶν κακῶν ἀπαλλάξειν ὤντο καὶ τῶν ἄλλων ἀμαρτημάτων τῶν μετ' ἔκεινην γιγνομένων. Τοὺς δὲ βίον ικανὸν κεκτημένους περὶ τε τὴν ἴππην καὶ τὰ γυμνάσια καὶ τὰ κυνηγέσια καὶ τὴν φιλοσοφίαν ἡγάγκασαν διατρίβειν, δρῶντες ἐκ τούτων τοὺς μὲν διαφέροντας γιγνομένους, τοὺς δὲ τῶν πλείστων κακῶν ἀπεχομένους.

ιη'. Καὶ ταῦτα νομοθετήσαντες οὐδὲ τὸν λοιπὸν 46 γρόνον ὠλιγώρουν, ἀλλὰ διελόμενοι τὴν μὲν πόλιν κατὰ κώμας, τὴν δὲ γάραν κατὰ δήμους, ἔθεωρουν τὸν βίον τὸν ἔκάστου, καὶ τοὺς ἀκοσμοῦντας ἀντῆγον εἰς τὴν βουλήν. Ή δὲ τοὺς μὲν ἐνουθέτει, τοῖς δὲ ἡπεῖλει, τοὺς δ' ὡς προσῆκεν ἐκόλαζεν. Ἡπίσταντο γάρ, ὅτι δύο τρόποι τυγχάνουσιν ὄντες οἱ καὶ προτρέποντες ἐπὶ τὰς ἀδικίας καὶ παύοντες τῶν πονηριῶν. Παρ' οἰς μὲν γὰρ μήτε φύλακὴ μηδεμίᾳ τῶν τοιούτων καθέστηκε μήτοι αἱ κρίσεις ἀκριβεῖς εἰσὶ, παρὰ τούτοις μὲν διαφθείρεσθαι καὶ τὰς ἐπιεικεῖς τῶν φύσεων, ὅπου δὲ μήτε λαθεῖν τοῖς ἀδικοῦσι ράδιόν ἔστι μήτε φανεροῖς γενομένοις συγγνώμης τυγεῖν, ἐνταῦθα δὲ ἔξιτήλους γίγνεσθαι τὰς κακογένειας. Ἀπερ ἐκεῖνοι γιγνώσκοντες ἀμφοτέροις κατεῖχον τοὺς πολίτας, καὶ ταῖς τιμωρίαις καὶ ταῖς ἐπιμελείαις. Τοσούτου γὰρ ἔδεον αὐτοὺς λανθάνειν οἱ κακοί τι δεδραχότες, ὥστε καὶ τοὺς ἐπιδόξους ἀμαρτήσεσθαι τι προηγθάνοντο. Τοιγαροῦν οὐκ ἐν τοῖς σκιραφεῖσι οἱ νεώτεροι διέτριβον, οὐδὲ ἐν ταῖς αὐλητρίσιν, οὐδὲ ἐν τοῖς τοιούτοις συλλόγοις, ἐν οἷς νῦν διημερεύουσιν, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐπιτηρεύμασιν

- έμενον, ἐν οἷς ἐτάχθησαν, θαυμάζοντες καὶ ζηλοῦντες  
τοὺς ἐν τούτοις πρωτεύοντας. Οὕτω δὲ ἔρευγον τὴν  
ἀγοράν, ὥστε εἰ καὶ ποτε διελθεῖν ἀναγκασθεῖεν, μετὰ  
πολλῆς αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης ἐφαίνοντο τοῦτο ποιοῦν-  
τες. 49 Ἀντεπεῖν δὲ τοῖς πρεσβυτέροις ἡ λοιδορήσασθαι  
δεινότερον ἐνόμιζον ἡ νῦν περὶ τοὺς γονέας ἔξαμαρτεῖν.  
Ἐν καπηλείῳ δὲ φαγεῖν ἡ πιεῖν οὐδεὶς δέ ἂν οἰκέτης  
ἐπιεικῆς ἐτόλμησεν. Σεμνύνεσθαι γάρ ἐμελέτων ἀλλὰ  
οὐ βωμολογεύεσθαι καὶ τοὺς εὔτραπέλους δὲ καὶ τοὺς  
σκώπτειν δύναμένους, οὓς νῦν εὑρεῖς προσαγορεύουσιν,  
ἐκεῖνοι δυστυχεῖς ἐνόμιζον.
- 50 ιθ'. Καὶ μηδεὶς οἱέσθω με δυσκόλως διακεῖσθαι πρὸς  
τοὺς ταύτην ἔχοντας τὴν ἡλικίαν. Οὕτε γάρ ἡγοῦμαι  
τούτους αἰτίους εἶναι τῶν γιγνομένων, σύνοιδά τε τοῖς  
πλείστοις αὐτῶν ἡκιστα γαίρουσι ταύτη τῇ κατα-  
στάσει, δι' ἣν ἔξεστιν αὐτοῖς ἐν ταῖς ἀκολασίαις ταύ-  
ταις διατρίβειν ὥστε οὐκέτι ἐπιτιμῷγεν  
ἀλλὰ πολὺ δικαιότερον τοῖς ὅλῃσι πρὸ ἡμῶν τὴν πό-  
51 λιν διοικήσασιν ἐκεῖνοι γάρ ἡσαν οἱ προτρέψαντες ἐπὶ  
ταύτας τὰς ὅλιγωρίας καὶ καταλύσαντες τὴν τῆς βου-  
λῆς δύναμιν.
- κ'. Ἡς ἐπιστατούστης οὐ δικῶν οὐδὲ ἐγκλημάτων  
οὐδὲ εἰσφορῶν οὐδὲ πενίας οὐδὲ πολέμων ἡ πόλις ἔγε-  
μεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλλήλους ἡσυγίαν είχον καὶ πρὸς  
τοὺς ἄλλους ἀπαντας εἰρήνην ἡγον. Παρεῖγον γάρ σφᾶς  
αὐτοὺς τοῖς μὲν "Ελλησι πιστούς, τοῖς δὲ βαρβάροις  
52 σοδερούς· τοὺς μὲν γάρ σεσωκότες ἡσαν, παρὰ δὲ τῶν  
δικῶν τηλικαύτην εἰληφότες ὥστε ἀγαπᾶν ἐκείνους, εἰ  
μηδὲν ἔτι κακὸν πάσχοιεν. Τοιγάρτοι διὰ ταῦτα μετὰ  
τοσαύτης ἀσφαλείας ἐιρήγον ὥστε καλλίους εἶναι καὶ  
πολυτελεστέρας τὰς οἰκήσεις καὶ τὰς κατασκευὰς τὰς  
ἐπὶ τῶν ἀγρῶν ἡ τὰς ἐντὸς τείγους, καὶ πολλοὺς τῶν

πολιτῶν μηδὲ εἰς τὰς ἑορτὰς εἰς ἀστυ καταβαίνειν ἀλλ᾽ αἱρεῖσθαι μένειν ἐπὶ τοῖς ιδίοις ἀγαθοῖς μᾶλλον ἢ τῶν κοινῶν ἀπολαύειν. Οὐδὲ γάρ τὰ περὶ τὰς θεωρίας, ὡν 53 ἔνεκ' ἄν τις ἤλθεν, ἀσελγῶς οὐδὲ ὑπερηφάνως ἀλλὰ νουνεγχόντως ἐποίουν. Οὐ γάρ ἐκ τῶν πομπῶν οὐδὲ ἐκ τῶν περὶ τὰς χορηγίας φιλονικιῶν οὐδὲ ἐκ τῶν τοιούτων ἀλλαζονειών τὴν εὐδαιμονίαν ἐδοκίμαζον, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ σωφρόνως οἰκεῖν καὶ τοῦ βίου τοῦ καθ' ἡμέραν καὶ τοῦ μηδένα τῶν πολιτῶν ἀποφεύν τῶν ἐπιτηδείων. Εἴς ὧνπερ χρὴ κρίνειν τοὺς ὡς ἀληθῆς εὗ πράττοντας καὶ μὴ φορτικῶς πολιτευομένους· ἐπει τοῦν γε τίς οὐκ ἄν ἐπὶ 54 τοῖς γιγνομένοις τῶν εὗ φρονούντων ἀλγήσειεν, ὅταν ἴδῃ πολλοὺς τῶν πολιτῶν αὐτοὺς μὲν περὶ τῶν ἀναγκαίων, εἰδὲ ἔξουσιν εἴτε μή, πρὸ τῶν δικαστηρίων κληρουμένους, τῶν δὲ Ἑλλήνων τοὺς ἐλαύνειν τὰς ναῦς βουλομένους τρέψειν ἀξιοῦντας, καὶ χορεύοντας μὲν ἐν χρυσοῖς ἱματίοις, χειραζόντας δὲ ἐν τοιούτοις, ἐν οἷς οὐ βούλομαι λέγειν, καὶ τοιάυτας ἄλλας ἐναντιώσεις περὶ τὴν διοικησιν γιγνομένας, αἱ μεγάλην αἰσχύνην τῇ πόλει ποιοῦσσιν.

καὶ. 'Ων οὐδὲν ἦν ἐπ' ἐκείνης τῆς βουλῆς ἀπήλαξε 55 γάρ τοὺς μὲν πέντετας τῶν ἀποριῶν ταῖς ἐργασίαις καὶ ταῖς παρὰ τῶν ἔχοντων ὥφελείαις, τοὺς δὲ νεωτέρους τῶν ἀκολασιῶν τοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ ταῖς αὐτῶν ἐπιμελείαις, τοὺς δὲ πολιτευομένους τῶν πλεονεξιῶν ταῖς τιμωρίαις καὶ τῷ μὴ λανθάνειν τοὺς ἀδικοῦντας, τοὺς δὲ πρεσβυτέρους τῶν ἀθυμιῶν ταῖς τιμαῖς ταῖς πολιτικαῖς καὶ ταῖς παρὰ τῶν νεωτέρων θεραπείαις. Καίτοι πῶς ὃν γένοιτο ταύτης πλείονος ἀξίᾳ πολιτείᾳ, τῆς οὕτω καλῶς ἀπάντων τῶν πραγμάτων ἐπιμεληθείστης;

καὶ. Περὶ μὲν οὖν τῶν ποτὲ καθεστώτων τὰ μὲν 56 πλεῖστα διεληλύθαμεν ὅσα δὲ παραλειπάμεν, ἐκ τῶν

εἰρημένων, ὅτι κάκεῖνα τὸν αὐτὸν τρόπον εἶγε τούτοις,  
ράδιον ἔστι καταμαθεῖν.

κχ'. "Ηδη δέ τινες ἀκούσαντές μου ταῦτα διεξίόντος  
ἐπήνεσταν μὲν ὡς οἱόν τε μάλιστα καὶ τοὺς προγόνους  
ἔμακάρισταν, ὅτι τὸν τρόπον τοῦτον τὴν πόλιν διώφουν.

57 Όὐ μὴν ὑμᾶς γ' φοντο πεισθήσεσθαι χρῆσθαι τούτοις,  
ἀλλ' αἰρήσεσθαι διὰ τὴν συνίθειαν ἐν τοῖς καθεστηκόσι  
πράγμασι κακοπαθεῖν μᾶλλον. Η μετὰ πολιτείας ἀκριβε-  
στέρας ἄμεινον τὸν βίον διάγειν. Εἶναι δ' ἔφασταν ἐμοὶ  
καὶ κίνδυνον, μὴ τὰ βέλτιστα συμβουλεύων μισθόγμος  
εἶναι δόξω καὶ τὴν πόλιν ζητεῖν εἰς ὀλιγαρχίαν ἐμβαλεῖν.

58 κχ'. Ἐγὼ δ' εἰ μὲν περὶ πραγμάτων ἀγνοούμενων  
καὶ μὴ κοινῶν τοὺς λόγους ἐπισύμην καὶ περὶ τούτων  
ἐκέλευον ὑμᾶς ἐλέσθαι συνέδρους η συγγραφέας, δι' ὧν  
ὁ δῆμος κατέλύθη τὸ πρότερον, εἰκότως ἀν εἴγον ταύτην  
τὴν αἰτίαν νῦν δ' οὐδὲν εἰργκα τοιούτον ἀλλὰ διεί-  
λεγματι περὶ διοικήσεως οὐκ ἀποκεκρυμμένης ἀλλὰ φανε-

59 ρᾶς, ἣν πάντες ἴστε καὶ πατρίαν ἡμῖν οὖσαν καὶ πλεί-  
στων ἀγαθῶν καὶ τῇ πόλει καὶ τοῖς ἀλλοις Ἑλλησιν  
αἰτίαν γεγενημένην, πρὸς δὲ τούτοις ὑπὸ τοιούτων ἀν-  
δρῶν νομοθετηθεῖσαν καὶ κατασταθεῖσαν, οὓς οὐδεὶς ὅ-  
στις οὐκ ἀν ὁμολογήσει δημοσικωτάτους γεγενήσθαι  
τῶν πολιτῶν. Ωστε πάντων ἀν μοι συμβατή δεινότα-  
τον, εἰ τοιαύτην πολιτείαν εἰστηγούμενος νεωτέρων δό-  
ξαιμι πραγμάτων ἐπιθυμεῖν.

60 Ἔπειτα κάκεῖθεν ράδιον γνῶναι τὴν ἐμὴν διάνοιαν  
ἐν γάρ τοῖς πλείστοις τῶν λόγων τῶν εἰρημένων ὑπ' ἐ-  
μοῦ φανήσομαι ταῖς μὲν ὀλιγαρχίαις καὶ ταῖς πλεονε-  
ξίαις ἐπιτιμῶν, τὰς δ' ισάτητας καὶ τὰς δημοκρατίας  
ἐπαινῶν, οὐ πάσας ἀλλὰ τὰς καλῶς καθεστηκίας, οὐδ'

61 ὡς ἔτυχον ἀλλὰ δικαίως καὶ λόγον ἐγόντως. Οἶδα γάρ  
τούς τε προγόνους τοὺς ἡμετέρους ἐν ταύτῃ τῇ καταστά-

σει πολὺ τῶν ἄλλων διενεγκόντας καὶ Λακεδαιμονίους διὰ τοῦτο κάλλιστα πολιτευομένους, ὅτι μάλιστα δημοκρατούμενοι τυγχάνουσιν. Ἐν γὰρ τῇ τῶν ἀρχῶν αἱρέσει καὶ τῷ διώ τῷ καθ' ἡμέραν καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν ἴδουμεν ἂν παρ' αὐτοῖς τὰς ισότητας καὶ τὰς ὁμοιότητας μᾶλλον ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις ισχυούσας· οἷς αἱ μὲν ὀλιγαρχίαι πολεμοῦσιν, οἱ δὲ καλῶς δημοκρατούμενοι γρώμενοι διατελοῦσιν.

κε'. Τῶν τοίνυν ἄλλων πόλεων ταῖς ἐπιφανεστάταις 62 καὶ μεγίσταις, ἣν ἔξετάζειν βουλγήθωμεν, εύρήσομεν τὰς δημοκρατίας μᾶλλον ἢ τὰς ὀλιγαρχίας συμφερούσας· ἐπεὶ καὶ τὴν ἡμετέραν πολιτείαν, ἢ πάντες ἐπιτιμῶσιν, ἣν παραβάλωμεν αὐτὴν μὴ πρὸς τὴν ύπ' ἐμοῦ ρηθεῖσαν ἄλλὰ πρὸς τὴν ύπὸ τῶν τριάκοντα καταστᾶσαν, οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν θεοποίητον εἴναι νομίσειεν.

κε'. Βούλομαι δὲ εἰ καὶ τινές με φίρσουσιν ἔξω τῆς 63 ὑποθέσεως λέγειν, δηλῶσαι καὶ διελθεῖν, ὅσον αὗτη τῆς τότε διήγεγκεν, ἵνα μηδεὶς οἴηται με τὰ μὲν ἀμαρτήματα τοῦ δῆμου λίαν ἀκριβῶς ἔξετάζειν, εἰ δέ τι καλὸν ἢ σεμνὸν διακέπρακται, ταῦτα δὲ παραλείπειν. "Εσται δὲ λόγος οὕτε μακρὸς οὗτ' ἀνωφελής τοῖς ἀκούουσιν.

κζ'. Ἐπειδὴ γὰρ τὰς ναῦς τὰς περὶ Ἑλλήσποντον 64 ἀπωλέσαμεν, καὶ ταῖς συμφοραῖς ἐκείναις ἡ πόλις περιέπεσε, τίς οὐκ οἶδε τῶν πρεσβυτέρων τοὺς μὲν δημοτικοὺς καλούμενους ἑτοίμους ὄντας ὅτιοῦν πάσχειν ύπερ τοῦ μὴ ποιεῖν τὸ προσταττόμενον, καὶ δεινὸν ἥγουμένους, εἴ τις ὅψεται τὴν πόλιν τὴν τῶν Ἑλλήνων ἄρξασαν, ταῦτην ύφ' ἐτέροις οὖσαν, τοὺς δὲ τῆς ὀλιγαρχίας ἐπιθυμήσαντας ἑτοίμως καὶ τὰ τείχη καθαιροῦντας καὶ τὴν δουλείαν ύπομένοντας; Καὶ τότε μέν, ὅτε τὸ πλῆθος ἦν καὶ κύριον τῶν πραγμάτων, ἡμᾶς τὰς τῶν ἄλλων ἀκροπόλεις φρουροῦντας, ἐπειδὴ δὲ οἱ τριάκοντα παρέ-

- λαθον τὴν πολιτείαν, τοὺς πολεμίους τὴν ἡμετέραν ἔχοντας; καὶ κατὰ μὲν ἐκεῖνον τὸν γρόνον δεσπότας ἡμῶν ὅντας Λακεδαιμονίους, ἐπειδὴ δὲ οἱ φεύγοντες κατελθόντες πολεμεῖν ὑπέρ τῆς ἐλευθερίας ἐτόλμησαν καὶ Κόνων ναυμαχῶν ἐνίκησε, πρέσβεις ἐλθόντας παρὰ αὐτῶν καὶ διδόντας τῇ πόλει τὴν ἀργήν τὴν θαλάττην;
- 66 Καὶ μὲν δὴ καὶ τάδε τίς οὐ μηδημονεύει: τῶν ἡλικιωτῶν τῶν ἐμῶν, τὴν μὲν δημοκρατίαν οὕτω κοσμήσασαν τὴν πόλιν καὶ τοῖς Ἱεροῖς καὶ τοῖς ὄστοις ὥστε ἔτι καὶ νῦν τοὺς ἀφικημένους νομίζειν αὐτὴν ἀξέιαν εἶναι μὴ μόνον τῶν Ἑλλήνων ἄργειν ἀλλὰ καὶ τῶν ἀλλων ἀπάντων, τοὺς δὲ τριάκοντα τῶν μὲν ἀμελήσαντας, τὰ δὲ συλήσαντας, τοὺς δὲ νεωτοίκους ἐπὶ καθαιρέσει τριῶν ταλάντων ἀπόδομένους, εἰς οὓς ἡ πό-
- 67 λις ἀνήλωσεν οὐκ ἐλάττω γιλίων ταλάντων; Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὴν πραστητὰ δικαιώσει τὴν ἐκείνων μᾶλλον ἡ τὴν τῆς δημοκρατίας. Οἱ μὲν γάρ ψηφίσματι παραλαβόντες τὴν πόλιν πεντακοσίους μὲν καὶ γιλίους τῶν πολιτῶν ἀκρίτους ἀπέκτειναν, εἰς δὲ τὸν Πειραιά φυγεῖν πλείους ἡ πεντακισχιλίους ἡγάγκασαν· οἱ δὲ κρατήσαντες καὶ μεθ' ὅπλων κατιόντες, αὐτοὺς αἰτιωτάτους τῶν κακῶν ἀνελόντες, οὕτω τὰ πρὸς τοὺς τοὺς ἀλλους καλῶς καὶ νομίμως διώκησαν ὥστε μηδὲν ἔλαττον ἔχειν τοὺς ἐκβαλόντας τῶν κατελθόντων.
- 68 καὶ· "Οἱ δὲ πάντων καλλιστὸν καὶ μέγιστον τεκμήριον τῆς ἐπιεικείας τοῦ δῆμου δανεισταμένων γάρ τῶν ἐν ἀστεῖ μεινάντων ἐκατὸν τάλαντα παρὰ Λακεδαιμονίων εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν τὸν Πειραιᾶ κατασγόντων, ἐκκλησίας γενομένης περὶ ἀποδόσεως τῶν γρηγμάτων, καὶ λεγόντων πολλῶν, ὡς δικαιόν ἐστι διαλύειν τὰ πρὸς Λακεδαιμονίους μὴ τοὺς πολιορκουμένους ἀλλὰ τοὺς δανεισταμένους, ἔδοξε τῷ δῆμῳ κοινὴν ποιήσασθαι τὴν

ἀπόδοσιν. Καὶ γάρ τοι διὰ ταύτην τὴν γνώμην εἰς τους αὐτηγί τημένας ὅμονοιαν κατέστησαν καὶ τοσοῦτον ἐπιδιούναι τὴν πόλιν ἐποίησαν ὥστε Δακεδαιμονίους, τοὺς ἐπὶ τῆς ὀλιγαρχίας ὀλίγου δεῖν καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν προστάττοντας ἡμῖν, ἐλθεῖν ἐπὶ τῆς δημοκρατίας ἵκετεύσοντας καὶ δειγμένους μὴ περιθεῖν αὐτοὺς ἀναστάτους γενομένους. Τὸ δὲ οὖν κεφάλαιον τῆς ἑκατέρων διανοίας τοιοῦτον ἦν οἱ μὲν γάρ ἡξίουν τῶν μὲν πολιτῶν ἄρχειν, τοῖς δὲ πολεμίοις δουλεύειν, οἱ δὲ τῶν μὲν ἄλλων ἄρχειν, τοῖς δὲ πολίταις ἴσον ἔχειν.

κθ'. Ταῦτα δὲ διῆλθον δυοῖν ἔνεκα, πρῶτον μὲν ἐ- 70 μαυτὸν ἐπιδεῖξαι βουλόμενος οὐκ ὀλιγαρχιῶν οὐδὲ πλεονεξιῶν ἄλλὰ δικαίας καὶ κοσμίας ἐπιθυμοῦντα πολιτείας, ἔπειτα τὰς δημοκρατίας τάς τε κακῶς καθεστηκυίας ἐλαττόνων συμφορῶν αἰτίας γεγονόμενας, τάς τε καλῶς πολιτευομένας προεγκύοτας τῷ δικαιοτέρας εἶναι καὶ κοινοτέρας καὶ τοῖς γεωμένοις ἕρδους.

λ'. Τάγ' οὖν ὃν τις θαυμάσειν, τί βουλόμενος ἀντὶ 71 τῆς πολιτείας τῆς οὕτω πολλὰ καὶ καλὰ διαπεπραγμένης ἐτέραν ὑμᾶς πειθώ μεταλαβεῖν, καὶ τίνος ἔνεκα νῦν μὲν οὕτω καλῶς ἐγκεκωμίκα τὴν δημοκρατίαν, ὅταν δὲ τύχω, πάλιν μεταβαλλών ἐπιτιμῶ καὶ κατηγορῶ τῶν καθεστώτων.

λα'. Έγὼ δὲ καὶ τῶν ιδιωτῶν τοὺς ὀλίγα μὲν κατορθοῦντας, πολλὰ δὲ ἔξαμαρτάνοντας μέμφομαι καὶ νομίζω φαυλοτέρους είναι τοῦ δέοντος, καὶ πρός γε τούτοις τοὺς γεγονότας ἐκ καλῶν κάγαθῶν ἀνδρῶν, καὶ μικρῷ μὲν ὄντας ἐπιεικεστέρους τῶν ὑπερβαλλόντων ταῖς πονηρίαις, πολὺ δὲ γείρους τῶν πατέρων, λοιδορῶ, καὶ συμβουλεύσαμ' ἀν αὐτοῖς παύτασθαι τοιούτοις οὖσιν. Τὴν αὐτὴν οὖν γνώμην ἔχω καὶ περὶ τῶν κοινῶν· 73 ἥγομαι γάρ δεῖν ἡμᾶς οὐ μέγα φρονεῖν, οὐδὲ ἀγαπᾶν,

εἰ κακοδαιμονισάντων καὶ μανέντων ἀνθρώπων νομιμώτεροι γεγόναμεν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἀγανακτεῖν καὶ βαρέως φέρειν, εἰ γείρους τῶν προγόνων τυγχάνοιμεν ὅντες πρὸς γάρ τὴν ἐκείνων ἀρετὴν ἀλλ' οὐ πρὸς τὴν τῶν τριάκοντα πονηρίαν ἀμιλλητέον ἥμεν ἔστιν, ἀλλως τε καὶ προσῆκον ἥμεν βελτίστοις ἀπάντων ἀνθρώπων εἶναι.

74 λό'. Καὶ τούτον εἴρηκα τὸν λόγον οὐ νῦν πρῶτον ἀλλὰ πολλάκις ἥδη καὶ πρὸς πολλούς. Ἐπίσταμαι γάρ ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τόποις φύσεις ἐγγιγνομένας καρπῶν καὶ δένδρων καὶ ζώων ιδίας ἐν ἑκάστοις καὶ πολὺ τῶν ἄλλων διαφερούσας, τὴν δὲ ἥμετέραν χώραν ἄνδρας φέρειν καὶ τρέφειν δυναμένην οὐ μόνον πρὸς τὰς τέγνας καὶ τὰς πράξεις καὶ τοὺς λόγους εὐρυεστάτους ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄνδρίαν καὶ πρὸς ἀρετὴν πολὺ διαφέροντας.

75 Τεχμαίρεσθαι δὲ δίκαιον ἔστι τοῖς τε παλαιοῖς ἀγῶσιν, οὓς ἐποίησαντο πρὸς Ἀμαζόνας καὶ Θράκας καὶ Πελοποννησίους ἀπαντας, καὶ τοῖς κινδύνοις τοῖς περὶ τὰ Περσικὰ γενομένοις, ἐν οἷς καὶ μόνοι καὶ μετὰ Πελοποννησίων, καὶ πεζομαχοῦντες καὶ ναυμαχοῦντες, νικήσαντες τοὺς βαρβάρους ἀριστείων ἥξιώθησαν· ὃν οὐδὲν ἂν ἐπράξαν, εἰμὴ πολὺ τὴν φύσιν διήγεγκαν.

76 λόγ'. Καὶ μηδεὶς οἰσθω ταύτην τὴν εὐλογίαν ἥμεν προσήκειν τοῖς νῦν πολιτευομένοις, ἀλλὰ πολὺ τούναντίον. Εἰσὶ γάρ οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων ἐπαινοῦσι μὲν τῶν ἀξίους σφᾶς αὐτοὺς τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς παρεγόντων, κατηγορίᾳ δὲ τῶν τὰς εὐγενείας ταῖς αὐτῶν φάθυμίαις καὶ κακίαις καταισχυγόντων. "Οπερ ἥμεταις ποιοῦμεν εἰρήσεται γάρ τάληθές. Τοιαύτης γάρ ἥμεν τῆς φύσεως ὑπαργούστης οὐ διεφυλάξαμεν αὐτὴν ἀλλ᾽ ἐμπεπτώκαμεν εἰς ἄνοιαν καὶ ταραχὴν καὶ πονηρῶν πραγμάτων ἐπιθυμίαν. Ἀλλὰ γάρ την ἐπακολουθῶ τοῖς ἐνοῦσιν ἐπιτιμῆσαι καὶ κατηγορῆσαι τῶν ἐνεστώτων πραγμά-

των, δέδοικα μὴ πόρρω λίαν τῆς ὑποθέσεως ἀποπλαντήσῃ.

λδ'. Περὶ μὲν οὖν τούτων καὶ πρότερον εἰρήκαμεν καὶ πάλιν ἔροῦμεν, ἣν μὴ πείσωμεν ὑμᾶς παύσασθαι τοιαῦτ' ἔξαμπρτάνοντας· περὶ δ' ὧν ἐξ ἀρχῆς τὸν λόγον κατεστησάμην, βραχέα διαλεγθεῖς παραγγωρῶν τοῖς βουλομένοις ἔτι σύμβουλεύειν περὶ τούτων.

λε'. Ήμεῖς γὰρ ἣν μὲν οὕτως οἰκῶμεν τὴν πόλιν 78 ὥσπερ νῦν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ καὶ βουλευσόμεθα καὶ πολεμήσομεν καὶ βιωτόμεθα καὶ σχεδὸν ἄπαντα καὶ πεισόμεθα καὶ πράξομεν, ἀπέρ ἔν τε τῷ παρόντι καὶ φῶ καὶ τοῖς παρελθοῦσι γρόνοις· ἣν δὲ μεταβάλωμεν τὴν πολιτείαν, δῆλον, ὅτι κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, οἴα περ ἡν τοῖς προγόνοις τὰ πράγματα, τοιαῦτ' ἔσται καὶ περ ἡμᾶς· ἀνάγκη γὰρ ἐκ τῶν αὐτῶν πολιτευμάτων καὶ τὰς πράξεις ὅμοίας αἱ καὶ παραπληρίας ἀποβαίνειν.

λξ'. Δει δὲ τὰς μεγίστας αὐτῶν παρ' ἀλλήλας θέν- 79 τας βουλεύσασθαι, ποτέρας ἡμῖν αἱρετέον ἔστιν. Καὶ πρῶτον μὲν σκεψώμεθα τοὺς "Ἐλληνας καὶ τοὺς Βαρ- βάρους, πῶς πρὸς ἐκείνην τὴν πολιτείαν διέκειντο καὶ πῶς νῦν ἔχουσι πρὸς ἡμᾶς. Οὐ γὰρ ἐλάγιστον μέρος τὰ γένη ταῦτα συμβάλλεται πρὸς εὐδαιμονίαν, ὅταν ἔγη κατὰ τρόπον ἡμῖν.

λζ'. Οἱ μὲν τοίνυν "Ἐλληνες οὕτως ἐπίστευον τοῖς 80 κατ' ἐκεῖνον τὸν γρόνον πολιτευομένοις ὥστε τοὺς πλεί- στους αὐτῶν ἔχόντας ἐγγειρίσαι τῇ πόλει σφᾶς αὐτούς· οἱ δὲ βάρβαροι τοσοῦτον ἀπειχον τοῦ πολυπραγμονεῦν περὶ τῶν Ἐλληνικῶν πραγμάτων, ὥστ' οὔτε μακροῖς πλοῖοις ἐπὶ τάδε Φαστρίδος ἐπλεον οὔτε στρατοπέδοις ἐντὸς "Αλυος ποταμοῦ κατέβαινον ἀλλὰ πολλήν ἴσυ- γίαν ἤγον. Νῦν δὲ εἰς τοῦτο τὰ πράγματα περιέστηκεν, 81 ὥσθ' οἱ μὲν μισοῦσι τὴν πόλιν, οἱ δὲ καταρροοῦσιν ἡ- μῶν. Καὶ περὶ μὲν τοῦ μίσους τῶν Ἐλλήνων αὐτῶν

ἀκηκόατε τῶν στρατηγῶν· ως δὲ βασιλέus ἔχει πρὸς ἡμᾶς, ἐκ τῶν ἐπιστολῶν ὧν ἔπειμψεν, ἐδήλωσεν.

- 82 λη'. "Ετι δὲ πρὸς τούτοις ὑπὸ μὲν ἐκείνης τῆς εὐταξίας οὕτως ἐπαιδεύθησαν οἱ πολῖται πρὸς ἀρετήν, ὥστε σφᾶς μὲν αὐτοὺς μὴ λυπεῖν, τοὺς δὲ εἰς τὴν γάρ σαν εἰσβαλλοντας ἀπαντας μαχόμενοι νικᾶν. Ἡμεῖς δὲ τούτωντίον· ἀλλήλοις μὲν γάρ κακὰ παρέχοντες οὐδεμίαν ἡμέραν διαλείπομεν, τῶν δὲ περὶ τὸν πόλεμον οὕτω κατημελήκαμεν, ὥστ' οὐδὲ εἰς ἔξετάσεις ιέναι τολμῶμεν, ἦν μὴ λαμβάνωμεν ἀργύριον. Τὸ δὲ μέγιστον· τότε μὲν οὐδεὶς ἦν τῶν πολιτῶν ἐνδεής τῶν ἀναγκαίων, οὐδὲ προσαιτῶν τοὺς ἐντυχάνοντας τὴν πόλιν κατήσχυνε, νῦν δὲ πλείους εἰσὶν οἱ σπανίζοντες τῶν ἔχοντων οἰς ἀξιών ἔστι πολλὴν συγγράμμην ἔχειν, εἰ μηδὲν τῶν κοινῶν φροντίζουσιν ἀλλὰ τοῦτο σκοποῦσιν, ὅπόθεν τὴν ἀεὶ παροῦσαν ἡμέραν διάξουσιν.
- 83 λη'. Ἐγὼ μὲν οὖν ἡγούμενος, ἦν μιμησώμεθα τοὺς προγόνους, καὶ τῶν κακῶν ἡμᾶς τούτων ἀπαλλαγήσεσθαι· καὶ σωτῆρας οὐ μόνον τῆς πόλεως ἀλλὰ καὶ τῶν Ἑλλήνων ἀπάντων γενήσεσθαι, τὴν τε πρόσοδον ἐποιησάμην καὶ τοὺς λόγους εἰρηκα τούτους· ὑμεῖς δὲ πάντα λογισάμενοι ταῦτα γειροτονεῖθεν· ὃ τι ἂν ὑμῖν δοκῇ μάλιστα συμφέρειν τῇ πόλει.



Δ'

## ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ ΚΑΤΑ ΛΕΩΚΡΑΤΟΥΣ

### ΥΠΟΘΕΣΙΣ

Μετὰ τὴν ἐν Λαιρωνείᾳ ὡτταν τῶν Ἑλλήνων, ἐψηφίσκτο ὁ δῆμος τῶν "Αθηναίων ὥστε νὰ μὴ ἔξελθῃ τις ἔξω τῆς πόλεως μηδὲ νὰ ἐκβάλῃ ἔξω τῆς πατρίδος παιδας καὶ γυναικας. Λεωκράτης τις, ἔξελθων τῆς πόλεως παρὰ νόμον, ἀπῆλθεν εἰς Ρόδον, ὅπου διέτριψεν ἐν ἕτοι, κάκειθεν εἰς Μέγαρα, ὅπου διέμεινε πέντε ἔτη, εἶτα δὲ ἐπανῆλθε μετὰ τὴν εἰρήνην εἰς Ἀθήνας. Ο δὲ φήτωρ ἐγκαλεῖ αὐτὸν, ἂμα ἐπανελθόντα, ὡς προδότην καὶ παράνομον. Φαίνεται δὲ ὅτι ἔξεφωνήθη ὁ λόγος περὶ τὸ 330 π. Χ.

"Οτι δὲ ὁ Λεωκράτης ἀπολογηθεὶς ἤθωάθη, τοῦτο μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ φήτωρος Αἰσχίνου (ἐν τῷ κατὰ Κτησιόνων τος λόγῳ), ὅστις, ἀναφέρων τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δίκης ταύτης, λέγει· «Ἐπερος δ' ἴδιωτης ἐκπλεύσας εἰς Ρόδον, ὅτι τὸν φόβον ἀνάνδρως ἔγεγκε, πρῶην ποτ' εἰσηγγέλθη καὶ ἵσται καὶ ψῆφοι αὐτῷ ἐγένοντο· εἰ δὲ μία μόνον μετέπεσεν, ὑπερώριστ' ἦν ἢ ἀπέθανεν».

Τὸ δὲ δικάσαν αὐτὸν δικαστήριον φαίνεται ὅτι ἦν τὸ τῶν Ηλιαστῶν, ὅπου εἰσήγοντο καὶ εἰσαγγελίαι, ὅπερ ἦν τὸ δεύτερον καὶ σημαντικότερον μετὰ τὸν "Ἄρειον πάγον δικαστήριον τῶν Ἀθηνῶν, ὅπερ συνεκροτείτο ἐκ 500—2000 δικαστῶν ἐνιστε.

Ομοιάζει δέ ή υπόθεσις τοῦ λόγου τούτου πρὸς τὴν υπόθεσιν ἄλλου μὴ σωζομένου λόγου τοῦ Λυκούργου κατὰ Αἰτολόκου τινάς. Τοῦτον δέ, κατὰ τοὺς φιλολόγους, υπαινίτεται καὶ ὁ Αἰσχίνης ἐν τῷ κατὰ Κτητιζῶντος λόγῳ, λέγων «Ἐγένετο τις ἐνταῦθι ἀνήρ ἴδιωτης, ὃς, ἐκπλειν μόνον εἰς Σάμον ἐπιχειρήσας, ὡς προδότης τῆς πατρίδος αὐθημερὸν υπὸ τῆς ἐξ Ἀρείου πάγου βουλῆς θανάτῳ ἐζημιώθη» (§ 252).

- α'. Δικαίαν, ὡς Ἀθηναῖοι, καὶ εὐσεβῆ καὶ υπὲρ ύμῶν καὶ υπὲρ τῶν θεῶν τὴν ἀρχὴν τῆς κατηγορίας Λεωχράτους τοῦ κρινομένου ποιήσουσι. Εὔχομαι γάρ τῇ Ἀθηνᾷ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς καὶ τοῖς ἥρωσι τοῖς κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὴν γάρδαν ἰδρυμένοις, εἰ μὲν εἰστίγγελκα Λεωχράτη, δικαίως καὶ κρίνω τὸν προδόντα αὐτῶν καὶ τοῖς νεώς καὶ τὰ ἔδη καὶ τὰ τεμένη καὶ τὰς ἐν τοῖς νόμοις θυσίας τὰς υπὸ τῶν ἡμετέρων προγόνων παραδεδομένας, ἐμὲ μὲν δέξιον ἐν τῇ τίμερον ἡμέρᾳ τῶν Λεωχράτους ἀδικημάτων κατηγοροφον ποιήσαι, ὃ καὶ τῷ δῆμῳ καὶ τῇ πόλει συμφέρει, ύμᾶς δέ, ὡς υπὲρ πατέρων καὶ πατέρων καὶ γυναικῶν καὶ πατρίδος καὶ ἱερῶν βουλευομένους, καὶ ἔχοντας υπὸ τῇ ψήφῳ τὸν προδότην ἀπάντων τούτων, ἀπαραιτήτους δικαστὰς καὶ νῦν καὶ εἰς τὸν λοιπὸν γρόνον γενέσθαι τοῖς τὰ τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα παρανομοῦσιν· εἰ δὲ μήτε τὸν προδόντα τὴν πατρίδα μήτε τὸν ἐγκαταλιπόντα τὴν πόλιν καὶ τὰ ἱερὰ εἰς τουτονὶ τὸν ἀγῶνα καθίστημι, σωθῆναι αὐτὸν ἐκ τοῦ κινδύνου καὶ υπὸ τῶν θεῶν καὶ ύπερ ύμῶν τῶν δικαστῶν.
- 3 β'. Ἐβουλόμην δ' ἂν, ὡς ἄνδρες, ὥσπερ ὠζέλιμόν ἔστι τῇ πόλει εἶναι τοὺς κρίνοντας ἐν ταύτῃ τοὺς παρανομοῦσας, οὕτω καὶ φιλάνθρωπον αὐτὸν παρὰ τοῖς πολ-

λοῖς ὑπειλῆσθαι· νῦν δὲ περιέστηκεν εἰς τοῦτο, ὥστε τὸν ιδίᾳ κινδυνεύοντα καὶ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἀπεγκλανόμενον οὐ φιλόπολιν ἀλλὰ φιλοπράγμανα δοκεῖν εἶναι, οὐ δικαίως οὐδὲ συμφερόντως τῇ πόλει. Τρία γάρ ἔστι τὰ μέγιστα, ἡ διαφυλάττει καὶ διασώζει τὴν δημοκρατίαν καὶ τὴν τῆς πόλεως εὐδαιμονίαν, πρῶτον μὲν 4 ἡ τῶν νόμων τάξις, δεύτερον δὲ ἡ τῶν δικαστῶν ψῆφος, τρίτον δὲ ἡ τούτοις τάδικήματα παραδιδοῦσα κρίσις. Οὐ μὲν γάρ νόμος πέψυκε προσλέγειν ἢ μὴ δεῖ πράττειν, ὁ δὲ κατέγρος μηγύειν τοὺς ἐνόχους τοῖς ἐκ τῶν νόμων ἐπιτιμίοις καθεστῶτας, ὁ δὲ δικαστής κολάζειν τοὺς ὑπ' ἀμφοτέρων τούτων ἀποδειγμέντας αὐτῷ, ὥστ' οὕτω ὁ νόμος οὗτος ἡ τῶν δικαστῶν ψῆφος ἄνευ τοῦ παραδίωσοντος αὐτοῖς τοὺς ἀδικοῦντας ἴσχύει. Ἐγὼ δέ, ω 5 Ἀθηναῖοι, εἰδὼς Λεωκράτην φυγόντα μὲν τοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος κινδύνους, ἐγκαταλιπόντα δὲ τοὺς αὐτοῦ πολίτας, προδεδωκότα δὲ πᾶσαν τὴν ὑμετέραν δύναμιν, ἀπασι δὲ τοῖς γεγραμμένοις ἔνοχον ὄντα, ταύτην τὴν εἰσαγγελίαν ἐποιησάμην, οὔτε δι' ἔγκραν οὐδεμίαν οὔτε διὰ φιλονεικίαν οὐδὲ ἡττινοῦν τοῦτον τὸν ἀγῶνα προελόμενος, ἀλλ' αἰσχρὸν εἶναι νομίσας τοῦτον περιορᾶν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐμβάλλοντα καὶ τῶν κοινῶν ἵερῶν μετεγγοντα, τῆς τε πατρίδος ὄνειδος καὶ πάντων ὑμῶν γεγενημένον. Πολίτου γάρ ἔστι δικαίου μὴ διὰ τὰς ιδίας 6 ἔγκρας εἰς τὰς κοινὰς κρίσεις καθιστάναι τοὺς τὴν πόλιν μηδὲν ἀδικοῦντας, ἀλλὰ τοὺς εἰς τὴν πατρίδα τι παρανομοῦντας ιδίους ἔγκρους εἶναι νομίζειν, καὶ τὰ κοινὰ τῶν ἀδικημάτων κοινὰς καὶ τὰς προφάσεις ἔχειν τῆς πρὸς αὐτοὺς διαφορᾶς.

γ'. "Απαντας μὲν οὖν γρὴ νομίζειν μεγάλους εἶναι 7 τοὺς δημοσίους ἀγῶνας, μάλιστα δὲ τοῦτον ὑπὲρ οὐ νῦν μᾶλλετε τὴν ψῆφον σέρειν. "Οταν μὲν γάρ τὰς τῶν

- παρανόμων γραφὰς δικάζητε, τοῦτο μόνον ἐπανορθοῦτε καὶ ταύτην τὴν πρᾶξιν κωλύετε, καθ' ὅσον ἀν τὸ φέρισμα μέλλῃ βλάπτειν τὴν πόλιν· ὃ δὲ νῦν ἐνεστηκὼς ἄγων οὐ μικρὸν τι μέρος συνέγει τῶν τῆς πόλεως οὐδὲ ἐπ' ὀλίγον γρόνον, ἀλλ' ὑπὲρ ὅλης τῆς πατρίδος καὶ κατὰ παντὸς τοῦ αἰώνος ἀείμνηστον καταλείψει τοῖς
- 8 ἐπιγιγνομένοις τὴν χρίσιν. Οὕτω γάρ στι δεινὸν τὸ γεγενημένον ἀδικημα καὶ τηλικοῦτον ἔχει τὸ μέγεθος, ὥστε μήτε κατηγορίαν μήτε τιμωρίαν ἐνδέχεσθαι εὐρεῖν ἀξίαν, μηδὲ ἐν τοῖς νόμοις ὠρίσθαι τιμωρίαν ἀξίαν τῶν ἀμαρτημάτων. Τί γάρ γρὴ παθεῖν τὸν ἐκλιπόντα μὲν τὴν πατρίδα, μὴ βοηθήσαντα δὲ τοῖς πατρώοις ιεροῖς, ἐγκαταλιπόντα δὲ τὰς τῶν προγόνων θήκας, ἀπασαν δὲ τὴν πόλιν ὑποχείριον τοῖς πολεμίοις παραδόντα; τὸ μὲν γάρ μέγιστον καὶ ἔσχατον τῶν τιμημάτων, θάνατος, ἀναγκαῖον μὲν ἐκ τῶν νόμων ἐπιτίμιον, ἔλαττον
- 9 δὲ τῶν Λεωκράτους ἀδικημάτων καθέστηκε. Παρεῖσθαι δὲ τὴν ὑπὲρ τῶν τοιούτων τιμωρίαν συμβέβηκεν, ὡς ἄνδρες, οὐ διὰ φαῦλημάιαν τῶν τότε νομοθετούντων, ἀλλὰ διὰ τὸ μήτ' ἐν τοῖς πρότερον γρόνοις γεγενῆσθαι τοιούτον μηδὲν μήτε ἐν τοῖς μέλλουσιν ἐπίδοξον εἶναι. Διὸ καὶ μάλιστα, ὡς ἄνδρες, δεῖ θυμᾶς γενέσθαι μὴ μόνον τοῦ νῦν ἀδικήματος δικαστὰς ἀλλὰ καὶ νομοθέτας. "Οσα μὲν γάρ τῶν ἀδικημάτων νόμος τις διώρικε, ράδιον τούτῳ κανόνι γρωμένους κολάζειν τοὺς παρανομοῦντας· ὅσα δὲ μὴ σφόδρα περιείληφεν ἐνὶ ὄνόματι προσαγορεύσας, μεῖζω δὲ τούτων τις ἡδίκηκεν, ἀπασι δὲ ὄμοιως ἔνογκός ἐστιν, ἀναγκαῖον τὴν ὑμετέραν χρίσιν καταλείπεσθαι
- 10 παράδειγμα τοῖς ἐπιγιγνομένοις. Εὗ δ' ἐστε, ὡς ἄνδρες, ὅτι οὐ μόνον τοῦτον νῦν κολάστετε κατεψήφισμένοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς γεωτέρους ἀπαντὰς ἐπ' ἀρετὴν προτρέψετε. δύο γάρ ἐστι τὰ παιδεύοντα τοὺς νέους, ἢ τε τῶν ἀδικούν-

τῶν τιμωρία καὶ ἡ τοῖς ἀνδράσι τοῖς ἀγαθοῖς διδομένη δωρεά· πρὸς ἑκάτερον δὲ τούτων ἀποθλέποντες τὴν μὲν διὰ τὸν φόβον φεύγουσι, τῆς δὲ διὰ τὴν δόξαν ἐπιθυμοῦσιν.

δ'. Διὸ δεῖ, ὡς ἄνδρες, προσέχειν τούτω τῷ ἀγῶνι καὶ μηδὲν περὶ πλείονος ποιήσασθαι τοῦ δικαίου. Ποιήσο-  
μαι δὲ καγώ τὴν κατηγορίαν δικαίαν, οὔτε φευδόμε-  
μενος οὐδὲν οὕτ' ἔξω τοῦ πράγματος λέγων. Οἱ μὲν  
γάρ πλειστοι τῶν εἰς ὑμᾶς εἰσιόντων πάντων ἀτοπώ-  
τατον ποιοῦσιν· ἢ γάρ συμβουλεύουσιν ἐνταῦθα περὶ  
τῶν κοινῶν πραγμάτων, ἢ κατηγοροῦσι καὶ διαβάλ-  
λουσι πάντα μᾶλλον ἢ περὶ οὐ μέλλετε τὴν ψῆφον φέρειν.

"Εστι δ' οὐδέτερον τούτων γάλεπόν, οὐθ' ὑπὲρ ὧν  
μὴ βουλεύεσθε γνώμην ἀποστήνασθαι, οὐθ' ὑπὲρ ὧν μη-  
δεὶς ἀπολογήσεται κατηγορίαν εὑρεῖν. Ἄλλ' οὐ δικαιον 12  
ὑμᾶς μὲν ἀξιοῦν δικαίαν τὴν ψῆφον φέρειν, αὐτοὺς δὲ  
μὴ δικαίαν τὴν κατηγορίαν ποιεῖσθαι. Τούτων δὲ αἴτιοι  
ὑμεῖς ἔστε, ὡς ἄνδρες· τὴν γάρ ἔξουσίαν ταύτην δεδώ-  
κατε τοῖς ἐνθάδε εἰσιοῦσι, καὶ ταῦτα κάλλιστον ἔχοντες  
τῶν Ἑλλήνων παράδειγμα τὸ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ συνέ-  
δριον, ὃ τοσοῦτον διαφέρει τῶν ἄλλων δικαστηρίων,  
ωστε καὶ παρ' αὐτοῖς ὅμολογεῖσθαι τοῖς ἀλισκομένοις  
δικαίαν ποιεῖσθαι τὴν κρίσιν. Πρὸς δὲ τοῦτα καὶ ὑμᾶς ἀπο-  
θλέποντας μὴ ἐπιτρέπειν τοῖς ἔξω τοῦ πράγματος λέ-  
γουσιν· οὕτω γάρ ἔσται τοῖς τε κρινομένοις ἀνευ δια-  
βολῆς ὁ ἀγών καὶ τοῖς διώκουσιν ἥκιστα συκοφαντεῖν  
καὶ ὑμῖν εὐορκοτάτην τὴν ψῆφον ἐνεγκεῖν. [Ἄδυνα-  
τον γάρ ἔστιν ἀνευ τοῦ λόγου, μὴ δικαίως δεδιδαγμένους  
δικαίαν θέσθαι τὴν ψῆφον].

ε'. Δεῖ δ', ὡς ἄνδρες, μηδὲ ταῦτα λαθεῖν ὑμᾶς, ὅτι 14  
οὐγ' ὅμοιός ἔστιν ὁ ἀγών περὶ τούτου καὶ τῶν ἄλλων  
ἰδιωτῶν. Περὶ μὲν γάρ ἀγνώτος ἀνθρώπου τοῖς Ἑλλη-  
σιν ἐν ὑμῖν αὐτοῖς ἐδοκεῖτ' ἀν ἢ καλῶς ἢ καὶ φαύλως

- έψηρισθαι: περὶ δὲ τούτου ὅ τι ἂν βουλεύσησθε, παρὰ πᾶσι τοῖς Ἑλλησιν ἔσται λόγος. Ἐπιφανῆς τε γάρ ἔστι διὰ τὸν ἔκπλουν τὸν εἰς Ρόδον καὶ τὴν ἀπαγγελίαν ἣν ἐποιήσατο καθ' ὑμῶν πρός τε τὴν πόλιν τὴν τῶν  
 15 Ροδίων καὶ τῶν ἐμπόρων τοῖς ἐπιδημοῦσιν ἐκεῖ, οἱ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην περιπλέοντες δι' ἐργασίαν ἀπίγγελλον ἄμα περὶ τῆς πόλεως ἢ Λεωκράτους ἀκηρύξεσσαν· οἱ ἵστασι τὰ τῶν προγόνων τῶν ὑμετέρων ἔργα ἐναντιώτατα τοῖς τούτῳ διαπεπραγμένοις ὅντα. "Ωστε περὶ πολλοῦ ποιητέον ἔστιν ὅρθις βουλεύσασθαι περὶ αὐτοῦ. Εὖ γάρ ἔστε, ὡς Ἀθηναῖοι, ὅτι φίλοι πλειστον διαφέρετε τῶν ἄλλων ἄνθρωπων, τῷ πρός τε τοὺς θεοὺς εὔσεβως καὶ πρὸς τοὺς γονέας ὅσιας καὶ πρὸς τὴν πατρίδα φιλοτίμως ἔχειν, τούτων πλειστον ἀμελεῖν δόξαιτ' ἄν, εἰ τὴν παρὰ<sup>ε</sup>  
 16 ὑμῶν οὗτος διαφύγοι τιμωρίαν. Δέομαι δὲ ὑμῶν, ὡς Ἀθηναῖοι, ἀκοῦσαι μου τῆς κατηγορίας διὰ τέλους, καὶ μὴ ἄγθεσθαι ἐὰν ἄρξωμαι ἀπὸ τῶν τῇ πόλει τότε συμβάντων, ἀλλὰ τοῖς αἰτίοις ὅργίζεσθαι καὶ δι' οὓς ἀναγκάζομαι νῦν μεμνησθαι περὶ αὐτῶν.  
 ε'. Γεγενημένης γάρ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάγιτς καὶ συνδραμόντων ἀπάντων ὑμῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐψηρίσατο ὁ δῆμος παιδας μὲν καὶ γυναικας ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὰ τείχη κατακομίζειν, τοὺς δὲ στρατηγούς τάττειν εἰς τὰς φυλακὰς τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν ἄλλων τῶν  
 17 οἰκουντῶν Ἀθήνησι, καθ' ὅ τι ἂν αὐτοῖς δοκῇ. Λεωκράτης δὲ τούτων οὐδὲν δὲ φροντίσας, συσκευαστάμενος ἡ εἶχε γρήματα μετὰ τῶν οἰκετῶν ἐπὶ τὸν λέμβον κατεκόμισε, τῆς νεώς ἥδη περὶ τὴν Ἀκτὴν ἐξορμούστης, καὶ περὶ δείλην ὄψιαν αὐτὸς μετὰ τῆς ἑταίρους Εἰρηνίδος κατὰ μέσην τὴν Ἀκτὴν διὰ τῆς πυλίδος ἐξελθών πρὸς τὴν ναῦν προσέπλευσε καὶ ὠγετο φεύγων, οὕτε τοὺς λιμένας τῆς πόλεως ἐλεῶν, ἐξ ὧν ἀνήρετο, οὕτε τὰ τεί-

γη τῆς πατρίδος αἰσχυνόμενος, ὡν τὴν φυλακὴν ἔργον τὸ καθ' αὐτὸν μέρος κατέλειπεν· οὐδὲ τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὸ ιερὸν τοῦ Διὸς τοῦ Σωτῆρος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Σωτείρας ἀφορῶν καὶ προδιδόντος ἐφοβήθη, οὓς αὐτίκα σώσοντας ἔσωτὸν ἐκ τῶν κινδύνων ἐπικαλέσεται.

Καταγένεις δὲ καὶ ἀφικόμενος εἰς Ρόδον, ὥσπερ τῇ πατρίδι μεγάλας εὐτυχίας εὐαγγελίζόμενος, ἀπήγγελλεν ως τὸ μὲν ἄστυ τῆς πόλεως ἑλλωκὸς καταλίποι, τὸν δὲ Πειραιᾶ πολιορκούμενον, αὐτὸς δὲ μόνος διασωθεῖς ἦκοι· καὶ οὐκ ἡσυχάνθη τὴν τῆς πατρίδος ἀτυχίαν αὐτοῦ σωτηρίαν προσαγορεύσας. Οὕτω δὲ σφόδρα ταῦτ' ἐπίστευσαν οἱ Ρόδιοι, ὥστε τριήρεις πληρώσαντες τὰ πλοῖα κατῆγον, καὶ τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν ναυκλήρων οἱ παρασκευασμένοι δεῦρο πλεῖν αὐτοῦ τὸν σῖτον ἔξειλοντο· καὶ τάλλα γρήματα διὰ τοῦτον. Καὶ ὅτι ταῦτ' 19 ἀληθῆ λέγω, ἀναγνώστεται ὑμῖν τὰς μαρτυρίας ἀπάντων, πρῶτον μὲν τὰς τῶν γειτόνων καὶ τῶν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ κατοικούντων, οἱ τοῦτον ἵσασιν ἐν τῷ πολέμῳ συγόντα καὶ ἐκπλεύσαντα Ἀθηναῖς, ἔπειτα τῶν παραγενούμενων εἰς Ρόδον, ὅτε Λεωκράτης ταῦτ' ἀπήγγειλε, μετὰ δὲ ταῦτα τὴν Φυρκίνου μαρτυρίαν, ὃν καὶ ὑμῶν ἵσασιν οἱ πολλοὶ κατηγοροῦντα τούτου ἐν τῷ δήμῳ ως καὶ μεγάλου βλάβους αἴτιος εἶτι, τῆς πεντηκοστῆς μετέγων αὐτοῖς.

ζ' Πρὸ δὲ τοῦ ἀναβαίνειν τοὺς μάρτυρας βραχέα βούλομαι διαλεγούμεναι ὑμῖν. Οὐ γὰρ ἀγνοεῖτε, ω ἄνδρες, οὔτε τὰς παρασκευὰς τῶν κρινομένων οὔτε τὰς δεήσεις τῶν ἔξαιτουμενων, ἀλλ' ἀκριβῶς ἐπίστασθε ὅτι γρημάτων ἔνεκα καὶ γάριτος πολλοὶ ἐπείσθισαν τῶν μαρτύρων τὴν ἀμνημονεῖν τὴν μή ἐλθεῖν τὴν ἐτέραν πρόφασιν εὑρεῖν. Αξιούστε οὖν τοὺς μάρτυρας ἀναβαίνειν μηδὲ ὀκνεῖν μηδὲ περὶ πλείστος ποιεῖσθαι τὰς γάριτας ὑμῶν

καὶ τῆς πόλεως, ἀλλ' ἀποδιδόναι τῇ πατρίδι τάληθη καὶ τὰ δίκαια, μηδὲ λείπειν τὴν τάξιν ταύτην καὶ μιμεῖσθαι Λεωχράτην, ἣ λαβόντας τὰ ιερὰ κατὰ τὸν νόμον ἔξομόστασθαι. Εἳναν δὲ μηδέτερον τούτων ποιῶσιν, ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν νόμων καὶ τῆς δημοκρατίας κλητεύσομεν αὐτούς. Λέγε τὰς μαρτυρίας.

### Μαρτυρία.

- 21 η'. Μετὰ ταῦτα τοίνυν, ω̄ ἄνδρες, ἐπειδὴ γρόνος ἐγένετο καὶ ἀφικνεῖτο Ἀθήνηθεν πλοῖα εἰς τὴν Ρόδον καὶ φανερὸν ἦν ὅτι οὐδὲν δεινὸν ἐγεγόνει περὶ τὴν πόλιν, φοβηθεὶς ἐκπλεῖ πάλιν ἐκ τῆς Ρόδου καὶ ἀφικνεῖται εἰς Μέγαρα, καὶ ὥκει ἐν Μεγάροις πλείω ἢ πέντε ἔτη προστάτην ἔχων Μεγαρέα, οὐδὲ τὰ ὅρια τῆς γώρας αἰσγυνόμενος, ἀλλ' ἐν γειτόνων τῆς ἐκθρεψάστης· αὐτὸν πατρίδος μετοικῶν. Καὶ οὕτως αὐτοῦ κατεγνώκει ἀδιον συγήν, ώστε μεταπεμψάμενος ἐντεῦθεν Ἀμύνταν τὸν τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ ἔχοντα τὴν πρεσβυτέραν καὶ τῶν φίλων Ἀντιγένην Εὐπετεῶνα, καὶ δειρθεὶς τοῦ κριδεστοῦ πρίασθαι παρ' αὐτοῦ τάνδραποδα καὶ τὴν σικλανήν, ἀποδόσθαι ταλάντου, καὶ ἀπὸ τούτου προσέταξε τοῖς τε γρήσταις ἀποδοῦναι τὰ ὄφειλόμενα καὶ τοὺς ἐράνους διενεγκεῖν, τὸ δὲ λοιπὸν αὐτῷ ἀποδοῦναι. Διοικήσας δὲ ταῦτα πάντα ὁ Ἀμύντας αὐτὸς πάλιν ἀποδιδοται τάνδραποδα πέντε καὶ τριάκοντα μνῶν Τιμοχάρει· Ἀγαρνεῖ τῷ τὴν νεωτέραν ἔχοντι τούτου ἀδελφῆν· ἀργύριον δὲ οὐκ ἔχων δοῦναι ὁ Τιμοχάρης, συνθήκας ποιησάμενος καὶ θέμενος παρὰ Λυσικλεῖ, μίαν μνῶν τόκον ἔφερε τῷ Ἀμύντᾳ. "Ινα δὲ μὴ λόγον σῆγμοθε εἴναι ἀλλ' εἰδῆτε τὴν ἀλήθειαν, ἀναγνώσται καὶ τούτων ὑμῖν τὰς μαρτυρίας. Εἰ μὲν οὖν ζῶν ἐτύγγανεν ὁ Ἀμύντας, ἐκεῖνον ἂν αὐτὸν παρειγόμενον γνοὺν δὲ ὑμῖν

καὶ τοὺς συνειδότας. Καὶ μοι λέγε ταῦτην τὴν μαρτυρίαν, ὡς ἐπρίσατο παρὰ Λεωκράτους ἐν Μεγάροις τὰ Ἀνδράποδα Ἀμύντας καὶ τὴν οἰκίαν.

### Μαρτυρία.

Ἄκοντατε δὲ καὶ ὡς ἀπέλαθε τετταράκοντα μνᾶς 24 παρὰ Ἀμύντου Φιλόμηλος Χολαργεὺς καὶ Μενέλαος ὁ πρεσβεύτας πρὸς βασιλέα.

### Μαρτυρία.

Λαβὲ δέ μοι καὶ τὴν τοῦ Τιμοχάρους τοῦ πριαμένου τάνδραποδα παρ' Ἀμύντου πέντε καὶ τριάκοντα μνᾶν, καὶ τὰς συνθήκας.

### Μαρτυρία. Συνθῆκαι.

Τῶν μὲν μαρτύρων ἀκτηκότε, ὡς ἄνδρες ἄξιον δ' 25 ἔστιν ἐφ' οἷς μέλλω λέγειν ἀγανακτῆσαι καὶ μισῆσαι τουτονὶ Λεωκράτην. Οὐ γάρ ἐξήρκεσε τὸ σῶμα τὸ ἑαυτοῦ καὶ τὰ γρήματα μόνον ὑπεκθέσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ ιερὰ τὰ πατρῷα, ἢ τοῖς ὑμετέροις νομίμοις καὶ πατρῷοις ἔθεσιν οἱ πρόγονοι παρέδοσαν αὐτῷ ἴδρυσάμενοι, ταῦτα μετεπέμψατο εἰς Μέγαρα καὶ ἐξήγαγεν ἐκ τῆς γώρας, οὐδὲ τὴν ἐπώνυμίαν τῶν πατρῷων ιερῶν φοβηθείς, διτὶ ἐκ τῆς πατρίδος αὐτὰ κινήσας συμφεύγειν αὐτῷ, ἐκλείποντα τοὺς νεώς καὶ τὴν γώραν τὴν κατεῖγον, ἡξιώσε, καὶ ἴδρυσασθαι ἐπὶ ζενῆς καὶ ἀλλοτρίας, καὶ εἶναι ὅθιεσα τῇ γώρᾳ καὶ τοῖς νομίμοις τοῖς κατὰ τὴν Μεγαρέων πόλιν εἰθισμένοις. Καὶ οἱ μὲν 26 πατέρες ὑμῶν τὴν Ἀθηνᾶν ὡς τὴν γώραν εἰληγυῖαν, ὅμώνυμον αὐτῇ τὴν πατρίδα προστργόρευον Ἀθήνας, ἵν' οἱ τιμῶντες τὴν θεὸν τὴν ὄμώνυμον αὐτῇ πόλιν μὴ ἐγκαταλίπωσι· Λεωκράτης δὲ οὕτε νομίμων οὔτε πατρῷων

- οὗτε ιερῶν φροντίσας τὸ καθ' ἔαυτὸν ἔξαγώγιμον ὑμῖν καὶ τὴν παρὰ τῶν θεῶν βοήθειαν ἐποίησε. Καὶ οὐκ ἔξηρ-  
χετεν αὐτῷ τοσαῦτα καὶ τριλικαῦτα τὴν πόλιν ἀδικῆ-  
σαι, ἀλλ' οἰκῶν ἐν Μεγάροις, οἷς παρ' ὑμῶν ἔξεκομί-  
σατο γρήμασιν ἀφορμῇ γράμμενος, ἐκ τῆς Ἡπείρου παρὰ  
Κλεοπάτρας εἰς Λευκάδα ἐσιτήγει καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κό-  
ρινθον. Καίτοι, ὡς ἄνδρες, καὶ περὶ τούτων οἱ ὑμέτεροι  
νόμοι τὰς ἐσγάτας τιμωρίας δρίζουσιν, ἐάν τις Ἀθη-  
ναίων ἄλλοσέ ποι σιτηργήσῃ ἢ ὡς ὑμᾶς. Ἐπειτα τὸν  
προδόντα μὲν ἐν τῷ πολέμῳ, σιτηργήσαντα δὲ παρὰ  
τοὺς νόμους, μὴ φροντίσαντα δὲ μήτε ιερῶν μήτε πα-  
τρίδος μήτε νόμων, τοῦτον ἔχοντες ἐν τῇ ὑμετέρᾳ ψή-  
φῳ οὐκ ἀποκτενεῖτε καὶ παράδειγμα τοῖς ἄλλοις ἀν-  
θρώποις ποιήσετε; Πάντων ἀρα ἀνθρώπων ραθυμότατοι  
ἔσεσθε καὶ ἔκιστα ἐπὶ τοῖς δεινοῖς ὅργιζόμενοι.
- 28 Θ'. Καὶ ταῦτα δέ, ὡς ἄνδρες, ἐμοῦ θεωρήσατε, ὡς δι-  
καίαν τὴν ἔξέτασιν ποιουμένου περὶ τούτων. Οὐ γάρ  
οἶμαι δεῖν ὑμᾶς ὑπὲρ τριλικούτων ἀδικημάτων εἰκά-  
ζοντας ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν εἰδότας ψηφίζεσθαι, καὶ  
τοὺς μάρτυρας μὴ δώτοντας ἔλεγχον μαρτυρεῖν ἀλλὰ  
δεδωκότας. Προύκαλεσάμην γάρ αὐτοὺς πρόκλησιν ὑπὲρ  
τούτων ἀπάντων γράψας καὶ ἀξιῶν βασανίζειν τοὺς  
τούτου οἰκέτας. Καὶ μοι λέγε ταῦτη.

### Πρόκλησις.

- 29 Ἀκούετε, ὡς ἄνδρες, τῆς προκλήσεως. "Αμα τοίνυν  
ταύτην Λεωχράτης οὐκ ἔδέγετο· καὶ κατεμαρτύρει αὐ-  
τοῦ ὅτι προδότης τῆς πατρίδος ἐστίν· ὁ γάρ τὸν πάντα  
αὐτῷ συνειδότων ἔλεγχον φυγῶν ὡμολόγηκεν ἀληθῆ,  
εἶναι τὰ εἰστηργεῖλμένα. Τίς γάρ ὑμῶν οὐκ οἰδεν ὅτι  
περὶ τῶν ἀμφισθητουμένων πολὺ δοκεῖ δικαιότατον καὶ  
δημοσικὸν εἶναι, ὅταν οἰκέται ἡ θεράπαιναι συνειδῶσιν

αὶ δεῖ, τούτους ἐλέγγειν καὶ βασανίζειν, καὶ τοῖς ἔργοις μᾶλλον ἡ τοῖς λόγοις πιστεύειν, ἄλλως τε καὶ περὶ πραγμάτων κοινῶν καὶ μεγάλων καὶ συμφερόντων τὴν πόλει; Ἐγὼ τοίνυν τοσοῦτον ἀφέστηκα τοῦ ἀδίκως τὴν 30 εἰσαγγελίαν κατὰ Λεωκράτους ποιήσασθαι, ὅσον ἐγὼ μὲν ἔβουλόμην τοῖς ιδίοις κινδύνοις ἐν τοῖς Λεωκράτους οἰκέταις καὶ θεραπαινίαις βασανισθεῖσι τὸν ἔλεγχον γενέσθαι, ούτοι δὲ διὰ τὸ συνειδέναι ἐκυτῷ οὐχ ὑπέμεινεν ἀλλ᾽ ἔφυγε. Καίτοι, ὡς ἄνδρες, πολὺ θάττον οἱ Λεωκράτους οἰκέται καὶ θεράπαιναι τῶν γενομένων ἀντὶ ἡρώθηταν ἡ τὰ μὴ ὄντα τοῦ αὐτῶν δεσπότου κατεψεύσαντο.

ι'. Χωρὶς τοίνυν τούτων Λεωκράτης ἀναβοήσεται 31 αὐτίκα ὡς ιδιώτης ὃν καὶ ὑπὸ τῆς τοῦ ρήτορος καὶ συκοφάντου δεινότητος ἀναρπαζόμενος. Ἐγὼ δὲ ἦγουμαι πάντας ὑμᾶς εἰδέναι ὅτι τῶν μὲν δεινῶν καὶ συκοφαντεῖν ἐπιχειρούντων ἔργον ἐστίν νῦν τοῦτο προαιρεῖσθαι καὶ ζητεῖν τὰ γωρία ταῦτα ἐν οἷς τοὺς παραλογισμοὺς κατὰ τῶν ἀγωνιζομένων ποιήσονται, τῶν δὲ δικαιώς τὰς κρίσεις ἐνισταμένων καὶ τοὺς ἐνόχους ταῖς ἀραιὶς ἀκριβῶς ἀποδεικνύντων τάναντία φαίνεσθαι τούτοις ποιοῦντας, ὥσπερ ἡμεῖς. Οὐτωσὶ δὲ διαλογί- 32 ζεσθε περὶ τούτων παρ' ὑμῖν αὐτοῖς. Τίνας ἀδύνατον ἢν τῇ δεινότητι καὶ ταῖς παρασκευαῖς ταῖς τοῦ λόγου παραγγαγεῖν; Κατὰ φύσιν γοῦν βασανίζόμενοι πάσαν τὴν ἀλήθειαν περὶ πάντων τῶν ἀδικημάτων ἐμελλον φράσειν οἱ οἰκέται καὶ αἱ θεράπαιναι. Ἀλλὰ τούτους ὁ Λεωκράτης παραδοῦναι ἔφυγε, καὶ ταῦτα οὐκ ἀλλοτρίους αλλ᾽ αὐτοῦ ὄντας. Τίνας δὲ δυνατὸν εἶναι 33 δοκεῖ τοῖς λόγοις ψυχαγωγῆσαι καὶ τὴν ὑγρότητα αὐτῶν τοῦ ἔθους τοῖς δακρύοις εἰς ἔλεον προαγαγέσθαι; τοὺς δικαστάς. Ἐνταῦθα Λεωκράτης ὁ προδότης τῆς

πατρίδος ἐλήλυθεν, οὐδὲν ἔτερον ἢ φρούμενος μὴ ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκίας οἱ τ' ἔξελέγγοντες τῷ ἔργῳ καὶ ὁ ἔξελεγχόμενος γένηται. Τί γὰρ ἔδει προφάσεων ἢ λόγων ἢ σκήψεως; ἀπλοῦν τὸ δίκαιον, ράδιον τὸ ἀληθές, βρα-

34 γὺς ὁ ἔλεγχος. Εἰ μὲν διολογεῖ τὰ ἐν τῇ εἰσαγγελίᾳ ἀληθῆ καὶ διστι εἶναι, τί οὐ τῆς ἐκ τῶν νόμων τιμωρίας τυγχάνει; εἰ δὲ μὴ φτιστα ταῦτα ἀληθῆ εἶναι, τί οὐ παραδέδωκε τοὺς οἰκέτας καὶ τὰς θεραπαίνας; προστίκει γὰρ τὸν ὑπὲρ προδοσίας κινδυνεύοντα καὶ παραδιδόναι βασανίζειν καὶ μηδένα τῶν ἀκριβεστάτων ἐλέγχων φεύγειν.

35 Ἄλλ' οὐδὲν τούτων ἔπραξεν, ἀλλὰ καταμεμαρτυρήκως ἔκυτοῦ ὅτι προδότης ἐστὶ τῆς πατρίδος καὶ τῶν ἵερῶν καὶ τῶν νόμων, ἀξιώσει ὑμᾶς ἐναντία ταῖς αὐτοῦ διολογίαις καὶ μαρτυρίαις ψηφίσασθαι. Καὶ πῶς δίκαιον ἐστι τὸν τὴν ἔξουσίαν τῆς ἀπολογίας αὐτοῦ ἐξ ἄλλων τε πολλῶν καὶ ἐκ τοῦ μὴ δέξασθαι τὰ δίκαια περιηρημένον, τοῦτον ἔσται ὑμᾶς αὐτοὺς ὑπὲρ τῶν διο-

36 λογουμένων ἀδικημάτων ἔξαπατῆσαι; Περὶ μὲν οὖν τῆς προκλήσεως καὶ τοῦ ἀδικήματος, ὅτι διολογούμενόν ἐστιν, ικανῶς ὑμᾶς ἥγουμαί, ὡς ἄνδρες, μεμαθηκέναι. Ια'. Εν οἷς δὲ καιροῖς καὶ ἡλίκοις κινδύνοις τὴν πόλιν οὖσαν Λεωκράτης προδέδωκεν, ἀναμνῆσαι ὑμᾶς βουλομαί. Καί μοι λαβὲ τὸ ψήφισμα, γραμματεῦ, τὸ Γ'περείδου καὶ ἀναγίνωσκε.

### Ψήφισμα.

37 Ἀκούετε τοῦ ψηφίσματος, ὡς ἄνδρες, ὅτι τὴν βουλὴν τοὺς πεντακοσίους καταβαίνειν εἰς Πειραιᾶ χρηματισταν περὶ φυλακῆς τοῦ Πειραιῶς ἐν τοῖς ὅπλοις ἔδοξε, καὶ πράττειν διεσκευασμένην ὅ τι ἂν δοκῇ τῷ δήμῳ συμφέρον εἶναι. Καίτοι, ὡς ἄνδρες, εἰ οἱ ἀφειμένοι τοῦ στρατεύεσθαι ἔνεκα τοῦ βουλεύεσθαι ὑπὲρ τῆς πόλεως

ἐν τῇ τῶν στρατιωτῶν τάξει διέτριβον, ἀρ' ὑμῖν δοκοῦσι μικροὶ καὶ οἱ τυγχόντες φόβοι τότε τὴν πόλιν κατασγεῖν; Ἐν οἷς Λεωκράτης οὔτοσὶ καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς 38 πόλεως ἀποδράς ὥχετο καὶ τὰ χρήματα τὰ ὑπάρχοντα ἔξεκόμισε καὶ ἵερὰ τὰ πατρῶα μετεπέμψατο, καὶ εἰς τοσοῦτον προδοσίας ἤλθεν ὡστε κατὰ τὴν αὐτοῦ προκαίρεσιν ἕργοι μὲν ἡσαν οἱ ναοί, ἕργοι δὲ αἱ φυλακαὶ τῶν τειγῶν, ἔξελέλειπτο δὲ τὴν πόλις καὶ τὴν γώρα. Καίτοι κατὰ ἔκεινους τοὺς χρόνους, ὡς ἄνδρες, τίς 39 οὐκ ἂν τὴν πόλιν ἤλέγησεν, οὐ μόνον πολίτης ἀλλὰ καὶ ζένος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις ἐπιδεδημηχώς; τίς δὲ τὴν οὔτως τὴν μισόδημος τότε τὴν μισθίγαιος, οἵστις ἐδύνηθη ἀνά ἀτακτον αὐτὸν ὑπομεῖναι ιδεῖν, ἡγίκα τὴν μὲν ἡττα καὶ τὸ γεγονὸς πάθος τῷ δῆμῳ προστηγγέλλετο, ὅρθη δὲ τὴν τὴν πόλις ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσιν, αἱ δὲ ἐλπίδες τῆς σωιτηρίας τῷ δῆμῳ ἐν τοῖς ὑπὲρ πεντήκοντα ἔτη γεγονότι καθειστήκεσαν, ὅραν δὲ τὴν ἐπὶ μὲν τῶν 40 θυρῶν γυναικας ἐλευθέρας περιφόρους κατεπτηγυίας καὶ πυνθανομένας εἰ ζῶσι, τὰς μὲν ὑπὲρ ἀνδρός, τὰς δὲ ὑπὲρ πατρός, τὰς δὲ ὑπὲρ ἀδελφῶν, ἀναξίως αὐτῶν καὶ τῆς πόλεως ὄρωμένας, τῶν δὲ ἀνδρῶν τοὺς τοῖς σώμασιν ἀπειργκότας καὶ ταῖς ἡλικίαις πρεσβυτέρους καὶ ὑπὸ τῶν νόμων τοῦ στρατεύεσθαι ἀφειμένους ιδεῖν τὴν καθίσληγη τὴν πόλιν τότε ἐπὶ γῆρας οὐδῷ περιφθειρομένους, διπλὰ τὰ ιμάτια ἐμπεπορπυρμένους; Πολλῶν δὲ καὶ δει- 41 νῶν κατὰ τὴν πόλιν γινομένων, καὶ πάντων τῶν πολιτῶν τὰ μέγιστα ἡτυχηρότων, μάλιστ' ἀν τις ἤλγησε καὶ ἐδάκρυσεν ἐπὶ ταῖς τῆς πόλεως συμφοραῖς, τηνίγι ὅραν τὴν τὸν δῆμον ψηφισάμενον τοὺς μὲν δούλους ἐλευθέρους, τοὺς δὲ ζένους Αθηγαίους, τοὺς δὲ ἀτίμους ἐπιτίμους· δις πρότερον ἐπὶ τῷ αὐτόχθον εἶναι καὶ ἐλεύθερος ἐτεμνύνετο. Τοσαύτῃ δὲ τὴν πόλις ἐκέγρητο μετα- 42

- βολῇ ὥστε πρότερον μὲν ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων Ἑλλή-  
νων ἐλευθερίας ἀγωνίζεσθαι, ἐν δὲ τοῖς τότε γρόνοις  
ἀγαπᾶν ἔαν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν σωτηρίας ἀσφαλῶς δύνη-  
ται κινδυνεῦσαι, καὶ πρότερον μὲν πολλῆς γέωρας τῶν  
Βαρθάρων ἐπάργειν, τότε δὲ πρὸς Μακεδόνας ὑπὲρ τῆς  
ἰδίας κινδυνεύειν· καὶ τὸν δῆμον ὃν πρότερον Λακεδαι-  
μόνιοι καὶ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ τὴν Ἀσίαν κατοικοῦν-  
τες Ἑλληνες βοηθὸν ἐπεκαλοῦντο, οὗτος ἐδεῖτο τῶν ἐξ  
"Ἄνδρου καὶ Κέω καὶ Τροιζῆνος καὶ Ἐπιδαύρου ἐπι-  
43 κουρίαν αὐτῷ μεταπέμψασθαι. Ωστε, ὡς ἄνδρες, τὸν ἐν  
τοῖς τοιούτοις φόροις καὶ τηλικούτοις κινδύνοις καὶ το-  
σαύτῃ αἰσχύνῃ ἐγκαταλιπόντα τὴν πόλιν, καὶ μήτε  
ὅπλα θέμενον ὑπὲρ τῆς πατρίδος μήτε τὸ σῶμα παρα-  
σχόντα τάξαι τοῖς στρατηγοῖς, ἀλλὰ συγόντα καὶ προ-  
δόντα τὴν τοῦ δήμου σωτηρίαν, τίς ἂν ἡ δικαστής φι-  
λόπολις καὶ εὐσεβεῖν βουλόμενος ψήφῳ ἀπολύτειεν, ἢ  
ρήτωρ ἀληθεῖς τῷ προδότῃ τῆς πόλεως βοηθήσειε, τὸν  
οὐδὲ συμπενθῆσαι τὰς τῆς πατρίδος συμφορὰς τολμή-  
σαντα, οὐδὲ συμβεβλημένον οὐδὲν εἰς τὴν τῆς πόλεως  
44 καὶ τοῦ δήμου σωτηρίαν; Καίτοι κατ' ἐκείνους τοὺς  
γρόνους οὐκ ἔστιν ἡτις ἥλικια οὐ παρέσχετο ἔαυτὴν εἰς  
τὴν τῆς πόλεως σωτηρίαν, ὅτε ἡ μὲν γέωρα τὰ δένδρα  
συνεβάλλετο, οἱ δὲ τετελευτηρότες τὰς θήκας, οἱ δὲ  
νεψὶ τὰ ὅπλα. Ἐπεμελοῦντο γάρ οἱ μὲν τῆς τῶν τειχῶν  
κατασκευῆς, οἱ δὲ τῆς τῶν τάφων, οἱ δὲ τῆς γαρακώ-  
σεως· οὐδεὶς δὲ ἦν ἀργὸς τῶν ἐν τῇ πόλει. Εἰς ὧν οὐ-  
δενὸς τὸ σῶμα τὸ ἔαυτοῦ παρέσχετο τάξαι Λεωχράτες.  
45 Όν εἰκὸς ὑμᾶς ἀναμνησθέντας τὸν μηδὲ λύνεπενεγκεῖν  
μηδὲ ἐπ' ἐκφορὰν ἐλθεῖν ἀξιωσαντα τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευ-  
θερίας καὶ τοῦ δήμου σωτηρίας ἐν Χαιρωνείᾳ τελευ-  
τῆσάντων θανάτῳ ζημιώσαι, ως τὸ ἐπὶ τούτῳ μέρος  
ἀτάφων ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν γεγενημένων· ὧν οὔτος

οὐδὲ τὰς θήκας παριών ἡσγύνθη ὄγδόω ἔτει τὴν πατρίδα αὐτῶν προσαγορεύων.

ιβ'. Περὶ ὧν, ὡς ἄνδρες, μικρῷ πλείω βούλομαι διελ- 46  
θεῖν, καὶ οὐδὲν ἀκοῦσται δέομαι καὶ μὴ νομίζειν ἀλλο-  
τρίους εἶναι τοὺς τοιούτους λόγους τῶν δημοσίων ἄ-  
γώνων· αἱ γὰρ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν εὐλογίαι τὸν ἔλεγ-  
χον σαρῆ, κατὰ τῶν τάναντία ἐπιτρέψευόντων ποιοῦσιν.  
Ἔτι δὲ καὶ δίκαιον τὸν ἔπαινον, ὃς μόνος ἀθλον τῶν  
κινδύνων τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἔστι, τοῦτον, ἐπειδὴ  
κἀκεῖνοι εἰς τὴν κοινὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως τὰς ψυ-  
γὰς τὰς αὐτῶν ἀνάλωσαν, ἐν τοῖς δημοσίοις καὶ κοι-  
νοῖς ἀγῶσι τῆς πόλεως μὴ παραλιπεῖν. Εκεῖνοι γὰρ 47  
τοῖς πολέμοις ἀπήγνησαν ἐπὶ τοῖς ὅροις τῆς Βοιωτίας  
ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας μαχούμενοι, οὐκ  
ἐπὶ τοῖς τείγεσι τὰς ἑπτάδας τῆς σωτηρίας ἔχοντες,  
οὐδὲ τὴν γύρων κακῶς ποιεῖν προέμενοι τοῖς ἐγχροῖς,  
ἀλλὰ τὴν μὲν αὐτῶν ἀνδρείαν ἀσφαλεστέραν φυλακὴν  
εἶναι νομίζοντες τῶν λιμένων περιβόλων, τὴν δὲ θρέ-  
ψασαν αὐτοὺς αἰσχυνόμενοι περιορᾶν πορθουμένην, εἰ-  
κότως ὥσπερ γὰρ πρὸς τοὺς φύσει γεννήσαντας καὶ 48  
τοὺς ποιητοὺς τῶν πατέρων οὐχ ὄμοιώς ἔχουσιν ἀπαν-  
τες ταῖς εὐνοίαις, οὕτω καὶ πρὸς τὰς γύρων τὰς μὴ  
φύσει προστηκούσας ἀλλ' ὑστερὸν ἐπικτήτους γενομένας  
καταδεέστερον διάκεινται. Τοιαύταις δὲ γνώμαις γρη-  
σάμενοι, καὶ τοῖς ἀρίστοις ἀνδράσιν ἐξ ἶσου τῶν κινδύ-  
νων μετασχόντες, οὐχ ὄμοιώς τῆς τύχης ἔκοινώνταν·  
τῆς γὰρ ἀρετῆς οὐ κῶντες ἀπολαύουσιν, ἀλλὰ τελευ-  
τήσαντες τὴν δόξαν καταλελοίπασιν, οὐχ ἡστηθέντες,  
ἀλλ' ἀποθανόντες ἔνθαπερ ἐτάχθησαν ὑπὲρ τῆς ἐλευθε-  
ρίας ἀμύνοντες. Εἰ δὲ δεῖ καὶ παραδοξότατον μὲν εἰ- 49  
πεῖν ἀληρὺς δέ, ἐκεῖνοι νικῶντες ἀπέθανον. Τὰ γὰρ ἀθλα  
τοῦ πολέμου τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἔστιν ἐλευθερία καὶ

ἀρετή: ταῦτα γάρ ἀμείζωρα τοῖς τελευτίσασιν ὑπάρχει.  
 "Ἐπειτα δὲ οὐδ' οἰόν τ' ἐστὶν εἰπεῖν ἡττῆσθαι τοὺς ταῖς  
 διανοίαις μὴ πτήξαντας τὸν τῶν ἐπιόντων φόβον. Μό-  
 νους γάρ τους ἐν τοῖς πολέμοις καλῶς ἀποθνήσκοντας  
 οὐδὲ ἂν εἰς ἡττῆσθαι δίκαιας φήσειε τὴν γὰρ δουλείαν  
 50 φεύγοντες εὔκλεες θάνατον αἱροῦνται. Ἐδήλωσε δὲ ἡ  
 τούτων τῶν ἀνδρῶν ἀρετή: μόνοι γάρ τῶν ἀπάντων τὴν  
 τῆς Ἑλλάδος ἐλευθερίαν ἐν τοῖς ἑαυτῶν σώμασιν εἴ-  
 γον. "Αμα γάρ οὗτοί τε τὸν βίον μετήλλαξαν καὶ τὰ  
 τῆς Ἑλλάδος εἰς δουλείαν μετέπεσεν συνετάχη, γάρ  
 τοῖς τούτων σώμασιν ἡ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐλευθε-  
 ρία. "Οθεν καὶ φανερὸν πᾶσιν ἐποίησαν οὐκ ίδια πολε-  
 μοῦντες ἀλλ' ὑπὲρ κοινῆς ἐλευθερίας προκινδυνεύοντες.  
 "Ωστε, ω̄ ἄνδρες, οὐκ ἂν αἰσχυνθείην εἰπὼν στέφανον  
 51 τῆς πατρίδος εἶναι τὰς ἔκείνων ψυχάς. Καὶ δι' ἀ οὐκ  
 ἀλόγως ἐπετίθεον, ἐπίστασθε, ω̄ Ἀθηναῖοι, μόνοι τῶν  
 Ἑλλήνων τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας τιμῶν· εὐρήσετε δὲ  
 παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἀθλητὰς ἀνακε-  
 μένους, παρ' οὐδὲν δὲ στρατηγοὺς ἀγαθοὺς καὶ τοὺς τὸν  
 τύραννον ἀποκτείναντας. Καὶ τοιούτους μὲν ἄνδρας  
 οὐδὲ ἐξ ἀπάστης τῆς Ἑλλάδος ὀλίγους εὑρεῖν ράδιον,  
 τοὺς δὲ τοὺς στεφανίτας ἀγῶνας νενικηκότας ευπετῶς  
 πολλαχόθεν ἔστι γεγονότας ίδεῖν. "Ωσπέρ τοίνυν τοῖς  
 εὐεργέταις μεγίστας τιμὰς ἀπονέμετε, οὕτω δίκαιοιν  
 καὶ τοὺς τὴν πατρίδα καταιγύνοντας καὶ προδιδόντας  
 ταῖς ἐσχάταις τιμωρίαις κολάζειν.

52 ιγ'. Σκέψασθε δέ, ω̄ ἄνδρες, ὅτι οὐδὲν ἔστιν  
 ἀποψηρίσασθαι Λεωχράτους τουτού τὰ δίκαια ποιοῦσι.  
 Τὸ γάρ ἀδίκημα τοῦτο κεχριμένον ἔστι καὶ κακεγνω-  
 σμένον. Η μὲν γάρ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴ (καὶ μη-  
 δείς μοι θερινήσῃ ταῦτην γάρ ὑπολαμβάνω μεγίστην  
 τότε γενέσθαι τῇ πόλει σωτηρίαν) τοὺς φυγόντας τὴν

πατρίδικαι καὶ ἐγκαταλίποντας τότε τοῖς πολεμίοις λα-  
θοῦσα ἀπέκτεινε. Καίτοι, ὡς ἄνδρες, μὴ νομίζετε τοὺς  
τὰ τῶν ἄλλων φυνικὰ ἀδικήματα ὅσιώτατα δικάζον-  
τας αὐτοὺς ἂν εἰς τινὰ τῶν πολιτῶν τυραντόν τι παρα-  
νομῆσαι. Ἀλλὰ μήν Αὔτολύκου μὲν ὑμεῖς κατεψήρι-  
σασθε, μείναντος μὲν αὐτοῦ ἐν τοῖς κινδύνοις, ἔχοντος 53  
δ' αἰτίαν τοὺς υἱεῖς καὶ τὴν γυναικαν ὑπεκθέσθαι, καὶ  
ἐπιμωρήσασθε. Καίτοι οἱ τὸν τοὺς ἀγράστους εἰς τὸν  
πόλεμον ὑπεκθέσθαι αἰτίαν ἔχοντα ἐπιμωρήσασθε, τι  
δεῖ πάσχειν ὅστις ἀνὴρ ὁν οὐκ ἀπέδωκε τὰ τροφεῖα τῇ  
πατρίδι; "Ἐπι δὲ ὁ δῆμος, δεινὸν ἕγγρος μενος εἶναι τὸ  
γηγρόμενον, ἐψηρίσατο ἐνόχους εἶναι τῇ προδοσίᾳ τοὺς  
φεύγοντας τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος κινδύνον, ἀξίους εἶναι  
νομίζων τῆς ἐσγάτης τιμωρίας. "Α δὴ κατέγνωσται μὲν 54  
παρὰ τῷ δικαιοστάτῳ συνεδρίῳ, κατεψήρισται δὲ ὁ  
ὑμῶν τῶν δικάζειν λαχόντων, ὄμολογεῖται δὲ παρὰ τῷ  
δῆμῳ τῆς μεγίστης ἀξία εἶναι τιμωρίας, τούτοις ὑμεῖς  
ἐναντία ψηρίεσθε; Πάντων ἡρὸς ἀνθρώπων ἵσεσθε ἀ-  
γνωμονέστατοι, καὶ ἐλαγχίστους ἔξετε τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν  
αὐτῶν κινδυνεύοντας.

ιδ'. Ως μὲν οὖν ἔνοχος ἐστι τοῖς εἰστηγγελμένοις ἀ- 55  
πατιν, ὡς ἄνδρες, Λεωκράτης, φανερόν ἐστι πυνθάνο-  
μαι δὲ αὐτὸν ἐπιγειρήσειν ὑμᾶς ἐξαπατῶν λέγοντα ὡς  
ἔμπορος ἔξεπλευσε καὶ κατὰ ταῦτην τὴν ἐργασίαν ἀπε-  
δῆμησεν εἰς Ρόδον. Εάν οὖν ταῦτα λέγῃ, ἐνθυμεῖσθε  
ὦ ραδίως λήψεσθε αὐτὸν ψευδόμενον. Πρῶτον μὲν γὰρ  
οὖν ἐκ τῆς Ἀκτῆς κατὰ τὴν πυλίδα ἐκβαίνουσιν οἱ  
κατ' ἔμπορίαν πλέοντες, ἀλλ' ἐκ τοῦ λιμένος, ὑπὸ πάν-  
των τῶν φιλῶν ὀρώμενοι καὶ ἀποστελλόμενοι ἔπειτα  
οὐ μετὰ τῆς ἑταίρας καὶ τῶν θεραπαινῶν, ἀλλὰ μόνος  
μετὰ παιδὸς τοῦ διακονοῦντος. Πρὸς δὲ τούτοις τι προ- 56  
στήκειν ἐν Μεγάροις τὸν Ἀθργαῖον ὡς ἔμπορον πέντε

ἔτη κατοικεῖν καὶ τὰ ιερὰ τὰ πατρῷα μετακομίζεσθαι  
καὶ τὴν σικίαν τὴν ἐνθάδε πωλεῖν, εἰ μὴ κατεγνώκει  
τὸ αὐτοῦ προδεδωκέναι τὴν πατρίδα καὶ μεγάλα πάν-  
τας ἡδικηγέναι; "Ο καὶ πάντων γένοιτ' ἂν ἀτοπώτα-  
τον, εἰ περὶ ὧν αὐτὸς προτεδόκα τεύξεσθαι τιμωρίας,  
ταῦθι ὑμεῖς ἀπολύτετε κύριοι γενόμενοι τῆς ψήφου. Χω-  
ρὶς δὲ τούτων οὐκ ἥργοσμαί δεῖν ἀποδέγγεσθαι ταύτην  
57 τὴν ἀπολογίαν. Πῶς γάρ οὐ δεινὸν τοὺς μὲν ἐπὶ ἐμπο-  
ρίαν ἀποδημοῦντας σπεύδειν ἐπὶ τὴν τῆς πόλεως βοή-  
θειαν, τοῦτον δὲ μόνον ἐν τοῖς τότε καιροῖς καὶ κατ-  
ἐργασίαν ἐκπλεῖν, ἥρικα οὐδὲ ἂν εἰς προσκτήσασθαι οὐ-  
δὲν ἂν ἔχηται, ἀλλὰ τὰ ὑπάρχοντα μόνον διαχυλά-  
ξαι; "Ηδέως δ' ἂν αὐτοῦ πυθοίμην, τίνα ἐμπορίαν εἰσά-  
γων γρησιμώτερος ἐγένετο ἂν τῇ πόλει τοῦ παρασγεῖν  
τὸ σῶμα τάξῃ τοῖς στρατιγοῖς καὶ τοὺς ἐπιόντας ἀμύ-  
νασθαι μεθ' ὑμῶν μαχόμενος. Ἐγὼ μὲν οὐδεμίαν ὄρῳ  
58 τηλικαύτην οὖσαν βοηθειαν. "Ἄξιον δέ ἐστιν οὐ μόνον  
αὐτῷ διὰ τὴν πρᾶξιν ὄργιζεσθαι ταύτην, ἀλλὰ καὶ διὰ  
τὸν λόγον τοῦτον φανερῶς γάρ ψεύδεσθαι πετόλημην.  
Οὔτε γάρ πρότερον οὐδὲ πώποτε ἐγένετο ἐπὶ ταύτης  
τῆς ἐργασίας, ἀλλ' ἐκέντητο γαλκοτύπους, οὔτε τότε  
ἐκπλεύστας οὐδὲν εἰσῆγαγεν ἐκ Μεγάρων, ἔξ ἔτη, συνε-  
γῶς ἀποδημήσας. "Ετι δὲ καὶ τῆς πεντηκοστῆς μετέ-  
γων ἐτύγχανεν, τὸν οὐκ ἂν καταλιπὼν κατ' ἐμπορίαν  
ἀπεδήμει. "Ωστ' ἂν μέν τι περὶ τούτων λέγῃ, οὐδὲ ὑμᾶς  
ἐπιτρέψειν αὐτῷ νομίζω.

59 ιε. "Ηξει δ' ἵσως ἐπὶ ἐκείνον τὸν λόγον φερόμενος,  
ὅν αὐτῷ συμβεβουλεύκαστι τινες τῶν συντριγγόρων, ως  
οὐκ ἔνογχος ἔσται τῇ προδοσίᾳ οὔτε γάρ νεωρίων κύριος  
οὔτε πυλῶν οὔτε στρατοπέδων οὐδὲ ὅλως τῶν τῆς πό-  
λεως οὐδενός. Ἐγὼ δὲ ἥργοσμαί τοὺς μὲν τούτων κυ-  
ρίους μέρος ἂν τι προδοῦναι τῆς ὑμετέρας δυνάμεως,

τουτονὶ δ' ὅλην ἔκδοτον ποιῆσαι τὴν πόλιν. "Εἰ δὲ οἱ μὲν τοὺς ζῶντας μόνον ἀδικοῦσι προδιδόντες, οὗτος δὲ καὶ τοὺς τετελευτηκότας καὶ τὰ ἐν τῇ χώρᾳ ἵερὰ τῶν πατρῷών νομίμων ἀποστερῶν. Καὶ ὑπὸ μὲν ἐκείνων προδιθεῖσαν σίκεισθαι ἂν συνέβαινε δούλην οὕτων τὴν πόλιν, ὃν δὲ τρόπον οὕτως ἐξέλιπεν, ἀσίκητον ἂν γενέσθαι. "Εἰ δὲ ἐκ μὲν τοῦ κακῶς πράττειν τὰς πόλεις μεταβολῆς τυχεῖν ἐπὶ τὸ βέλτιον εἰκός ἐστιν, ἐκ δὲ τοῦ παντάπασι γενέσθαι ἀνάστατον καὶ τῶν κοινῶν ἐλπίδων στεργήτην. Όσπερ γὰρ ἀνθρώπῳ ζῶντι μὲν ἐλπὶς ἐκ τοῦ κακῶς πρᾶξαι μεταπεστεῖν, τελευτήσαντι δὲ συναναιρεῖται πάντα δι' ὧν ἂν τις εὐδαιμονήσειν, οὕτω καὶ περὶ τὰς πόλεις συμβαίνει πέρας ἔχειν τὴν ἀτυχίαν ὅταν ἀνάστατοι γένωνται. Εἰ γὰρ δεῖ τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν, πόλεως ἐστι θάνατος ἀνάστατον γενέσθαι. Τεκμήριον δὲ μέγιστον ἡμῶν γὰρ ἡ πόλις τὸ μὲν παλαιὸν ὑπὸ τῶν τυράννων κατεδουλώθη, τὸ δὲ ὕστερον ὑπὸ τῶν τριάκοντα, καὶ ὑπὸ Λακεδαιμονίων τὰ τείχη καθηρέθη καὶ ἐκ τούτων ὅμως ἀμφιστέρων ἡλευθερώθημεν καὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων εὐδαιμονίας ἡξιώθημεν προστάται γενέσθαι. 'Αλλ' οὐχ ὅσαι πώποτ' ἀνάστατοι γεγόνασι. Τοῦτο μὲν γάρ, εἰ καὶ παλαιότερον εἰπεῖν ἐστι, τὴν Τροίαν τις οὐκ ἀκήκοεν, ὅτι μεγίστη γεγενημένη τῶν τότε πόλεων καὶ πάστης ἐπάρξασα τῆς Ἀσίας, ὡς ἀπαξὲ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατεσκάψῃ, τὸν αἰώνα ἀσκητήσει; τοῦτο δὲ Μεσσήνην πεντακοσίοις ἔτεσιν ὕστερον ἐκ τῶν τυχόντων ἀνθρώπων συνοικισθεῖσαν; ιτ'. "Ισως οὖν τῶν συνηγόρων αὐτῷ τολμήσει τις εἰπεῖν, μικρὸν τὸ πρᾶγμα ποιῶν, ὡς οὐδὲν ἂν παρ' ἔνα ἀνθρώπον ἐγένετο τούτων καὶ οὐκ αἰσχύνονται τοιαύτην ἀπολογίαν ποιούμενοι πρὸς ὑμᾶς, ἐφ' ἣ δικαίως ἂν ἀποθάνοιεν. Εἰ μὲν γὰρ ὄμολογοῦσι τὴν πατρίδα αὐτὸν

ἐκλιπεῖν, τοῦτο συγχωρήσαντες ὑμᾶς ἐάτωσαν διαγνῶντες περὶ τοῦ μεγέθους· εἰ δὲ ὅλως μηδὲν τούτων πεποιηκεν, οὐ μανία δή που τοῦτο λέγειν ὡς οὐδὲν ἀνέγένετο παρὰ τοῦτον; Ἡγοῦμαι δὲ ἔγωγε, ω̄ ἄνδρες, τούτων τοῖς τούτοις, παρὰ τοῦτον εἶναι τὴν πόλει τὴν σωτηρίαν. Ή γάρ πόλις οἰκεῖται κατὰ τὴν ιδίαν ἐκάστου μοῖραν φυλαττομένη· ὅταν οὖν ταῦτην ἐφ' ἐνός τις παρθόη, λέληθεν ἔαυτὸν ἐφ' ἀπάντων τοῦτο πεποιηκώς. Καίτοι ράδιόν ἔστιν, ω̄ ἄνδρες, πρὸς τὰς τῶν ἀργαίων νομοθετῶν διανοίας ἀποθέψαντας τὴν ἀλήθειαν εὔρεται.

65 Ἐκεῖνοι γάρ οὐ τῷ μὲν ἐκατὸν τάλαντα κλέψαντι θάνατον ἔταξαν, τῷ δὲ δέκα δραχμάς ἔλαττον ἐπιτίμιον· οὐδὲ τὸν μὲν μεγάλα λερούσι λίγαντα ἀπέκτεινον, τὸν δὲ μικρὰ ἔλαττον τιμωρίᾳ ἐκόλαζον· οὐδὲ τὸν μὲν οἰκέτην ἀποκτείναντα ἀργυρίῳ ἐξτημίσουν, τὸν δὲ ἐλεύθερον εἰργον τῶν νόμων ἀλλ' ὄμοιως ἐπὶ πᾶσι καὶ τοῖς ἐλαγήστοις παρανομήμασι θάνατον ὥρισαν εἶναι τὴν ζητούντων. Οὐ γάρ πρὸς τὸ ίδιον ἔκαστος αὐτῶν ἀπέβλεπε τοῦ γεγενημένου πράγματος, οὐδὲ ἐντεῦθεν τὸ μέγεθος τῶν ἀμαρτημάτων ἐλάμβανον, ἀλλ' αὐτὸς ἐσκόπουν τοῦτο, εἰ πέφυκε τὸ ἀδίκημα τοῦτο ἐπὶ πλείον ἐλθὼν μέγα βλάπτειν τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ γάρ ἀποπον ἀλλως πως περὶ τούτου ἔξετάζειν. Φέρε γάρ, ω̄ ἄνδρες, εἴ τις ἔνα νόμον εἰς τὸ Μητρώον ἐλθὼν ἐξαλείψειεν, εἰτ' ἀπολογοῦτο ὡς οὐδὲν παρὰ τοῦτον τὴν πόλει ἔστιν, ἢρ' οὐκ ἀπεκτείνατ' αὐτόν; ἐγὼ μὲν οἴμαι δίκαιως, εἰπερ ἐμέλετε καὶ τοὺς ἀλλούς σώζειν. Τὸν αὐτὸν τοίνυν τρόπον κολαστέον ἔστι τοῦτον, εἰ μέλλετε τοὺς ἀλλούς πολίτας βελτίους ποιήσειν· καὶ οὐ τοῦτο λογιεῖσθε εἰ εἰς ἔστι μόνος ὁ ἀνθρώπος, ἀλλ' εἰς τὸ πρᾶγμα. Ἐγὼ μὲν γάρ Ἡγοῦμαι τὸ μὴ πολλούς τοιούτους γενέσθαι τῆμέτερον εὐτύγχυτα εἶναι, τοῦτον μέντοι διὰ τοῦτο μεῖζονος τι-

μωρίας ἄξιον εἶναι τυγχεῖν, ὅτι μόνος τῶν ἀλλων πολιτῶν οὐ καὶ ἡλικίαν τὴν σωτηρίαν ἔζητησεν.

ἴζ'. Ἀγανακτὼ δὲ μάλιστα, ὡς ἀνδρες, ἐπειδὴν ἀκούσιοι τῶν μετὰ τούτου τινὸς λέγοντος ὡς οὐκ ἔστι τοῦτο προδιδόναι, εἰ τις ὥχετο ἐκ τῆς πόλεως· καὶ γὰρ οἱ πρόγονοι ποθ' ἡμῶν τὴν πόλιν καταλιπόντες, ὅτε πρὸς Εέρεζην ἐπολέμουν, εἰς Σαλαμῖνα διέβησαν. Καὶ οὕτως ἔστιν ἀνόητος καὶ παντάπασιν ὑμῶν καταπεφροντικώς, ὥστε τὸ καλλιστόν τῶν ἔργων πρὸς τὸ αἰσχυλιστόν συμβαλεῖν ἡξίωσε. Ποῦ γὰρ οὐ περιβόητος ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν ἡ ἀρετὴ γέγονε; τις δὲ οὕτως ἡ φθονερός ἔστιν ἡ παντάπασιν ἀφιλότιμος, δις οὐκ ἂν εὑξαίτο τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων μετασχεῖν; οὐ γὰρ τὴν πόλιν ἔξελιπον ἀλλὰ τὸν τόπον μετήλλαξαν, πρὸς τὸν ἐπιόντα κίνδυνον καλῶς βουλευσάμενοι. Επεόντικος μὲν γὰρ ὁ Λακεδαιμόνιος καὶ Ἀδείμαντος ὁ Κορίνθιος καὶ τὸ Αιγαίντων ναυτικὸν ὑπὸ νύκτα τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς ἔμελλον πορθεσθαι· ἐγκαταλιπόμενοι δὲ οἱ πρόγονοι ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων βίᾳ καὶ τοὺς ἀλλοὺς ἡλευθέρωσαν, ἀναγκάσαντες ἐν Σαλαμῖνι μετ' αὐτῶν πρὸς τοὺς βαρβάρους ναυμαχεῖν. Μόνοι δὲ ἀμφοτέρων περιγεγόνατι, καὶ τῶν πολεμίων καὶ τῶν συμμάχων, ὡς ἐκατέρων προσῆκε, τοὺς μὲν εὐεργετοῦντες, τοὺς δὲ μαχόμενοι νικῶντες. Ἄρα γε ὅμιοιν τῷ φεύγοντι τὴν πατρίδα τεττάρων ἡμερῶν πλοῦν εἰς Ρόδον; Ἡ που ταχέως ἂν ἡ γένεσις τοῦτο τις ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν τοιοῦτον ἔργον, ἀλλ' οὐκ ἂν κατέλευσαν τὸν καταισχύνοντα τὴν αὐτῶν ἀριστείαν. Οὕτω γοῦν ἐφίλουν τὴν πατρίδα πάντες, ὥστε τὸν παρὰ Εέρεζου πρεσβευτὴν Ἀλέξανδρον, φίλον δητα αὐτοῖς πρότερον, ὅτι γῆν καὶ θύωρη γῆτησε, μικροῦ δεῖν κατέλευσαν. "Οπου δὲ καὶ τοῦ λόγου τιμωρίαν ἡξίουν λαμβάνειν, ἡ που τὸν ἔργῳ παραδόντα τὴν πόλιν ὑπο-

- γείριον τοῖς πόλεμοῖς οὐ μεγάλαις ἀν ζημίαις ἐκβιλασταν.
- 72 Τοιγαροῦν τοιαύταις γρώμενοι γνώμαις ἐνενήκοντα μὲν ἔτη τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνες κατέστησαν, Φοινίκην δὲ καὶ Κιλικίαν ἐπόρθησαν, ἐπ' Εὔρυμέδοντι δὲ καὶ πεζομαχοῦντες καὶ ναυμαχοῦντες ἐνίκησαν, ἐκατὸν δὲ τριήρεις τῶν βαρβάρων αἰγυμαλώτους ἔλαθον, ἀπασαν δὲ τὴν
- 73 Ασίαν κακῶς ποιοῦντες περιέπλευσαν, καὶ τὸ κεράλαιον τῆς νίκης, οὐ τὸ ἐν Σαλαμῖνι τρόπαιον ἀγαπήσαντες ἐστησαν, ἀλλ' ὅρους τοῖς βαρβάροις πήξαντες τοὺς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ τούτους κωλύσαντες ὑπερβαίνειν, συνθήκας ἐποίησαντο μακρῷ μὲν πλοιῷ μὴ πλεῖν ἐντὸς Κυανέων καὶ Φαστρίδος, τοὺς δὲ Ἑλληνας αὐτονόμους εἶναι, μὴ μόνον τοὺς τὴν Εὔρωπην ἀλλὰ
- 74 καὶ τοὺς τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντας. Καίτοι οἰεσθε ἂν, εἰ τῇ Λεωκράτους διανοίᾳ γρηγόριμενοι πάντες ἔφυγον, τούτων ἂν τι γενέσθαι τῶν καλῶν ἔργων, ἢ ταῦτην ἂν ἔπι τὴν χώραν κατοικεῖν ὑμᾶς; Χρὴ τοίνυν, ω ἄνδρες, ὥσπερ τοὺς ἀγαθούς ἐπαινεῖτε καὶ τιμάτε, οὕτω καὶ τοὺς κακούς μισεῖν τε καὶ κολάζειν, ἀλλως τε καὶ Λεωκράτην, ὃς οὕτε ἔδεισεν οὕτε ἤσχυνθει ὑμᾶς.
- 75 Μη. Καίτοι οὐμεῖς τίνα τρόπον νενομίκατε περὶ τούτων, καὶ πῶς ἔχετε τοῖς διανοίαις, θεωρήσατε. "Ἄξιον γάρ ὅμως καὶ περ πρὸς εἰδότας διελθεῖν ἐγκώμιον γάρ νὴ τὴν Ἀθηνᾶν εἰσι τῆς πόλεως οἱ παλαιοὶ νόμοι καὶ τὰ ἔθη τῶν ἐξ ἀρχῆς ταῦτα κατατκευασάντων, οἵς ἂν προσέγγητε, τὰ δίκαια ποιήσετε καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις
- 76 σεμνοῖ καὶ ἀξιοῖ τῆς πόλεως δόξῃ" εἶναι. Υμῖν γάρ ἔστιν ὄρκος, ὃν ὄμνυσσι πάντες οἱ πολῖται, ἐπειδὴν εἰς τὸ ληξιαρχικὸν γραμματεῖον ἐγγραφῶσι καὶ ἔργοιοι γένωνται, μήτε τὰ ιερὰ ὅπλα καταισχυνεῖν μήτε τὴν τάξιν λείψειν, ἀμυνεῖν δὲ τῇ πατρίδι καὶ ἀμείνῳ παραδώσειν. "Οὐ εἰ μὲν ὄμώμοκε Λεωκράτης, φανερῶς ἐ-

πιώσητε, καὶ οὐ μόνον ὑμᾶς ἡδίκητεν ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ θεῖον ἡσέθητεν· εἰ δὲ μὴ ὄμωμοκεν, εὔθυς δῆλός ἐστι παρασκευασάμενος οὐδὲν παιήσειν τῶν δεόντων, ἀντὶ ὧν δικαίως ἢν αὐτὸν καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ὑπὲρ τῶν θεῶν τιμωρήσαισθε. Βούλομαι δὲ ὑμᾶς ἀκοῦσαι τοῦ ὅρο- 77 κού. Λέγε, γραμματεῦ.

### "Ορκος.

Καλός γε, ὡς ἄνδρες, καὶ ὅσιος ὁ ὅρκος. Παρὰ τούτον τούτων ἀπαντα πεποίηκεν Λεωκράτης. Καίτοι πῶς ἂν ἀνθρώπος γένοιτο ἀνοσιώτερος ἢ μᾶλλον προσδότης τῆς πατρίδος; Τίνα δὲ ἀν τρόπον ὅπλα κατασγύνειέ τις μᾶλλον, ἢ εἰ λαθεῖν μὴ θέλοι καὶ τοὺς πολεμίους ἀμύνασθαι; Πῶς δὲ οὐ καὶ τὸν παραστάτην καὶ τὴν τοξείαν λέλοιπεν ὁ μηδὲ τάξαι τὸ σῶμα παρασγών; Ποῦ δὲ ὑπὲρ ὁσίων καὶ ιερῶν ἥμαντεν ἀν ὁ μηδέ- 78 να κινδύνον ὑπομείνας; Τίνι δὲ ἀν τὴν πατρίδα παρέδωκε μεῖζονα προδοσίᾳ; Τὸ γάρ τούτου μέρος ἐκλελειμμένη τοῖς πολεμίοις ὑποχείριός ἐστιν. Εἶτα τούτον οὐκ ἀποκτενεῖτε τὸν ἀπάσταις τοῖς ἀδικίαις ἔνοχον ὅντα; Τίνας οὖν τιμωρήσεσθε; τοὺς ἔν τι τούτων ἥμαρτηκότας; Ράδιον ἐσται παρ' ὑμῖν ἄρα μεγάλα ἀδικεῖν, εἰ συνεῖσθε ἐπὶ τοῖς μικροῖς μᾶλλον ὀργιζόμενοι.

Θ'. Καὶ μήν, ὡς ἄνδρες, καὶ τοῦθ' ὑμᾶς δεῖ μαθεῖν, 79 δὲ τὸ συνέχον τὴν δημοκρατίαν ὅρκος ἐστί. Τρία γάρ ἐστιν ἔξ ὧν ἡ πολιτεία συνέστητεν, ὁ ἄρχων, ὁ δικαστής, ὁ ιδιώτης. Τούτων τούτων ἔκαστος ταύτην πίστιν δίδωσιν, εἰκότως· τοὺς μὲν γάρ ἀνθρώπους πολλοὶ ἡδη, ἔξαπατήσαντες καὶ διαλαθόντες οὐ μόνον τῶν παρόντων κινδύνων ἀπελύθησαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀλλον γρόνον ἀθῶι τῶν ἀδικημάτων τούτων εἰσὶ· τοὺς δὲ θεοὺς οὕτ' αγέπιορχίσας τις λάθοι οὕτ' ἄν ἐκφύγοι· τὴν ἀπ' αὐτῶν

- τιμωρίαν, ἀλλ' εἰ μὴ αὐτός, οἱ παῖδες γε καὶ τὸ γένος  
ἀπαν τὸ τοῦ ἐπιφρήσαντος μεγάλοις ἀτυχήμασι πε-  
80 ριπίπτει. Διόπερ, ὡς ἄνδρες δικασταί, ταύτην πίστιν  
ἔδοσαν αὐτοῖς ἐν Πλαταιαῖς πάντες οἱ Ἕλληνες, ὅτε  
ἔμελλον παραταξάμενοι μάχεσθαι πρὸς τὴν Ξέρξου δύ-  
ναμιν, οὐ παρ' αὐτῶν εὔρόντες, ἀλλὰ μιμησάμενοι τὸν  
παρ' ὑμῖν εἰθισμένον ὄρχον. "Ον ἄξιόν ἐστιν ἀκοῦσαι  
καὶ γὰρ παλαιῶν ὅντων τῶν τότε πεπραγμένων ὅμως  
ικανῶς ἐστιν ἐν τοῖς γεγραμμένοις ἰδεῖν τὴν ἐκείνων  
ἀρετήν. Καὶ μοι ἀναγίνωσκε αὐτόν.
- 81 ΟΡΚΟΣ. Οὐ ποιήσομαι περὶ πλείονος τὸ ζῆν τῆς ἐλευθε-  
ρίας, οὐδὲ ἔγκαταπλείω τοὺς πίγμόνας οὔτε ζῶντας οὔτε  
ἀποθανόντας, δλλὰ τοὺς ἐν τῇ μάχῃ τελευτήσαντας τῶν  
συμμάχων ἀπαντας θάψω. Καὶ κρατήσας τῷ πολέμῳ τοὺς  
βαρδάρους τῶν μὲν μαχεσαμένων ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος πόλεων  
οὐδεμίαν ἀνάστατον ποιήσω, τὰς δὲ τὰ τοῦ βαρδάρου προε-  
λογέντας ἀπάσας δεκατεύσω· καὶ τῶν ιερῶν τῶν ἐμπροσθέν-  
των καὶ καταβληθέντων ὑπὸ τῶν βαρδάρων οὐδὲν ἀνοικοδο-  
μήσω παντάπασιν, ἀλλ' ὑπόμνημα τοῖς ἐπιγινομένοις ἔάσω  
καταλείπεσθαι τῆς τῶν βαρδάρων ἀσεβείας.
- 82 Οὕτω τοίνυν, ὡς ἄνδρες, σφόδρα ἐνέμειναν ἐν τούτω  
πάντες, ὥστε καὶ τὴν παρὰ τῶν θεῶν εὔνοιαν μεθ'  
ἐκποτῶν ἔσχον βορθόν, καὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἀν-  
δρῶν ἀγαθῶν γενομένων πρὸς τὸν κίνδυνον μάλιστα ἡ  
πόλις ὑμῶν εὐδοκίμησεν. "Ο καὶ πάντων ἣν εἴη δεινό-  
τατον, τοὺς μὲν προγόνους ὑμῶν ἀποιητούσκειν τολμᾶν  
ώστε μὴ τὴν πόλιν ἀδοξεῖν, ὑμᾶς δὲ μὴ κολάζειν τοὺς  
καταισχύνοντας αὐτήν, ἀλλὰ περιοράν τὴν κοινὴν καὶ  
μετὰ πολλῶν πόνων συνειλεγμένην εὔκλειαν, ταύτην  
διὰ τὴν τῶν τοιούτων ἀνδρῶν πονηρίαν καταλυσομένην.
- 83 κ'. Καίτοι, ὡς ἄνδρες, μόνοις ὑμῖν τῶν Ἑλλήνων  
οὐκ ἔστιν οὐδὲν τούτων περιιδεῖν. Βούλομαι δὲ μικρὰ

τῶν παλαιῶν ὑμῖν διελθεῖν, οἷς παραδείγμασι χρώμενοι καὶ περὶ τούτων καὶ περὶ τῶν ἄλλων βέλτιον βουλεύεσθε. Τοῦτο γὰρ ἔχει μέγιστον ἡ πόλις ἡμῶν ἀγαθόν, ὅτι τῶν καλῶν ἔργων παραδείγμα τοῖς Ἑλλησι γέγονεν· ὅτον γὰρ τῷ γρόνῳ πασῶν ἐστιν ἀργαιοτάτῃ, τοσοῦτον οἱ πρόγονοι ἡμῶν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἀφετῇ διενηγόχασιν. Ἐπὶ Κόδρου γὰρ βασι- 84 λεύοντος, Πελοποννησίοις γενομένης ἀφορίας κατὰ τὴν γήραν αὐτῶν, ἔδοξε στρατεύειν ἐπὶ τὴν πόλιν ἡμῶν καὶ ἡμῶν τοὺς προγόνους ἔξαναστίσαντας κατανείμασθαι τὴν γήραν. Καὶ πρῶτον μὲν εἰς Δελφοὺς ἀποστείλαντες τὸν θεὸν ἐπηρώτων εἰ ἐπιλήψονται τὰς Ἀθήνας· ἀνελόντος δὲ τοῦ θεοῦ αὐτοῖς ὅτι τὴν πόλιν αἱρήσουσιν, ἐὰν μὴ τὸν βασιλέα τῶν Ἀθηναίων Κόδρον ἀποκτείνωσιν, ἐστράτευον ἐπὶ τὰς Ἀθήνας. Κλεό- 85 μαντις δὲ τῶν Δελφῶν τις πυθόμενος τὸ χρηστήριον δι' ἀπορρήτων ἔξηγγειλε τοῖς Ἀθηναίοις· οὕτως οἱ πρόγονοι ἡμῶν, ὡς ἔοικε, καὶ τοὺς ἔξωθεν ἀνθρώπους εὔνους ἔχοντες διετέλουν. Ἐμβαλόντων δὲ τῶν Πελοποννησίων εἰς τὴν Ἀττικὴν τί ποιοῦσιν οἱ πρόγονοι ἡμῶν, ἀνδρες δικασταί; Οὐ καταλιπόντες τὴν γήραν ὥσπερ Λεωκράτης φέροντο, οὐδὲ ἔκδοσον τὴν θρεψαμένην καὶ τὰ ἱερὰ τοῖς πολεμίοις παρέδοσαν, ἀλλ ὅλιγοι ὄντες κατακλεισθέντες ἐποιορκοῦντο καὶ διεκαρτέρουν εἰς τὴν πατρίδα. Καὶ οὕτως ἦσαν, ὡς ἄνδρες, 86 γενναῖοι οἱ τότε βασιλεύοντες, ὥσπερ προηροῦντο ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τῆς τῶν ἀρχομένων σωτηρίας μᾶλλον ἡ ζῶντες ἑτέραν μεταλλάξαι τὴν γήραν. Φασὶ γοῦν τὸν Κόδρον παραγγείλαντα τοῖς Ἀθηναίοις προσέχειν ὅταν τελευτήσῃ τὸν βίον, λαβόντα πτωχικὴν στολὴν ὅπως ἄν ἀπατήσῃ τοὺς πολεμίους, κατὰ τὰς πύλας ὑπεκδύντα φρύγανα συλλέγειν πρὸ τῆς πόλεως, προσ-

εἰθόντων δ' αὐτῷ δυοῖν ἀνδρῶν ἐκ τοῦ στρατοπέδου καὶ τὰ κατὰ τὴν πόλιν πυνθανομένων τὸν ἔτερον αὐτῶν ἀποκτεῖναι τῷ δρεπάνῳ προσπεσόνται τὸν δὲ περιλελειμμένον, παροξυνθέντα τῷ Κόδρῳ καὶ νομίσκντα πτωχὸν εἶναι, σπασάμενον τὸ ξίφος ἀποκτεῖναι τὸν Κόδρον. Τούτων δὲ γενομένων οἱ μὲν Ἀθηναῖοι κήρυκα πέμψαντες ἡξίουν δοῦναι τὸν βασιλέα θάψαι, λέγοντες αἵτοις ἀπασαν τὴν ἀλήθειαν οἱ δὲ Πελοποννήσιοι τοῦτον μὲν ἀπέδοσαν, γνόντες δὲ ως οὐκέτι δυνατὸν αὗτοῖς τὴν γάρ τινα κατασχεῖν ἀπεγγίγησαν. Τῷ δὲ Κλεομάντει τῷ Δελφῷ ἡ πόλις αὐτῷ τε καὶ ἐκγόνοις ἐν Πρυτανείᾳ ἀΐδιον σίτησιν ἔδοσαν. Οράτε, εἰ δημοίως ἐφίλουν τὴν πατρίδα Λεωχράτει οἱ πότε βασιλεύοντες, οἱ γε προηροῦντο τοὺς πολεμίους ἔξαπατάντες ἀποθνήσκειν ὑπέρ αὐτῆς καὶ τὴν ιδίαν ψυγῇ τὴν τῆς κοινῆς σωτηρίας ἀντικαταλάττεσθαι. Τοιγαροῦν μονώτατοι ἐπώνυμοι τῆς γάρ τινας εἰσίν, ισοθέων τιμῶν τετυγράτες, εικότως ὑπέρ τῆς γάρ οὕτω σφόδρα ἐσπούδαζον, δικαιώς ταύτην καὶ τεθνεώτες ἐκληρούομον. Άλλὰ Λεωχράτης οὕτε ζῶν οὕτε τεθνεώς δικαιώς ἀν αὐτῆς μετάσγοι, μονώτατος δ' ἀν προστηρόντως ἔξορισθείη τῆς γάρ τινας ἐγκαταλιπὼν τοῖς πολεμίοις φύετο οὐδὲ γάρ καλὸν τὴν αὐτὴν καλύπτειν τοὺς τῇ ἀρετῇ διαφέροντας καὶ τὸν κάκιστον πάντων ἀνθρώπων.

90 καὶ'. Καίτοι γε ἐπεγείρησεν εἰπεῖν, ὃ καὶ νῦν ἵσως ἐρεῖ πρὸς ὑμᾶς, ως οὐκ ἄν ποτε ὑπομεῖναι τὸν ἀγῶνα τοῦτον συνειδῶς ἔμυτῷ τοιοῦτόν τι διαπεπραγμένῳ, ως περ οὐ πάντας καὶ τοὺς κλέπτοντας καὶ ιεροσυλοῦντας τούτῳ τῷ τεκμηρίῳ γρωμένους. Οὐ γάρ τοῦ πράγματός ἐστι στημεῖον, ως οὐ πεποιήκασιν, ἀλλὰ τῆς ἀναιδείας τὴν ἔγουσιν. Οὐ γάρ τοῦτο δεῖ λέγειν, ἀλλ' ως

οὐκ ἔξέπλευσεν οὐδὲ τὴν πόλιν ἐγκατέλιπεν οὐδὲ ἐν  
Μεγάροις κατώκησε· ταῦτα ἔστι τεκμήρια τοῦ πράγ- 91  
ματος, ἐπεὶ γε τὸ ἐλθεῖν τοῦτον, οἷμαι θεῶν πινα αὐ-  
τὸν ἐπ' αὐτὴν ἀγαγεῖν τὴν τιμωρίαν, ἵν' ἐπειδὴ τὸν  
εὐκλεᾶ κίνδυνον ἔφυγε, τοῦ ἀκλεοῦς καὶ ἀδόξου θανά-  
του τύχοι, καὶ οὓς προοῦδωκε, τούτοις ὑποχείριον αύ-  
τὸν καταστήσειν. Ἐτέρωθι μὲν γὰρ ἀτυχῶν οὕπω δῆ-  
λον εἰ διὰ ταῦτα δίκτην διδωσιν ἐνταῦθα δὲ παρ' οἷς  
προοῦδωκε, φανερὸν ἔστιν ὅτι τῶν αὐτοῦ παρανομημάτων  
ὑπέχει ταῦτην τὴν τιμωρίαν. Οἱ γὰρ θεοὶ οὐδὲν πρό- 92  
τερον ποιοῦσιν ἢ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων τὴν διά-  
νοιαν παράγουσιν καὶ μοι δοκοῦσι τῶν ἀργαίων τινὲς  
ποιητῶν ὥσπερ γρηγορίους γράψαντες τοῖς ἐπιγενομένοις  
τάδε τὰ iαυθεῖα καταλιπεῖν·

ὅταν γὰρ δόγμη δαιμόνων βλάπτῃ τινά,  
τοῦτ' αὐτὸν πρῶτον, ἔξαφαιρεῖται φρενῶν  
τὸν νοῦν τὸν ἐσθλόν, εἰς δὲ τὸν χείρων τρέπει  
γνῶμην, ἵν' εἰδῆη μηδὲν ὅν ἀμαρτάνει.

κε'. Τίς γὰρ οὐ μέμνηται τῶν πρεσβυτέρων ἢ τῶν 93  
γεωτέρων οὐκ ἀκήκοε Καλλίστρατον, οὐ θάνατον ἢ πό-  
λις κατέγνω, τοῦτον φυγόντα, καὶ τοῦ θεοῦ τοῦ ἐν  
Δελφοῖς ἀκούσαντα ὅτι, ἂν ἀνέλθῃ Ἀθήναζε, τεῦξεται  
τῶν νόμων, ἀφικόμενον καὶ ἐπὶ τὸν βωμὸν τῶν δώδε-  
κα θεῶν καταφυγόντα καὶ οὐδὲν ἡττον ὑπὸ τῆς πό-  
λεως ἀποθανόντα; δικαίως τὸ γὰρ τῶν νόμων τοῖς ἡδι-  
κηρόσι τυχεῖν τιμωρία ἔστιν. Οἱ δέ γε θεὸς ὁρίων ἀ-  
πέδωκε τοῖς ἡδικημένοις κολάσαι τὸν αἴτιον δεινὸν  
γὰρ ἂν εἴη, εἰ ταῦτα στημεῖται τοῖς εὐσέβεσι καὶ τοῖς κα-  
κούργοις φαίνοιτο. Ήγουμαὶ δὲ ἔγωγε, ὡς ἄνδρες, τὴν 94  
τῶν θεῶν ἐπιμέλειαν πάσας μὲν τὰς ἀνθρωπίνας πρά-  
ξεις ἐπισκοπεῖν, μάλιστα δὲ τὴν περὶ τοὺς γονέας καὶ

ποὺς τετελευτηκότας καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς εὔσεβειαν,  
εἰκότως παρ' ὧν γάρ τὴν ἀργὴν τοῦ ζῆν εἰλήφαμεν  
καὶ πλεῖστα ἀγαθὰ πεπόνθαμεν, εἰς τούτους μὴ ὅτι ἀ-  
μαρτεῖν ἀλλ' ὅτι μὴ εὐεργετοῦντας τὸν αὐτῶν βίον  
καταναλῶσαι μέγιστον ἀσέβημά ἐστι.

- 95     κγ'. Λέγεται γοῦν ἐν Σικελίᾳ (εἰ γάρ καὶ μυθωδέ-  
στερόν ἔστιν, ἀλλ' ἀρμόστει καὶ ὑμῖν ἀπασι τοῖς νεωτέ-  
ροις ἀκοῦσται) ἐκ τῆς Αἴτνης ρύακα πυρὸς γενέσθαι· τοῦ-  
τον δὲ φεῦν φασιν ἐπὶ τὴν ἄλλην γχώραν καὶ δὴ καὶ πρὸς  
πόλιν τινὰ τῶν ἔκει κατοικουμένων. Τοὺς μὲν οὖν ἀλ-  
λούς ὅρμησαι πρὸς φυγήν, τὴν αὐτῶν σωτηρίαν ζητοῦν-  
τας, ἵνα δέ τινα τῶν νεωτέρων, ὅρῶντα τὸν πατέρα  
πρεσβύτερον ὄντα καὶ οὐγὶ δυνάμενον ἀπογχωρεῖν ἀλλὰ  
96     ἔγκαταλαμβανόμενον, ἀράμενον φέρειν. Φορτίου δ', οἰ-  
μαι, προσγενομένου καὶ αὐτὸς ἔγκατελήφθη. "Οθεν δὴ,  
καὶ ἀξιον θεωρῆσαι τὸ θεῖον, ὅτι τοῖς ἀνδράσι τοῖς ἀγα-  
θοῖς εὐμενῶς ἔγει. Λέγεται γάρ κύκλῳ τὸν τόπον ἔκει-  
νον περιρρεῦσαι τὸ πῦρ καὶ σωθῆναι τούτους μόνους, ἀρ-  
ῶν καὶ τὸ γχωρίον ἔτι καὶ νῦν προσαγροεύεσθαι· τῶν εἰ-  
σειδῶν γχώρων τοὺς δὲ ταχεῖαν τὴν ἀπογχώρησιν ποιη-  
σαμένους καὶ τοὺς ἔαυτῶν γονεῖς ἀπαντας ἔγκαταλι-  
πόντας ἀπολέσθαι. Ωστε καὶ ὑμᾶς δεῖ τὴν παρὰ θεῶν  
ἔχοντας μαρτυρίαν ὅμογνωμόνως τοῦτον κολάζειν τὸν  
ἀπασι τοῖς μεγίστοις ἀδικήμασιν ἔνοχον ὄντα κατὰ τὸ  
ἔαυτοῦ μέρος. Τοὺς μὲν γάρ θεοὺς τὰς πατρίους τιμὰς  
ἀπεστέργηκε, τοὺς δὲ γονέας τοῖς πολεμίοις ἔγκατελίπε,  
τοὺς δὲ τετελευτηκότας τῶν νομίμων οὐκ εἰσατε τυγχεῖν.  
97     κδ'. Καίτοι σκέψασθε, ὡ ἄνδρες· οὐ γάρ ἀποστήσο-  
μαι τῶν παλαιῶν· ἐφ' οἷς γάρ ἔκεινοι ποιοῦντες ἐφίλο-  
τιμοῦντο, ταῦτα δικαίως ἢν ὑμεῖς ἀκούσαντες ἀποδέ-  
χοισθε. Φασι γάρ Εὔμολπον τὸν Ποτειδῶνος καὶ Χιό-  
ντης μετὰ Θρακῶν ἐλθεῖν τῆς γχώρας ταύτης ἀμφισβη-

τοῦντα, τυγχεῖν δὲ κατ' ἔκείνους τοὺς χρόνους βασιλεύοντα Ἐρεγθέα, γυναικα ἔχοντα Πραξιθέαν τὴν Κρητισοῦ θυγατέρα. Μεγάλου δὲ στρατοπέδου μέλλοντος αὐτοῖς εἰσβάλλειν εἰς τὴν γώραν, εἰς Δελφούς ίὸν ἡρώτα τὸν θεὸν τί ποιῶν ἂν νίκην λάβοι παρὰ τῶν πολεμίων. Χρήσαντος δὲ αὐτῷ τοῦ θεοῦ, τὴν θυγατέρα εἰ θύσει πρὸ τοῦ συμβαλεῖν τὸ στρατοπέδων, κρατήσειν τῶν πολεμίων, ὃ δὲ τῷ θεῷ πειθόμενος τοῦτ' ἐπράξει καὶ τοὺς ἐπιστρατευομένους ἐκ τῆς γώρας ἔξεβαλε. Διὸ καὶ δικαίως 100 ἀν τις Εὐριπίδης ἐπαινέσειν, ὅτι τὰ τε ἄλλα· ὃν ἀγαθὸς ποιητὴς καὶ τοῦτον τὸν μῦθον προείλετο ποιῆσαι, ἥγονύμενος κάλλιστον ἂν γενέσθαι τοῖς πολίταις παράδειγμα τὰς ἐκείνων πράξεις, πρὸς ἃς ἀποβλέποντας καὶ θεωροῦντας συνεθίζεσθαι τὰς ψυχὰς τῷ τὴν πατρίδα φιλεῖν. "Ἄξιον δέ, ὡς ἄνδρες δικασταί, καὶ τῶν ιαμβείων ἀκοῦσται ἡ πεποίηκε λέγουσταν τὴν μητέρα τῆς παιδός. "Οὐεσθε γάρ ἐν αὐτοῖς μεγαλοψυχίαν καὶ γενναιότητα ἔχειν καὶ τῆς πόλεως καὶ τοῦ γενέσθαι Κρητισοῦ θυγατέρα.

Τὰς χάριτας ὅδτις εὐγενῶς χαρίζεται,  
ἥδιον ἐν βροτοῖσιν· οἱ δὲ δρῶσι μέν,  
χρόνῳ δὲ πολλῷ δρῶσι, δισγενέστερον.  
Ἐγὼ δὲ δώδω τὴν ἐμὸν παῖδα κτανεῖν·  
λογίζομαι δὲ πολλά· πρῶτα μὲν πόλιν  
οὐκ ἄν τιν' ἀλλον τῆσδε βελτίω λαβεῖν·  
η̄ πρῶτα μὲν λεώς οὐκ ἐπακιδὸς ἀλλοθεν,  
αὐτόχθονες δ' ἔφυμεν· αἱ δ' ἀλλαι πόλεις,  
πεσσῶν ὄμοιως διαφοραῖς ἐκτισμέναι,  
ἄλλαι παρ' ἀλλων εἰσὶν εἰσαγώγιμοι.  
Οστις δ' ἀπ' ἀλλης πόλεως οἰκίζει πόλιν,  
ἀριδὸς πονηρὸς ὕσπερ ἐν ξύλῳ παγεῖς,  
λώγῳ πολίτης ἐστί, τοῖς δ' ἔργοισιν οὐ.  
Ἐπειτα τέκνα τοῦδ' ἔκατι τίκτομεν,  
ώς θεῶν τε βωμοὺς πατρίδα τ' ἐκρυώμεθα.

Πόλεως δ' ἀπάσης τοῦνομ' ἔν, πολλοὶ δέ νιν  
ναίουσι· τούτους πῶς διαφθεῖραι με χεῖ,  
ἐξὸν πρὸ πάντων μίαν ὑπὲρ δοῦναι θανεῖν;  
Εἰ περ γὰρ ἀριθμὸν οἶδα καὶ τούλασσονος  
τὸ μεῖζον, οὐνὸς οἰκος οὐ πλειον σθένει  
πταισας ἀπάσης πόλεος, οὐδὲ ἵδον φέγει.  
Εἰ δ' ἦν ἐν οἴκοις ἀντὶ θηλειῶν στάχυς  
ἄρσην, πόλιν δὲ πολεμίᾳ κατεῖχε φλόξ,  
οὐκ ἂν νιν ἐξέπεμπον εἰς μάχην διορὸς  
θάνατον προταρθοῦσ'; ἀλλ' ἔμοιγ' εἴη τέκνα,  
αἱ καὶ μάχοιτο καὶ μετ' ἀνδράσι πρέποι,  
μὴ σχῆματ' ἀλλως ἐν πόλει πεφυκότα.  
Τὰ μυτέρων δὲ δάκρυ', ὅταν πέμπῃ τέκνα,  
πολλοὺς ἐθήλυν' εἰς μάχην ὁριωμένους.  
Μισθῷ γυναῖκας αἵτινες πρὸ τοῦ καλοῦ  
ζῆν παιδας εἴλοντο καὶ παρηνεσαν κακά.  
Καὶ μὴν θανόντες γ' ἐν μάχῃ πολλῶν μέτα  
τύμβον τε κοινὸν ἔλαχον εὔκλειάν τ' ἴσνου·  
τῇ μῆδε παιδὶ στέφανος εἰς μιᾶς μόνης  
πόλεως θανούσῃ τῆς δ' ὑπὲρ δοθῆσεται,  
καὶ τὸν τεκοῦσαν καὶ σὲ δύο θ' ὄμοσπόρῳ  
σώσει· τί τούτων οὐχὶ δέξασθαι καλόν;  
τὸν οὐκ ἐμὸν πλὴν ἦ φύσει δώδεκα κόρην  
θῦσαι πρὸ γαίας. Εἰ γὰρ αἰρεθῆσεται  
πόλις, τί παιδῶν τῶν ἐμῶν μέτεστι μοι:  
οὐκούνις ἀπαντα γοῦν ἐμοὶ διαθῆσεται,  
ἀρχοντι τ' ἀλλοι τὴνδ' ἐγὼ σώμα πόλιν.  
Ἐκεῖνο δ' οὐ τὸ πλεῖστον ἐν κοινῷ μέρος,  
οὐκέ τέσθ' ἐκούσης τῆς ἐιπῆς ψυχῆς ἀτερ  
προγόνων παλαιά θέσμιι δστις ἐκβαλεῖ·  
οὐδὲ ἀντ' ἐλάας χρυσέας τε Γοργόνος  
τρίαιναν ὁρθὸν στῆσαν ἐν πόλεως βάθροις  
Εὔμολπος οὐδὲ Θυῆξ ἀναστέψει λεώς  
στεφάνοισι, Παλλάς δ' οὐδαμοῦ τιμῆσεται.  
Χρῆσθ', δι πολῖται, τοῖς ἐμοῖς λοχεύμασιν.

σώζεσθε, νικᾶτ' ἀντὶ γάρ ψυχῆς μιᾶς  
οὐκ' ἔσθ' ὅπως ὑμῖν ἐγώ οὐ σώσω πόλιν.

'Ω πατρίς, εἴθε πάντες οἱ ναϊουσί σε  
οὔτω φιλοῖεν ὡς ἐγώ· καὶ οφδίως  
οἰκοῦμεν ἄν σε, κούδὲν ἄν πάσχοις κακόν.

κε'. Ταῦτα, ὡς ἄνδρες, τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐπαιδεύει.  
Φύσει γάρ οὐσῶν φίλοτέκνων πατῶν τῶν γυναικῶν  
ταύτην ἐποίησε τὴν πατρίδα μᾶλλον τῶν παιδῶν φι-  
λοῦσταν, ἐνδεικνύμενος ὅτι εἴπερ αἱ γυναικες τοῦτο τολ-  
μήσουσι ποιεῖν, τοὺς γε ἄνδρας ἀνυπέρβλητόν τινα δεῖ  
τὴν εὐνοιαν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἔχειν, μηδὲ φεύγειν  
αὐτὴν ἐγκαταλιπόντας μηδὲ καταισχύνειν πρὸς ἀπαν-  
τας τοὺς Ἐλληνας ὥσπερ Λεωκράτης.

κξ'. Βούλομαι δ' ὑμῖν καὶ τίνα τῶν Ὁμήρου παρα-  
σχέσθαι ἐπῶν. Οὕτω γάρ ὑπέλαθον ὑμῶν οἱ πατέρες  
σπουδαῖον εἶναι ποιητήν, ὥστε νόμον ἔθεντο καθ' ἔκά-  
στην πενταετηρίδα τῶν Παναθηναίων μόνου τῶν ἄλ-  
λων ποιητῶν φαψιφδεῖσθαι τὰ ἔπη, ἐπίδειξιν ποιούμε-  
νοι πρὸς τοὺς Ἐλληνας ὅτι τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων  
προηροῦντο, εἰκότως· οἱ μὲν γάρ νόμοι διὰ τὴν συντο-  
μίαν οὐ διδάσκουσιν ἀλλ' ἐπιτάττουσιν ἢ δεῖ ποιεῖν, οἱ  
δὲ ποιηταὶ μιμούμενοι τὸν ἀνθρώπινον βίον, τὰ κάλ-  
λιστα τῶν ἔργων ἐκλεξάμενοι, μετὰ λόγου καὶ ἀποδεί-  
ξεως τοὺς ἀνθρώπους συμπειθουσιν. "Ἐκτωρ γάρ τοις 103  
Τρφσὶ παρακελευόμενος ὑπὲρ τῆς πατρίδος τάδε εἰργκεν·

'Αλλὰ μάχεσθ' ἐπὶ ννυσὶ διαμπερές. "Ος δέ κεν ὑμέων  
βλημένος ἡὲ τυπεῖς θάνατον καὶ πότιμον ἐπίσπη,  
τεθνάτω. Οὐ οἱ ἀεικές ἀμυνομένῳ περὶ πάτρης  
τεθνάμεν· ἀλλ' ἀλλοχός τε σόν καὶ νηπια τέκνα,  
καὶ κλῆρος καὶ οἰκος ἀκήρατος, εἰ κεν Ἀχαιοὶ  
οἰχωνται σὺν ννυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.

κξ'. Τούτων τῶν ἐπῶν ἀκούοντες, ὡς ἄνδρες, οἱ πρό- 104

γονοις ὑμῶν καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων ζηλοῦντες οὕτως  
ἔσχον πρὸς ἀρετὴν, ὥστε οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς αὐτῶν πα-  
τρίδος ἀλλὰ καὶ πάστης τῆς Ἑλλάδος ως κοινῆς ἥθε-  
λον ἀποθνήσκειν. Οἱ γοῦν ἐν Μαραθῶνι παραταξάμενοι  
τοῖς βαρβάροις τὸν ἔξ απάστης τῆς Ἀσίας στόλον ἐκράτη-  
σαν, τοῖς ιδίοις κινδύνοις κοινὴν ἀδειαν ἀπασι τοῖς Ἑλ-  
ληστὶ κτώμενοι, οὐκ ἐπὶ τῇ δέξῃ μέγα φρονοῦντες ἀλλ  
ἐπὶ τῷ ταύτης ἄξια πράττειν, τῶν μὲν Ἑλλήνων προσ-  
τάτας τῶν δὲ βαρβάρων δεσπότας ἔκυτούς καθιστάντες  
οὐ γάρ λόγῳ τὴν ἀρετὴν ἐπετίθευσον, ἀλλ' ἔργῳ πᾶσιν  
ἐπεδείκνυντο.

- 105 καὶ. Τοιγάροις οὕτως ἦσαν ἀνδρες σπουδαῖοι καὶ  
κοινῇ καὶ ιδίᾳ οἱ τότε τὴν πόλιν οἰκοῦντες, ὥστε τοῖς  
ἀνδρειοτάτοις Λακεδαιμονίοις ἐν τοῖς ἔμπροσθεν γρόνοις  
πολεμοῦσι πρὸς Μεσσηνίους ἀνεῖλεν ὁ θεὸς παρ τῷ μῶν  
ἡγεμόνα λαβεῖν καὶ νικήσειν τοὺς ἐναντίους. Καίτοι εἰ  
τῶν ἀρ Ἡρακλέους γεγενημένων, οἱ δει βασιλεύουσιν  
ἐν Σπάρτῃ, τοὺς παρ τῷ μῶν ἡγεμόνας ἀμείνους ὁ θεὸς  
ἐκρινε, πῶς οὐκ ἀνυπέρβλητον γρῇ τὴν ἐκείνων ἀρετὴν  
106 νομίζειν; Τίς γάρ οὐκ οἶδε τῶν Ἑλλήνων ὅτι Τυρ-  
ταῖον στρατηγὸν Ἐλαθὸν παρὰ τῆς πόλεως, μεθ' οὐ καὶ  
τῶν πολεμίων ἐκράτησαν καὶ τὴν περὶ τοὺς νέους ἐπι-  
μέλειαν συνετάξαντο, οὐ μόνον εἰς τὸν παρόντα κίν-  
δυνον ἀλλ' εἰς ἀπαντα τὸν αἰῶνα βούλευσάμενοι κα-  
λῶς. Κατέλιπε γάρ αὐτοῖς ἐλεγεῖα ποιήσας, ὃν ἀ-  
107 κούντες παιδεύονται πρὸς ἀνδρείαν καὶ περὶ τοὺς ἀλ-  
λους ποιητὰς οὐδένα λόγον ἔχοντες περὶ τούτου οὕτω  
σφόδρα ἐσπουδάκασιν, ὥστε νόμον ἔθεντο, ὅταν ἐν τοῖς  
ὅπλοις ἐκστρατευόμενοι ώσι, καλεῖν ἐπὶ τὴν τοῦ βασι-  
λέως σκηνὴν ἀκουστομένους τῶν Τυρταίου ποιημάτων  
ἀπαντας, νομίζοντες οὕτως ἀν αὐτοὺς μάλιστα πρὸ τῆς  
πατρίδος ἔθελειν ἀποθνήσκειν. Χρήσιμον δ' ἐστὶ καὶ

τούτων ἀκοῦσαι τῶν ἐλεγείων, ἵν' ἐπίστησθε οἷα ποιοῦντες εὔδοκίμουν παρ' ἔκείνοις.

Τεθνάμεναι γάρ καλὸν ἐνὶ προμάχοισι πεσόντα  
ἄνδρ' ἀγαθόν, περὶ δὲ πατρίδι μαρνάμενον.

Τὴν δὲ αὐτοῦ προκιπόντα πόλιν καὶ πίονας ἀριοὺς  
πτωχεύειν πάντων ἔστι ἀνιηρότατον,

πλαζόμενον σὺν μυτῇ φίλῃ καὶ πατρὶ γέροντι  
παιδὶ τε σὺν μικροῖς κουροῖς ἱη τὸ ἀλδχφ.

Ἐχθρὸς μὲν γάρ τοῖσι μετέσθεται, οὓς κεν ἵκπται  
χρημαστῶν τὸ εἴκων καὶ στιγεοῦ πενήν,  
αἰσχύνει τε γένος, κατὰ δὲ ἀγλαὸν εἶδος ἐλέγχει,  
πᾶσα δὲ ἀτιμία καὶ κακότης ἔπειται.

Εἰ δὲ οὕτως ἀνδρός τοι ἀλλωμένου οὐδεμίον  
γίγνεται οὐδὲ αἰδώς ἐξοπίσω γένεος,

θυμῷ γῆς περὶ τῆσδε μαχώμεθα, καὶ πεὶ παῖδων  
θνήσκωμεν ψυχέων μηκέτι φειδόμενοι.

Ω νέοι, ἀλλὰ μάχεσθε παρ' ἀλληλοισι μένοντες,  
μηδὲ φυγῆς αἰσχρᾶς ἄρχετε μηδὲ φόβον,  
ἀλλὰ μέγαν ποιεῖσθε καὶ ἄλκιμον ἐν φρεσὶ θυμόν,  
μηδὲ φιλοψήγετε ἀνδράσι μαρνάμενοι  
τοὺς δὲ παλαιοτέρους, ὃν οὐκέτι γούνατ' ἐλαφρά,  
μὴ καταλείποντες φεύγετε τοὺς γεραιούς.

Αἰσχρὸν γάρ δὴ τοῦτο, μετὰ προμάχοισι πεσόντα  
κείσθαι πρόσθε νέων ἄνδρα παλαιότερον,  
ηδὸν λειμὸν ἔχοντα κάρη πολιόν τε γένειον,  
θυμὸν ἀποπνείοντες ἄλκιμον ἐν κονίῃ,  
αἰματόντεντες αἰδοῖα φίλαις ἐν χερσὶν ἔχοντα

(αἰσχρὰ τὰ τὸ δόθαλμοῖς καὶ νειρεσπτὸν ιδεῖν)  
καὶ χρόα γυμνωθέντα. Νέοισι δὲ πάντες ἐπέοικεν,  
ὅφει ἐφατῆς κῆνης ἀγλαὸν ἄνθος ἔχην  
ἀνδράσι μὲν θητῆς ιδεῖν, ἐφατῆς δὲ γυναιξίν  
ζωδὸς ἐών, καλὸς δὲ ἐν προμάχοισι πεσών.  
Ἄλλα τις εὖ διατάς μενέτω ποσὶν ἀμφοτέροισιν  
στηριχθεὶς ἐπὶ γῆς, χεῖλος δόδοισι δακών.

- 108 Καλά γε, ω ἄνδρες, καὶ γρήσμα τοῖς βουλομένοις προσέγειν. Οὔτω τοίνυν εἶχον πρὸς ἄνδρείαν οἱ τούτων ἀκούοντες, ὥστε πρὸς τὴν πόλιν ἡμῶν περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητεῖν, εἰχότως τὰς γὰρ κάλλιστα των ἔργων ἀμφοτέροις ἦν κατειργασμένα. Οἱ μὲν γὰρ πρόγονοι τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν οἱ πρῶτοι τῆς Ἀττικῆς ἐπέβησαν, καὶ καταφανῇ ἐποίησαν τὴν ἄνδρείαν τοῦ πλούτου καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ πλήθους περιγιγνομένην. Λακεδαιμόνιοι δ' ἐν Θερμοπύλαις παραταξάμενοι ταῖς μὲν τύχαις οὐχ ὁμοίαις ἐχρήσαντο, τῇ δ' ἄνδρειᾳ πολὺ πάντων διῆρεγκαν. Τοιγαροῦν ἐπὶ τοῖς δρίοις τοῦ βίου μαρτύρια ἔστιν ίδειν τῆς ἀρετῆς αὐτῶν ἀναγεγραμμένα ἀληθῆ πρὸς ἀπαντας τοὺς Ἑλληνας, ἔκεινοις μέν,
- ὅ ξεῖν', ἄγγειλον Λακεδαιμονίοις ὅτι τῇδε κείμεθα τοῖς κείνων πειθόμενοι νομίζοις,  
τοῖς δὲ ὑμετέροις προγόνοις,
- Ἐλλήνων προμαχοῦντες Ἀθηναῖοι Μαραθῶνι κρυστοφόρων Μῆδων ἐστόρεδαν δύναμιν.

- 110 κθ'. Ταῦτα, ω Ἀθηναῖοι, καὶ μηττούντες καλὰ καὶ τοῖς πράξασιν ἔπαινος καὶ τῇ πόλει δόξα ἀείμνηστος. Ἄλλ' οὐχ ὁ Λεωχράτης πεποίηκεν, ἀλλ' ἐκών τὴν ἐξ ἀπαντος τοῦ αἰώνος συνγρθροισμένην τῇ πόλει δόξαν κατήσχυνεν. Εὰν μὲν οὖν ἀποκτείνητε αὐτόν, δόξετε πᾶσι τοῖς Ἑλλησι καὶ ὑμεῖς τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων μισεῖν· εἰ δὲ μή, καὶ τοὺς προγόνους τῆς παλαιᾶς δόξης ἀποστερήσετε καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας μεγάλα βλαψετε. Οἱ γὰρ ἔκείνους μή, θαυμάζοντες τούτον πειράσονται μιμεῖσθαι, νομίζοντες ἔκεινα μὲν παρὰ τοῖς πολεμίοις εὐδοκιμεῖν, παρὰ δ' ὑμῖν ἀναίδειαν καὶ προδοσίαν καὶ δειλίαν κεκρίσθαι κάλλιστον.
- 111 λ'. Εἰ δὲ μή δύνασθε ὑπὲμοū διδαγθῆναι ὃν τρόπον

θεῖ πρὸς τοὺς τοιούτους ἔχειν, σκέψασθε ἐκείνους τίνα  
τρόπον ἐλάμβανον παρ' αὐτῶν τὴν τιμωρίαν· ὥσπερ  
γὰρ τὰ καλὰ τῶν ἔργων ἡπίσταντο ἐπιτηδεύειν, οὐ-  
τῷ καὶ τὰ πονηρὰ προσηροῦντο κολάζειν. Ἐκεῖνοι γάρ,  
ὦ ἄνδρες, θεωρήσατε ὡς ὠργίζοντο τοῖς προδόταις καὶ  
κοινοὺς ἔχθρούς ἐνόμιζον εἶναι τῆς πόλεως. Φρυνίγου 112  
γὰρ ἀποσφαγέντος νύκτωρ παρὰ τὴν χρήνην τὴν ἐν  
τοῖς οἰστοῖς ὑπὸ Ἀπολλοδώρου καὶ Θρασυβούλου, καὶ  
τούτων ληφθέντων καὶ εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀποτελέ-  
των ὑπὸ τῶν τοῦ Φρυνίγου φίλων, αἰσθανόμενος ὁ δῆ-  
μος τὸ γεγονός τούς τε εἰργθέντας ἔξηγε καὶ βασάνων  
γενομένων ἀνέκρινε, καὶ ζητῶν τὸ πρᾶγμα εὗρε τὸν  
μὲν Φρύνιγον προδιδόντα τὴν πόλιν, τοὺς δὲ ἀποκτε-  
ναντας αὐτὸν ἀδίκως εἰργθέντας· καὶ ψηφίζεται ὁ δῆ-  
μος Κριτίου εἰπόντος τὸν μὲν νεκρὸν κρίνειν προδοσίας,  
καὶ δόξῃ προδότης ὃν ἐν τῇ χώρᾳ τεθάψθαι, τὰ τε  
ὅστα αὐτοῦ ἀνορύξαι καὶ ἔξορίσαι ἔξω τῆς Ἀττικῆς,  
ὅπως ἂν μὴ κέρται ἐν τῇ χώρᾳ μηδὲ τὰ ὅστα τοῦ  
τὴν χώραν καὶ τὴν πόλιν προδιδόντος. Ἐψηφίσαντο δὲ 114  
καὶ ἐὰν ἀπολογῶνταί τινες περὶ τοῦ τετελευτηχότος,  
ἐὰν ἀλῷ ὁ τεθνηκώς, ἐνόρχους εἶναι καὶ τούτους τοῖς  
αὐτοῖς ἐπιτιμίοις· οὕτως οὐδὲ βογθεῖν τοῖς τοὺς ἀλ-  
λούς ἐγκαταλείπουσιν ἤγοντο δίκαιον εἶναι, ἀλλ' ὁ-  
μοίως ἂν προδοῦναι τὴν πόλιν καὶ τὸν διασώζοντα τὸν  
προδότην. Τοιγαροῦν οὕτω μισοῦντες τοὺς ἀδίκουντας  
καὶ τοιαῦτα κατ' αὐτῶν ψηφίζομενοι ἀσφαλῶς ἐκ τῶν  
κινδύνων ἀπηλλάττοντο. Λαβὲ δὲ αὐτοῖς τὸ ψήφισμα,  
γραμματεῦ, καὶ ἀνάγνωθι.

### Ψήφισμα.

Ακούετε, ὢ ἄνδρες, τούτου τοῦ ψηφίσματος. Ἔπει- 115  
τα ἐκεῖνοι μὲν τὰ τοῦ προδότου ὅστα ἀνορύξαντες ἐκ

τῆς Ἀστικῆς ἐξώρισαν, καὶ τοὺς ἀπολογουμένους ὑπὲρ αὐτοῦ Ἀρίσταρχον καὶ Ἀλεξικλέα ἀπέκτειναν καὶ οὐδὲ ἐν τῇ γώρᾳ ταφῆναι ἐπέτρεψαν· ὑμεῖς δὲ αὐτὸς τὸ σῶμα τὸ προδεδωκός τὴν πόλιν ζῶν καὶ ὑποχείριον ἔχοντες τῇ ψήφῳ ἀτιμώρητον ἔσαστε; Καὶ τοιοῦτον ἔστη γε τῶν προγόνων γείρους, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν τοὺς λόγῳ μόνον τῷ προδότῃ βοηθήσαντας ταῖς ἐσγάταις τιμωρίαις μετῆλθον, ὑμεῖς δὲ αὐτὸν τὸν ἔργων καὶ οὐ λόγῳ τὸν δῆμον ἐγκαταλιπόντα ὡς οὐδὲν ἀδικοῦντα ἀφῆστε; Μή δῆτα, ω̄ ἄνδρες δικασταί, οὐ μὲν οὐδὲ πάτριον, ἀναξίως ὑμῶν αὐτῶν ψηφίζεσθε. Καὶ γὰρ εἰ μὲν ἐν τοιοῦτον γεγονός τὸν ψήφισμα, εἰγεν ἀν τις εἰπεῖν ὡς δι’ ὄργὴν μᾶλλον τῇ δι’ ἀλήθειαν ἐποίησαντο· ὅταν δὲ παρὰ πάντων δμοίως εἰλιφότες ὥστε τὴν αὐτὴν τιμωρίαν, πᾶς οὐκ εὑδήλων ὅτι φύσει πᾶσι τοῖς τοιούτοις ἔργοις ἐπολέμουν; Ἰππαργον γὰρ τὸν Τιμάρχου οὐχ ὑπομείναντα τὴν περὶ τῆς προδοσίας ἐν τῷ δῆμῳ κρίσιν, ἀλλ’ ἔργον τὸν ἀγῶνα ἀάσαντα, θανάτῳ τοῦτον ζημιώσαντες, ἐπειδὴ τῆς ἀδικίας οὐκ ἔλαβον τὸ σῶμα θυηρον, τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐξ ἀκροπόλεως καθελόντες καὶ συγχωνεύσαντες καὶ ποιήσαντες στήλην ἐψηφίσαντο εἰς ταύτην ἀναγράφειν τοὺς ἀλιτηρίους καὶ τοὺς προδότας· καὶ αὐτὸς δὲ Ἰππαρχος ἐν ταύτῃ τῇ στήλῃ ἀναγέγραπται, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ προδόται. Καὶ μοι λαβὲ πρῶτον μὲν τὸ ψηφισμα καθ’ ὃ τῇ εἰκὼν τοῦ Ἰππάρχου τοῦ προδότου ἐξ ἀκροπόλεως καθηρέθη, ἐπειτα τῆς στήλης τὸ ὑπόγραμμα καὶ τοὺς ὕστερον προσαναγραφέντας προδότας εἰς ταύτην τὴν στήλην, καὶ ἀναγίγνωσκε, γραμματεῦ.

### Ψήφισμα καὶ ὑπόγραμμα τῆς στήλης.

Τί δοκοῦσιν υμῖν, ω̄ ἄνδρες; Ἄρα γε δμοίως υμῖν περὶ τῶν ἀδικούντων γινώσκειν, καὶ οὐκ, ἐπειδὴ καὶ τὸ

σῶμα σύν έδύναντο ὑποχείριον τοῦ προδότου λαθεῖν, τὸ μνημεῖον τοῦ προδότου ἀνελόντες ταῖς ἐνδεχομέναις τιμωρίαις ἔκόλασαν; Οὐχ ὅπως τὸν γαλκοῦν ἀνδριάντα συγγωνεύσειαν, ἀλλ' ἵνα τοῖς ἐπιγιγνομένοις παράδειγμα εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ὡς εἶχον πρὸς τοὺς προδότας καταλίποιεν. Λαβὲ δὲ αὐτοῖς καὶ τὸ ἔτερον 120 ψήφισμα περὶ τῶν εἰς Δεκέλειαν μεταστάντων, ὅτε δὲ δῆμος ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐπολιορκεῖτο, ὅπως εἰδῶσιν ὅτι περὶ τῶν προδοτῶν οἱ πρόγονοι ὄμοίας καὶ ἀκολούθους ἀλλήλαις τὰς τιμωρίας ἐποιοῦντο. Ἀναγίγνωσκε, γραμματεῦ.

### Ψήφισμα.

Ἄκουετε, ὡ ἄνδρες, καὶ τούτου τοῦ ψήφισματος, ὅτι 121 τῶν ἐν τῷ πολέμῳ μεταστάντων εἰς Δεκέλειαν κατέγνωσαν, καὶ ἐψηφίσαντο, ἐάν τις αὐτῶν ἐπανιὼν ἀλίσκηται, ἀπαγαγεῖν Ἀθηναίων τὸν βουλόμενον πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, παραλαβόντας δὲ παραδοῦναι τῷ ἐπὶ τοῦ ὁρύγματος. "Ἐπειτα ἔκεινοι μὲν τοὺς ἐν αὐτῇ τῇ γήρᾳ μεταστάντας οὕτως ἔκόλαζον, ὑμεῖς δὲ τὸν ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῆς γήρᾳς ἐν τῷ πολέμῳ φυγόντα εἰς Ρόδον καὶ προδόντα τὸν δῆμον οὐκ ἀποκτενεῖτε; Πῶς οὖν δόξετε ἀπόγονοι εἶναι ἔκεινων τῶν ἀνδρῶν; 122

"Ἄξιον τοίνυν ἀκοῦσαι καὶ τοῦ περὶ τοῦ ἐν Σαλαμῖνι τελευτήσαντας γενομένου ψήφισματος, ὃν ἡ βουλή, ὅτι λόγω μόνῳ ἐνεγέρει προσδιδόναι τὴν πόλιν, περιελομένη τοὺς στεφάνους αὐτοχείρι ἀπέκτεινεν.

### Ψήφισμα.

Γενναιῶν γε, ὡ ἄνδρες, τὸ ψήφισμα καὶ ἀξιον τῶν ὑμετέρων προγόνων, δικαίως συγγενεῖς γάρ οὐ μόνον τὰς ψυχὰς ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν ἀδικούντων τιμωρίας ἐκέκτηγτο. Τί οὖν, ὡ ἄνδρες; Ἄρα γε ὑμῖν δοκεῖ βου- 123

λομένοις μιμεῖσθαι τοὺς προγόνους πάτριον εἶναι Λεω-  
χράτην μὴ ἀποκτεῖναι; Ὁπότε γὰρ ἔκεινοι ἀνάστατον  
τὴν πόλιν οὖσαν τὸν λόγω μόνῳ προδιδόντα οὕτως ἀ-  
πέκτειναν, τί ὑμᾶς προσήκει τὸν ἔργω καὶ οὐ λόγω τὴν  
οἰκουμένην ἐκλιπόντα ποιῆσαι; Ἄρι οὐχ ὑπερβαλέσθαι  
ἔκεινος τῇ τιμωρίᾳ; Καὶ ὅτι ἔκεινοι τοὺς ἐπιχειρή-  
σαντας τῆς παρὰ τοῦ δῆμου σωτηρίας ἀποστερεῖν οὕ-  
τως ἐκόλασαν, τί ὑμᾶς προσήκει τὸν αὐτοῦ τοῦ δῆμου  
τὴν σωτηρίαν προδόντα ποιῆσαι; Καὶ ὅτε ὑπέρ τῆς δό-  
ξης ἔκεινοι τοὺς αἰτίους οὕτως ἐτιμωροῦντο, τί ὑμᾶς  
124 ὑπέρ τῆς πατρίδος προσήκει ποιεῖν; Ἰκανὰ μὲν οὖν  
καὶ ταῦτα τὴν τῶν προγόνων γνῶναι διάνοιαν, ὡς εἰ-  
χον πρὸς τοὺς παρανομοῦντας εἰς τὴν πόλιν οὐ μὴν  
ἀλλ' ἔτι βούλομαι τῆς στήλης ἀκοῦσαι ὑμᾶς τῆς ἐν τῷ  
βουλευτηρίῳ περὶ τῶν προδοτῶν καὶ τῶν τὸν δῆμον κα-  
ταλυόντων τὸ γὰρ μετὰ πολλῶν παραδειγμάτων διδά-  
σκειν ρᾳδίαν ὑμῖν τὴν κρίσιν καθίστησι. Μετὰ γὰρ τοὺς  
τριάκοντα οἱ πατέρες ὑμῶν πεπονθότες ὑπὸ τῶν πολιτῶν  
οἱα οὐδεὶς πώποτε τῶν Ἑλλήνων ἤξιώσε, καὶ μόλις εἰς  
τὴν ἔκυτῶν κατεληλυθότες, ἀπάσας τὰς ὁδοὺς τῶν ἀδι-  
κημάτων ἐνέφραξαν, πεπειραμένοι καὶ εἰδότες τὰς ἀρχὰς  
125 καὶ τὰς ἐφόδους τῶν τὸν δῆμον προδιδόντων. Ἐψηφί-  
σαντο γὰρ καὶ ὥμοσαν, ἐάν τις τυραννίδι ἐπιτιθῆται ἢ  
τὴν πόλιν προδιδῷ ἢ τὸν δῆμον καταλύῃ, τὸν αἰσθανό-  
μενον καθαρὸν εἶναι ἀποκτείναντα, καὶ κρείττον ἔδοξεν  
αὐτοῖς τοὺς τὴν αἰτίαν ἔχοντας τεθνάναι μᾶλλον ἢ  
πειραθέντας μετὰ ἀληθείας αὐτοὺς δουλεύειν ἀρχὴν  
γὰρ οὕτως ὄντο δεῖν ζῆν τοὺς πολίτας, ὥστε μηδ  
εἰς ὑποψίαν ἐλθεῖν μηδένα τούτων τῶν ἀδικημάτων.  
Καὶ μοι λαβὲ τὸ φήμισμα.

## Ψήφισμα.

Ταῦτα, ὡς ἄνδρες, ἔγραψαν εἰς τὴν στήλην, καὶ 126 ταύτην ἔστησαν εἰς τὸ βουλευτήριον ὑπόμνημα τοῖς καθ' ἐκάστην ἡμέραν συνιοῦσι καὶ βουλευομένοις ὑπὲρ τῆς πατρίδος ὡς δεῖ πρὸς τοὺς τοιούτους ἔχειν. Καὶ διὰ τοῦτο ἂν τις αἰσθηται μόνον μέλλοντας αὐτοὺς τούτων τι ποιεῖν, ἀποκτείνειν συνώμοσαν, εἰκότως τῶν μὲν γάρ ἄλλων ἀδικημάτων ὑστέρας δεῖ τετάγθαι τὰς τιμωρίας, προδοσίας δὲ καὶ δῆμου καταλύσεως προτέρας. Εἰ γάρ προσήσεσθε τοῦτον τὸν καιρὸν ἐν ὧ μέλλουσιν ἐκεῖνοι κατὰ τῆς πατρίδος φαῦλόν τι πράττειν, οὐκ ἔστιν ὑμεῖν μετὰ ταῦτα δίκην παρ' αὐτῶν ἀδικούντων λαβεῖν· κρείττους γάρ ἦδη γίγνονται τῆς παρὰ τῶν ἀδικουμένων τιμωρίας.

λα'. Ενθυμεῖσθε τοίνυν, ὡς ἄνδρες, τῆς προνοίας ταύ- 127 της καὶ τῶν ἔργων ἀξίως, καὶ μὴ ἐπιλανθάνεσθε ἐν τῇ ψήφῳ οἴων ἀνδρῶν ἔκγονοί ἔστε, ἀλλὰ παρακελεύεσθε ὑμῖν αὐτοῖς ὅπως ὄμοια ἐκείνοις καὶ ἀκόλουθα ἐν τῇ τήμερον ἡμέρᾳ ἐψηφισμένοι ἐκ τοῦ δικαστηρίου ἐξίητε. Υπομνήματα δὲ ἔχετε καὶ παραδείγματα τῆς ἐκείνων τιμωρίας τὰ ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀδικούντων ψηφίσμασιν ὠρισμένα· διοικητάκατε δὲ ἐν τῷ ψηφίσματι τῷ Δημοφάντου κτείνειν τὸν τὴν πατρίδα προδιδόντα καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ χειρὶ καὶ ψήφῳ. Μὴ γάρ οἰεσθε τῶν μὲν οὔσιων ἃς ἀν οἱ πρόγονοι καταλίπωσι κληρονόμοι εἶναι, τῶν δὲ ὄρκων καὶ τῆς πίστεως ἣν δόντες οἱ πατέρες ὑμῶν ὅμιτρον τοῖς θεοῖς τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας τῆς πόλεως μετεῖχον, ταῦτης δὲ μὴ κληρονομεῖν.

λβ'. Οὐ μόνον τοίνυν ἡ πόλις ὑμῶν οὕτως ἔσχε πρὸς 128 τοὺς προδιδόντας, ἀλλὰ καὶ Λακεδαιμόνιοι. Καὶ μή μοι ἀγθεσθῆτε, ὡς ἄνδρες, εἰ πολλάκις μέμνημαι τῶν

ἀνδρῶν τούτων καλὸν γάρ ἔστι πόλεως εὐνομουμένης περὶ τῶν δικαίων παραδείγματα λαμβάνειν ἀσφαλέστερον γάρ ἔκαστος ὑμῶν τὴν δικαίαν καὶ τὴν εὐσφρονίαν φῆσθαι. Παυσανίαν γὰρ τὸν βασιλέα αὐτῶν προδίδοντα τῷ Πέρσῃ τὴν Ἑλλάδα λαβόντες, ἐπειδὴ ἔσθασε καταρργών εἰς τὸ τῆς Χαλκιούκου ιερόν, τὴν θύραν ἀποικοδομήσαντες καὶ τὴν ὁροφὴν ἀποσκευάσαντες καὶ κύκλῳ περιστρατοπεδεύσαντες οὐ πρότερον ἀπῆλθον πρὶν ἡ τῷ λιμῷ ἀπέκτειναν, καὶ πᾶσιν ἐπίσημον ἐποίησαν τῇ τιμωρίᾳ ὅτι οὐδὲν αἱ παρὰ τῶν θεῶν ἐπικουρίαι τοῖς προδόταις βοηθοῦσιν, εἰκότως οὐδὲν γάρ πρότερον ἀδικοῦσιν ἡ περὶ τοὺς θεούς ἀσεβοῦσι, τῶν πατρῶν νομίμων αὐτοὺς ἀποστεροῦντες. Μέγιστον δὲ τῶν ἔκειται γεγενημένων τεκμήριόν ἔστιν ὁ μέλλων λέγειν· νόμον γάρ ἔθεντο περὶ ἀπάντων τῶν μὴ θελόντων ὑπὲρ τῆς πατρίδος κινδυνεύειν διαρρήστην λέγοντα ἀποθνήσκειν, εἰς αὐτὸν τοῦτο τὴν τιμωρίαν τάξαντες εἰς ὁ μάλιστα φοβούμενοι τυγχάνουσι, καὶ τὴν ἐκ τοῦ πολέμου σωτηρίαν ὑπεύθυνον κινδύνῳ ἐποίησαν μετ' αἰσχύνης. "Ινα δὲ εἰδῆτε ὅτι οὐ λόγον ἀναπόδεικτον εἴρηκα ἀλλὰ μετ' ἀληθείας παραδείγματα, φέρε αὐτοῖς τὸν νόμον.

### Νόμος.

130 Ενθυμεῖσθε δὴ ως καλὸς ὁ νόμος, ω ἄνδρες, καὶ σύμφορος οὐ μόνον ἔχεινοις ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις. Ο γάρ παρὰ τῶν πολιτῶν φόβος ἴσχυρὸς ὡν ἀναγκάζει τοὺς πρὸς τοὺς πολεμίους κινδύνους ὑπομένειν· τίς γάρ ὁρῶν θανάτῳ ζημιούμενον τὸν προδότην ἐν τοῖς κινδύνοις ἔχειψει τὴν πατρίδα; ἡ τίς παρὰ τὸ συμφέρον τῆς πόλεως φίλοψυχήσει εἰδὼς ἐπικειμένην αὐτῷ ταύτην τιμωρίαν; οὐδεμίαν γάρ ἄλλην δεῖ ζημίαν είναι τῆς δειλίας ἡ θάνατον· εἰδότες γάρ ὅτι δυοῖν κινδύνοιν

ἐπικειμένοιν ἀναγκαῖον ἔσται θατέρου μετασχεῖν, πολὺ<sup>1</sup>  
μᾶλλον αἱρήσονται τὸν πρὸς τοὺς πολεμίους ἢ τὸν πρὸς  
τοὺς νόμους καὶ τοὺς πολίτας.

λγ'. Τοσούτῳ δ' ἂν δικαιότερον οὗτος ἀποθάνοι τῶν 131  
ἐκ τῶν στρατοπέδων φευγόντων, ὅσον οἱ μὲν εἰς τὴν  
πόλιν ἤκουσιν ώς ὑπὲρ ταύτης μαχούμενοι ἢ κοινῇ  
μετὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν συνατυχοῦντες, οὔτοι δ' ἐκ  
τῆς πατρίδος ἔφυγεν ιδίᾳ τὴν σωτηρίαν ποριζόμενος,  
οὐδὲ ὑπὲρ τῆς ιδίας ἐστίας ἀμύνεσθαι τολμήσας, ἀλλὰ  
μόνος οὗτος τῶν πάντων ἀνθρώπων καὶ τὰ τῆς φύσεως  
οἰκεῖα καὶ ἀναγκαῖα προδέδωκεν, ἢ καὶ τοῖς ἀλόγοις  
ζώοις μέγιστα καὶ σπουδαιότατα διειληπταί. Τὰ 132  
πετεινὰ ἢ μάλιστα πέφυκε πρὸς τάχος, ἔστιν ιδεῖν ὑπὲρ  
τῆς αὐτῶν νεοττιᾶς ἐθέλοντα ἀποθνήσκειν· οὗτοι καὶ τῶν  
ποιητῶν τινες εἰρήκασιν

οὐδ' ἀγρία γάρ οὗτος, ἕν πλάσῃ δόμιον,  
ἄλλη νεοσσούς ηξιώδεν ἐντεκεῖν.

λδ'. Ἀλλὰ Λεωκράτης τοσοῦτον ὑπερβέβληκε δεῖλιον, 133  
ώστε τὴν πατρίδα τοῖς πολεμίοις ἐγκατέλιπε. Τοιγαροῦν  
οὐδεμία πόλις αὐτὸν εἴαστε παρ' αὐτῇ μετοικεῖν, ἀλλὰ  
μᾶλλον τῶν ἀνδροφόνων γῆλαυνεν, εἰκότως οἱ μὲν γάρ  
φόνου φεύγοντες εἰς ἑτέραν πόλιν μεταστάντες οὐκ ἔ-  
χουσιν ἔχθρούς τοὺς ὑποδεξαμένους, τοῦτον δὲ τίς ἂν  
ὑποδεξαίτο πόλις; δις γάρ ὑπὲρ τῆς αύτοῦ πατρίδος οὐκ  
ἔβοήθησε, ταχύ γε ἂν ὑπὲρ τῆς ἀλλοτρίας κίνδυνόν  
τινα ὑπομείνει. Κακοὶ γάρ καὶ πολῖται καὶ ξένοι καὶ  
ιδίᾳ φίλοι οἱ τοιοῦτοι τῶν ἀνθρώπων εἰσίν, οἱ τῶν μὲν  
ἀγαθῶν τῶν τῆς πόλεως μεθέξουσιν, ἐν δὲ ταῖς ἀτυ-  
γίαις οὐδὲ βοηθείας ἀξιώσουσι. Καίτοι τὸν ὑπὸ τῶν 134  
μηδὲν ἀδικουμένων μισούμενον καὶ ἔξελαυνόμενον τί  
δεῖ παθεῖν ὑπὸ ὑμῶν τῶν τὰ δεινότατα πεπονθότων;  
ἀρ' οὐ τῆς ἐσχάτης τιμωρίας τυγχάνειν; καὶ μήν, ὡ

ἄνδρες, τῶν πώποτε προδότων δικαιότατά ἀν Λεωχράτης, εἴ τις μείζων εἶη τιμωρία θανάτου, ταύτην ὑπόσχοι. Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι προδόται μέλλοντες ἀδικεῖν, ὅταν καταληφθῶσι, τιμωρίαν ὑπέχουσιν· οὗτος δὲ μόνος διαπεπραγμένος ἐπερ ἐπεγείρησε, τὴν πόλιν ἐγκαταλιπὼν κρίνεται.

135 λε', Θαυμάζω δὲ καὶ τῶν συνηγορετῶν αὐτῷ μελλόντων, διὰ τίποτε τοῦτον ἀξιώτουσιν ἀποφυγεῖν. Πότερον διὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς φιλίαν; ἄλλ' ἔμοιγε δοκοῦσι δικαιώσεις ὡντὸν χάριτος τυχεῖν ἀλλ' ἀποθανεῖν, ὅτι χρῆσθαι τούτῳ τολμῶσι. Πρὶν μὲν γὰρ τοῦτο πρᾶξαι Λεωχράτην ἀδηλον ἦν ὅποιοι τίνες ὄντες ἐτύγχανον, νῦν δὲ πᾶσι φανερὸν ὅτι τοῖς αὐτοῖς ἥθεσι χρώμενοι τὴν πρὸς τοῦτον φιλίαν διαφυλάττουσιν, ὥστε πολὺ πρότερον ὑπὲρ αὐτῶν αὐτοῖς ἐστιν ἀπολογητέον ἢ τοῦτον παρ' ὑμῶν

136 ἔξαιτητέον. Ἡγοῦμαι δὲ ἔγωγε καὶ τὸν πατέρα αὐτῷ τὸν τετελευτηκότα, εἴ τις ἄρα ἐστιν αἰσθησις τοῖς ἐκεῖ περὶ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων, ἀπάντων ἀν χαλεπώτατον γενέσθαι δικαστήν, οὐ τὴν χαλκῆν εἰκόνα ἔκδοτον κατέλιπε τοῖς πολεμίοις ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Σωτῆρος ιεροτυλῆσαι καὶ αἰκίσασθαι, καὶ ἦν ἐκεῖνος ἐστησε μηνημένον τῆς αὐτοῦ μετριότητος, ταύτην αὐτὸς ἐπονείδιστον ἐποίησε τοιούτου γὰρ υἱοῦ πατέρο προσαγορεύεται.

137 Διὸς καὶ πολλοί μοι προτεληλύθασιν, ὡς ἄνδρες, ἐρωτῶντες διὰ τί οὐκ ἀνέγραψα τοῦτο εἰς τὴν εἰσαγγελίαν, προδεδωκέναι τὴν εἰκόνα τὴν τοῦ πατρος, τὴν ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Σωτῆρος ἀνακειμένην. Ἐγὼ δέ, ὡς ἄνδρες, οὐκ ἤγνόσαν τοῦτο τὸ ἀδίκημα ἄξιον τῆς μεγίστης τιμωρίας, ἀλλ' οὐχ ἡγούμην δεῖν περὶ προδοσίας τοῦτον κρίνων ὄνομα Διὸς Σωτῆρος ἐπιγράψαι πρὸς τὴν εἰσαγγελίαν.

138 Ἐκπέπληγμαι δὲ μάλιστα ἐπὶ τοῖς μήτε γένει μήτε φιλίᾳ μηδὲν προσήκουσι, μισθοῦ δὲ συναπολογουμένοις

ἀεὶ τοῖς κρινομένοις, εἰ λελήθασιν ὑμᾶς τῆς ἐσχάτης ὄργῆς δικαίως ἢν τυγχάνοντες. Τὸ γὰρ ὑπὲρ τῶν ἀδικημάτων ἀπολογεῖσθαι τεκμήριόν ἔστιν ὅτι καὶ τῶν πεπραγμένων οἱ τοιοῦτοι ἢν μετάσχοιεν. Οὐ γὰρ δεῖ καθ' ὑμῶν γεγενῆσθαι δεινόν, ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν νόμων καὶ τῆς δημοκρατίας. Καίτοι τινὲς αὐτῶν οὐκέτι 139 τοῖς λογοῖς ὑμᾶς παρακρούσασθαι ζητοῦσιν, ἀλλ' ἥδη ταῖς αὐτῶν λειτουργίαις ἔξαιτεσθαι τοὺς κρινομένους ἀξιώσουσιν· ἐφ' οἷς ἔγωγε καὶ μάλιστ' ἀγανακτῶ. Εἰς γὰρ τὸν ἴδιον οἶκον αὐτὰς περιποιησάμενοι κοινὰς χάριτας ὑμᾶς ἀπαιτοῦσιν. Οὐ γὰρ εἴ τις ἵπποτετρόφηκεν ἡ κεχοργηγηκε λαμπρῶς ἢ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων τι δεδαπάνηκεν, ἀξιός ἔστι παρ' ὑμῶν τοιαύτης χάριτος (ἐπὶ τούτοις γὰρ αὐτὸς μόνος στεφανοῦται, τοὺς ἄλλους οὐδὲν ὠφελῶν), ἀλλ' εἴ τις τετριγράργηκε λαμπρῶς ἢ τείχη τῇ πατρίδι περιέβαλεν ἢ πρὸς τὴν κοινὴν σωτηρίαν ἐκ τῶν ἴδιων συνευπόρησε· ταῦτα γάρ ἔστι κοινῶς ὑπὲρ 140 ὑμῶν ἀπάντων, καὶ ἐν μὲν τούτοις ἔστιν ἴδειν τὴν ἀρετὴν τῶν ἐπιθεδωκότων, ἐν ἐκείνοις δὲ τὴν εὔπορίαν μόνον τῶν δεδαπανηκότων. Ἡγοῦμαι δὲ ἔγωγε οὐδένα οὕτω μεγάλα τὴν πόλιν εὐηργετηκέναι, ὥστ' ἔξαρετον ἀξιοῦν λαμβάνειν χάριν τὴν κατὰ τῶν προδιδόντων τιμωρίαν, οὐδὲ οὕτως ἀνόγτον ὥστε φιλοτιμεῖσθαι μὲν πρὸς τὴν πόλιν, τούτῳ δὲ βοηθεῖν ὃς αὐτοῦ πρώτον τὰς φιλοτιμίας ἡγάντεσ· εἰ μὴ νὴ Δία μὴ ταῦτα τῇ πατρίδι καὶ τούτοις ἔστι συμφέροντα.

λεῖ· Εγρῆν μὲν οὖν, ὡς ἄνδρες, εἰ καὶ περὶ οὐδενὸς 141 ἄλλου νόμιμον ἔστι παῖδας καὶ γυναῖκας παρακαθισαμένους ἑαυτοῖς τοὺς δικαστὰς δικάζειν, ἀλλ' οὖν γε περὶ προδοσίας κρίνοντας οὕτως ὅσιον εἶναι τοῦτο πράττειν, ὅπως ὅπόσοι τοῦ κινδύνου μετεῖγον, ἐν ὁρθαλμοῖς ὄντες καὶ ὄρώμενοι καὶ ἀναμιμνήσκοντες ὅτι τοῦ κοινοῦ παρὰ

πᾶσιν ἑλέου οὐκ ἡξιώθησαν, πικροτέρας τὰς γνώσεις κατὰ τοῦ ἀδικοῦντος παρασκευάζωσιν. Ἐπειδὴ δὲ οὐ νόμιμον οὐδὲ εἰθισμένον ἐστίν, ἀλλ' ἀναγκαῖον ὑμᾶς ὑπὲρ ἔκεινων δικάζειν, τιμωρισάμενοι γοῦν Λεωχράτη καὶ ἀποκτείναντες αὐτόν, ἀπαγγείλατε τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν παισὶ καὶ γυναιξὶν ὅτι ὑπογείριον λαβόντες τὸν προδότην

**142** αὐτῶν ἐτιμωρήσασθε. Καὶ γὰρ δεινὸν καὶ σχέτλιον, ὅταν νομίζῃ δεῖν Λεωχράτης ἵσον ἔχειν ὁ φυγὼν ἐν τῇ τῶν μεινάντων πόλει καὶ ὁ μὴ κινδυνεύσας ἐν τῇ τῶν παραταξαμένων καὶ ὁ μὴ διαφυλάξας ἐν τῇ τῶν σωσάντων ἀλλ' ἦχη ιερῶν, θυσιῶν, ἀγορᾶς, νόμων, πολιτείας μεθέξων, ὑπὲρ ὧν τοῦ μὴ καταλυθῆναι γίλοι τῶν ὑμετέρων πολιτῶν ἐν Χαιρωνείᾳ ἐτελεύτησαν καὶ δημοσίᾳ αὐτοὺς ἡ πόλις ἔθαψαν· ὧν οὗτος οὐδὲ τὰ ἐλεγεῖα τὰ ἐπιγεγραμμένα τοῖς μνημείοις ἐπανιών εἰς τὴν πόλιν ἤδεσθη, ἀλλ' οὕτως ἀναιδῶς ἐν τοῖς ὅρθιαλμοῖς τῶν πενθησάντων τὰς ἔκεινων συμφορὰς ἥγειται δεῖν ἀναστρέψθαι.

**143** Καὶ αὐτίκα μάλ' ὑμᾶς ἀξιώσει ἀκούειν αὐτοῦ ἀπολογουμένου κατὰ τοὺς νόμους· ύμετες δὲ ἔρωτάτε αὐτόν, ποίους; οὓς ἐγκαταλιπών ὥχετο; Καὶ ἔασται αὐτὸν οἰκεῖν ἐν τοῖς τείχεσι τῆς πατρίδος· ποίους; ἢ μόνος τῶν πολιτῶν οὐ συνδιεφύλαξε; Καὶ ἐπικαλέσεται τοὺς θεοὺς σώσοντας αὐτὸν ἐκ τῶν κινδύνων· τίνας; οὐχ ὧν τοὺς νεώς καὶ τὰ ἔδη καὶ τὰ τεμένη προῦδωκεν; καὶ δεήσεται καὶ ἰκετεύσει ἐλεῆσαι αὐτόν· τίνων; οὐχ οἷς τὸν αὐτὸν ἔρανον εἰς τὴν σωτηρίαν εἰσενεγκεῖν οὐκ ἐτόλμησεν; Ροδίους ἰκετευέτω· τὴν γὰρ ἀσφάλειαν ἐν τῇ ἔκεινων πόλει μᾶλλον ἢ ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι ἐνόμιζεν εἶναι. Ποτα δὲ ἡλικία δικαιώς ἂν τοῦτον ἐλεήσειε; πότερον ἢ τῶν πρεσβυτέρων; ἀλλ' οὐδὲ γηροτροφηθῆναι οὐδὲ ἐλευθέρωφ ἐδάρει τῆς πατρίδος αὐτοῖς ταφῆναι τὸ καθ' αὐτὸν μέρος παρέδωκεν. Ἀλλ' ἢ τῶν νεωτέρων; καὶ τίς ἄν

ἀναμνησθεὶς τῶν ἡλικιωτῶν τῶν ἐν Χαιρωνείᾳ ἑαυτοῖς συμπαραταξαμένων καὶ τῶν κινδύνων τῶν αὐτῶν μετασχόντων σώσειε τὸν τὰς ἔκεινων θήκας προδεδωκότα, καὶ τῇ αὐτῇ ψῆφῳ τῶν μὲν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τελευτησάντων παρανοίας καταγνοίη, τὸν δὲ ἐγκαταλιπόντα τὴν πατρίδα ὡς εὑρονοῦντα ἀθώον ἀφῆσει; Εἴδουσίν 145 ἄρα δώσετε τῷ βουλομένῳ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τὸν δῆμον καὶ ὑμᾶς κακῶς ποιεῖν. Οὐ γάρ μόνον νῦν οἱ φεύγοντες κατέρχονται, ὅταν ὁ ἐγκαταλιπὼν τὴν πόλιν καὶ φυγὴν αὐτὸς ἑαυτοῦ καταγνούσ καὶ οἰκήσας ἐν Μεγάροις ἐπὶ προστάτου πλείω ἢ πέντε ἔτη ἐν τῇ γώρᾳ καὶ ἐν τῇ πόλει ἀναστρέψῃται, ἀλλὰ καὶ ὁ μηλόβοτον τὴν Ἀττικὴν εἶναι φανερῷ τῇ ψῆφῳ καταψηφισάμενος, οὗτος ἐν ταύτῃ τῇ γώρᾳ σύνοικος ὑμῶν γενήσεται.

λέξ. Βουλομαι δέ ἔτι βραχέα πρὸς ὑμᾶς εἰπὼν κατα- 146 δηγναὶ καὶ τῷ ψήφισμα τοῦ δήμου παρασχόμενος· δέ περ εὐσεβείας ἐποίησατο· γρήσιμον γάρ ὑμῖν ἔστι τοῖς μελλουσι τὴν ψῆφον φέρειν. Καὶ μοι λέγε αὐτό.

### Ψήφισμα.

Ἐγὼ τοίνυν μητρύω τὸν ἀφανίζοντα ταῦτα πάντα πρὸς ὑμᾶς τοὺς κυρίους ὅντας κολάσαι, ὑμέτερον δέ ἔστι καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ὑπὲρ τῶν θεῶν τιμωρήσασθαι Λεωκράτην. Τὰ γὰρ ἀδικήματα, ἔως μὲν ἂν ἦ ἀκριτα, παρὰ τοῖς πράξασίν ἔστιν, ἐπειδαν δὲ κρισις γένηται, παρὰ τοῖς μὴ δικαίως ἐπεξελθοῦσιν. Εὖ δὲ ἔστε, ὡς ἄνδρες, ὅτι νῦν κρύθδην ψηφίζόμενος ἔκαστος ὑμῶν φανερῶν ποιήσει τὴν αὐτοῦ διάνοιαν τοῖς θεοῖς. Ήγοῦμαι δέ, 147 ὡς ἄνδρες, ὑπὲρ ἀπάντων τῶν μεγίστων καὶ δεινοτάτων ἀδικημάτων μίαν ὑμᾶς ψῆφον ἐν τῇ τίμερον ἡμέρᾳ φέρειν, οἵς ἀπασιν ἔνοχοι ὅντα Λεωκράτην ἔστιν ἴδειν,

προδοσίας μὲν ὅτι τὴν πόλιν ἐγκαταλιπὼν τοῖς πολεμίοις ὑποχείριον ἐποίησε, δῆμου δὲ καταλύσεως ὅτι οὐχί<sup>1</sup> ὑπέμεινε τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας κίνδυνον, ἀσεβείας δὲ ὅτι τοῦ τὰ τεμένη τέμνεσθαι καὶ τοὺς νεώς καταπάπτεσθαι τὸ καθ' ἔκυτὸν γέγονεν αἴτιος, τοκέων δὲ κακώσεως τὰ μητηρεῖα αὐτῶν ἀφανίζων καὶ τῶν νομίμων ἀποστερῶν, λειποτάξιον δὲ καὶ ἀστρατείας οὐ παρασχὼν

148 τὸ σῶμα τάξαι τοῖς στρατηγοῖς. "Ἐπειτα τοῦτο τίς ἀποψήριεται καὶ συρργώμενη ἔξει τῶν κατὰ προαιρεσιν ἀδικημάτων; Καὶ τοσοῦτόν ἐστιν ἀνόγτος ὥστε τοῦτον σώζων τὴν ἔκυτον σωτηρίαν προέσθαι τοῖς ἐγκαταλιπεῖν βουλομένοις, καὶ τοῦτον ἐλεήτας αὐτὸς ἀνελέητος ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀπολέσθαι προαιρήσεται, καὶ τῷ προδότῃ τῆς πατρίδος γάριν θέμενος ὑπεύθυνος εἶναι τῇ παρὰ τῶν θεῶν τιμωρίᾳ;

149 Εγὼ μὲν οὖν καὶ τῇ πατρίδι βοηθῶν καὶ τοῖς ἵεροῖς καὶ τοῖς νόμοις ἀποδέδωκα τὸν ἄγωνα ὄρθως καὶ δικαίως, οὔτε τὸν ἄλλον τοῦτον βίον διαβαλὼν οὔτ' ἔξω τοῦ πράγματος οὐδὲν κατηγορήσας· ύμῶν δὲ ἐκαστον γρὴ νομίζειν τὸν Λεωκράτους ἀποψήριζόμενον θάνατον τῆς πατρίδος καὶ ἀνδραποδισμὸν καταψῆσθαι, καὶ δυσὶν καδίσκοιν κειμένοιν τὸν μὲν προδοσίας τὸν δὲ σωτηρίας εἶναι, καὶ τὰς ψῆφους φέρεσθαι τὰς μὲν ὑπὲρ ἀναστάσεως τῆς πατρίδος, τὰς δὲ ὑπὲρ ἀσφαλείας καὶ τῆς ἐν τῇ πόλει εὐδαιμονίας. Έὰν μὲν Λεωκράτην ἀπολύσῃτε, προδιδόνται τὴν πόλιν καὶ τὰ ἱερὰ καὶ τὰς ναῦς ψῆφιεσθε ἐὰν δὲ τοῦτον ἀποκτείνητε, διαφυλάττειν καὶ σώζειν τὴν πατρίδα καὶ τὰς προσόδους καὶ τὴν εὐδαιμονίαν παρακελεύσεσθε. Νομίζοντες οὖν, ὡς Ἀθηγαῖοι, ἰκετεύειν ύμῶν τὴν γώρων καὶ τὰ δένδρα, δεῖσθαι τοὺς λιμένας, τὰ νεώρια καὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως, ἀξιοῦν δὲ καὶ τοὺς νεώς καὶ τὰ

150 σφαλεῖας καὶ τῆς ἐν τῇ πόλει εὐδαιμονίας. Έὰν μὲν Λεωκράτην ἀπολύσῃτε, προδιδόνται τὴν πόλιν καὶ τὰ ἱερά καὶ τὰς ναῦς ψῆφιεσθε ἐὰν δὲ τοῦτον ἀποκτείνητε, διαφυλάττειν καὶ σώζειν τὴν πατρίδα καὶ τὰς προσόδους καὶ τὴν εὐδαιμονίαν παρακελεύσεσθε. Νομίζοντες οὖν, ὡς Ἀθηγαῖοι, ἰκετεύειν ύμῶν τὴν γώρων καὶ τὰ δένδρα, δεῖσθαι τοὺς λιμένας, τὰ νεώρια καὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως, ἀξιοῦν δὲ καὶ τοὺς νεώς καὶ τὰ

ιερὰ βοηθεῖν αὐτοῖς, παράδειγμα ποιήσατε Λεωκράτη,  
ἀναμνησθέντες τῶν κατηγορημένων, ὅτι οὐ πλέον ί-  
σχύει παρ' ὑμῖν ἔλεος οὐδὲ δάκρυα τῆς ὑπὲρ τῶν νόμων  
καὶ τοῦ ὅγμου τιμωρίας.

### ΤΕΛΟΣ.



**ΛΕΞΙΚΟΝ**  
**ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ, ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΝ, ΜΥΘΟΛΟΓΙΚΟΝ**  
**ΚΑΙ**  
**ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ**  
**ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ ΑΝΑ ΧΕΙΡΑΣ ΤΕΥΧΕΙ ΑΠΑΝΤΩΣΩΝ**  
**ΤΟΙΟΥΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ**

---

**Αθροκόμας-α.** Ήέρσης Συτράπης τῆς Φοινίκης ἐπὶ Ἀρταξέρξου τοῦ βασιλέως.

**Αθυδος** (ά). Πόλις Ἐλλησποντιακή ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς παραχώρας. Ο κάτοικος Ἀθυδηνός.

**Αγαμέμνων-ονος.** Βασιλεὺς τῶν Μυκηνῶν καὶ ἀρχηστράτηγ. τῶν Ἐλλήνων κατὰ τῶν Τρώων, ἀδελφὸς τοῦ Μενελάου.

**Αγνοδανδοίδης-ου.** Ναύαρχος τῶν Ακαδαιμονίων καὶ υποστράτηγος τοῦ Μινδάρου ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, διστις μετὰ τὴν τῆς Εὐβοίας κατάκτησιν προσκαλούμενος ὑπὸ τοῦ Μινδάρου καὶ πρὸς Ἐλλήσποντον πλέων ἀπώλεσε τὸν ἔχυτον στόλον ἐκ τοικυμίας παρὰ τὸν Ἀθω.

**Αγιε-ιδος.** Ήέρς τοῦ Ἀργιδάρου, βασιλεὺς τῆς Σπάρτης ἐπίτοῦ Πελοποννησ. πολέμου.

**Αγνοδιλαος-ου.** Εἰς τῶν ἐνδοξοτέρων βασιλέων τῆς Σπάρτης (398-361 π. Χ.), ἐκστρατεύσας εἰς Ἀσίαν κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν.

**Αδείμαντος.** Ήέρς τοῦ Λευκολοφίδου, στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, σύγχρονος τοῦ Ἀλκιβιάδου, αἰγυμαλωτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου εἰς τὴν ἐν Αίγας ποταμοῖς ναυμαχίᾳν.

**Αδραδτος-ου.** Βασιλεὺς τοῦ Ἀργους, δοτις θέλων ν' ἀποκαταστήσῃ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Πολυνείκην εἰς τὸν πατρὶκὸν θρόνον, κατεγόμενον ἀδίκως

ύπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἐκίνησε τὸν περίφημον πόλεμον Ἐπτὰ ἐπὶ Θῆβας.

**Αθηνᾶ-άς.** Θυγάτηρ τοῦ Διὸς καὶ θεά τῆς σοφίας καὶ τοῦ μετὰ συνέσεως πολέμου ταύτης ἐπίθετα εἶναι: Πχλλάξ, Ἐφέζην, Τριπογένεια, Πολιάξ, Γλυκώπις κλπ.

**Αθηναί** (αἱ). Πρωτεύουσα τὸ πάλαι τῆς Ἀττικῆς, νῦν δὲ τοῦ νομοῦ τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας καὶ καθέδρα τοῦ βασιλείου τῆς Ελλάδος. Ο κάτοικος 'Αθηναῖος.

**Αθωφ-ώ** (ό). "Ορος ἐν Μακεδονίῃ συγκρατίσον μίαν ἄκρην τῆς Χαλκιδικῆς γερσονήσου (ταῦν "Αγριον "Ορος). Ο κάτοικος 'Αθωίτης.

**Αἴγινα-ης** (ή). Νῆσος ἐν τῷ Σαρωνικῷ κόλπῳ. Ο κάτοικος Αἰγινήτης καὶ τὸ θηλ. Αἰγινήτις-ίδος τὸ ἐπίθετον Αἰγινητικός καὶ Αἰγιναῖος.

**Αἴγιναποε-ον** (ή). Χώρα ἐκτεινομένη πρὸς βορὸν τῆς Ἀρραικῆς, ἦν ποτὶζει ὁ ποταμὸς Νείλος. Ο κάτοικος Αἰγύπτιος.

**Αἰολίς-ίδος** (ή). Η γώρα τῶν Αἰολέων ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ. Ο κάτοικος Αἰολεὺς καὶ Αἰολίος καὶ τὸ θηλ. Αἰολίς, τὸ ἐπίθετον Αἰολικός καὶ Αἰολίος.

**Αλκιβιάδης-ον**. 1) Αθη-

ναῖος, μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, δοτις, καταδικασθεὶς ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του εἰς θάνατον, ἀνακληθεὶς δὲ καὶ ἔσορισθεὶς τὸ δεύτερον ἀπέθανεν ἐν Ἀσίᾳ. 2) Ἑζήδελφος αὐτοῦ καὶ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων.

**Αλυψ-υος** (ό). Ποταμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐκθεττῶν εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον.

**Αμαζόνες-ών** (αἱ). Πολεμικὸν ἔθνος ἐκ γυναικῶν συνιστάμενον καὶ κατοικοῦν ἐν Ἀσίᾳ περὶ τὸν Θερμώδοντα ποταμόν.

**Αναξιράτης.** Ιδεύοδων.

**Αναξιλαος.** Ιδεύοδων.

**Ανδρος** (ή). Νῆσος τῶν Ελληνικῶν κυκλαδῶν ἐν τῷ Αιγαίῳ πελάγει. Ο κάτοικος "Ανδρίος.

**Αντανδρος** (ή). Πόλις τρωικὴ ἐν τῷ Αδριανούττειφ κόλπῳ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ οὔρους τῆς Ιδηνῆς. Ο κάτοικος 'Αντανδρίος.

**Αντίοχος.** Αθηναῖος, ὑπονάρχος τοῦ Αλκιδείαδου. (Ἐλλην. Α', Ε', 11).

**Αντιφῶν-ῶντος.** 1) Αθηναῖος, υἱὸς Σοφίλου, ἀνὴρ ὅγι καλῶν ήθων. 2) Αντιφῶν, ὁ ἐκ τοῦ δήμου Ραμνοῦντος, εἰς τῶν ἐν Αθήναις δέκα ἐπισήμων φυτέρων.

**Απατούοια.** (τὰ). Εορτὴ

κοινή τῶν Ἀθηναίων καὶ Ίωνων, ἀγομένη τὸν Πυκνεψιῶν μῆνα καὶ διεκροῦσσα τρεῖς ἡμέρας. Κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην τὰ κατὰ τὸ ἔτος ἐκείνῳ γεννηθέντα παιδία ἐνέγραφον εἰς τὰς φρατρίας.

**Ἀργινούσθαι** (αἱ). Τρεῖς μηνοὶ νῆσοι μεταξὺ Λέσβου καὶ Αιολίδος.

**Ἀργος** (τὸ). Μία τῶν περιφρυγοτέρων πόλεων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐν Πελοποννήσῳ, μητρόπολις τῆς Ἀργολίδος. Ο κάτοικος Ἀργεῖος.

**Ἀρειος Πάγος** (6). Τὸ Ανώτατον τῶν Ἀθηναίων δικαστήριον, καίμενον ἐν τῷ παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν λόφῳ. Τούτου ὁ δικαστὴς ἐκαλεῖτο Ἀρεοπαγίτης; τὸ ἐπίθετον ἀρεοπαγίτικός.

**Ἀριοθαρζάνης·ους.** Σατράπης τῆς Ιωνίας καὶ Φρυγίας.

**Ἀρίσταρχος.** Ἀθηναῖς ἀνήκων εἰς τὴν ἀριστοκρατικὴν μερίδα, ἥτις τῷ 411 π. Χ. κατέλυσε τὴν δημοκρατίαν ἐν Ἀθηναῖς καὶ κατέστησε τὴν βουλὴν τῶν 400 καὶ τὸ ὅλιγαρχικὸν πολίτευμα μετὰ δὲ τὴν κατάλυσιν τῆς ὅλιγαρχίας ἐκείνης, λαζῶν οὗτος τοξότας τινάς ἐγώρει πρὸς τὴν Οινόην, φρούριον τῶν Ἀθηναίων ἐν τοῖς μεθορίοις τῆς Βοιωτίας καὶ πολιορκούμενον ὑπὸ τῶν Κορινθίων

καὶ Βοιωτῶν. Ἀπατάσας δὲ τοὺς ἐν κύτῳ Ἀθηναίους φρουρούς, πιστεύσαντας κύτῳ ὡς στρατηγῷ, παραδίδει τὴν Οινόην τοῖς Βοιωτοῖς.

**Ἀριστογένης· ους.** Πατήρ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Συρακουσίων Ηρακλείδου.

**Ἀριστοκράτης.** Εἰς καὶ οὗτος τῶν ἐν Ἀργινούσαις υκυρυγησάντων 10 στρατηγῶν τῶν Ἀθηναίων μετὰ τοῦ Ἀρχεστράτου, Ἀριστογένους, Κόνωνος, Διομέδοντος, Λέοντος, Περικλέους, Ερκυνίδου, Πρωτομάχου καὶ Θρασύλλου.

**Ἀρίστων.** Ἰδε Κύδων.

**Ἀρνάππης· ους.** Πέρσης ὑπὸ τὸν Φαρνάβαζον.

**Ἀρταξέρξης.** Ἰδε Κύρος.

**Ἀρτεμίσιος** (6). Θύγάτηρ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Απτοῦς καὶ ἀδελφὴ τοῦ Ἀπόλλωνος, θεὸς τοῦ κυνηγίου καὶ τοῦ σεληνικοῦ φωτός.

**Ἀρτεμίσιον** (τὸ). Ἀκροτήριον εἰς τὰ βόρεια τῆς νήσου Εὔβοιας, ὃπου ἦν καὶ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος.

**Ἀρχέδονυος.** Εἰς τῶν ἐν Ἀθηναῖς ἴσχυσάντων δημαρχῶν, κωμῳδούμενος ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους.

**Ἀρχέστροατος.** Ἰδε Ἀριστοκράτης.

**Ασία-ας** (ά). Μία τῶν μεγαλειτέρων ἡπείρων τῆς γηίνης σφράγισας, ὑποδιαιρουμένη εἰς μεγάλην καὶ μικράν, εἴτε ἐλάσσοναν Ἀσίαν. Ο κάτοικος Ἀσιανός εὑροται δὲ καὶ Ἀσιάτης· τὸ θηλ. Ἀσιάτις-ιδος.

**Αστυοχος**. Ναύαρχος τῶν Ασκεδαμονίων ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου πρὸ τοῦ Μινδάρου.

**Αταρνεὺς-έως** (ό). Πόλις παραθαλ. τῆς Αἰολίδος, ἀπέναντι τῆς Λέσβου.

**Αττική**. Ἐπαρχία τῆς ιδίως Ἑλλάδος, πρωτεύουσαν ἔχουσα τὰς Ἀθήνας. Τὰ ἔθνηκαν Ἀττικός, Ἀττικὴ καὶ Ἀτθίς.

**Αὐτόλυκος-ου**. Εἰς τῶν Αργοναυτῶν, υἱὸς τοῦ Δημόπαχου.

**Αχαΐα**. Ἐπαρχία πρὸς ἄρχονταν τῆς Πελοποννήσου. Ο κάτοικος Ἀχαιός καὶ Ἀχαιής (ά).

## Β

**Βάτραχος-ου**. Ὁργανον αἰσχρὸν τῶν 30 τυράννων, χρησιμεύων ως μηνυτὴς τῶν χρηστῶν πολιτῶν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς Βουλῆς.

**Βιθυνία** (ά). Ἐπαρχία τῆς Μ. Ἀσίας, μεταξὺ Πόντου καὶ Προποντίδος, λεγομένη καὶ Θράκη ἡ ἐν Ἀσίᾳ. Ο κάτοικος Βιθυνός καὶ Βιθυνίς.

**Βοιωτία**. Ἐπαρχία τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος, πρωτεύουσαν ἔχουσα τὰς Θήσεις. Ο κάτοικος Βοιωτός, Βοιωτίς καὶ Βοιώτιος.

**Βοιώτιος**. Πρέσβυς Ασκεδαμόνιος.

**Βυζάντιον**. Πόλις Θρακική, ἡ νῦν Κωνσταντινούπολις, ἀποικία Μεγχρέων, κτισθεῖσα ὑπὸ Βύζαντος. Τὰ ἔθνηκαν Βυζάντιος, Βυζαντίς καὶ Βυζαντιάς.

## Γ

**Γαύριον** (τό). Λιμὴν καὶ φρούριον τῆς Ἀνδρου.

**Γεράνεια-ας**. Ὄρος τῆς Μεγχρίδος ἐπὶ τοῦ ισθμοῦ, χωρίζον τὴν Μεγχρίδα ἀπὸ τῆς Κορινθίας. Ο κάτοικος Γερανεὺς καὶ Γερανεάτης.

**Γνωθίς-ιδος**. Πατήρ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Συρακουσίων Ποτάμιδος.

**Γοργώ-όνος** (ά). Θυγάτηρ τοῦ Φόρκυος καὶ τῆς Κητοῦς. Ταύτης ἡ κεφαλὴ ἐκλήθη Γοργόνειον καὶ ἀπεικόνιζον αὐτὴν πάντοτε ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τῆς Ἀθηνᾶς. Κατ' ὅλους τρεῖς ἵσαν αἱ Γοργόνες, Σθενώ, Εύρυχλη καὶ Μέδουσα, ἔχουσαι τερατωδὴν μορφὴν καὶ ἀπολιθοῦσαι τοὺς βλέποντας αὐτάς.

**Γόρδιον** (τό) καὶ Γορδίειον. Πόλις τῆς Μεγ. Φρυ-

γίας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σχηγγά-  
ριου, περίφημος διὰ τὸν ἐν αὐτῇ  
γόρδιον δεσμόν, ὃν ἔκοψεν ὁ Μ.  
Ἀλέξανδρος διὰ τῆς σπάθης του.  
Ο κάτοικος Γορδιεύς.

**Γύθειον** καὶ **Γέθιον** (τό).  
Πόλις καὶ λιμήν ἐν τῷ Ακκων-  
ικῷ κόλπῳ. Τανῦν *Μαραθωνῆσι*.  
Ο κάτοικος Γυθεάτης.

## Δ

**Δαρεῖος.** Βασιλεὺς τῶν Περ-  
σῶν, πατὴρ τοῦ Ἀρταξέρξου καὶ  
Κύρου τοῦ Νεωτέρου.

**Δεκέλεια.** Κώμη καὶ δῆμος  
τῆς Ἀττικῆς, τὸ νῦν *Τατόι* λε-  
γόμενον. Ο κάτοικος Δεκελεὺς  
καὶ (κατά τινας) Δεκελείνης.

**Δελφίνιον.** Φρούριον πρὸς  
ἀνατολὰς τῆς Χίου. Τανῦν *Δέλ-  
φυρας*.

**Δελφοὶ-ων** (οἱ). Πόλις τῆς  
Φωκίδος, τανῦν *Καστρί*, περί-  
φημος διὰ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν καὶ  
τὸ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος.  
Ἐνταῦθα ἐγένοντο κατὰ τετραε-  
τίαν οἱ *Πυθικοὶ ἀγῶνες*. Ο κά-  
τοικος Δελφός.

**Δερκυλίδας.** Διάστημος  
στρατηγὸς τῶν Ακαδαιμονίων,  
περιφθεῖς εἰς τὴν Ἀσίαν τῷ 399  
π. Χ. καὶ ἐπιτυχῶς πολεμήσας  
τὸν Τισσαφέρνην.

**Δῆμαρχος.** Συρακούσιος  
στρατηγός, υἱὸς τοῦ Ἐπιδόκου.

**Διαγόρας.** Ἰδε *Δωριεὺς*.

**Διόδωρος.** Ἀθηναῖος, φί-  
λος τοῦ Σωκράτους.

**Διομέδων.** Στρατηγὸς τῶν  
Ἀθηναίων ἐπὶ τοῦ Πελοπον-  
νησιακοῦ πολέμου.

**Διότιμος.** Ἀθηναῖος, ὅστις  
μετὰ τοῦ Εὔρυπτολέμου, διατα-  
γῆ τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἐσυνθηκο-  
λόγησε μετὰ τοῦ *Φαρνακέζου*  
ἐν Χαλκηδόνι.

**Δρακοντίδης-ου.** Εἰς τῶν  
30 τυράννων, ὁ τὸ περὶ τῶν 30  
ψήφισμα περὶ διιγχρίας γράψας.

**Δωριεὺς-έως.** Γένος Διαγό-  
ρου, ρόδιος, διοικητὴς τοῦ ἐκ  
Θουρίων τῆς Ἰταλίας πρὸς Βοή-  
θειαν τῶν Ακαδαιμονίων στα-  
λέντος στόλου.

**Δωρόθεος.** Ἀθηναῖος, εἰς  
τῶν πεμφθέντων πρὸς τὸν *Φαρ-  
νάκεζον* πρέσβεων μετὰ τοῦ Φι-  
λοδίκου, Θεαγένους, Εὔρυπτολέ-  
μου καὶ Μαντιθέου.

## Ε

**Εῖδος-ωτος** (ό) καὶ πληθ.  
Εἴλωτες· κυρίως οἱ κάτοικοι τοῦ  
Ἐλους ἐν Μεσσηνίᾳ, ἀκολούθως  
δὲ οἱ ἐν Σπάρτῃ δοῦλοι.

**Εκατόμνως-ω.** Βασιλεὺς  
τῆς Καρίας, συνδραμὼν καύσφα  
τὸν Εύαγόραν βασιλέα τῆς Κύ-  
πρου εἰς τὸν κατὰ τῶν Περσῶν  
αὐτοῦ πόλεμον.

**Ἐλευσίς-ινος** (ἥ). Πόλις καὶ δῆμος τῆς Ἀττικῆς, ἐν ἡ ὑπῆρχε ναὸς τῆς Δήμητρος, ὃπου ἐτελοῦντο τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια. Ὁ κάτοικος Ἐλευσίνιος.

**Ἐλιξος.** Στρατηγὸς τῶν Μεγαρέων.

**Ἐλλάς.** Υπὸ γενικὸν ὄνομα θεωρουμένη ἡ Ἑλλὰς διηρεῖτο τὸ πᾶλιν εἰς 4 μεγάλα μέρη· εἰς τὴν ἀρκτῷαν Ἑλλάδα, ἥτις περιελάμβανε τὴν Μακεδονίκην, Θεσσαλίαν καὶ Ἡπειρὸν· εἰς τὴν μεσσαίαν, ἥτις καὶ ἴδια Ἑλλὰς ἐκκλείτο, περιλαμβάνουσαν τὴν Μεγαρίδα, Ἀττικάν, Βοιωτίαν, Φωκίδα, Λοκρίδα, Αιτωλίαν καὶ Ἀχαρναίαν· εἰς τὴν μεσημβριήν, περιλαμβάνουσαν τὴν Πελοπόννησον, καὶ εἰς τὰς νήσους. Ἰδίως δὲ Μεγάλη Ἑλλὰς ἐκκλείτο τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς Ἰταλίας καὶ ἡ Σικελία, ἔνθα ἀνέκαθεν εὑρίσκοντο διάφοροι: Ἐλληνικαὶ ἀποικίαι καὶ ἐπίσημαι πόλεις. Τὰ ἔθνικὰ Ἑλλην, Ἐλληνίς.

**Ἐλλήνοποντος** (πόντος τῆς Ἑλλην). Ὁ μεταξὺ Ἀσίας καὶ Εὐρώπης πορθμός, δι’ οὗ ἐνοῦται ἡ Προποντίς μετὰ τοῦ Αιγαίου πελάγους, τὸ νῦν συνήθως στενὸν τῶν Δαρδανελλίων λεγόμενον. Ὁ κάτοικος Ἐλληνόποντιος.

**Ἐλος** (τὸ). Πόλις ἐπὶ τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου, καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν. Ὁ κάτοικος Ελώς καὶ πληθυν. Εἶδωτες.

**Ἐνδεκα.** Ἀργούτες ἐν Ἀθήναις, ἐπιτετραμμένοι τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ποινικῶν ἀποφάσεων.

**Ἐπίδοκος.** Ἰδεὶς Δήμαρχος.

**Ἐρασινίδης.** Ἰδεὶς Ἀριστοχράτης.

**Ἐρατοσθένης-ους.** Ἀθηναῖος, εἰς τῶν 30 τυράννων φονεύσας τὸν πρεσβύτερον ἀδελφὸν τοῦ Λυσίου Πολέμαρχον, καθ’ οὗ καὶ ὁ Λυσίς ἔγραψε τὸν κατὰ Ἐρατοσθένους λόγον.

**Ἐρυνῆς.** Κατὰ τὴν μυθολογίαν, υἱὸς τοῦ Διός καὶ τῆς Μαίας, ἄγγελος τῶν Θεῶν καὶ φυγοπομπός, ἔφορος τοῦ λόγου, τοῦ ἐμπορίου καλπ. Θεεν καὶ ἐτυμᾶτο ὑπὸ διάφοροι ἐπίθετα: λόγιος, κερδῷος καλπ.

**Ἐρυγένης.** Ἀθηναῖος, φύλος καὶ μαθητὴς τοῦ Σωκράτους.

**Ἐρυκοράτης-ους.** Στρατηγὸς τῶν Συρακούσιων, διακριθεὶς ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

**Ἐρυμών.** Μεγαρέως, κυβερνήτης τῆς νηὸς τοῦ Καλλικρατίδα, ναυάρχου καὶ στρατηγοῦ τῶν Λακεδαιμονίων.

**Ἐτεόνικος.** Λακεδαιμόνιος, ὑποστράτηγος τοῦ ναυάρχου Ἀστυόχου, καὶ ἀρμοστής ἔπειτα τῆς Θάσου.

**Εὐαγόρας.** Βασιλεὺς τῆς ἐν Κύπρῳ Σαλαμίνος, φίλος τῶν Αθηνίων ἐπαναστατήσας κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας καὶ πολεμήσας κατ' αὐτοῦ ἐπὶ δέκα ἔτη.

**Εὐκλῆς·έους.** Γιὸς τοῦ Ἰππωνος, στρατηγὸς τῶν Συρρακουσίων.

**Εὔμαχος.** Στρατηγὸς τῶν Αθηναίων ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

**Εὔμολπος.** Γιὸς τοῦ Ποσειδώνος καὶ τῆς Χιόνης, περίφημος μελεψόδος Θρᾷξ μετοικήσας εἰς τὴν Ἀττικήν. Οὗτος ἡγεμὼν καταστὰς τῶν Ἐλευσίνων ἐπολέμησε κατὰ τοῦ Ερεγχέως βασιλέως τῶν Αθηνῶν καὶ συνέστησε τὰ Ἐλευσίναια μανστήρια.

**Ἐύρυπτόλεμος.** Πρέσβυς Αθηναῖος. Ἰδε Θεαγέρης.

**Ἐύρυθθεὺς·έως.** Γιὸς τοῦ Σθενέλου καὶ θείος τοῦ Περσέως, εἰς ὃν κατὰ θείαν ἀπόφρασιν ὑπήκουεν ὁ Ήρακλῆς.

**Ἐύρωπη.** Μίξ τῶν τριῶν μεγάλων ἡπείρων τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Ο κάτοικος Εὐρωπαῖος.

**Ἐφεδος.** Πόλις τῆς Ιωνίας ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Κεύ-

στρου, ἐπίσημος τὸ πάλαι διὰ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, κατεδαφισθέντα ὑπὸ τῶν Σκυθῶν τῷ 262 π. Χ. Ο κάτοικος Ἐφέσιος.

## Ζ.

**Ζεὺς - Διός.** Ο ὑπέρτατος τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαῖοις Ἕλλησις καὶ Ρωμαίοις Θεός, μίός τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ρέας, λατρευόμενος ὑπὸ διάφοροις ἐπίθετα καὶ παριστῶν τὴν ἰδέαν τῆς ἀρχαικῆς καὶ συντριπτικῆς δυνάμεως καὶ τῆς ζωῆς ὅλων τῶν ὄντων.

## Η.

**Ἡΐών,** (ἡ). Ἐπίνειον τῆς Αμφιπόλεως, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ. Τὸ Ἐθνικὸν Ἡΐωνες.

**Ἡπειρος·ου,** (ἡ). Χώρα εἰς τὰ Β. Δ. τῆς Ἑλλάδος κατηγέννητη. Ο κάτοικος Ἡπειρώπης, τὸ ἐπίθετον Ἡπειρωτικός.

**Ἡράκλεια.** Πόλις τῆς Φθιώτιδος, λεγομένη ἴδιῃ Τραχυίᾳ ἢ ἡ ἐν Τραχίνῃ, κτισθείσα ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν τὸ β' ἔτος τοῦ Πελοπονν. πολέμου. Ο κάτοικος Ἡράκλειώτης.

**Ἡράκλειδης.** Στρατηγὸς τῶν Συρρακουσίων ἐπὶ τοῦ Πελοποννησ. πολέμου, μίός τοῦ Ἀριστογένους.

**Ηράκλειον**, (ιερόν). Ναὸς τοῦ Ἡρακλέους ἐν Χαλκηδόνι, ὃπου ἦτο μεγάλη πεδιάς.

**Ηρακλῆς - έους.** Ήδης τοῦ Διος καὶ τῆς Ἀλκμήνης, ὁ ἀνδρειότατος καὶ ἐπισημότατος τῶν ἡρώων τῆς ἀρχαιότητος. Οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ καλούνται Ἡρακλεῖδαι.

**Ηθίοδος.** Ο μετὰ τὸν "Ουρον" περιφρημότερος τῶν ἀρχαίων ποιητῶν, γεννηθεὶς μὲν ἐν Κύρῃ τῆς Αἰολίδος (ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ), ἀνατραχεῖς δὲ ἐν Ἀσκρῷ, καύμῃ τῆς Βοιωτίας, οὗτον καὶ Ἀσκραῖος ἐπωνομάσθη. Ἐκ τῶν 18 ποιημάτων αὐτοῦ σώζονται μόνον τρία: Θεογορία, Ἔργα καὶ Ἡμέραι καὶ Ἀστίς Ἡρακλέους.

### Θ.

**Θάδος**, (ἡ). Νῆσος τοῦ Αιγαίου πελάγους καὶ ὄμώνυμος ἐν αὐτῇ πόλις, ἀπέναντι τῶν παραλίων τῆς Θράκης, ἀποικος τῶν Παρίων. Ο κάτοικος Θάσιος.

**Θευμιστοκλῆς-έους.** Μέγας πολιτικός καὶ στρατηγός τῶν Ἀθηναίων, διαπρέψας ἐν τῇ ἐν Σαλαμίνι ναυμαχίᾳ (480 π. Χ.).

**Θεογένης-ους.** Ἀθηναῖος πρέσβυς. Ἰδε Δωρόθεος.

**Θέογνις-ιδος.** Ἀθηναῖος,

εἰς τῶν τριάκοντα τυράννων.

**Θεομοπύλαι-ῶν.** Τὸ περίφημον στενόν πέρασμα τὸ μεταξὺ τοῦ ὄρους Οἴτης ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ τῆς θαλάσσης ὃπου μαχόμενος ἀπέθανεν ὁ Λεωνίδας μετὰ τῶν 300 Σπαρτιατῶν τῷ 480 π. Χ.

**Θεομώδων-οντος.** Ποταμός τῆς Καππαδοκίας, ἐκβάλλων εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον.

**Θεοδαλία.** Ἐπαρχία μεγάλη καὶ εὐφορος, ὅριζομένη ἀρκτικῶς ὑπὸ τοῦ ὄρους Ὀλύμπου, ὅπερ διαχωρίζει αὐτὴν ἀπὸ τῆς Μακεδονίας, δυτικῶς ὑπὸ τοῦ Πίνδου, διαχωρίζοντος αὐτὴν ἀπὸ τῆς Ἡπείρου, μεσημβρινῶς ὑπὸ τῆς ίδιας Ἑλλάδος διὰ τῆς Οίτης καὶ ἀνατολικῶς ὑπὸ τοῦ Αιγαίου πελάγους. Ο κάτοικος Θεοσαλὸς ἢ Θετταλὸς καὶ τὸ θηλ. Θεοσαλίς (ἡ).

**Θηβαί** (αἱ). Πρωτεύουσα τῆς Βοιωτίας. Ο κάτοικος Θηβαῖος.

**Θηραμένης-ους.** Στρατηγὸς καὶ δημαρχὸς Ἀθηναῖος, γενόμενος εἰς τῶν 30 τυράννων, ὡρ' ὃν ἀκολούθως κατεδικάσθη εἰς θάνατον.

**Θίβρων-ωνος.** Στρατηγὸς τῶν Ακαεδαιμονίων ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

**Θορικός** (ὁ). Μία τῶν 12 ἀρχαίων πόλεων τῆς Ἀττικῆς,

συγκαταλεγείσα μετὰ ταῦτα εἰς τοὺς δήμους τῆς Ἀττικῆς, ἀνήκουσα εἰς τὴν Ἀκραγαντίδα φυλὴν καὶ καιμένη ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν αὐτῆς παραστάντων. Οἱ δημόταις Θορούκιος καὶ Θορούκευς.

**Θούροιοι** (οἱ). Πόλις παράλιος ἐν τῇ κατώ Ιταλίᾳ, ἀποκαλούσα τῶν Ἀθηναίων, ἡ πρότερον Σύβαρις. Οἱ πολίταις Θούροις καὶ Θούριες.

**Θοάκη.** Ἐπαρχία μεγάλη, ἡς τὰ δύοια μετεβλήθησαν τὸ πάλαι κατὰ διαφόρους ἐποχάς. Σημερον ἀνήκει εἰς τὴν Εύρωπαν καὶ Τουρκίαν. Πρωτεύουσα αὐτῆς ἡ Κωνσταντινούπολις, καὶ καθέδρα τοῦ Οθωμ. κράτους. Οἱ κάτοικοι Θοᾶξ καὶ Θοᾶττα.

**Θοάκιον** (τό). οὔτως ὄνομαζέτο μέρος τι τοῦ Βυζαντίου, πρὸ τῶν Θρακίων πυλῶν.

**Θρασύβουλος.** Ἀθηναῖος, ὁ καταλύσας τὴν τῶν 30 τυραννίαν καὶ ἐλευθερώσας τὰς Ἀθήνας.

**Θρασύβουλος.** Εἰς τῶν Ἀθηναίων στρατηγῶν ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

**Θυμοχάρονς-οις.** Στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, σταλεῖς μετὰ πλοίων πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Εύβοίας, νικηθεὶς δὲ παρὰ τὴν Ἔρετριαν ὑπὸ τοῦ ναυάρχου τῶν Λακεδαιμονίων Ἀγγησανδρί-

δου, ἀπώλεσε τὰ πλεῖστα τῶν πλοίων αὐτοῦ.

## Ι

**Ἴον** (ἡ). Όρος τῆς Φρυγίας καὶ Μυσίας, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὅποιου ἔκειτο ἡ πόλις Τροία.

**Ἴλιον** (τό). Πόλις τῆς Τροίας πρὸς τὸν Ἕλλήσποντον, αὐξηθείσα ἀκολούθως ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξανδρου. Ἰλιον ἐλέγετο καὶ κατὴ ἡ Τροία, καὶ παλαιὸν λεγούμενη πρὸς διαστολὴν τῆς νέας. Οἱ κάτοικοι Ἰλιεὺς-έως καὶ Ἰλιάξ-άδος.

**Ἴππεύς.** Σάριος στρατηγός.

**Ἴπποκράτης-ονς.** Υπονυμάρχος ἐν τῷ στόλῳ τῶν Σπαρτικτῶν ὑπὸ τὸν Μίνδαρον, ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

**Ἴππων-ωνος.** Πατήρ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Συρακουσίων Εὐκλέους.

**Ἴσθιμὸς-οῦ** (ὁ). Οὗτος ἐκαλεῖτο κατ' ἔξογὴν ὁ στενὸς γῆς κακὴν ὁ συνδέων τὴν Πελοπόννησον μετὰ τῆς Στερεῆς Ἑλλάδος, μεταξὺ Σαρωνικοῦ καὶ Κορινθιακοῦ κόλπου.

**Ἴωνία-ας.** Λόρας κατὰ τὰ νότια τῆς Μ. Ασίας ὡρ' Ἕλληνων οἰκισθείσα. Οἱ κάτοικοι Ἰων-ωνος.

## Κ

**Καδυεία-ας** (ἡ). Ἀκρόπο-

λις τῶν Θηρῶν κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κάδμου ἐλθόντος ἐκ Φοίνικος· ἐκ ταύτης καὶ οἱ κάτοικοι τῶν Θηρῶν ἐλέγοντο Καδμεῖοι.

**Κάλλαισχοος-ον.** Ἀθηναῖος, πατὴρ τοῦ Τυράννου Κριτίου, ἀρχηγὸς μιᾶς μερίδος τῆς πολιτείας τῶν 400.

**Καλλικρατίδας-α.** Ναύαρχος τῶν Λακεδαιμονίων, ὅστις δικαεζάμενος τὸν Λύσανδρον, ἐφονεύθη ἐν τῇ ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχίᾳ.

**Καλλίξενος.** Ρήτωρ Ἀθηναῖος, κατηγορήσας μετὰ τοῦ Θηραμένους τοὺς ἐν Αργινούσαις ναυμαχήσαντας 10 στρατηγούς.

**Καλλιδονία** καὶ *Kallidōnía*. Η συνηθέστερον *Xallichēdōn* λεγομένη (τανῦν Καδίκιοι), πόλις τῆς Βιθυνίας, ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου, ἀπέναντι τοῦ Βυζαντίου, ἀποικία Μεγχρέων. Ο κάτοικος Καλλιδόνιος.

**Κανωνὸς** καὶ *Karrawós*. Ἀθηναῖος, ὃς ἐξέδωκε τὸ αὐτορέθερον ψήφισμα κατὰ τῶν ἀδικούντων τὸν Ἀθηναίων δῆμον.

**Καρδία.** Πόλις τῆς Θρακίας Χερσονήσου ἐπὶ τοῦ Μέλαχος κόλπου. Τανῦν Καρδιά. Ο πολίτης Καρδιανός.

**Καρία.** Ἐπαρχία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀπέναντι τῆς Ρόδου,

πρωτεύουσαν ἔχουσα τὴν Ἀλικαρνασσόν. Ο κάτοικος Κάρη καὶ Κάριος καὶ Κάειρα(ή).

**Καστωλὸς** (ή). Πόλις τῆς Λυδίας, ὅπου ἦν πεδίον εὔρυχωρον, ἐνῷ συνηθροίζοντο τὰ περισκά στρατεύματα τῆς κάτω Ἀσίας.

**Κέβης.** Θηραῖος, μαθητὴς τοῦ Σωκράτους· εἰς τοῦτον ἀποδίδεται ὁ διάλογος, ὁ ἐπιγραφόμενος *Píraēs* (ἡθική τις ἀληγορία).

**Κεραμικός.** Κόλπος τῆς Καρίας, περὶ τὴν πόλιν Κέραμον, τανῦν κόλπος τῆς Κῶ.

**Κέφαλος-ον.** Ρήτωρ Συρακούσιος πατὴρ τοῦ ρήτορος Λυσίου, μετοικήσας εἰς Ἀθήνας προτροπὴ τοῦ Περικλέους.

**Κέως-ω.** Νῆσος τῶν Κυκλαδῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει, νῦν Τζιά καλούμενη. Ο κάτοικος Κείος.

**Κίος** (ή). Παραθαλάσσιος πόλις τῆς Βιθυνίας, ἀποικος τῶν Μιλησίων παρὰ τὸν ὑπ' αὐτῆς κληθέντα κιαρὸν κόλπον. Ο κάτοικος Κίος.

**Κίρκη.** Περίφημος μάγισσα, γεννήσασα ἐκ τοῦ Ὁδυσσέως τὸν Τηλέγονον. Κατὰ τὴν μυθολογίαν, αὕτη ἦν θυγάτηρ τοῦ Ηλίου καὶ τῆς Περσεΐδος, ἢ τοῦ Υπερίονος καὶ τῆς Ἀστερόπηνος,

κατώκει δὲ νῆσόν τινα παρὰ τὴν Ἰταλίαν.

**Κισθίνη-νες** (ά). Πόλις τῆς Αιολίδος ἐν τῇ μικρῇ Ἀσίᾳ.

**Κλαζομεναί** (αί). Πόλις τῆς Ιωνίας ἐν τῷ Σμυρνατοφ κόλπῳ, τεκνῦν Βρέουλα (Βουρλά). Ο κάτοικος Κλαζομένιος.

**Κλέαρχος.** Λακεδαιμόνιος στρατηγός, πρόξενος τῶν Βυζαντίων καὶ ἀρμοστής.

**Κλεισθένης-ούς.** Ἀθηναῖος, υἱὸς Μεγακλέους, ἐκδιώξας μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων τὸν τύραννον τῶν Ἀθηνῶν Ἰππίαν καὶ ἀποκταστήσας καὶ αὐθίς ἐν Ἀθηναῖς τὴν δημοκρατίαν.

**Κλεόδοτρατος.** Ἀργείος πρόσθυς, εἰς τῶν μετὰ τοῦ νεωτέρου Κύρου συστρατευσμένων.

**Κλεοφῶν.** Ἀθηναῖος δημαρχός, ἔχθρος τῶν ὀλιγαρχιῶν, ὃς ἐφονεύθη, τῷ 406. π. Χ.

**Κνίδος-ου** (ά). Πόλις τῆς Κρήτης, ἔχουσα ἐπίσημον ναὸν τῆς Ἀφροδίτης, ἐν τούτου Κριδίας καλούμενης. Ο κάτοικος Κνίδιος.

**Κόδρος-ου.** Ο τελευταῖος βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων, φονεύθεις ὑπὸ τῶν εἰς τὴν Ἀττικὴν εἰσβαλόντων Πελοποννησίων τῷ 1.050 π. Χ.

**Κοιρατάδας-α.** Θηροίος, ἀρχηγὸς τῶν ἐν Βυζαντίῳ φρουρούντων Βοιωτῶν μετὰ τῶν Ακεδείγονίων τῷ 409 π. Χ.

**Κολοφῶν - ωνος.** Μίζ τῶν 12 Ιωνικῶν πόλεων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐπίσημος τὸ πάλαι. Ο κάτοικος Κολοφώνιος.

**Κόνων.** Στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, υἱὸς τοῦ Τιμοθέου, δοτις κατεπολέμησε τὸ ναυτικὸν τῶν Λακεδαιμονίων ἐν Κνίδῳ τῆς Κρήτης.

**Κορηπόδος** (ό). "Ορος πρὸς νότον τῆς Ἐρέσου καὶ κώμη ἐπ' αὐτοῦ. Τὸ τοπικὸν Κορηπούς καὶ Κορηπίτης.

**Κόρινθος** (ά). Μίζ τῶν ἐπισημοτέρων πόλεων τῆς Ἑλλάδος ἐν Πελοποννήσῳ ἐπὶ τοῦ ἐκ τάπτης λεγομένου Κορινθιακοῦ Ισθμοῦ, πρωτεύουσα τῆς μικρᾶς ἐπαρχίας Κορινθίας. Ο κάτοικος Κορίνθιος.

**Κορυφάδιον** (τό). Ακρωτήριον τῆς Μεσσηνίας ἐν Πελοποννήσῳ πλησίον τῆς Πύλου. Ο κάτοικος Κορυφασιεύς.

**Κοστούσιππίδας-α.** Ναύαρχος τῶν Λακεδαιμονίων ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέου, διαδεξάμενος τὸν ἔξορισθέντα ἐκ Σπάρτης Πασιππίδην.

**Κοιτίας.** Ἀθηναῖος, μαθητὴς τοῦ Σωκράτους κατ' ἀρχής,

είτε δὲ ἀσπονδίας ἐγθρός αὐτοῦ.  
Εἰς τῶν 30 τυράννων, φονευθεῖς  
ἐν τῇ ἐν Πειραιεὶ μάχῃ.

**Κριτόβουλος.** Ἀθηναῖος,  
υἱὸς τοῦ Κρίτωνος, μαθητὴς τοῦ  
Σωκράτους.

**Κρίτων.** Ἀθηναῖος, μαθη-  
τὴς καὶ φίλος τοῦ Σωκράτους  
πλούσιος, ἐπὶ τῷ ὄνοματι τοῦ  
ὅποιου ὑπάρχει λόγος τοῦ Πλά-  
τωνος ἐπιγραφόμενος «Κρίτων».

**Κύδων-ωνος.** Βυζάντιος,  
εἰς τῶν προδόντων τὸ Βυζάντιον  
εἰς τοὺς Ἀθηναῖους καὶ τὸν Ἀλ-  
ιβιάδην τῷ 409 π. Χ. μετὰ  
τοῦ Ἀρίστωνος, Ἀναξικράτους,  
Ἀναξιλάχου καὶ Δυκούργου.

**Κύζικος** (ἥ). Χερσόνησος ἐν  
τῇ προποντίδι κατὰ τὴν παραχλίαν  
τῆς Μυσίκης, ἔχουσα καὶ ὄμώνυ-  
μον πόλιν μετ' ἀξιολόγου λιμέ-  
νος· ὁ κάτοικος Κυζικηνός.

**Κυκλάδες** (αἱ). Οὕτω κα-  
λοῦνται ἡπακτικαὶ περὶ τὴν νῆ-  
σον Δῆλον νῆστοι τοῦ Αἰγαίου  
πελάγους, ὃν ἐπισημάτεραι είναι:  
ἡ Σύρος, Ἄνδρος, Τήνος, Νάξος,  
Κέος, Κύθηνος, (Θερμιά), Μῆλος,  
Σίφνος κλπ.

**Κύπρος** (ἥ). Νῆσος μεγάλη  
ἐν τῇ Μεσογείῳ πρὸς τὴν Ασίαν.  
Ο κάτοικος Κύπριος.

**Κύρος** ὁ νεώτερος, υἱὸς τοῦ  
Δαρείου καὶ τῆς Παρουσάτιδος,  
πολεμήσας κατὰ τοῦ ἀδελ-

φοῦ αὐτοῦ Ἀρταξέρξου καὶ φο-  
νευθεῖς ἐν τῇ περὶ τὴν Κούναξαν  
μάχῃ.

**Κώς** (ἥ). Νῆσος τοῦ Ἰακ-  
ούσιου πελάγους, ἀπέναντι τῆς Κα-  
ρίας, πατρὸς τοῦ Ἰπποκράτους,  
τοῦ Ἀπελλοῦ κλπ. Ο κάτοι-  
κος Κώιος.



**Λαβώτας-α.** Δωρικῶς ἀντί<sup>τ</sup>  
Λεωβότης· Λακεδαιμόνιος ἀρχο-  
στῆς εἴτε ἐπαρχος.

**Λακεδαιμών.** Πρωτεύου-  
σα τῆς Λακωνίας ἐν Πελοποννή-  
σῳ, ἰδίκ δὲ Σπάρτη καλουμένη.  
Λέγεται δὲ γενικώτερον Λακε-  
δαιμώνιον καὶ ὄλοκληρος ἡ ἐπαρχία  
τῆς Λακωνίας. Ο κάτοικος Λα-  
κεδαιμόνιος.

**Λακωνία-Λακεδαιμών.** Τὸ  
ἐθνικὸν Λάκων, Λάκαινα καὶ Λα-  
κωνίς.

**Λάμψακος.** Πόλις τῆς Μ.  
Ἀσίας ἐπὶ τοῦ Ελλη-  
σπόντου. Ο κάτοικος Λαμψα-  
κηνός.

**Λέσβος.** Νῆσος τοῦ Αἰ-  
γαίου, ἀπέναντι τῆς Αἰολίδος,  
τανῦν Μιτυλήνη ἀπὸ τῆς ἐπιστη-  
μοτέρας τῶν ἐν αὐτῇ πόλεων.  
Ο κάτοικος Λέσβιος-ία καὶ Λε-  
σβίας-άδος καὶ Λεσβίς-ίδος.

**Λευκάς-αδος,** (ἥ). Πρω-  
τεύουσα τῆς ὄμωνύμου νήσου, τῆς

καὶ Λευκαδίας ιδίᾳ λεγομένης ταῦν Ἀγία Μαίρα. Ο κάτοικος Λευκάδιος.

**Λευκολοφίδης.** Ἀθηναῖος. Ἰδε Ἀδείμαντος.

**Λέων.** Στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, Σαλαμίνιος, ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

**Λίχας.** Λακεδαιμόνιος, θυμαζόμενος ἐπὶ φιλοξενίᾳ.

**Λυδία.** Ἐπαρχία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μεταξὺ Καρίας, Μυσίας, Φρυγίας καὶ Αιγαίου πελάγους. Ο κάτοικος Λυδός, Λυδή.

**Λύκειον.** Γυμνάσιον περίφραγμον ἐν Ἀθήναις, παρὰ τὰς ὅγθας τοῦ Ἄλισσου, ὃπου ἦν καὶ ναὸς τοῦ ἀπὸ τούτου παρονομασθέντος Λυκείου Απόλλωρος. Ἐν αὐτῷ ἐδίδαχε πολὺν χρόνον ὁ Ἀριστοτέλης, ὡστερὸν δὲ κατεδαχθεὶη ὑπὸ τοῦ Σολλήκου, πολιορκοῦντος τὰς Ἀθήνας.

**Λυκίσκος.** Ἀρχῶν ἐπώνυμος ἐν Ἀθήναις.

**Λυκοῦργος.** Βυζάντιος. Ἰδε Κύδων.

**Λύδανδρος.** Ναύαρχος διάσπορος τῶν Λακεδαιμονίων, νικήσας τοὺς Ἀθηναίους ἐν Αιγάλεω ποταμοῖς, καταλαβὼν τὰς Ἀθήνας καὶ συστήσας τοὺς 30 τυράννους.

**Λυδίας.** Στρατηγὸς τῶν

Ἀθηναίων, νικηφόρος ἐν Ἀργινούσαις.

## Μ

**Μάδυτος** (ἥ). Πόλις τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου ἐν Ἑλλησπόντῳ. Ο κάτοικος Μαδυτηνός.

**Μακεδονία.** Ἐπαρχία ταῦν τῆς Εύρωπας Τούρκιας κατὰ διαρρόους τὸ πάλαι ἐποχής διάφορα ἔγουστα δριπ. Ο κάτοικος Μακεδών καὶ Μακεδονίς.

**Μαλέα** (ἥ) καὶ Μάλεις. Ακρωτήριον τῆς Λασιθικῆς ἐν Πελοποννήσῳ.

**Μαντίθεος.** Πρέσβυς τῶν Ἀθηναίων, συλληφθεὶς ἐν Κροίκοντὶ τῶν Περσῶν.

**Μαντίνεια-ας.** Πόλις τῆς Αρκαδίας, ἐνῆρο στρατηγὸς τῶν Θηραίων Ἐπαρχειῶνδας ἀπέθανεν ἐνδόξως, νικητής γενόμενος τῶν Λακεδαιμονίων. Ο κάτοικος Μαντινεύς.

**Μαραθών-ωνος** (ἥ). Κώμη τῆς Αττικῆς περιχώρας, ὀξιομηνημένευτος διὰ τὴν ἐν αὐτῷ νίκην τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν Περσῶν τῷ 490 π.Χ. στρατηγοῦντος τοῦ Μιλτιάδου ὡνομάσθη δὲ οὕτω ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ φυομένου μαράθου. Ο κάτοικος Μαραθώνιος.

**Μέγαρα** (τὰ). Πρωτεύουσα τῆς μικρᾶς ἐπαρχίας Μεγαρίδος,

κτισθείσα ὑπὸ τῶν Δωριέων. Ὁ κάτοικος Μεγαρεὺς καὶ Μεγαρίς (ἥ).

**Μένανδρος.** Στρατηγὸς τῶν Αθηναίων ἐπὶ τοῦ Σικελικοῦ πολέμου.

**Μενεκλῆς.** Αθηναῖος δημαρχογός, ἐπὶ τοῦ Πελ. πολέμου.

**Μενεκράτης-ους.** Συρκούσιος, πατήρ τοῦ στρατηγοῦ Μύσκωνος.

**Μεσδίνην-ης.** Πρωτεύουσα τῆς ἐν Πελοποννήσῳ ἐπαργίας Μεσσηνίας, ἔχουσα ἀκρόπολιν τὴν Ἰθόμην. Ὁ κάτοικος Μεσσηνίος.

**Μήθυμνα.** Πόλις τῆς νήσου Λέσβου. Ὁ κάτοικος Μήθυμναῖος.

**Μηλόδιος.** Αθηναῖος, εἰς τῶν 30 τυράννων.

**Μίλητος** (ἥ). Ἐπίσημος πόλις τῆς Ιωνίας. Ὁ πολίτης Μιλήσιος.

**Μιλτιάδης-ου.** Γιός τοῦ Κίμωνος, ἔνδοξος τῶν Αθηναίων στρατηγός, διαπρέψας κατὰ τὸν πρῶτον περσικὸν πόλεμον ἐν Μαρθώνῃ τῆς Ἀττ. τῷ 490 π.Χ.

**Μίνδαρος.** Ναύαρχος τῶν Αλκεδαιμονίων ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, διαδεξάμενος τὸν Ἀστύχον.

**Μιτροβάτης-ους.** Πέρσης στρατάρχης, ἀποστάλεις μετὰ τοῦ

ΤΟΜΟΣ Γ'

Ἀρνάπους ὑπὸ τοῦ Φαρναθαζοῦ ὅπως λαβῶσιν ὄρκους παρὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐν Χρυσοπόλει τῷ 409 π. Χ.

**Μνοσιθείδης-ου.** Αθηναῖος, εἰς τῶν 30 Τυράννων.

**Μυρωνίδης-ου.** Αθηναῖος, διάσημος στρατηγὸς πρὸ καὶ κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον.

**Μυσία.** Ἐπαρχία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, μεταξὺ Ἑλλησπόντου καὶ Αιγαίου Πελάγους, πρωτεύουσαν ἔχουσα τὴν Πέργαμον. Ὁ κάτοικος Μυσός καὶ Μύσιος καὶ Μυσιέ-ίδος.

**Μύθικων-ωνος.** Στρατηγὸς τῶν Συρρακουσίων, υἱός τοῦ Μενεκράτους.

**Μυστήρια,** τὰ Ἐλευσίνια, τελούμενα τῇ 20 τοῦ Βοηθομιῶνος πρὸς τημὴν τῆς Δήμητρος.

## N

**Νότιον** (τό). Πόλις καὶ ἀκρωτήριον τῆς Αἰολίδος ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐπίνειον τῆς Κολοφῶνος.



**Ξέρξης-ου,** Γιός Δαρείου τοῦ Υστάσπους, βασιλέως τῶν Περσῶν, ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ νικηθείς ἐν Σαλαμίνι τῷ 480 π. Χ.

## Ο

**Οδυσθεύς.** Ήδες τοῦ Λαζέρου καὶ τῆς Ἀντικλείας, σύζυγος τῆς Πηνελόπης καὶ πατέρος τοῦ Τηλεμάχου, βασιλεὺς τῆς Ιθάκης, ἐκστρατεύσας μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων ἐπὶ Τροίαν, καὶ συντελέσας διὰ τῆς ἔξοχου αὐτοῦ ψρονήσεως εἰς τὴν ἄλωσιν κύτης ἐπανελθὼν δὲ εἰς Ιθάκην μετὰ εἰκοσαετῆ περιπλάνησιν καὶ ἐδικηθεῖς τοὺς ἐπιθουλεύοντας κύτὸν μνηστῆρας τῆς συζύγου του, ἐφονεύθη μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ ἐκ τῆς Κίρκης γεννηθέντος μίου αὐτοῦ Τηλεγόνου.

**Οίταιοι** (οἱ). Οἱ κάτοικοι τοῦ ὄρους Οἴτης ἐν Θεσσαλίᾳ.

**Οἴτη.** Σειρὰ ὄρέων ἐν Θεσσαλίᾳ, ἐκτεινομένη ἀπὸ τῶν Θερμοπύλων ἕως τοῦ Πίνδου, κακείθεν νοτιοδυτικῶς ἔως τοῦ Ἀιδρακινοῦ κόλπου. Τὸ τοπικὸν Οίταιος.

**Ολυνθός** (ἡ). Πόλις ὥρυξ τῆς Μακεδονίας ἐν τῇ Χαλκιδικῇ γερσονήσῳ. Οἱ κάτοικοι Ολυνθίοις τὸ ἐπίθετον Ολυνθιακός.

**Ουροος.** Οἱ κατ' ἔξοχὴν ποιητὴς, οὐτεινος καὶ ἡ πατρὸς καὶ οἱ γονεῖς καὶ ὁ γρόνος τῆς ζωῆς ἀμφισθητοῦνται. Πιθανώτερον δὲ λέγεται ὅτι ἔζησε περὶ τὰ 1000—900 π. Χ., ὅσον δὲ περὶ τῆς πατρίδος αὐτοῦ πιθα-

νώτερον ἀμφισθητοῦσιν ἡ Χίος καὶ ἡ Σμύρνη. Έκτὸς δὲ τῶν δύο ἐπικῶν ποιημάτων αὐτοῦ, τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὁδυσσείας, τῶν ἀριστουργημάτων τούτων τοῦ ἀνθρωπίνου νοός, ἀποδίδονται εἰς αὐτὸν ψευδωνύμως ἡ Βατραχομυρχία, 33 ἐπιγράμματα καὶ τινες ὄμηροι. Τὰ ποιήματα αὐτοῦ, κομισθέντα τὸ πρώτον ὑπὸ τοῦ Λυκούργου ἐξ Ἰωνίας εἰς Ἑλλάδα, συνηρμολογήθησαν ἐπειτα εἰς ἐν ἐπιστοκίᾳ τοῦ Πειστράτου.

## Π

**Παλλὰς-άδος** (ἡ). Ιδε 'Αθηρᾶ.

**Πάροιον** (τό). Πόλις ἐν τῇ εἰσόδῳ τῆς Προποντίδος ἐπὶ τῆς Ασίας, ἀποικία τῶν Μιλησίων, ταῦν Καμάρες. Οἱ κάτοικοι Παριανός.

**Πάρος.** Μία τῶν ἑλληνικῶν κυκλαδίων νήσων, περίφημος διὰ τὰ μάρμαρά της. Οἱ κάτοικοι Πάριος.

**Πασιππίδας.** Ιδε Κρατησιππίδας.

**Πειραιεὺς-ώρας.** Οἱ μεγαλύτερος καὶ εὐγρηστότερος τὸ πάλαι τῶν τριῶν λημένων τῶν Ἀθηνῶν. Οἱ κάτοικοι Πειραιεὺς ή ὁ ἐκ Πειραιῶς.

**Πειδανδρος-ον.** Πολιτι-

κάς εύμετάθλητος, ἀρχηγὸς τῶν ἐν Ἀθήναις ὀλυμπιακῶν, ἵσγύων ἐν τοῖς 400.

**Πεισιάναξ.** Πατὴρ τοῦ Ἀθηναίου Εὔρυπτοπολέμου, ἐξεδέλφου τοῦ Ἀλκιβιάδου.

**Πείσων-φωνος.** Ἀθηναῖος, εἰς τῶν 30 τυράννων.

**Πελοπόννυνθος** (ἥ). Η διὰ τοῦ Κορινθίακου Ισθμοῦ ἐνουμένη μετὰ τῆς Στερεάς Ἐλλάδος μεγάλη γερσόνησος (Μωρέας). Ο κάτοικος Πελοποννήσιος.

**Περικλῆς.** Γιός τοῦ Ξενούππου, ὁ δικαιομέτερος τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς ἀρχαιότητος, οὗτοις προέθετο να καταστήσῃ τὰς Ἀθήνας κέντρον καὶ ἐστίν τοῦ πολιτισμοῦ, ἐπὶ τῆς διοικήσεως τοῦ ὅποιού φρονδομήθησαν καὶ θέατρα καὶ γυμνάσια καὶ φίδεια καὶ ναοὶ καὶ πλείστα ἄλλα μεγαλοπρεπῆ μνημεῖα, καὶ πρὸ πάντων ὁ ἐν τῇ ἀκροπόλει Περιθεών, τὰ Προπύλαια κλπ. Διοικήσας δὲ τὰς Ἀθήνας ἐπὶ 16 ὅλα ἔτη, ἐγένετο θῦμα τῆς ἐν Ἀθήναις ἐνσκηψάσης λοιμώδους νόσου κατὰ τὸ β' ἔτος τοῦ Πελοπονν. πολέμου (429 π. Χ.)

**Πέρινθος** (ἥ). Πόλις τῆς Θράκης ἐν τῇ Προποντίδι, ἡ νῦν Ἡράκλεια. Ο κάτοικ. Περίνθιος.

**Περδία** καὶ **Περσίς.** Ἐπαρχία τῆς μεγάλης Ἀσίας, διαρ-

ρεομένη ὑπὸ τοῦ Ἀράζου ποταμοῦ. Ο κάτοικος Πέρσης.

**Πλαταιαί** (αι) καὶ σπανίως **Πλάταια** (ἥ). Πόλις τῆς Βοιωτίας παρὰ πόλην Ἀσωπὸν ποταμὸν μεταξὺ Ελικώνων καὶ Κιθαιρώνων, νῦν **Παληρόκαστρον**, περίφημος διὰ τὴν ἐν αὐτῇ νίκην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν. στρατηγούμενων ὑπὸ τοῦ Μαρδονίου: τῷ 479 π. Χ. Ο κάτοικος Πλαταιεὺς (ἥ) καὶ Πλαταιής (ἥ).

**Πλαυτήρια** (τά). Τορτὴ τελουμένην Ἀθήναις κατ' ἔτος τῇ 25 τοῦ Θαργηλιῶνος μηνὸς πρὸς τιμὴν τῆς Ἀθηνᾶς, ἐπονομαζούμενης Ἀγραντον. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐξέδυν τὰ ιμάτια καὶ κοσμήματα τοῦ ἀγάλματος τῆς θεᾶς ἵνα πλύνωσι ταῦτα καὶ περιεκάλυπτον αὐτό. ἐθεωρεῖτο δὲ ὡς ἀπούσα ἡ θεὰ καὶ γενικὸν ἦν πένθος κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, ἥτις ἐθεωρεῖτο ὡς ἀποφράξ.

**Πολυνείκης-ους.** Γιός τοῦ Οιδίποδος καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἐπεοκλέους, πρὸς ὃν μανομαχήσας ἐφονεύθη.

**Πόντος** (ὁ). Οὕτως ιδίᾳ ἐλέγετο ὁ Βιζεινὸς πόντος, κοινῶς Μαύρη θάλασσα.

**Πόταμις-ιδος.** Στρατηγὸς τῶν Συρακουσίων, νιός τοῦ Γνώσιδος.

**Προκόννηδος καὶ Προικόννηδος** (ή). Νῆσος τῆς Ηπειρωτικής απέναντι τῆς Κυζίκου, τανῦν Μαρμαρᾶς, διὰ τὸ ἔξαγόμενα μάρμαρα. Οὐ κάτοικος Ηπειρωτικής.

**Πρόξενος.** 1) Βοιωτὸς στρατηγός, φονευθεὶς καὶ οὗτος δολίως ἐν Ηπειρῷ ὑπὸ τοῦ Τισσαφέργους. 2) Συρακούσιος, ἀδελφὸς τοῦ Ἐρμοκράτους.

**Πύγελδα** (τά). Μικρὰ πόλις καὶ λιμὴν τῆς Ιωνίας παρὰ τὴν Ἐρεσον ἀπέναντι τῆς Σάμου. Οὐ κάτοικος Ηγελεύς.

**Πυθία** (ή). Ήρεια τοῦ ἐν Δελφοῖς Πυθίου Ἀπόλλωνος, ἥτις ἀπήγειλε τοὺς γρηγοροὺς τοῦ μαντείου τούτου.

**Πυρροδόλοχος.** Ἀργείος, εἰς τῶν μετὰ τοῦ Κύρου συνεκστρατευσάντων.

**Πρωτόμαχος.** Εἰς τῶν 10 στρατηγῶν τῶν Ἀθηναίων, τῶν ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχησάντων.

## ¶

**Ραμφίας.** Λακεδαιμόνιος, πατήρ τοῦ Κλεάρχου.

**Ρόδος** (ή). Μία τῶν ἐπιστημοτάτων νήσων ἐν τῷ Καρπαθίῳ Πελάγει, ἀπέναντι τῆς Καρίας, ἵερά τοῦ ἡλίου, πρὸς τιμὴν τοῦ ὄποιου ὑπῆρχεν ὁ περίφημος ἔκεινος ἐκ χαλκοῦ κολοσσός,

**Ροίτιον** (τό). Ἀκρωτήριον καὶ πόλις τῆς Τροίας ἐν Ἐλλησπόντῳ, ὅπου καὶ ὁ τάφος τοῦ Αἴγαντος. Οὐ κάτοικος Ροιτειεύς καὶ τὸ θηλ. Ροιτιὰς καὶ Ροιτηῖς.



**Σαλαμίς-ινος** (ή). Νῆσος μικρὸς κατὰ τὸ ΝΔ. τῆς Ἀττικῆς ἐν τῷ Σαρωνικῷ κόλπῳ, ὃπου ἐγένετο τῷ 480 π. Χ. ἡ περίφημος ναυμαχία τῶν Ἐλλήνων καὶ Περσῶν. Οὐ κάτοικος Σαλαμίνιος.

**Σάμος.** Νῆσος τοῦ Ἰσχρίου πελάγους ἀπέναντι τῆς ἐν Ιωνίᾳ Μυκάλης. Οὐ κάτοικος Σάμιος.

**Σάρδεις-ων** (αἱ). Πόλις πρωτεύουσα τῆς Λυδίας. Οὐ κάτοικος Σαρδικανός.

**Σελινοῦς-ντος** (ή). Πόλις τῆς Σικελίας ἐπὶ τοῦ ὄμοινύμου ποταμοῦ, ἀποικος τῶν Μεγαρέων, καταστραφείσας ὑπὸ τῶν Κροκυδονίων. Οὐ κάτοικος Σελινούντιος καὶ Σελινούσιος.

**Σηλυβρία,** καὶ καθ' Πρόδοτον Σηλυμέρια, πόλις Θρακικὴ ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς Ηπειρωτικῆς. Οὐ κάτοικος Σηλυμέριανός, Σηλυμέριανός καὶ Σηλυμέρινός.

**Σηστὸς** (ή). Πόλις τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου ἐν Ἐλλησπόντῳ, ἀπέναντι τῆς Ἀβύδου. Οὐ

κάτοικος Σήστιος καὶ τὸ θηλ.  
Σηστία καὶ Σηστίας.

**Σικελία.** Νῆσος μεγάλη  
πρὸς Ν. τῆς Ἰταλίας. "Ο ἀρ-  
γχίος κάτοικος Σικελός, ὁ δὲ ἐν  
αὐτῇ ἄποικος" Ελλην Σικελιώτης.

**Σιμ(υ)ίας.** Θηβαῖος, ὄπα-  
δος τοῦ Σωκράτους, συγγράψας  
διαλόγους μὴ σωζομένους.

**Σινώπη** (ἡ). Πόλις τῆς Ηπ-  
ελλαγονίας ἐν τῷ Εὔξεινῳ πόντῳ,  
ἀποικία τῶν Μιλησίων. "Ο κά-  
τοικος Σινωπεύς.

**Σκιώνη-πος.** Πόλις εἰς τὸν  
Θερμαϊκὸν κόλπον. "Ο κάτοικος  
Σκιώνιος καὶ Σκιωνεύς.

**Σόλων-ωνος.** Νομοθέτης  
τῶν Αθηναίων καὶ ποιητής, συγ-  
καταριθμητεῖς μεταξὺ τῶν ἐπτὰ  
σοφῶν τῆς Ἑλλάδος.

**Σπάρτη,** ἡ καὶ Λακεδαιμόν  
καλούμένη, πρωτεύουσα τῆς Λα-  
κωνίας, ὁ κάτοικος Σπαρτιάτης  
καὶ τὸ θηλ. Σπαρτιάτης (ἡ).

**Στάγης-πος.** Πέρσης ὅ-  
παρχος τοῦ Τισσαρέρνους.

**Συρακούσαι** καὶ **Συρά-  
κουσαι** (αἱ). Ή ἐπίσημοτέρα  
τῶν ἐν τῇ νήσῳ Σικελίᾳ πόλεων,  
ἀποτελούσσα τὸ πάλαι ιδίαν ἐπι-  
κράτειαν καὶ ἀκμάσσα πάντας  
γερόνους. "Ο κάτοικος Συρα-  
κουσίος καὶ Συρακούσιος καὶ (σπα-  
νιώτερον) Συρακουσεύς.

**Σωκράτης.** Ήδες τοῦ Σω-

φρονίσκου, ὁ σοφώτατος τῶν φιλο-  
σόφων, Ἀθηναῖος, ὅστις κατηγο-  
ρηθεῖς ἀδίκως ὑπὸ τοῦ Ἀντέτου,  
Μελίτου καὶ Λύκωνος, ὡς ἀνα-  
τροπεὺς τῶν καθεστώτων καὶ  
δικριθορεὺς τῆς νεολαίας, κατε-  
δικάσθη εἰς τὸν διὰ κωνείου θά-  
νατον.

**Σωφρονίσκος.** Ήδε Σω-  
κράτης.

## Τ

**Τεγέα-ας.** Αρχαῖα πόλις  
τῆς Αρκαδίας. Ο κατ. Τεγεάτης  
καὶ τὸ θηλ. Τεγεᾶ-τις-ιδος.

**Τειρίβαζος-ου.** Πέρσης  
στρατάρπης τῆς Αρμενίας καὶ  
Ιωνίας.

**Τιθοαύστης.** Πέρσης στρα-  
τάρπης τῆς Λυδίας, διάδοχος τοῦ  
Τισσαρέρνους εἰς τὸν πρὸς τὸν Α-  
γησίλαον πόλεμον, (394 π. Χ.).

**Τιμόθεος.** Ήδες τοῦ Κόνω-  
νος, εἰς τῶν ἐνδόξων Αθηναίων  
στρατηγῶν καὶ δημοκγωγός, νι-  
κήσας τοὺς Λακεδαιμονίους τῷ  
376 π. Χ. ἐν τῇ παρὰ τῇ Λευ-  
κάδῃ ναυμαχίᾳ.

**Τιμοκράτης-ους.** Αθη-  
ναῖος βουλευτής, εἰς τῶν κατη-  
γορησάντων τοὺς 10 στρατη-  
γούς διὰ τὴν ἐν Αργινούσαις  
ναυμαχίαν.

**Τισδαφέρνης-ους.** Πέρ-  
σης, στρατάρπης τῆς Ιωνίας καὶ

Καρίας, πολεμήσας κατά τοῦ νεωτέρου Κύρου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ Ἑλλήνων.

**Τραχίς καὶ Τραχίν.** Ηρωτεύουσα τῆς ἀπ' αὐτῆς παρωνυμουμένης ἐν Φθιώτιδι χώρας. Ο κάτοικος Τραχίνιος.

**Τροιζήν-ηνος** (ἡ). •Πόλις τῆς Ἀργολίδος, νῦν Δαμαλαῖς καλουμένη, ἐπίσημος διὰ τὴν φιλοξενίαν τῶν κατοίκων της.

### Φ

**Φαιδώνδας-α** (δωρικῶς ἥντι Φαιδώνδης=Φαιδωνίδης). μαθητής τοῦ Σωκράτους ἐκ Θηβῶν.

**Φανοδθένης-ονες.** Στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, Ἀνδρίος.

**Φαρνάβαζος.** Πέρσης σατράπης τῆς Φρυγίας, εἰς ἣν ὑπήγετο καὶ ἡ τρωκὴ χώρα, συγγενῆς τοῦ βασιλέως καὶ βραδύτερον γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ Ἀρταξέρξου τοῦ Μνήμονος, κατά τὸν Πελ. πόλεμον βοηθείσας τοὺς Σπαρτιάτας ἐννυτίον τῶν Ἀθηναίων.

**Φάσολις-ιδος** (ἡ). Πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐπὶ τῶν ὄριων τῆς Παφλαγονίας καὶ Λυκίας ἔχουσα τρεις λιμένας ἀποκείκα τῶν Δωρίων.

**Φείδων-ωνος.** Ήτο τῶν 30 τυράννων ἐν Ἀθήναις.

**Φυλοδίκης-ον.** Ἀθη-

ναῖος πρέσβης. Ἰδε Δωρόθεος.

**Φιλοκλῆς.** Στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου.

**Φιλοχάρος-ονες.** Ἀθηναῖος, τὰ τῶν ὅλιγαρχιῶν φρονῶν.

**Φλιούς-ούντος.** Πόλις μικρὰ ἐν Ηλειοποννήσῳ μεταξὺ Σικουῶνος καὶ Ἀργολίδος, ἀποτελούσα τὸ πάλαι μετά τῆς περὶ κύτην χώρας (Φλικσίας) ιδίαν ἀνεξάρτητον πολιτείαν. Τὸ ἔθνος τὸν Φλιόσιος καὶ Φλιούντιος.

**Φουγία.** Ἐπαρχία τῆς Μ. Ἀσίας μεταξὺ Βιθυνίας, Παρθενιγονίας καὶ Καππαδοκίας, διαιρούμενη εἰς μεγάλην καὶ μικρὰν. Ο κάτοικος Φρύξ, τὰ ἔθνα τοῦ Φρύγιος-α-ον.

**Φυλί-ης** (ἡ). Δῆμος καὶ φορούριον τῆς Ἀττικῆς εἰς τὰ ὄρια τῆς Βοιωτίας· ὁ κάτοικος Φυλάσσιος.

**Φώκαια.** Πόλις τῆς Ιωνίας εὐλίμενος, κτισθείσας ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, περίφημος τὸ πάλαι διὰ τὰς ἀποκείας αὐτῆς, ταῦν Φώκαιος. Ο πολίτης Φωκεὺς καὶ Φωκιεὺς καὶ τὸ οὔλ. Φωκαῖς ἢ Φωκαῖς. Ἀποκεία τῆς Φωκαίας εἶναι καὶ ἡ Μασσαλία.

### Χ

**Χαιρεκράτης.** Ἀθηναῖος, μαθητής τοῦ Σωκράτους.

**Χαιρεφῶν-ῶντος.** Ἀθηναῖος, μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, ἀδελφὸς δὲ τοῦ Χαιρεκράτους.

**Χαιρώνεια** (ἡ). Πόλις τῆς Βοιωτίας, ἐν ᾧ ὁ Μακεδών Φίλιππος ἐνίκησε τοὺς Ἑλλήνας τῷ 338 π. Χ.

**Χεροδόνηδος** (ἡ). Ή καὶ Λερσόγηησος Θρακικὴ λεγομένη, ἡ ἐν Ελλησπόντῳ. Ο κάτοικος

Χερρονησίτης καὶ Χερρονήσιος.

**Χίος** (ἡ) Νῆσος τοῦ Αἰγαίου μὲ πόλιν ὄμώνυμον ἐπ' αὐτῇ, ἀπέναντι τῆς Ιωνίας. Ο κάτοικος Χίος.

**Χρυσόπολις-εως.** Πόλις ἐν τῷ Θρακικῷ Βοσπόρῳ, ἀπέναντι τοῦ Βυζαντίου, τανῦν Σκούταρι. Ο κάτοικος Χρυσοπολίτης (ὁ) καὶ Χρυσοπολίτις (ἡ).



# ΠΙΝΑΞ

## ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

---

### ΕΝ ΤΩι ΠΡΟΛΟΓΩι

---

Εἰσαγωγὴ εἰς τὸν Ξενοφῶντα . . . . .	Σελ. δ'—η'
»           »      Λυσίαν . . . . .	»      η'—ιθ'
»           »      Ἰσοκράτη . . . . .	»      ιγ'—ι'
»           »      Λυκοῦργον . . . . .	»      ιι'—ιι'
Πίναξ χρονολογικὸς . . . . .	»      ιθ'—λα'

---

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ Ἐλληνικὰ . . . . .	»      1 — 30
—           »      Ἀπομνημονεύματα . . . . .	»      31 — 57
—           »      Οἰκονομικὸς . . . . .	»      58 — 69
ΛΥΣΙΟΥ      Ἐπιτάφιος . . . . .	»      70 — 87
—           »      Κατὰ Ἐρατοσθένους . . . . .	»      88 — 110
ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ      Πανηγυρικὸς . . . . .	»      111 — 158
—           »      Ἀρεοπαγιτικὸς . . . . .	»      159 — 180
ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ      Κατὰ Λεωκράτους . . . . .	»      181 — 227
Λεξιλόγιον . . . . .	»      228 — 247

---





024000028124

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πυδαχ.  
ερε. πιναχ.  
τηρησεις.

5000

